

Analele Universității *Spiru Haret*

Seria Arhitectură

Anul 3, nr. 3, 2011

Volumul 2

***EDITURA FUNDAȚIEI ROMÂNIA DE MÂINE
BUCUREȘTI, 2011***

COLEGIUL DE REDACȚIE

Editor șef: Conf. dr. arh. Doina Teodorescu

Editor, web designer, administrator site web: Asist. arh. Raluca Niculae

Secretar: Stud. Arh. Dragos Fotache

COMITET ȘTIINȚIFIC

Prof. dr. arh. Emil Creangă, Universitatea Spiru Haret, Facultatea de Arhitectură

Răzvan Ciucă, Președinte al Asociației Internaționale a Muzeelor Agricole, Director al Muzeului Național al Agriculturii (ICOM/UNESCO)

Prof. dr. arh. Eugen Apostol, Institutul de Arhitectură Ion Mincu, Facultatea de Arhitectură

Prof. dr. arh. Dragoș Gheorghiu, Universitatea Națională de Arte, București

Prof. dr. arh. Mihail Caffé, Universitatea Spiru Haret, Facultatea de Arhitectură

Prof. dr. arh. Iuliana Ciotoiu, Universitatea Spiru Haret, Facultatea de Arhitectură

Prof. dr. arh. Sorin Minghiat, Universitatea Spiru Haret, Facultatea de Arhitectură

Prof. dr. arh. Radu Tanasoiu, Institutul de Arhitectura Ion Mincu, Facultatea de Arhitectură

Prof. dr. arh. Constantin Dobre, Institutul de Arhitectura Ion Mincu, Facultatea de Arhitectură

Prof. dr. arh. Toma Olteanu, Institutul de Arhitectura Ion Mincu, Facultatea de Arhitectură

Prof. dr. Antal Lukacs, Directorul Școlii Doctorale a Facultății de Istorie, Universitatea București, Directorul Centrului de Istoria Transilvaniei din cadrul Facultății de Istorie, Universitatea București

Conf. dr. arh. Anca Hariton, Universitatea Spiru Haret, Facultatea de Arhitectura

Conf. dr. arh. Sonia Chira, Universitatea Tehnica de Construcții, București

Conf. dr. arh. Ileana Budisteanu, Universitatea Spiru Haret, Facultatea de Arhitectură

Conf. dr. arh. Teofil Mihailescu, Institutul de Arhitectură Ion Mincu, Facultatea de Arhitectură

Conf. dr. arh. Ion Dan Teodorescu, Institutul de Arhitectură Ion Mincu, Facultatea de Arhitectură

Dr. ec. Simona Bara, Cercetător Științific Principal Economist, Director General CDCAS

COLABORATORI

Stud. arh. Ovidiu Iacob Cătălin

EDITORIAL BOARD

Editor in chief: Assoc. prof. Ph.D arch. Doina Teodorescu

Editor, web designer, website administrator: Assist. prof. arch. Raluca Niculae

Secretary: stud. arch. Dragos Fotache

SCIENTIFIC COMMITTEE

Prof. Ph.D arch. Emil Creangă, Spiru Haret University, Faculty of Architecture

Razvan Ciucă, President of the International Association of Agricultural Museums, Director of the National Museum of Agriculture (ICOM/UNESCO)

Prof. Ph.D arch. Eugen Apostol, Ion Mincu University, Faculty of Architecture

Prof. Ph.D arch. Dragoș Gheorghiu, National University of Arts, Bucharest

Prof. Ph.D arch. Mihail Caffé, Spiru Haret University, Faculty of Architecture

Prof. Ph.D arch. Iuliana Ciotoiu, Spiru Haret University, Faculty of Architecture

Prof. Ph.D arch. Sorin Minghiat, Spiru Haret University, Faculty of Architecture

Prof. Ph.D arch. Radu Tanasoiu, Ion Mincu University, Faculty of Architecture

Prof. Ph.D arch. Constantin Dobre, Ion Mincu University, Faculty of Architecture

Prof. Ph.D arch. Toma Olteanu, Ion Mincu University, Faculty of Architecture

Prof. Ph.D Antal Lukacs, Director of the Doctoral School at the Faculty of History, University of Bucharest; Director of the Transilvanian History Center at the Faculty of History, University of Bucharest

Assoc. prof. Ph.D Arch. Anca Hariton, Spiru Haret University, Faculty of Architecture

Assoc. prof. Ph.D Arch. Sonia Chira, Technical University of Civil Engineering, Bucharest

Assoc. prof. Ph.D Arch. Ileana Budisteanu, Spiru Haret University, Faculty of Architecture

Assoc. prof. Ph.D Teofil Mihailescu, Spiru Haret University, Faculty of Architecture

Assoc. prof. Ph.D arch. Ion Dan Teodorescu, Ion Mincu University, Faculty of Architecture

Ph.D Simona Bara, Senior Economist Researcher, CEO CDCAS

COLLABORATORS

Stud. arch. Ovidiu Iacob Catalin

Editura Fundației *România de Mâine*
<http://www.edituraromaniademaine.ro/>

ISSN: 2067-3698

<http://www.spiruharet.ro/facultati/cercetare.phd>

Editură recunoscută de Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului prin
Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior (COD 171)
Reproducerea integrală sau fragmentară, prin orice formă și prin orice mijloace tehnice,
este strict interzisă și se pedepsește conform legii.
Răspunderea pentru conținutul și originalitatea textului revine exclusiv autorului/autorilor.

CUPRINS/CONTENTS

PALATULUI ȘTIRBEY – BRAȘOV / STIRBEY PALACE – BRASOV

Dobrin Datcu, <i>Reabilitarea și restaurarea Palatului Știrbey din Brașov</i>	7
Dobrin Datcu, <i>The rehabilitation of Stirbey Palace in Brasov</i>	11
Nicoleta Doina Teodorescu, <i>Contextul construirii Palatului Știrbey</i>	15
Nicoleta Doina Teodorescu, <i>The context of Stirbey Palace building</i>	53
Dobrin Datcu, <i>Viața unui palat. Evoluția în timp</i>	61
Dobrin Datcu, <i>The life of a palace. Time evolution</i>	73
Nicoleta Doina Teodorescu, <i>Considerații generale asupra Domeniului Știrbey</i>	79
Nicoleta Doina Teodorescu, <i>General considerations on the Stirbey Estate</i>	91
Adriana Andone, <i>Analiza soluției funcționale a Palatului Știrbey</i>	95
Adriana Andone, <i>Analysis of the functional solution of the Stirbey Palace</i>	109
Dobrin Datcu, <i>Analiza soluției volumetrice și compoziției fațadelor la Palatul Știrbey</i>	115
Dobrin Datcu, <i>Analysis of the volumetric solutions and facades at Stirbey Palace</i>	137
Fănica Udrea, <i>Elemente de structură, instalații, lucrări exterioare la Palatul Știrbey</i>	141
Fănica Udrea, <i>Structure elements, installations, exterior work at Stirbey Palace</i>	149
Dobrin Datcu, <i>Propuneri</i>	155
Dobrin Datcu, <i>Proposals</i>	163
Nicoleta Doina Teodorescu, <i>Concluzii privitoare la oportunitatea, calitatea și scopul intervențiilor, al lucrărilor de restaurare și reintegrare în circuitul vieții contemporane a Palatului Știrbey din Brașov</i>	169
Nicoleta Doina Teodorescu, <i>Conclusions on the advisability, quality and purpose of the interventions, of the restoration works and reintegration in the contemporary life of Stirbey Palace in Brasov</i>	173
ANEXE.....	177
APPENDICES.....	178
Ileana Kisilewicz, <i>Considerații asupra cercetărilor analitice privind restaurarea suprafețelor de arhitectură</i>	195
Ileana Kisilewicz, <i>Remarks on the analytical research on the restoration of architectural surfaces</i>	201
RECENZII.....	207
Raluca Niculae, <i>From Bauhaus to Ecohouse: A History of Ecological Design (Peder Anker) (De la Bauhaus la Ecohouse: o istorie a designului ecologic)</i>	207
BOOK REVIEWS.....	210
Raluca Niculae, <i>From Bauhaus to Ecohouse: A History of Ecological Design (Peder Anker)</i>	210
Mihnea Marcu, <i>Spațiul modernității românești. Catalogul expoziției organizate la Muzeul Țăranului Român 27 octombrie – 12 decembrie 2010 – responsabil expoziție Carmen popescu, București, Editura Arhitext Design Foundation, 2011</i>	212
Mihnea Marcu, <i>The Space of Romanian Modernity. The catalog of the exhibition organized at the Museum of the Romanian Peasant October 27th – December 12th 2010 – exhibition commissioner Carmen Popescu, Bucharest, Arhitext Design Foundation Publishing House, 2011</i>	213

PALATUL ȘTIRBEY – BRAȘOV
STIRBEY PALACE – BRASOV

REABILITAREA ȘI RESTAURAREA PALATULUI ȘTIRBEY DIN BRAȘOV

Lector drd. arh. **Dobrin DATCU**
Facultatea de Arhitectură, Universitatea Spiru Haret

Rezumat

Intr-o lume globalizată și sufocată de tehnologia informației și mass-media, palatul Știrbei din Brașov se regăsește ca reper identitar, încărcat de spiritualitate și semnificație, fiind cel mai reușit și timpuriu exemplu de stil neoromânesc din Transilvania (Botez Aurel).

Fragmentul constituit ca preambul al studiului, reprezintă o scurtă prezentare a premiselor studiului, a direcțiilor principale de cercetare, prezentând pe scurt obiectul și scopul cercetării, metodele de cercetare utilizate, elementele de structură ale lucrării, și modul de abordare ale acestora de către autori.

Cuvinte-cheie: reabilitare, restaurare, refuncționalizare, studiu documentar

Argument

Într-o vreme în care mondializarea, economia de piață, rețelele de intercomunicare ne invadează și ne ordonează traiul cotidian, când marele oraș global își impune regulile asupra ultimului ungher de intimitate, este poate momentul să ne oprim, să ridicăm privirea de pe monitor, să abandonăm o clipă virtualul, să privim în jur în căutarea acelor certitudini materiale ce ne pot aminti și confirma, nouă înșine, cine suntem și de unde venim.

Casele construite de oameni conțin viețile și faptele lor, gândire tehnică și simțire, idei și vise. Acestea sunt liantul care face să dureze. Și atunci înțelegem altfel legenda lui Meșterului Manole pe care o vom regăsi în orice zidire, colibă sau palat¹.

Încărcătura de spiritualitate și semnificație a unei construcții ce are rezonanță asupra celor din jur, capacitatea sa de a prelua și îngloba semnificații și idei apărute ulterior construirii, de a găsi răspuns spațial și funcțional și altor nevoi apărute în timp, sunt calitățile care fac să dureze. Iar un palat, prin definiție, trebuie să aibă aceste calități.

"Palatul Știrbey din Brașov este cel mai timpuriu, mai reprezentativ și mai reușit exemplu de stil neoromânesc din Transilvania, realizat prin studiul, înțelegerea, priceperea și arta unui arhitect italian, cel ce a fost Mario Stoppa".²

¹ PALÁT, palate, s.n. Clădire somptuoasă în care își are sediul o autoritate ori o instituție sau care servește ca reședință unui suveran, ca locuință unei personalități etc.; p. gener. clădire mare luxoasă. [Pl. și: (pop.) palaturi] – Din ngr. palāti, lat. palatium. (DEX.)

Etimologia cuvântului „palat” provine de la unul din numele celor șapte coline din secolul II î.C. din Roma antică, Mons Palatinus fiind partea orașului preferată de aristocrație și împărații romani. În timpul împăratului Augustus (Gaius Octavius 63 î.C.- 14 d.C.) numele colinei a fost atribuit clădirilor luxoase, denumire ce a fost preluată și în alte limbi. Din perioada Renașterii italiene este atribuită această denumire clădirilor monumentale nefortificate, cu caracter de rezidență a aristocrației sau clerului înalt, diferită de vila care este o locuință a unei familii (din secolul XVIII).

Premise teoretice ale studiului

1. Obiectul studiului

Palatul Știrbey este situat în Municipiul Brașov pe strada Crișan la numărul 5. Asupra sa, a întregului Domeniu în care este amplasat Palatul, a fost focalizat interesul științific în dorința de a identifica acele caracteristici ale zidirii ce pot oferi șanse de integrare în ritmul vieții cotidiene contemporane.

2. Scopul studiului

Prin această cercetare am dorit să marcăm un moment al evoluției societății românești ce merită celebrat: scurgerea unei decade de la momentul 89, cea ce pentru mulți a însemnat o „a doua șansă”. Ansamblul Palatului Știrbey din Brașov a fost considerat ca fiind, prin exemplul ce îl conține, un mijloc potrivit pentru acest demers.

Pornind de la o analiză multicriterială a situației existente studiul are ca scop identificarea acelor măsuri ce trebuie și pot fi luate în vederea refuncționalizării ansamblului, în condițiile în care acesta a avut mai bine de jumătate de secol o cu totul altă funcțiune decât cea pentru care a fost proiectat, funcțiune cu care a și fost clasat și inclus în Lista Monumentelor Istorice a Județului Brașov 2004, la nr. Crt.232, cod BV-II-a-A-11389, sub denumirea Ansamblul Palatului Știrbey, la nr.crt. 233. cod BV-II-m-A-11389.01, sub denumirea Palatul Știrbey, și la nr. Crt.234, cod BV-II-m- A-11389.02 sub denumirea Parc Dendrologic cu adresa str. Crișan, nr.5.

3. Metode de cercetare

Demersul prezentei cercetări este fundamentat de un studiu documentar aprofundat în cursul căruia au fost selectate și analizate în funcție de scopurile studiului, date și informații cu caracter istoric, tehnic sau socio-politic și economic. În paralel, a fost realizată documentarea la fața locului și inventarierea judicioasă a proprietății, finalizată prin realizarea releveului detaliat al acesteia, a expertizei tehnice de structură și de instalații. Au fost întocmite de asemenea, studiul geotehnic și ridicarea topografică a întregului ansamblu.

A fost cercetată bogata corespondență cu instituții de specialitate, selectate aspectele relevante asupra diferitelor particularități ale Ansamblului, Procesul verbal de constatare a stării generale de conservare a monumentului istoric, precum și legislația în vigoare ce operează în astfel de situații. Aceasta direcție documentară a furnizat informații prețioase legate de evoluția în timp a Ansamblului, a importanței și rolului său social și cultural, a modului în care a fost perceput și apreciat la niveluri și în perioade de timp diferite, a semnificației sale ca obiect de arhitectură.

În urma acestei bogate documentări și pe baza datelor selectate, s-a recurs la analizarea rezultatelor studiului întreprins și formularea de concluzii asupra situației existente. Cercetarea a fost finalizată prin formularea unor propuneri de intervenție, a căilor de abordare, a dimensiunii și priorităților acestora, a posibilităților tehnice și o estimare a costurilor.

În felul acesta, studiul a fost structurat după direcțiile principale de cercetare, fiecare dintre acestea fiind abordată în mod prioritar de unul dintre autorii lucrării, astfel:

1. Sub titlul *Reabilitarea, restaurarea Domeniului Palatului Știrbey din Brașov*, lector drd. Arh. Dobrin Datcu parcurge o argumentare a demersului și identifică premisele teoretice ale studiului: care este obiectul și scopul studiului, metodele de cercetare utilizate, care sunt elementele de structură a lucrării și cum au fost ele abordate de autorii săi.

² BOTEZ, Aurel, Palatul Știrbey, Brașov, Studiu istoric, 2009

2. În *Contextul construirii Palatului Știrbey*, conf. dr. arh. Nicoleta Doina Teodorescu analizează contextul socio politic și economic general al edificării și sunt prezentate și analizate succint câteva dintre construcțiile din epocă ce au influențat, într-un fel sau altul atât decizia de construire cât și modul în care Ansamblului Palatului Știrbey a fost conceput și realizat. Printre acestea se numără Castelul Peleş, Castelul Pelișor, Castelul Bran și Castelul de la Balcic. De asemenea, au fost extrase date și informații despre beneficiar, Prințul Barbu Știrbey precum și despre arhitectul Mario Stoppa, cel ce a proiectat Ansamblul Palatului Știrbey, considerate de relevante în proiectarea și realizarea acestuia.

3. În *Viața unui Palat. Evoluția în timp*, Lector drd. arh. Dobrin Datcu a sintetizat rezultatele cercetării cuprinzând informațiile referitoare la evoluția în timp a Ansamblului Palatului Știrbey. Au fost decelate mai multe perioade, fiecare având caracteristici proprii, astfel:

- a) perioada anterioară cumpărării;
- b) perioada cuprinsă între anii 1920-1925 a edificării;
- c) perioada cuprinsă între anii 1925-1948 a împlinirii și utilizării sale în scopul pentru care a fost construit;
- d) perioada cuprinsă între anii 1948-1959 în care Ansamblul Palatului Știrbey a fost confiscat și i-a fost schimbată destinația;
- e) perioada cuprinsă între anii 1959-2001 în care Statul Român a deținut dreptul de proprietate iar construcțiile au adăpostit Palatul Pionierilor iar după 1989 aici a funcționat Palatul Copiilor;
- f) perioada cuprinsă între anii 2001-2005 este perioada în care a fost recunoscut dreptul de proprietate al moștenitorilor Prințului Știrbey, fără a beneficia și de posesia bunului, iar după intrarea în posesie, în anul 2005, aceștia au considerat oportună vânzarea sa;
- g) perioada ulterioară anului 2005 este perioada în care Ansamblul Palatului Știrbey a intrat în posesia noului proprietar și au început demersurile pentru restaurarea și reabilitarea întregului Ansamblu.

4. În *Considerații generale asupra Domeniului Știrbey*, Conf. dr. arh. Nicoleta Doina Teodorescu recurge la o analiză a obiectului de arhitectură sub raport al regimului și al protecției juridice, al amplasamentului și încadrării în sit.

5. În *Analiza soluției funcționale a Palatului Știrbey*, Asistent arh. Adriana Andone, parcurge și analizează structurarea și soluționarea funcțională, la nivelul întregului imobil dar și repartizarea spațiilor între demisol, parter, etaj și mansardă precum și modul cum sunt aceste soluții generatoare de volum caracteristic exprimat în compoziția exterioară a ansamblului și în plastica fațadelor. Sunt analizate și decelate elementele ce caracterizează conformarea interioară a spațiilor, modalitățile de exprimare pentru tratarea diferită a funcțiunilor în funcție de importanța acestora, relațiile dintre acestea, modul în care este exprimată funcțiunea sub raportul dintre spațiile interioare, detaliile de arhitectură utilizate și finisaje.

6. Lector drd. arh. Dobrin Datcu, în *Analiza soluției volumetrice și compoziției fațadelor la Palatul Știrbey* identifică relațiile dintre spațiile construite și cele amenajate, interior-interior, interior-exterior, exterior-exterior. Modalitățile de exprimare oferite de finisaje, materiale și detalii specifice sunt consemnate alături de importanța și semnificația lor.

7. În *Elemente de structură, instalații, lucrări exterioare la Palatul Știrbey*, Asistent arh. Fănica Udrea selectează și analizează datele și informațiile referitoare la structura de rezistență și instalațiile cu care a fost dotată construcția precum și la gradul lor de conservare, pornind de la datele rezultate din cercetarea la fața locului precum și cele furnizate de expertiza de structură și studiul geo. În paralel, sunt semnalate caracteristicile amenajărilor realizate la nivelul incintei, precum și intervențiile recente realizate aici.

8. În *Propuneri*, Lector drd. arh. Dobrin Datcu coroborează concluziile fiecărui studiu individual și identifică propuneri referitoare la gradul de intervenție necesară pentru restaurarea și reabilitarea Ansamblului Palatului Știrbey. Este semnalată necesitatea operării unor intervenții prin intermediul cărora construcția să fie readusă la forma inițială precum și a realizării unor adaptări care să permită refuncționalizarea sa în contextul exigențelor contemporane.

9. Conf. dr. arh. Nicoleta Doina Teodorescu formulează *Concluziile finale* ce se impun din analizele individuale prezentate, evidențiază potențialul de imagine ce îl oferă în mod atât de personal Ansamblul Palatului Știrbey, semnificația și semnalul transmis prin reabilitarea sa.

10. Așa cum am arătat deja, cercetarea de față se bazează pe documentare la fața locului dar și pe o abordare temeinică a surselor teoretice și documentare cuprinse într-o *Bibliografie* selectivă.

11. Există unele date sau informații ce nu au fost identificate pe parcursul etapei de documentare, lipsuri ce au fost semnalate în text.

12. De asemenea, la redactarea finală a textelor au fost eliminate pasaje ce reiau idei formulate în altă parte, în așa fel încât să fie eliminată repetiția (chiar justificată), în dorința de a realiza un text unitar.

13. În *Anexe* sunt incluse un număr de cincisprezece planșe ce cuprind: planul topografic al Domeniului Știrbey, Analiza compoziției de ansamblu, Planurile tuturor nivelurilor, Secțiuni și Fațade, toate acestea constituind rezultatul măsurătorilor și analizelor realizate la fața locului. Textul face numeroase referiri la acest material dar este însoțit și de un bogat documentar fotografic.

THE REHABILITATION OF STIRBEY PALACE IN BRASOV

Lecturer PhDc. arch. **Dobrin DATCU**
Faculty of Architecture, *Spiru Haret* University

Abstract

In a globalized world, suffocated by the technology of information and media, Stirbey Palace in Brasov is an identity landmark, imbued with spirituality, the most successful and early example of neo-Romanian style in Transylvania (Botez Aurel).

The preamble to the study is a short presentation of the premises of the study, of the main directions of research, briefly presenting the object and purpose of the research, the research methods used, the structural highlights of the paper, and the approach of these elements by the authors.

Key words: *rehabilitation, restoration, refunctionalization, documentary study*

In an age governed by globalisation, market economy, intercommunication networks, when the great global city takes over us, it is time to stop, to walk away from the computer, to abandon for a second the virtual world and to seek for those material certainties that can remind and confirm us who we are and where we come from.

The people's houses reflect their lives, actions, thoughts, feelings, ideas and dreams, creating an everlasting bond. Therefore, we see Manole the Craftsman myth from a different perspective, we find it in every building, hut or palace¹.

The spiritual nature of a building, its capacity to adopt the subsequent ideas, to find spatial and functional answers to other needs emerging along time, are a palace specific qualities.

*The Stirbey Palace from Braşov is the earliest, most representative and best example of the Neo-Romanian style of Transylvania, a fruit of the research, understanding and skillfulness of an Italian architect called Mario Stoppa.*²

Theoretical fundamentals of the research

1. The research object

The Ştirbey Palace lies in Braşov Municipality, at 5 Crişan Street.

¹ PALACE. A sumptuous building housing the headquarters of a body or institution or serving as residence of a sovereign or of a prominent figure; a big, luxurious building.

The "palace" concept comes from the name of one of the seven hills of the 2nd century, Ancient Rome Mons Palatinus being the favourite part of the town of the noblemen and Roman emperors. During the reign of Emperor Augustus (Gaius Octavius 63 b. Chr – 14 a. Chr.), luxurious buildings were named after the hill in several languages. Since the Italian Renaissance, the unfortified monuments sheltering the noblemen bear this name.

² Botez Aurel, Palatul Ştirbey, Braşov, Historical research, 2009.

The research scope covers the entire estate in order to identify those features which can integrate the palace into the contemporary world.

2. The purpose of the research

This research marks the passage of a decade since 1989, “a second chance” for most people. The Complex including the Știrbey Palace meets the purpose of the research.

Starting from a multi-criteria analysis of the current situation, the research aims at identifying the steps to be taken to make the Complex functional again, having in view that for over half a century, it had a totally different destination from the initial one. With this destination it is ranked and entered on the List of Historical Monuments from Brașov, as the Complex of Știrbey Palace, under no. crt. 232, code BV-II-a-A-11389, as Știrbey Palace, under no. crt. 233, code BV-I-m-A-11389.01 and as the Dendrological Park, located at 5 Crișan Street, under no. crt.234, code BV-II-m-A-11389.02.

3. Research methods

This research is based on advanced documentation resulting in the selection and analysis of historical, technical or social and political and economic data. Simultaneously, scene documentation, completed by a survey and a structure and installation technical survey is conducted. Geothermic and topographic surveys are also conducted.

The relations with specialized institutions, the relevant aspects on the specific features of the Complex, the finding report on the conservation level and the legislation in force have been analysed. Documentation results in valuable information on the Complex development along time, on its importance and its social, cultural and architectural role and on the way it was perceived during various periods of time.

The ample documentation and data selection result in survey outcome analysis and conclusion formulation. Finally, proposals on the rehabilitation methods and dimension, on technical possibilities and on costs are forwarded.

This way the research is structured on the main directions, each of which is addressed by the authors, as follows:

1. In *The rehabilitation of Stirbey Palace from Brașov*, Architect Dobrin Datcu, Lecturer PhD, presents the approach and identifies the research theoretical fundamentals, such as: the research object and purpose, the research methods, the structural elements of the paper and the way they are addressed.

2. In *The context of building the Stirbey Palace*, Architect Nicoleta Doina Teodorescu, Associate Professor PhD, analyzes the general social, political and economic context and briefly presents and analyses some important structures of the age, as well as the way in which the Complex is designed and built. Some of the benchmark structures are: the Peleş Castle, the Pelișor Castle, the Bran Castle and the Castle from Balcic. Also, the author provides some information on the beneficiary, Prince Barbu Stirbey, and on architect Mario Sloppa, relevant in the design and building process.

3. In *The life of a palace. Its development along time*, architect Dobrin Datcu, Lecturer PhD, summarizes the research outcomes including data on the Stirbey Palace Complex development along time. There are various development stages, as follows:

- the pre-purchase time;
- 1920-1925 – the building interval;

- 1925-1948 – the time in which it is used according to its purpose;
- 1948-1959 – the time in which Stirbey Palace Complex is seized and its destination changed;
- 1959-2001 – the time in which the Romanian State holds ownership on the Complex; during that time, the Complex houses the Pioneers Palace; after 1989 the Children Palace operates within the Complex,
- 2001-2005 – the time in which the ownership of Prince Stirbey's heirs is recognized, yet they cannot enjoy their rights until after 2005, when they decide to sell the Complex;
- after 2005, the new owner exercises his rights and starts the rehabilitation process covering the entire Complex.

4. In *General considerations on Stirbey Palace Complex*, Architect Nicoleta Doina Teodorescu, Associate Professor PhD, analyses the monument, in terms of legal protection, location and site arrangement.

5 In *The analysis of the functional solution of Stirbey Palace*, Architect Adriana Andone, Assistant Lecturer, analyzes the functional structure at the entire building level, as well as the semi-basement/ground-floor/upper-floor/attic ratio.

6. In *The analysis of the volumetry and front-sides composition at Stirbey Palace*, Architect Dobrin Datcu, Lecturer PhD, identifies the indoor-indoor/indoor-outdoor/outdoor-outdoor ratio. The author also addresses the expression modalities offered by the finishings, materials and specific details and their importance.

7. In *Structure elements, installation system and works at Stirbey Palace*, Architect Fanica Udrea, Assistant, collects and analyses the data on the resistance structure, the installation system and their conservation, starting from the data resulted from scene research and from the structure and geo surveys.

8. In *Proposals*, Architect Dobrin Datcu, Lecturer PhD, joins the outcomes of each individual study and identifies the necessary steps to rehabilitate the Stirbey Palace Complex in order to meet the present-day demands.

9. In *Conclusions*, Architect Nicoleta Doina Teodorescu, Associate Professor PhD, presents the outcomes of each individual study, highlighting the image potential of the Complex, its meaning and the message transmitted through the rehabilitation process.

10. As already shown, this research is based on scene documentation, as well as on the documentary and theoretical sources included in the references.

11. Some data or information have not been identified during the documentation stage; this is mentioned in the text.

12. Six fragments expressing ideas mentioned in other parts of the paper have been eliminated in order to avoid repetition and to elaborate a unitary text.

13. The *Appendices* include fifteen items covering the topographic map of Stirbey Complex, the composition analysis, the level map, sections and front sides resulting from scene research.

CONTEXTUL CONSTRUIRII PALATULUI ȘTIRBEY

Conf. dr. arh. **Nicoleta Doina TEODORESCU**
Facultatea de Arhitectură, Universitatea Spiru Haret

Rezumat

Articolul analizează contextul socio-politic și economic general al edificării Ansamblului Palatului Știrbei, prezentând și analizând succint câteva dintre construcțiile din epocă ce au influențat într-un fel sau altul decizia de construire și modul în care acesta a fost realizat: Castelul Peleş, Castelul Pelișor, Castelul Bran și Castelul de la Balcic. Sunt amintite evenimente și acțiuni ce au marcat sfârșitul de secol XIX și începutul secolului XX, considerate relevante în proiectarea și realizarea Palatului Știrbei, principalele trăsături ale stilului neoromânesc din care face parte ansamblul, date și informații despre beneficiar, prințul Barbu Știrbey, precum și despre arhitectul Mario Stoppa, cel ce a proiectat Ansamblul Palatului Știrbey.

Cuvinte-cheie: sfârșit de secol XIX și început de secol XX, context socio-politic și economic, stil neoromânesc, prințul Barbu Știrbei, arhitectul Mario Stoppa

1. Contextul socio politic și economic general al edificării

Secolul al XIX-lea a fost secolul în care s-a format statul independent român. Pe fondul unei conjuncturi internaționale favorabile, Unirea Principatelor Române a fost consfințită prin alegerea lui Alexandru Ioan Cuza la 24 ianuarie 1859. După abdicarea lui Alexandru Ioan Cuza, Carol I devine Domnitor al României în 1866 iar în urma Războiului de Neatârnamare, (1877-1878), România devine independentă. În data de 14/15 noiembrie 1878 se instalează administrația românească și în Dobrogea. Proclamarea Regatului în 1881, îl așază pe Carol I în fruntea unei Români învingătoare și încrezătoare în destinul său. Aceste jaloane istorice marchează o dezvoltare și o cristalizare fără precedent a societății românești.

figura 1 Romania 1859-1878¹

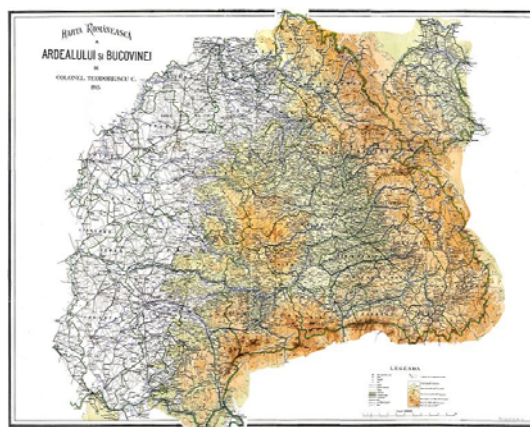

figura 2 Ardealul și Bucovina în 1915²

¹ Sursa: commons.wikimedia.org.

² Sursa: idem.

Urmează o perioadă de populare a Bărăganului și a Dobrogei, în special de oierii transilvăneni care cunoșteau bine locul. Ultimele decenii ale secolului al XIX-lea sunt marcate de migrația românilor din Ardeal către țară. Drumurile transhumanței devin drumurile țării iar în lungul lor localitățile prosperă. În Constanța, de exemplu, vin de preferință mocanii, oameni muncitori și înstăriți ce au contribuit din plin la creșterea economică a orașului. *"Valurile de migrațiune românească spre Dobrogea variază ca intensitate. În anii (1880- 110, 1881- 218, 1883-758, 1885- 1072, 1886-1927, 1893-1465, 1894-4026) valul merge crescând. În alți ani însă (1882- 187, 1884-281, 1887-814, 1889-75, 1891-262, 1896-182, 1897-41) acest val scade simțitor, dar de încetat, nu încetează niciodată".*³

Întărirea economică a țării este încurajată pe toate planurile, mai ales pentru zonele limitrofe. Sunt simptomatice în acest sens, construirea Podului de la Cernavodă (între anii 1890-1895) ce asigura legătura pe calea ferată a Munteniei cu Dobrogea precum și a Silozurilor Portului Constanța (între anii 1889-1909) realizate de inginerul Anghel Saligny, ambele fiind semnale de încurajare a activităților comerciale, în special cu grâne, produse din belșug în Bărăgan.

figura 3
Podul de la Cernavodă (1890-1895),
Podul Carol I, proiectat de ing. Anghel Saligny

³ GEORGESCU, Ioan, Români transilvăneni în Dobrogea, în Analele Dobrogei, Revista Soc. Culturale Dobrogene, Director C. Brătescu, Institutul de arte grafice și Editura Glasul Bucovinei, Cernăuți, 1929. apud. Reprodus la No. CLXXXII din Corespondența diplomatică și rapoartele consulare austriece 1782-1797, publicate de Ion I.Nistor, în volumul XIX, partea I a colecției Eudoxiu de Hurmuzachi, Documente privitoare la istoria românilor, București, 1922, p.204.

figura 4

Construirea Silozurilor Portului Constanța (1889-1909)⁴ va avea ca urmare dezvoltarea activităților portuare și implicit a orașului.

figura 5

Cazinoul din Constanța, a căpătat forma actuală în anul 1941

⁴ Sursa fotografiilor de la figura 3.3, figura 3.5 : www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=97645.

În aceeași perioadă, tot la Constanța, arhitectul Daniel Renard construiește Cazinoul (între anii 1908-1910). Prin aceasta caracterul portuar al orașului va fi dublat de acea componentă ludică ce va impulsiona dezvoltarea turismului, a vilegiaturii, transformând orașul într-un oraș la modă, unde pe lângă oportunități de afaceri și un cadru natural de excepție, accesul facil pe calea ferată și oferta de distracții îl fac atractiv ca destinație de vacanță.

În același sens al încurajării dezvoltării va fi construită rețeaua de cale ferată care va juca un rol major în introducerea zonelor periferice în circuitul economic național.

1.1. Castelul Peleş

La nord, spre Ardeal, regele Carol I hotărăște construirea Castelului Peleş pe domeniul de la Sinaia, cumpărat în 1872, unde urmează a-și stabili reședința de vară. Terenul, cu o suprafață de circa 1000 de pogoane, se afla într-o zonă muntoasă, împădurită, spațiu virgin, ce poate asigura mesajului său un impact maxim: voința de acțiune și învingerea oricăror obstacole, marcarea hotarelor. Iar retragerea într-un loc puțin accesibil impunea acea distanță ce obligă la respectul cuvenit.

figura 6

Castelul Peleş, reședința regală a lui Carol I, i-a oferit acestuia stabilitatea și senzația de apartenență de care avea nevoie pentru a-i susține misiunea. Edificarea Peleşului, pe teren virgin, la hotarele proaspetei sale regalități, s-a constituit ca un mod de legitimare și de autodefinire, în momente în care însăși națiunea română își căuta identitatea.

Lucrările încep în 1873, dar vor fi îndelung amânate din motive financiare, de proiect și mai apoi de războiul de independență. Construcția este realizată, într-un final, între anii 1879-1883. Având un statut de reședință privată, Regele Carol I a ales pentru arhitectura Castelului Peleş stilul neorenașterii germane, de care era apropiat ca origine, educație și structura psihică. Acesta a fost realizat sub conducerea arhitectului Johannes Schultz și a arhitectului ceh Karel Liman. Castelul Peleş a fost decorat de J. D. Heymann, August Bembé și Bernhard Ludwig.

1.2. *Castelul Pelișor*

În 1889 sosește în țară moștenitorul Coroanei, Ferdinand Principe de Hohenzollern-Sigmaringen, nepot al Regelui Carol I, iar la 29 decembrie 1892 acesta se căsătorește cu Maria-Alexandra-Victoria de Saxa-Couburg-Gotha, principesă de Marea Britanie și nepoată a reginei Victoria. Pentru moștenitorii tronului, Regele Carol I a început ample lucrări de amenajare a reședinței particulare la Cotroceni, desemnându-l ca arhitect pe Paul Gottereau. Trebuie să amintim ca Regele Carol I, cu toate că personal era atras de stilul arhitectural al neorenașterii germane, atunci când erau implicate interesele țării s-a dovedit a fi extrem de atent în a respecta preferințele și moda autohtonă. În București influențele arhitecturii franceze erau deja înrădăcinate, drept pentru care atunci când au fost realizate construcții reprezentative ale statului, preferințele sale au cedat în favoarea acesteia.

Tot la cererea Regelui Carol, a fost edificat la Sinaia, pe Domeniul Regal, un castel destinat a fi reședința principilor moștenitori Ferdinand și Maria, Castelul Pelișor.

Construirea Pelișorului a durat din anul 1899 până în 1902. Principii moștenitori Ferdinand și Maria, vor locui aici începând cu anul 1903.

Acesta a fost realizat după planurile arhitectului Karel Liman, care păstrează stilul unitar al ansamblului. Interioarele Pelișorului au fost decorate de artistul vienez Bernhardt Ludwig.

Beneficiind de un amplasament mai retras, în mijlocul pădurii, Pelișorul satisfăcea din plin nevoia de acțiune a Principesei Maria, imaginația și creativitatea sa. Princesa Maria își va exersa aici propriul talent de decorator în amenajarea interioarelor.

figura 7
Castelul Pelișor vedere de ansamblu

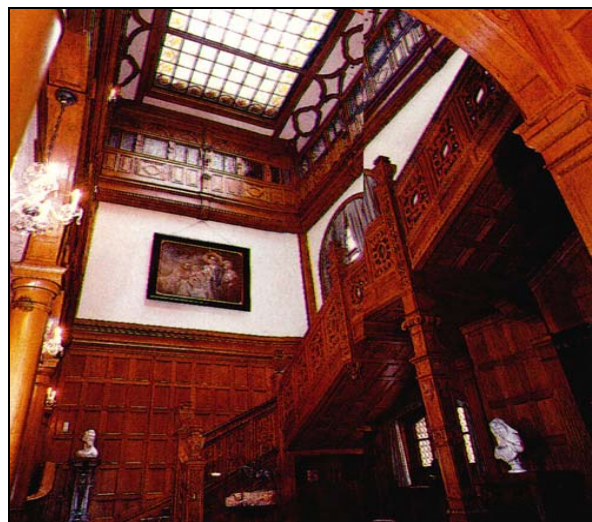

figura 8
Castelul Pelișor – Holul de onoare

figura 9
Principesa Maria în anul 1894 ⁵

figura 10
Regina Maria la Pelișor, în anul 1904

⁵ Sursa fotografiilor de la figura 7-14.
<http://www.tkinter.smig.net/QueenMarie/Gallery/images/PrincessMarie1894.jpg>.

figura 11

Castelul Peleșor. Biroul Principesei Maria. Este de remarcant sistemul de boltire utilizat. Este un procedeu ce va fi întâlnit și la Bran, Balcic, Cotroceni dar și la Palatul Știrbey, ce dinamizează și ritmează spațiul interior.

figura 12
*pagină de manuscris vol. 2, no. 1,
 ianuarie 1926*

figura 13

figura 14

Manuscrisul – pergament realizat de Maria și dăruit lui Ferdinand în 1906.

figura 15

Cuibul Principesei ⁶ – castelul de vis al Principesei Maria de la Pelîșor.

⁶ Sursa fotografiei de la figura 15: Colecția Diana Mandache.

figura 16

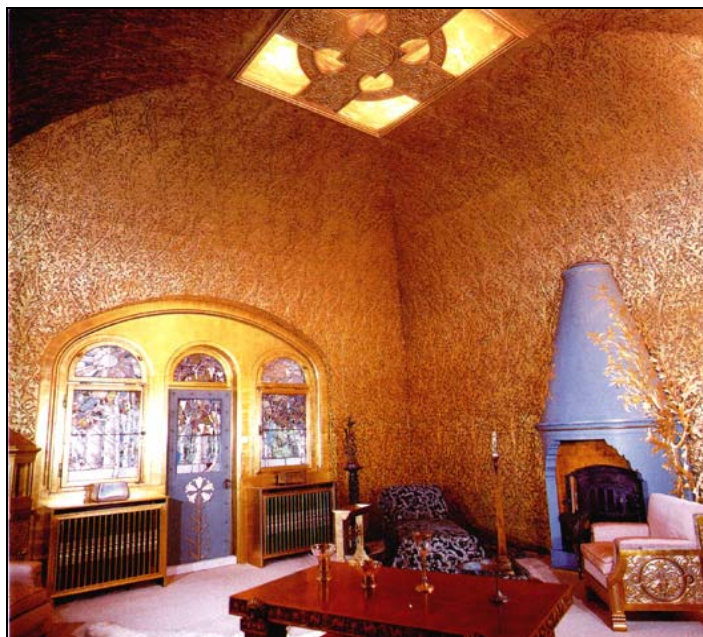

figura 17

figura 18

Camera de aur a Castelului Peleșor. Spațiul încăperii este rezultat din intersecția a doi cilindrii, lipsind demarcația între perete și plafon atât în ceea ce privește conformarea spațială cât și în abordarea plastică a decorației.

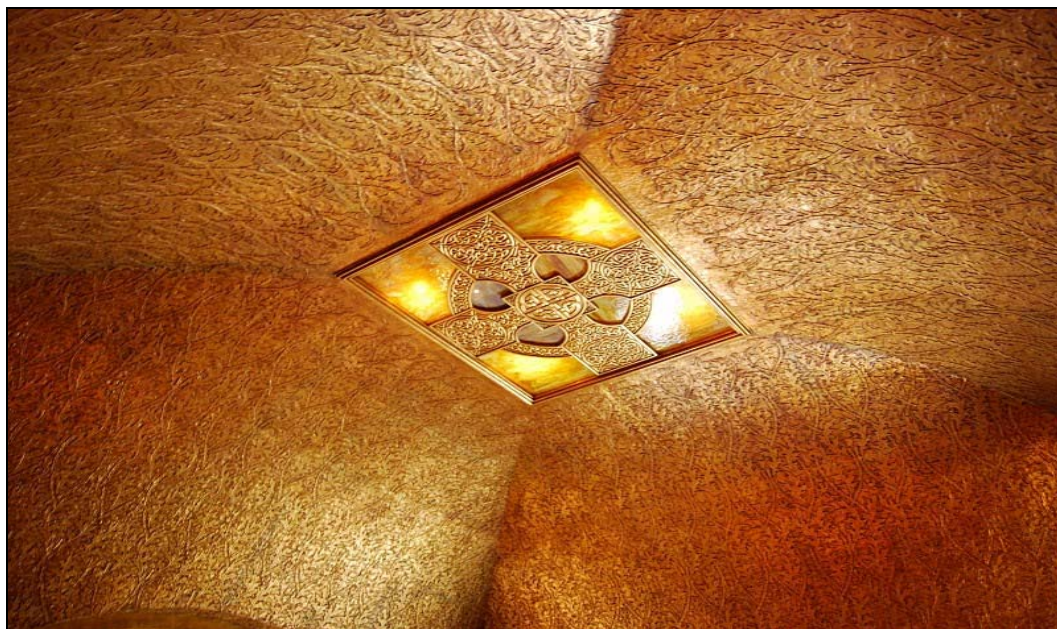

figura 19

Plafonul camerei de aur din Castelul Peleșor. Cheia de boltă este formată dintr-un luminator decorat cu o cruce celtică. Camera de Aur este poate cea mai viguroasă realizare Art Nouveau a Principesei Maria.

Regele Carol I va rămâne consecvent, până la sfârșitul vieții, în rigoarea și fermitatea germanică ce-i erau proprii și care l-au ajutat să compună imaginea credibilă a monarhului pentru un neam destul de puțin disciplinat. Iar Peleșul a fost asociat cu succes acestei imagini devenind o emblemă a regalității, la frontiere.

Sinaia, din asocierea sa cu autoritatea regală, dar și prin strălucirea pe care i-o va conferi Principesa Maria, cu vitalitatea, pronunțatul simț al artistic și scenografic ce-i era propriu, intră în atenția protipendadei, ce urmează exemplul regal. Locul va purta însemnele regalității, poate mai mult decât oricare altul din țară.

Această politică de încurajare a dezvoltării unor zone sensibile, în special a celor limitrofe, prin exemplul personal va continua și ulterior cu rezultate remarcabile.

1.3. Stilul neoromânesc

În arhitectură, după perioada de adoptare a modelelor occidentale, de preferință cele de origine franceză pentru Regat, ce caracterizează cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, se cristalizează stilul specific, neoromânesc. Acesta devine în scurt timp stilul epocii. În acest fel, mândria de a fi român capătă o reprezentare spațială elocventă și caracteristică. Este apreciat atât pentru arhitectura domestică, multe dintre reședintele boierești sau ale marilor industriași fiind construite în acest stil cât și pentru construcțiile reprezentative, ale statului, stilul neoromânesc devenind stilul oficial.

Unul dintre factorii ce au contribuit la succesul și răspândirea sa îl constituie faptul că majoritatea acestor construcții au beneficiat de forța de muncă extrem de calificată a meșterilor italieni.

1.4. Constructorii italieni

La începutul secolului XX, comunitatea italiană din București prospera *«numărând câteva mii de membri dintre care unii sosiți recent iar alții provenind din familiile stabilite deja de câteva decenii în România și integrați în mediile intelectuale, profesionale și de afaceri, locale.»*⁷, Mulți dintre membrii acestei comunități erau persoane cu stare materială înfloritoare și studii tehnice mai ales în domeniul construcțiilor. Italienii din România proveneau în special din regiunile Puglia și Veneto și aveau o structură profesională variată. Erau într-adevăr în primul rând muncitori din construcții, pietrari, mozaicari, zidari..., dar și antreprenori de lucrări publice, funcționari, comercianți, ingineri și arhitecți, pictori, desenatori sau muzicieni.

În anul 1913, se pune problema construirii unei biserici proprii acestei comunități. Arhitecții Mario Stoppa și Giuseppe Tiraboschi, care sunt autorii proiectului au apelat la sursele de inspirație italiene, respectiv Biserica Santa Maria delle Grazie din Milano, construită în stil vechi lombard (sau romanic timpuriu), pentru ca beneficiarii să regăsească aici atmosfera și spiritul bisericilor din țara natală. Biserica Italiană (vezi figura 3.20 și 3.21) va fi consacrată la 2 iulie 1916, cu puțin timp înaintea intrării României în primul război mondial.⁸ Ulterior, în 1924, alături de ea a fost construită casa parohială, în același stil⁹, formând un ansamblu de referință, situat în plin centrul Capitalei.

De altfel, comunitatea italiană din România, în prima jumătate a secolului XX era foarte puternică, iar una dintre formele de manifestare a acestei unități și a continuității pe acest teritoriu se regăsește tocmai în construcția bisericilor proprii. De exemplu, la Constanța, în zona peninsulară, încă din 1866 a fost ridicată o capelă romano-catolică. Ulterior perioadei la care se referă studiul, între anii 1935-1937, pe amplasamentul acesteia din str. Nicolae Titulescu la nr. 11, se va construi Biserica romano-catolică cu hramul Sf. Anton, având ca arhitect pe Romano de Simon. Se remarcă utilizarea aceluiași stil arhitectural ca și la cea din București, tocmai pentru a sublinia apartenența la aceeași comunitate.

⁷ ZBÎRNEA, Ileana-Maria, Contribuția italiană la dezvoltarea arhitecturii în spațiul românesc (Teză de doctorat), 2009.

⁸ Monument istoric clasificat: Importanța: A Cod LMI: B-II-m-A-18107 Adresa: Bd. Bălcescu Nicolae 28 sector 1, București.

⁹ Sursa: Dănuț Dobos, Tereza Sinigalia, Biserica Italiană Preasfântul Mântuitor din București, București, Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice, 2006.

figura 20
Biserica Italiană

figura 21
Biserica și casa parohială în prezent

figura 22
Arh. Romano de Simon, Biserica romano-catolică cu hramul Sf. Anton, Constanța, 1935-1937.

figura 23

*figura 24 Biserica romano-catolică din Constanța
–extindere realizată la sfârșitul secolului XX¹⁰.*

Pentru a sublinia încă odată continuitatea acestei prezențe pe meleagurile române, vom aminti faptul că în anul 1887, tot la Constanța a fost inaugurată statuia lui Ovidiu, executată de sculptorul italian Ettore Ferrari (*figura 25*).

¹⁰ Sursa fotografiilor de la figura 22-24: fotografii realizate de arh. Doina Teodorescu, iunie 2009.

figura 25¹¹

*Statuia lui Ovidiu vandalizată în timpul ocupației bulgare¹²
(1916-1918). În fundal se distinge frontul inconfundabil al Pieței Ovidiu.*

1.5. România Mare

În urma celui de-al doilea război balcanic din 1913, Cadrilaterul intră în componența Regatului României. Aceasta a fost ultima mare izbândă a Regelui Carol. Nici un an mai târziu, în anul 1914 Regele Carol I moare, iar Ferdinand vine la tronul țării în vremuri tulburi. Este anul în care izbucnește primul război mondial.

România intră în război, iar la finele acestuia, în ziua de 1 decembrie 1918, prin votarea unanimă a rezoluției, Unirea Transilvaniei cu România era săvârșită. A urmat perioada de înflorire a României și intrarea sa definitivă pe făgașul dezvoltării și al progresului economic. Politica Casei Regale a României va continua pe calea trasată de regele Carol I. Puterea exemplului și expunerea regalității în promovarea idealurilor naționale ca și a noilor idei de stimulare a dezvoltării au constituit preocupări permanente ale familiei regale. Regina Maria, ajunsă la maturitate, se va erija în protector al artelor, influența personalității sale marcând o întreagă generație de artiști, plasticieni și arhitecți.

¹¹ Sursa fotografiei de la figura 25: Analele Dobrogei, Cernăuți, 1930, p. 17.

¹² Analele Dobrogei, Cernăuți, 1930, p. 17.

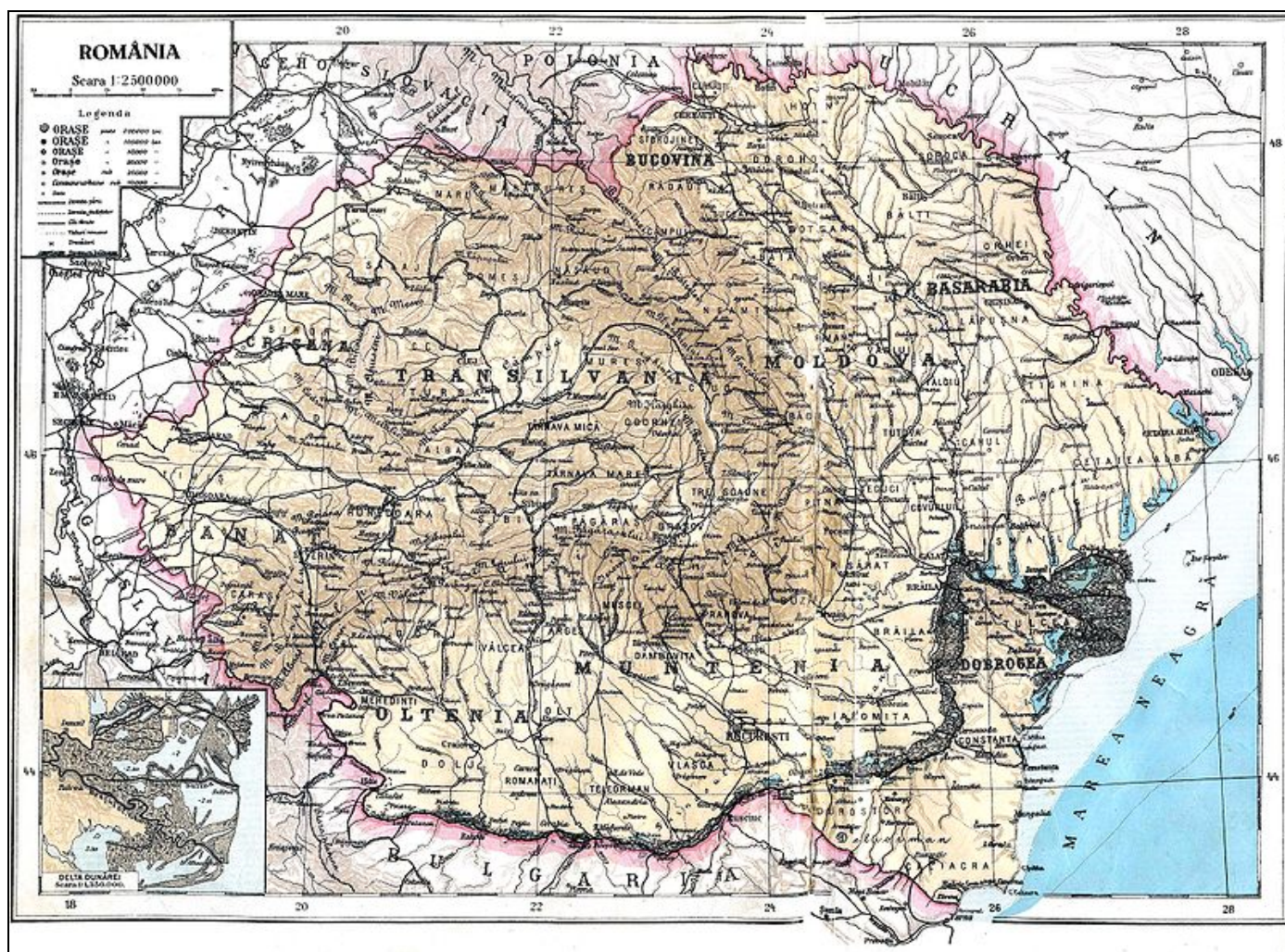

figura 26
Romania Mare¹³

¹³ Sursa: idem.

1.6. Castelul Bran

La sfârșitul secolului al XIX-lea, clădirile Vămii și Castelul Bran se aflau în administrarea Oficiului Silvic al orașului Brașov. După Unire și în cinstea acesteia, la data de 1 decembrie 1920, clădirile Vămii au fost donate împreună cu castelul, de către Primăria Brașovului, reginei Maria a României.

Regina Maria se va ocupa personal de lucrările de amenajare a castelului transformându-l dintr-un castel cu caracter militar, în reședință regală. Astfel se face că, lucrările conduse de arhitectul șef al Casei Regale, Karel Liman, implică și lucrări de extindere cu un nou nivel și unele anexe. În castel au fost amenajate apartamentele pentru familia regală, camere pentru suita reginei, odăi pentru oaspeți, personalul administrativ, garaje și grajduri. Au fost realizate modernizările ce se impuneau pentru a asigura gradul de confort al epocii, adică au fost instalate rețeaua de electricitate, alimentare cu apă, ascensor. Branul este transformat într-o adevărată reședință regală, ungherele altădată întunecoase, devin cuiburi de meditație și contemplare. Sub aspectul decorației aceasta rămâne austeră, pereții încăperilor rămân albi, atmosfera este voit monahală, cu accente rustice.

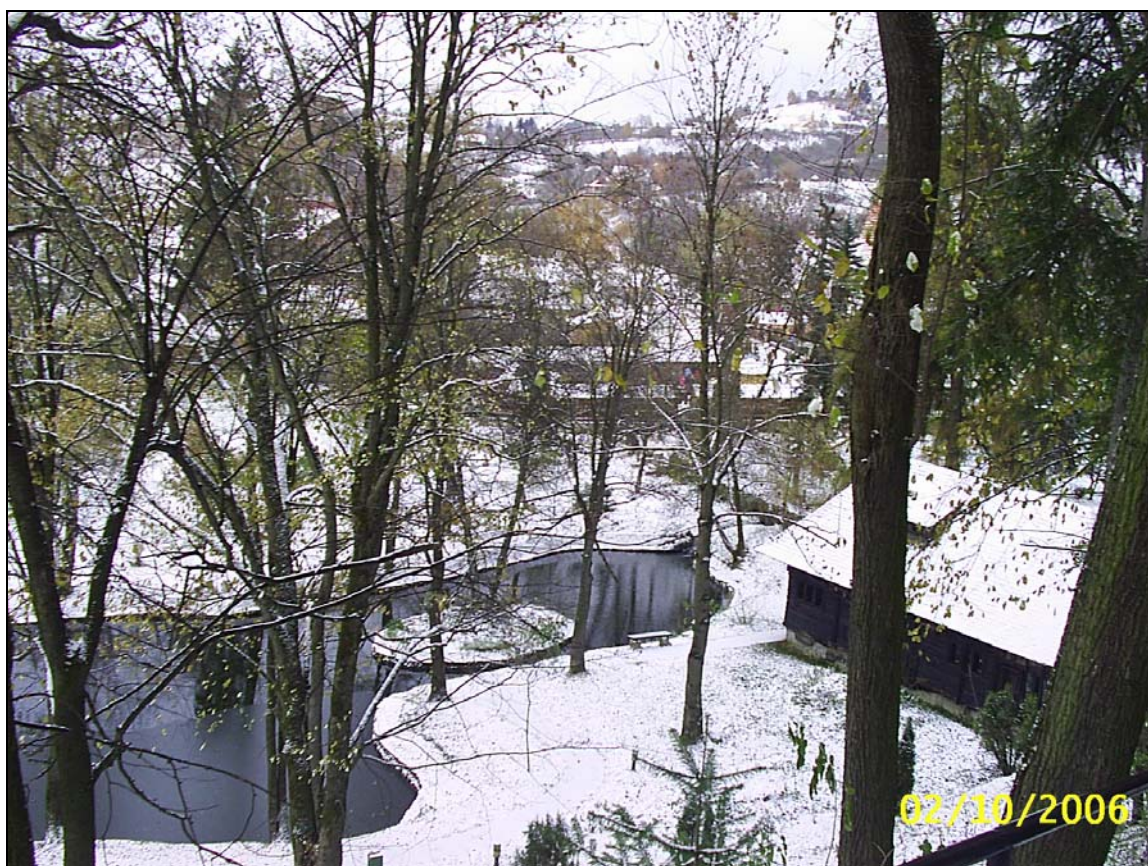

figura 27 Cât vezi cu ochii se întinde Țara.

figura 28

figura 29

figura 30

figura 31

Vechea fortăreață medievală, ce veghea la hotare, a fost transformată într-o reședință regală ce dispunea de tot confortul modern, iar incinta a devenit o amenajare pitorească și înverzită.

figura 32

figura 33

figura 34

figura 35

figura 36 Șemineu la Bran

figura 37 Interior de la Bran

Interioarele, de un alb monahal, voit austere, sunt însă conformate spațial cu mare atenție, cu cotloane și unghere ce îndeamnă la visare.

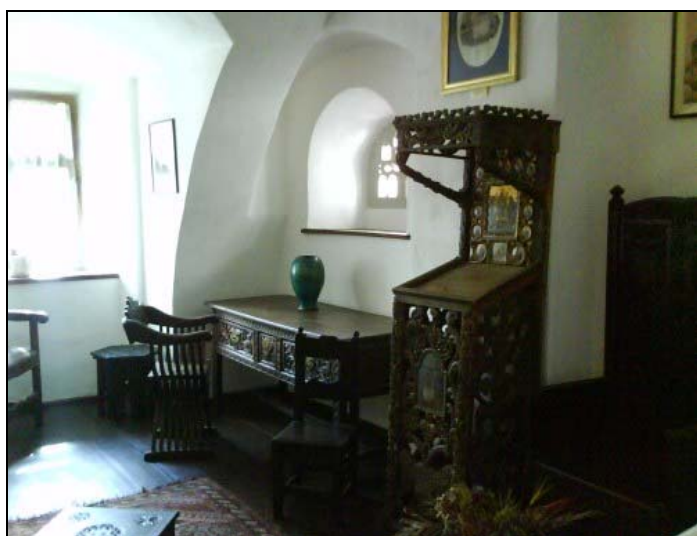

figura 38

"Dormitorul Reginei Maria"

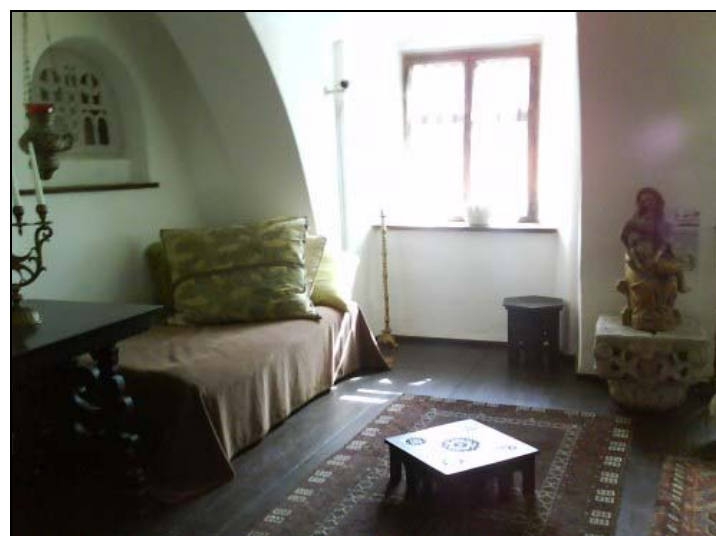

figura 39

figura 40

figura 41

Firide, locuri ale reveriei

figura 42

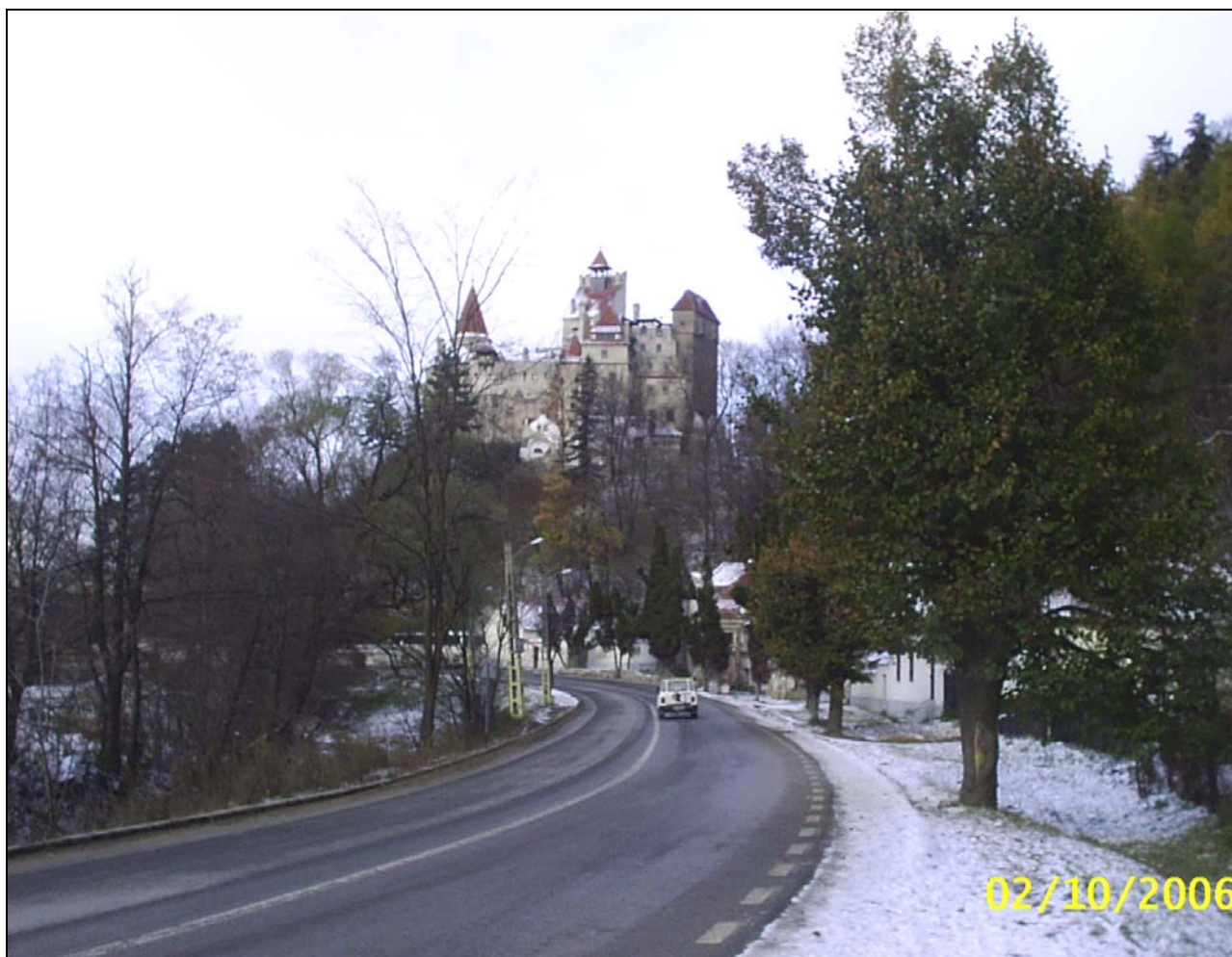

figura 43 Castelul Bran constituie și astăzi un centru de atracție și de interes turistic.

Amenajarea Branului, precum și donația în sine sunt gesturi simbolice ale României Mari și încă odată trebuie să remarcăm modul elegant în care marile victorii ale neamului sunt mărturisite în construire. Branul, cu ținuta sa de fortăreață medievală devine un simbol al regalității, cuib de vulturi ce veghează asupra țării. Acum nu mai străjuiește la fruntarii ci oferă savanta sa compoziție și seninătatea spațiilor unei locuri armonioase (vezi figura 27-43)¹⁴.

Istoria se transformă într-un refugiu romantic, debordând de flori. Într-un fel, acesta devine casa din vis a reginei, la altă scară, anunțând construirea de la Balcic.

¹⁴ Sursa fotografiilor de la figura 27-43: fotografii realizate de arh. Dobrin Datcu, 02.10.2006.

1.7. Balcic

"Fusesem la Balcic odată, înainte de război, în grabă și păstrasem o amintire imprecisă. Îl descoperii din nou în octombrie 1924, în tovărășia fiului meu Nicolae..."

...Doi prieteni- pictori, entuziaști admiratori ai Balcicului, ne arătară fiecare colț pitoresc și, fără să ținem seamă de căldură, praf și pietrele colțuroase ale drumurilor, am urcat și coborât dintr-un cartier într-altul, admirând băile turcești, aruncând priviri în colibele tătărești, vizitând câteva gospodării de seamă ale turcilor, gustând dulceață de trandafiri într-o casă bulgărească.

figura 44¹⁵
Balcic, vedere generală

...Dincolo de mori, deasupra unui dărăpănat zid de piatră, un fel de terasă pe care creștea vița de vie; la câțiva pași mai departe, o a doua terasă mai strâmbă și mai scurtă, în capătul căreia se înalță un gigantic plop, aplecat peste apă, irezistibil atras-parcă- de cântecul mării.

...Tăcui mult timp. Farmecul acestei frumuseți pătrundea din ce în ce mai adânc în inima mea.

¹⁵ Sursa fotografiei de la figura 44: *Analele Dobrogei*, Anul IX, Revista Soc. Culturale Dobrogene, Director C. Brătescu, Institutul de arte grafice și Editura Glasul Bucovinei, Cernăuți, 1928.

*...locul acesta trebuie să fie al Meu! Simt că m-am întors la ceva care mi-a aparținut întotdeauna.”*¹⁶

Terenul de vis va fi dăruit suveranei de către bancherul Jean Chrissoveloni. Regina Maria construiește *Tenha Juvah, Capela Stella Maris*, clădiri anexe și amenajază grădina în perioada cuprinsă între 1925 și 1929.

*„Natură inspirată de pictură, pare să-și fi găsit ilustrarea primară în acest loc. Căci Tenha Juvah*¹⁷ *a fost cu adevărat inspirată de desenele pictorului Alexandru Szatmari, care i-au dezvăluit reginei insolitul peisajului sud-dobrogean în toamna anului 1921. Schițele lui Szatmari, modificate de câteva ori pentru a se adecva locului îngust și abrupt, au fost transpuse architectural de Emil Guneș și executate de armată.”*¹⁸

Dacă celebrele grădini englezești își au obârșia în interpretarea picturii franceze din secolul al XVIII lea a lui Poussin sau Claude Lorrain¹⁹, grădina și Castelul de la Balcic, cu siguranță sunt consecințe ale schițelor lui Alexandru Szatmari. *„Interiorul nu se mai poate demarca net, căci grădina, cu canoanele ei, invadează practic casa.”*²⁰

*„Ideea de casă-așa cum și-a format-o Maria în copilărie și a perpetuat-o apoi de-a lungul vieții – având conotația obsedantă de cuib, a fost cu certitudine determinantă pentru configurarea palatului. La rândul său, cadrul natural al cuibului a contribuit la conservarea nealterată a simbologiei feminine a casei în sensul de refugiu, de protecție maternă. Casa, în acest sens este locul prin excelență și se situează la antipodul abstractului nicăieri.”*²¹

Regăsim aici, la Balcic, o minunată exemplificare, evident involuntară dar nu și inocentă, a fenomenologiei ulterioare a lui de Gaston Bachelard²².

La Balcic este atrasă de data aceasta intelectualitatea română, artiști literați și pictori, drept pentru care, stimulată de exemplul personal al Reginei, de farmecul natural al locului ca și de caracteristicile arhitecturii vernaculare, arhitectura Balcicului nu va căpăta un caracter reprezentativ. Aici sunt exploatate mai degrabă calitățile sitului, conformarea falezei și relația cu marea, visul, reveria, ceea ce impune caracterul de reședință de vacanță al locuirii și abordările peisajere.

¹⁶ Regina Maria a României, Cum am ajuns la Tenha-Juvah, în „Analele Dobrogei”, Anul IX, Revista Soc. Culturale Dobrogeane, Director C. Brătescu, Institutul de arte grafice și Editura Glasul Bucovinei, Cernăuți, 1928, pg. 3.

¹⁷ Cuibul solitar; nota autorului.

¹⁸ CONSTANTIN, Marian, Palate și colibe regale din România, Arhitectura și decorația interioară în slujba monarhiei (1873-1925), Editura Compania, București, 2007, pp. 207.

¹⁹ PARRET, Herman, Sublimul Cotidianului, Editura Meridiane, București, 1996, pp.160.

²⁰ CONSTANTIN, Marian, Palate și colibe regale din România, Arhitectura și decorația interioară în slujba monarhiei (1873-1925), Editura Compania, București, 2007, pp. 207.

²¹ CONSTANTIN, Marian, Palate și colibe regale din România, Arhitectura și decorația interioară în slujba monarhiei (1873-1925), Editura Compania, București, 2007, pp. 209.

²² BACHELARD, Gaston, Poetica spațiului („La Poétique de l'espace", Presses Universitaires de France, 1957), Paralela 45, București, 2003.

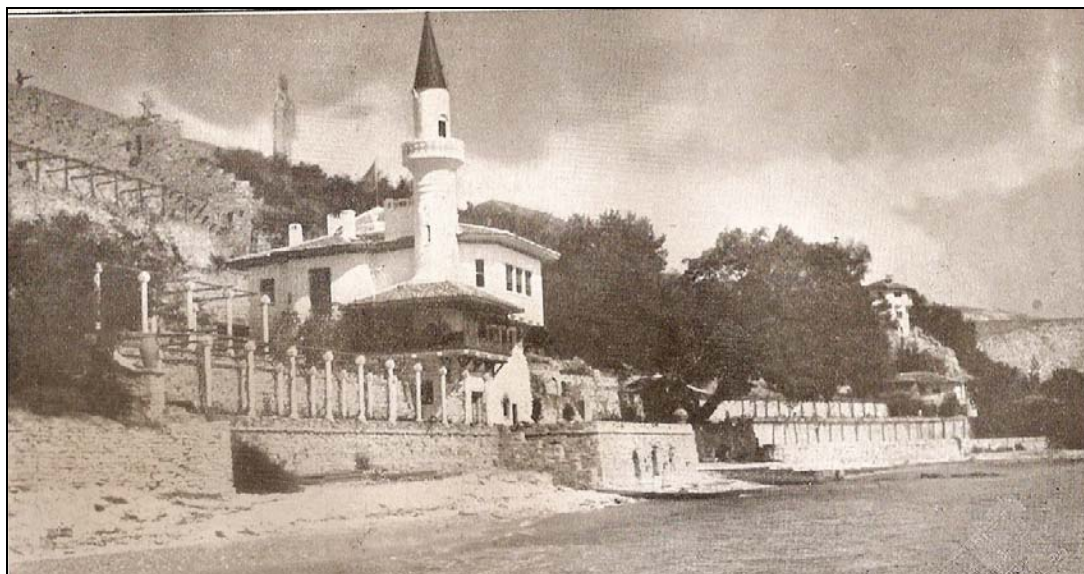

figura 45 ²³

„Pe el am construit o casă albă, modestă, cu acoperișul plat, în armonie cu atmosfera orientală dimprejur....” ²⁴

figura 46 Tenha-Juvah în anul 1928

²³ Sursa fotografiilor de la figura 45, figura 46: „Analele Dobrogei”, Anul IX, Revista Soc. Culturale Dobrogene, Director C. Brătescu, Institutul de arte grafice și Editura Glasul Bucovinei, Cernăuți, 1928.

²⁴ Sursa Regina Maria României, Cum am ajuns la Tenha-Juvah, în „Analele Dobrogei”, Anul IX, Revista Soc. Culturale Dobrogene, Director C. Brătescu, Institutul de arte grafice și Editura Glasul Bucovinei, Cernăuți, 1928, p. 3.

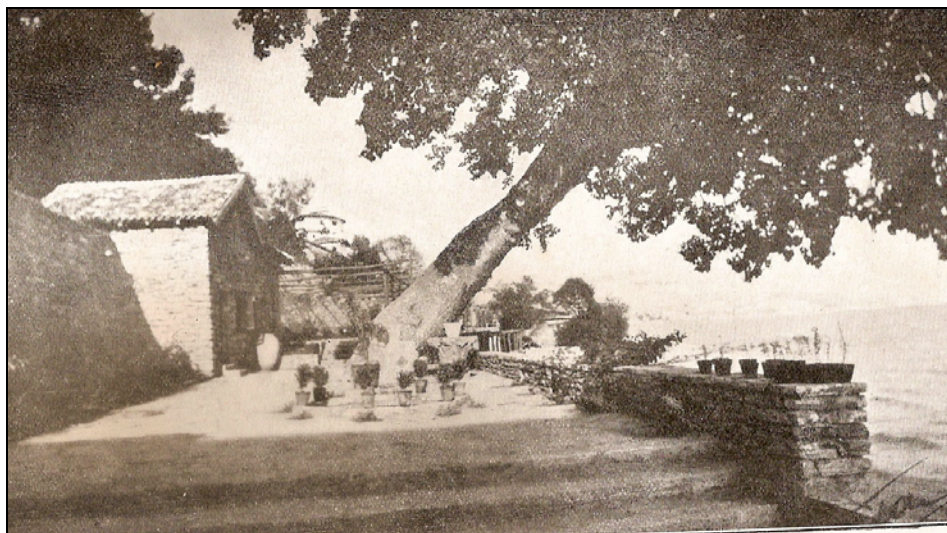

figura 47

„.....la câțiva pași mai departe, o a doua terasă mai strâmbă și mai scurtă, în capătul căreia se înalță un gigantic plop, aplecat peste apă, irezistibil atras-parcă- de cântecul mării. ”²⁵

figura 48

*Tenha Juvah, reabilitat, bine întreținut, obiectiv turistic de interes
– fotografie recentă*

²⁵ Sursa fotografiilor de la figura 47, figura 48: „Analele Dobrogei”, Anul IX, Revista Soc. Culturale Dobrogene, Director C. Brătescu, Institutul de arte grafice și Editura Glasul Bucovinei, Cernăuți, 1928, p. 3.

figura 49 Regina Maria la Tenha-Juvah²⁶

figura 50
Regina Maria în grădina de la Balcic

figura 51
Tenha Juvah

„Una peste alta, am construit grădini mici, în terase, fiecare purtând numele unei ființe iubite.”²⁷

²⁶ Sursa fotografiilor de la figura 49, figura 50, figura 51: www.tkinter.smig.net/QueenMarie/Gallery/index.htm.

²⁷ Sursa: Regina Maria României, Cum am ajuns la Tenha-Juvah, în „Analele Dobrogei”, Anul IX, Revista Soc. Culturale Dobrogeane, Director C. Brătescu, Institutul de arte grafice și Editura Glasul Bucovinei, Cernăuți, 1928, p. 3.

figura 52
*Principesa Maria*²⁸

figura 53
Regina Maria, în 1922

figura 54

*Regina Maria în grădina de la Balcic cu Stella Maris în fundal*²⁹. Această grădină cu siguranță a constituit modelul reluat la Brașov pentru grădina Palatului Știrbey unde Stella Maris va fi înlocuită cu pavilionul din grădină.

²⁸ Sursa fotografiilor de la figura 52, figura 53, figura 54: www.tkinter.smig.net/QueenMarie/Gallery/index.htm.

figura 55

Regina Maria și Prințesa Ileana lângă Balcic³⁰. Capul Caliacra cu farul Sf. Nicolae

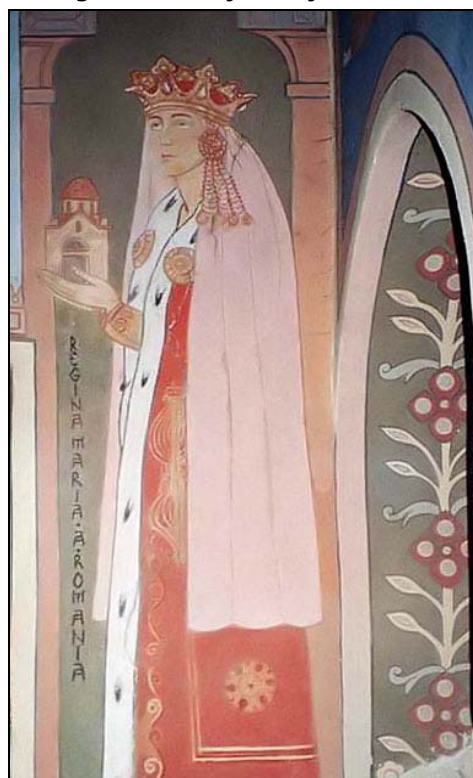

figura 56 Regina Maria cu Biserica Stella Maris

figura 57 Regina și Marea³¹

²⁹ Sursa: Regina Maria României, Cum am ajuns la Tenha-Juvah, în „Analele Dobrogei”, Anul IX, Revista Soc. Culturale Dobrogene, Director C. Brătescu, Institutul de arte grafice și Editura Glasul Bucovinei, Cernăuți, 1928.

³⁰ Sursa: Regina Maria României, Cum am ajuns la Tenha-Juvah, în „Analele Dobrogei”, Anul IX, Revista Soc. Culturale Dobrogene, Director C. Brătescu, Institutul de arte grafice și Editura Glasul Bucovinei, Cernăuți, 1928.

³¹ Sursa fotografiei de la figura 56, figura 57: www.tkinter.smig.net/QueenMarie/Gallery/index.htm.

1.8. Apartamentul Reginei Maria de la Cotroceni

Coloanele au capiteluri bogat sculptate ce susțineau arcadele semicirculare, iar decorația murală se compunea din frize încărcate și brâie. Ornamentele în simlipiatră și pictura, imitația de argint platinat și bronz antic ale celebrului dormitor argintiu, fidel tendințelor fastuoase și abundente ale epocii, au fost realizate de sculptorul W. Dietz și artistul Fritz Elsner între 1904-decembrie 1905. Mobilierul a fost realizat de sculptorul tâmplar Balindt în 1905.

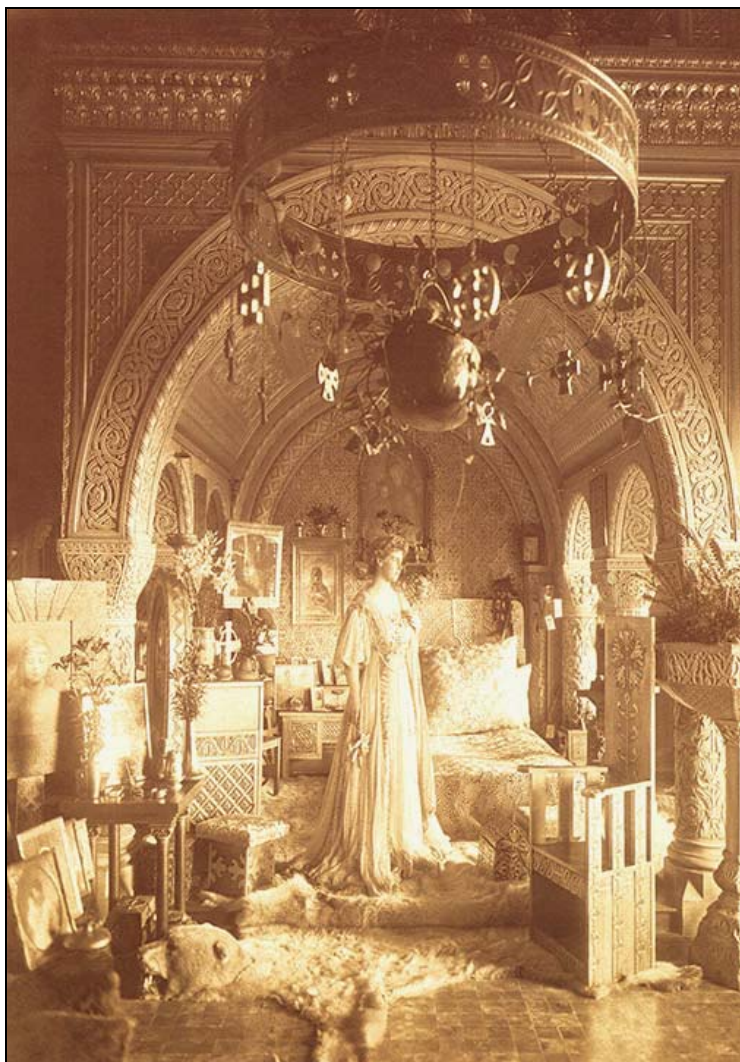

figura 58 Regina Maria la Cotroceni- dormitorul de argint³²

³² Sursa fotografiei de la figura 58: www.tkinter.smig.net/QueenMarie/Gallery/index.htm.

2. Beneficiarul

Prințul Barbu Alexandru Știrbey (vezi figura 3.40 și 3.41) s-a născut la 4 noiembrie 1872 la Buftea și a încetat din viață la data de 24 martie 1946. A fost om politic, președinte al Consiliului de Miniștri, ministru de interne și ad-interim la Finanțe și la Externe, membru de onoare al Academiei Române. Prințul Barbu Alexandru Știrbey a fost educat la Paris unde a urmat atât liceul cât și cursurile Facultății de Științe Juridice. Întors în țară, s-a căsătorit în anul 1895 cu Nadeja Bibescu. Barbu Știrbey a fost o personalitate puternică, extrem de rafinat, cult, cu maniere și ținută tipic englezească. În anul 1913, regele Carol I îl numește pe Barbu Știrbey, administrator al Domeniilor Coroanei Regale. Între prințul moștenitor Ferdinand și Barbu Știrbey s-a legat o puternică prietenie. Devenit rege, Ferdinand îl va numi consilier personal, relațiile dintre familia regală și familia lui Barbu Știrbey fiind foarte apropiate, prietenești.

În 30 septembrie 1919, prințul Barbu Știrbey cumpără la Brașov, contra sumei de 400 000 coroane o proprietate de aproximativ opt hectare de teren și construcțiile ce existau pe aceasta. La acea dată proprietatea era formată din (conform înscrisului din cartea funciara): „două case de piatră și o grădină”, ce fuseseră înscrise anterior în c.f. nr.187 a orașului Brașov.

Așa cum am arătat, două luni mai târziu Regina Maria devine proprietarul castelului de la Bran. Cele două șantiere se vor dezvolta practic simultan și este de interes identificarea unor similitudini.

figura 59
Barbu Alexandru Știrbey

figura 60
Prințul Barbu Știrbey în patio-ul Palatului de la Brașov³³

³³ Sursa: ION, Narcis Dorin, Reședințe și familii aristocrate din România, Institutul Cultural Român, 2008.

figura 61
Nadeje Știrbey și Principesa Maria în anul 1903³⁴

³⁴ Sursa fotografiei de la figura 61: www.tkinter.smig.net/QueenMarie/Gallery/index.htm.

3. Arhitectul

Pentru realizarea reședinței dorite, prințul Barbu Știrbey se adresează arhitectului Mario Stoppa, a cărui competență fusese probată prin zidirea *Bisericii Italiane* din București.

Echipa va fi completată prin încredințarea lucrărilor ca antreprenor inginerului Cesare Fantoli și arhitectului F. Hoeflich³⁵. Ca de obicei, informațiile legate de proiectarea Palatului precum și cele referitoare la execuție sunt practic nule, documente în acest sens nu au fost identificate, nici măcar autorizația de construire.

Despre arhitectul Mario Stoppa și despre activitatea acestuia, informațiile sunt mai bogate.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea și în primele decenii ale secolului al XX-lea în România au activat o serie de arhitecți și meșteri italieni care au construit edificii reprezentative pentru arhitectura rezidențială urbană. Dintre aceștia, cel mai prolific a fost arhitectul Mario Stoppa, care a fost inclus, ulterior perioadei la care facem referire, în colectivul ce forma corpul arhitecților agreați de familia regală a României.

În această conjunctură, el a fost cel ce primit comanda Reginei Maria și a elaborat schițele de anteproiect și planurile palatului de la Mamaia³⁶ cunoscut sub numele de *Vila Regală*, în urma încheierii la data de 4 aprilie 1924 a unui contract cu generalul Paul Angelescu, prin care primea un onorariu de 4% din valoarea efectivă a lucrărilor.

Lucrările de construcție ale *Vilei Regale* din Mamaia, au fost executate de antrepriza lui Carlo Actis, sub directa conducere și supraveghere a arhitectului Constantin D. Dobrescu, începând din 1 decembrie 1923 și terminându-se în vara anului 1926.³⁷

Mamaia fusese înființată ca stațiune încă din 1906, iar la începutul anilor 20 deja se bucura de interesul protipendadei.

Palatul avea o forma destul de neregulată, semănând mai mult cu o vilă cu mai multe corpuri și era situat în mijlocul unui parc de 34 968 mp, înconjurat de o lizieră. Construcția cu o suprafață de 1 200 mp a fost ridicată în doi ani și jumătate. Lucrările de construcție au început la 1 decembrie 1923 și au fost finalizate în vara anului 1926.³⁸

După 1930, palatul va intra în posesia Regelui Carol al II lea, care l-a folosit ca reședință de vară. Regina Maria și-a oprit 2 780 mp din terenul parcului, unde a dispus construirea unei moderne vile, „*Vila Știrbey*”, construită de același arhitect Mario Stoppa³⁹.

³⁵ Narcis Dorin Ion, *Reședințe și familii aristocrate din România*, Institutul Cultural Român, 2008.

³⁶ Stațiune Mamaia a fost inaugurată în 1906 după construirea căii ferate și a gării Mamaia.

³⁷ Ilustrație de epocă.

³⁷ Cod LMI (Lista Monumentelor Istorice): CT-m-A-02896.

³⁸ Palatul a fost dotat cu toate cuceririle tehnicii din acea vreme, instalație de aer condiționat cu ventilatoare – furnizate, ca și lustrele de la firma „Siemens Schukert Werke”, încălzire centrală și electrica realizate de atelierul Ilie Popescu & Gh. Crețu. Antreprenorul italian Antonio Moraldo s-a ocupat de asfaltarea teraselor palatului, iar Carlo Actis a făcut fântâna, trotuarele și lacul din parc. La 2 decembrie 1927, după moartea Regelui Ferdinand, palatul, compus din: subsol (16 camere, baie, spălătorie, cafegerie, garaj), parter (12 camere, bufet, garderoba, 3 terase, 8 băi, WC-uri) și mansardă (7 camere și baie) a fost donat de către Regina Maria și patru din copiii săi (Nicolae, Ileana, Elisabeta și Marioara), prințesei Elena, mama Regelui Mihai. Noua proprietară a ordonat transformarea parcului regal, prin instalarea conductelor de apă, modificarea drumurilor și peluzelor. A instituit din 22 ianuarie 1928 un nou regulament, care stabilea atribuțiile precise ale fiecărui angajat.

³⁹ Aceasta a fost dotată cu ascensor francez, marca „G. Houplain Paris” de patru persoane, cu centrală electrică proprie și o pompă centrifugală ce alimenta turnul cu apă.

figura 64
Vila Regală, în prezent Restaurantul Castel, Mamaia, 2007⁴¹

La 6 iunie 1932, din ordinul lui Carol al II-lea, vila reginei a fost predată Flotei de Hidroaviație din Mamaia, suverana mutându-se la Balcic.

Incendiul *Palatului Regal din București*, din decembrie 1926 impune reconstruirea și cu această ocazie, transformarea sa. Lucrările au durat mai bine de 14 ani. În prima fază, pentru punerea în siguranță și consolidarea structurii, lucrările au fost îndrumate de o echipă din care făceau parte arhitecții Karel Liman, Ion Ernest și Mario Stoppa. Ulterior, în 1935, după încoronarea lui Carol al II-lea, lucrările de transformare sunt încredințate arhitectului Nicolae Nenciulescu, iar Palatul Regal din București a ajuns să capete înfățișarea din prezent.

Mai târziu, după cutremurul din 1940, îl regăsim pe arhitectul Mario Stoppa implicat în lucrările de consolidare și restaurare a *vechii biserici cantacuzine de la Cotroceni*. Echipa de arhitecți delegați de Comisia Monumentelor Istorice cuprindea, alături Mario Stoppa, nume sonore ale arhitecturii românești: Grigore Ionescu și Ștefan Balș.

Atunci când obiectul de arhitectură este finalizat, strădania arhitectului, modul în care acesta a înțeles tema, condiționările cărora a trebuit să le găsească o expresie spațială și artistică, cad în uitare, peste ele se așterne un strat fin de colb, pe care, din când în când, îl mai scutură altcineva, de obicei tot arhitect, cu alte idei, cu alt mod de a vedea lucrurile.

Cam aceasta ar fi și demersul pe care încercăm să-l întreprindem. Să urmărim evoluția obiectului de arhitectură de-a lungul vremii, să înțelegem cum a fost gândită zidirea sa și cum este construcția percepută în prezent, prin prisma concepțiilor și nevoilor actuale, care au fost suferințele sale și de cine sau de ce au fost provocate și mai ales cum au marcat acestea obiectul zidit.

⁴¹ Sursa fotografiilor de la figura 63, figura 64: realizate de arh. Doina Teodorescu, 26.09.2007.

figura 65

figura 66

figura 67

*Biserica de la Cotroceni, avariata la cutremurul din 1977, a fost demolata în 1984. În prezent, ea a fost reconstruită.*⁴²

⁴² Sursa fotografiilor de la figura 65, figura 66, figura 67: www.presidency.ro/.

Construcția este o mărturie a unei epoci, ea vorbește despre oameni, despre dorințele, idealurile și nevoile lor, iar noi încercăm aici să le deslușim mesajul pentru a putea înțelege cum va arăta viitorul său sau și mai exact cum va arăta ea în viitor.

Cu siguranță valoarea simbolică a zidirii acestui palat este definitorie. Și poate speculând puțin am putea considera alegerea unui arhitect italian, deloc întâmplătoare ținând cont de latinitatea afișată a românilor și a românilor ardeleni, în special. Și tot în această direcție, asocierea arhitectului F. Hoeflich la execuția palatului putem considera că preia filonul germanic al populației dar și al regalității. Avem convingerea că Prințul Barbu Știrbey, personalitate de mare cultură și fin politician, nu a neglijat atari aspecte.

figura 68

Cele două inscripții săpate în piatră Arhitectul cu anul construirii și altitudinea în raport cu nivelul Mării Negre⁴³

Cu acest prilej am dori să menționăm cele două plăci cu înscrisuri, incluse în zidire: placa de piatră pe care sunt înscrise numele arhitectului și anul construirii, gest firesc ce intra în uzanțele epocii și placa pe care este însemnată altitudinea. Altitudinea este calculată în raport cu nivelul Mării Negre, inscripție mai neobișnuită, ce nu intră în nici un fel de uzanțe. Drept pentru care nu-i putem atribui decât sensul simbolic de raportare la Țară.

⁴³ Sursa figura 68: fotografii realizate de arh. Adriana Andone.

Dincolo de construcțiile lăsate spre îmbogățirea acestui neam și de numele săpat în piatră, informațiile obținute despre omul Mario Stoppa minime. Nu au fost găsite informații biografice, nu știm unde a deprins această artă a arhitecturii și nici nu avem cunoștință de lucrări realizate pentru alți comanditari decât cei menționați.

Concluzie

Am rememorat pe scurt și selectiv evenimente și acțiuni ce au marcat sfârșitul secolului al XIX și începutul secolului XX. Oamenii implicați în construirea Palatului Știrbey din Brașov erau participanți direcți la acestea iar arhitectura Palatului, așa cum vom vedea, reflectă această implicare.

THE CONTEXT OF STIRBEY PALACE BUILDING

Assoc. prof. PhD. arch. **Nicoleta Doina TEODORESCU**
Faculty of Architecture, *Spiru Haret* University

Abstract

The paper analyses the general socio-political and economic background of the building of Stirbey Palace Unit, briefly presenting and analysing a few of the constructions of the age with a certain influence on the building decision and the way in which it was achieved: Peles Castle, Pelisor Castle, Bran Castle and Balcic Castle.

Events and actions that marked the end of the 19th century and the beginning of the 20th century are highlighted as relevant for the design and building of Stirbey Palace, the main features of the neo-Romanian style the unit belongs to, data and information on the beneficiary, Prince Barbu Stirbey and architect Mario Stoppa, who designed the Stirbey Palace unit.

Key words: *end of 19th century and beginning of the 20th century, the socio-political and economic background, neo-Romanian style, architect Mario Stoppa.*

1. **The general social, political and economic background**

The 19th century marks the independence of the Romanian State. On a favourable international background, Alexander Ioan Cuza becomes ruler of the United Principalities on 24 January 1859. After he abdicates, Carol I takes over in 1866 and after the Independence War (1877-1878), Romania gains its independence. On 14/15 November 1878, Dobruja belongs officially to the Romanian State. Upon the proclamation of the Romanian Kingdom in 1881, Carol I becomes the ruler of a victorious and confident Romania. These historical events mark an unrivalled development of the Romanian society.

The Baragan and Dobruja areas are populated by the Transylvanian shepherds, familiar with these places. The last decades of the 19th century mark the migration of the Romanians from Ardeal. Constanta, for example, is populated by highland shepherds, working and rich people which have contributed greatly to the economic growth of the town. *"The Romanian migration waves towards Dobruja vary in intensity. Between 1880 – 110; 1881– 218; 1883 – 758; 1885 – 1072; 1886 – 1927; 1893 – 1465; 1894 – 4026, the wave is on the increase. Between 1882 – 187; 1884 – 281; 1887 – 814; 1889 –75; 1891 – 262; 1896 – 182; 1897 – 41, however, the migration wave experiences a significant fall, yet it will never cease".*¹

The economic development is encouraged at all levels especially as far as the borderlands are concerned. Two examples in this respect are the Cernavoda bridge (1890-1895), ensuring the Wallachia –

¹ Georgescu, Ioan, Transylvanians in Dobruja, „The Annals of Dobruja”, The Dobruja Cultural Society Journal, Director C. Brătescu, The Institute of Graphic Arts and the Glasul Bucovinei Publishing House, Cernăuți, 1929. Reproduced at No. CLXXXII of the Diplomatic Correspondence and the Austrian Consular Reports between 1782 and 1797, published by Ion I. Nistor in volume XIX, part I of the Eudoxiu de Hurmuzachi Collection, Documents on the Romanian history, Bucharest, 1922, p. 204.

Dobruja railway connection and the Constantza harbour silos (1889-1909) built by engineer Anghel Saligny; both constructions facilitate grain trade.

During the same time (between 1908 and 1910), in Constantza, architect Daniel Renard builds the Casino. The harbour city gains a ludic nature, which stimulates tourism development, therefore turning the city into a vacation destination.

The railway network will contribute greatly to the borderlands integration into the national economic circuit.

1.1. *The Peles Castle*

Carol I decides upon building the Peles Castle to the north towards Ardeal, on the Sinaia property bought in 1872. The castle will serve as his summer residence. The land of about 1.000 acres is located in a mountain, afforested area. This virgin area offers the due privacy.

The Peleş Castle, the royal residence of Carol I, gives him the necessary stability and the sense of belonging for supporting its mission. Building the castle on a virgin land is a step towards self-defining, when the Romanian nation itself is trying to find its identity.

The building process starts in 1873, but it is indefinitely postponed on financial and project-related grounds and later because of the Independence War. The process is completed between 1879 and 1883. Given its status of private residence, Carol I opts for the German Neo-Renaissance style to decorate the castle, a style the King is familiar to in terms of origin and education, as well as emotionally. The castle is designed by architect Johannes Schultz and by the Czech architect Karel Liman and decorated by J.D. Heymann, August Bembé and Bernhard Ludwig.

1.2. *The Pelisor Castle*

In 1889, the Crown's heir, Prince Ferdinand of Hohenzollern-Sigmaringen, nephew of Carol I, arrives in the country and on 29 December 1892 he marries Maria-Alexandra-Victoria de Saxa-Couburg-Gotha, Princess of Great Britain and niece of Queen Victoria. Carol I starts ample improvement works at Cotroceni private residence, for the benefit of the Crown's descendants, choosing Paul Gottereau as architect. Although personally attracted to the German Neo-Renaissance style, when it comes to the public interest, Carol I is in line with the current trends. Bucharest is already wearing the French architectural influence, therefore Carol I aligns to the general trend with respect to the state representative structures.

Upon Carol I's request, Pelisor Castle is built on the royal estate from Sinaia, a structure meant for his heirs, Ferdinand and Maria.

The castle is built between 1899 and 1902. A year later it is inhabited by the Crown's heirs.

It is designed by architect Karel Liman. The rooms are decorated by the Viennese artist Bernhardt Ludwig.

Situated in the middle of the woods, the castle is the perfect place for Princess Maria to exercise her indoor decorator talent, her imagination and creativity.

Carol I preserves his specific German rigour, which helps him rule a rather disorganized nation, while the Peleş Castle becomes a cross-border royal symbol.

Through the connection to the royal authority but also due to Princess Maria's vitality and strong artistic and scenographic sense, Sinaia becomes the object of attention of the aristocratic world and a royal symbol.

The strategy to encourage the development of certain areas, especially the borderlands will be furthered.

1.3. *The Neo-Romanian style*

After adopting the Western models, preferably the French ones for the Kingdom, specific to the second half of the 19th century, the Neo-Romanian style takes shape. It shortly becomes the style of the age. This way, the pride to be Romanian gains a relevant spatial nature. The Neo-Romanian style is representative in terms of both domestic architecture – many aristocratic residences or the ones of the great industrialists carry it – and of the state representative structures. Therefore, the Neo-Romanian style becomes the official style.

One of the underlying factors of its success is the highly qualified Italian workforce.

1.4. *The Italian craftsmen*

At the beginning of the 20th century the Italian community living in Bucharest is thriving. *It consists of a few thousands of members, some of them recently settled, others coming from the families who have been living in Romania for a few decades, integrated in the local intellectual, professional and business environment*². Most of them are wealthy people with technical education especially in constructions. They particularly come from Puglia and Veneto and have a complex professional structure. They are primarily stone men, mosaicists, brick masons but also undertakers, clerks, traders, engineers and architects, painters, sketchers or musicians.

In 1913 the idea of building a church for this community takes shape. Architects Mario Stoppa and Giuseppe Tiraboschi, the authors of the project, follow the pattern of Santa Maria delle Grazie Church from Milan, built in an ancient Lombard (or early Romanic) style enabling the beneficiaries relive the atmosphere and spirit specific to the churches from their native countries. The Italian Church (*see fig. 20 and 21*, p.26) is completed on 2 July 1916, a little while before Romania becomes a belligerent party in the First World War³. Later, in 1924, the parish house is built in the same style⁴. Together with the church, it forms a reference complex in the core of Bucharest.

In the first half of the 20th century, the Italian community from Romania is very strong, having their own churches; this proves their unity. For example, in 1866, a Roman chapel is built in Constantza. Between 1935 and 1937, at 11 Nicolae Titulescu Street, the Roman Church having Saint Anton as patron is built. It is designed by architect Romano de Simon. The church carries the same architectural style as the one from Bucharest.

In order to highlight the Italian continuum on the Romanian territory, we mention that in 1887, in Constantza, the statue of Ovidiu, made by the Italian sculptor Ettore Ferrari, is unveiled (*fig. 25, p. 28*).

1.5. *România Mare*

Following the second Balkan War from 1913, the Cadrilater becomes part of the Romanian Kingdom. This is the last big success of Carol I. In less than a year, in 1914, Carol I dies and Ferdinand succeeds to the throne, yet in dark times. That's when the First World War outbursts.

Romania becomes a belligerent party and on December 1st 1918, when the war is over, the union of Transylvania and Romania is completed through the unanimously voted resolution. Then Romania experiences a flourishing age and is on the way to an increasing economic development. The Royal House's strategy will follow Carol I's policy. The power of example and promoting the national ideals and

² Zbîrnea, Ileana-Maria, *The Italian contribution to the architecture development on the Romanian territory* (PhD Thesis), 2009.

³ Ranked historical monument: Importance: A Code LMI: B-II-m-A-18107 Address: 28 Bălcescu Nicolae Avenue, sector 1, Bucharest.

⁴ Source: Dănuț Dobos, Tereza Sinigalia, *Biserica Italiană Preasfântul Mântuitor din București*, Bucharest, Catholic Archiepiscopacy Publishing House, 2006.

new ideas to stimulate development have been permanent concerns of the royal family. Queen Maria, an adult now, poses as the protector of arts, many artists and architects being influenced by her.

1.6. Bran Castle

At the end of the 19th century, the Customs buildings and Bran Castle are under the Braşov Forest Office administration. On December 1st 1920, the Braşov Town Hall donates them to Queen Maria of Romania.

Queen Maria will be in charge with the improvement works, turning the castle from a military building into a royal residence. The improvement process conducted by Karel Liman, the chief architect of the Royal House, involves enlargement works resulting in a new storey and in outbuildings. The royal apartments, the rooms intended for the Queen's escort, the guest rooms, the rooms for the administrative staff, the garages and the stables are arranged. The improvement works also cover the power and water systems, as well as the elevators. Bran Castle is turned into a real royal residence, the dark corners are now contemplation areas. The decoration style is still austere, the walls are painted in white creating an intentional rustic-based monastic environment.

The improvement works conducted at the Bran Castle, as well as the donation itself are symbolical gestures of România Mare. Once again we must notice the elegant way of reflecting the great victories of our people in the construction. With its medieval fortress appearance, the Bran Castle becomes a royal symbol, an eagle nest watching over the country (*se fig. 27-43, p. 30-35*)⁵.

The history turns into a romantic escape surrounded by flowers. In a way, it becomes the Queen's dream house envisaging the Balcic Castle.

1.7. Balcic

I had been to Balcic once, in haste, before the war. I remembered it vaguely. I discovered it again in October 1924 together with my son, Nicolae...

...Two friends, painters, admirers of Balcic showed us every picturesque corner and ignoring the hot weather, the dust and the rugged stones, we visited every area, admiring the Turkish baths, casting an eye inside the Tatar huts, visiting some important Turkish householdings and tasting rose jam in a Bulgarian house.

...Beyond the windmills, above a ruined stone wall, there was a sort of grape wine terrace; moving forward, we saw a rather curved and smaller terrace ended with a giant poplar tree, leaning over the water, irresistibly attracted to the song of the sea.

...I had kept quiet for a long time. I was charmed by this wonderful view.

*... this place had to be Mine! I felt I had returned to the place I had always belonged to.*⁶

The dreamland is a gift for Queen Maria from banker Jean Chrissoveloni. Between 1925 and 1929, *Tenha Juvah* – the future residence of the Queen –, the *Stella Maris Chapel* and several annexes are built and the garden is arranged.

The painting related nature seems to have found its reflection here, for Tenha Juvah ⁷ really inspires from the drawings of Alexandru Satmari, which depict the sunny sub-Dobruja landscape in the fall of

⁵ The source of the photos from fig. 27-43: Architect Dobrin Datcu, 2 October 2006.

⁶ Queen Maria of Romania, *How I arrived at Tenha-Juvah, the Annals of Dobruja, Year IX, The Dobruja Cultural Society Journal*, Director C. Brătescu, The Institute of Graphic Arts and the Glasul Bucovinei Publishing House, Cernăuţi, 1928, p. 3.

⁷ The solitary nest; author's note.

1921. *Satmari's sketches, altered a few times to suit the narrow and steep place, are architecturally transposed by Emil Gunes, while the building process is conducted by the army.*⁸

While the famous English gardens are inspired by Poussin sau Claude Lorrain's⁹ 18th century French paintings, the garden and the Castle from Balcic definitely are inspired by Alexandru Satmari's drawings. *The interior cannot be clearly delimited, for the garden practically invades the house.*¹⁰

*The idea of home – as Maria perceived as a child and perpetuated along the years – having the obsessive connotation of a nest, has been a determining factor for the Palace design. The nest natural surroundings contribute to the conservation of the home's feminine symbology, as a maternal protection place.*¹¹

We find here at Balcic a wonderful example, involuntary, yet not innocent, of the subsequent phenomenology of Gaston Bachelard¹².

The intellectuals – artists and painters – are attracted to Balcic. Bearing the Queen's influence and the natural beauty of the place, the architectural style won't gain a representative character. Here the site qualities, the cliffed shore and the relation to the sea, the dream are exploited. All these impose the vacation residence nature of the place and the landscape approaches.

*I built a modest white house with a flat roof in line with the oriental surroundings....*¹³

*... moving forward, there's a rather curved and smaller terrace ended with a giant poplar tree leaning over the water, irresistibly attracted to the song of the sea.*¹⁴

*All in all, we built small gardens within the terraces, each of them bearing the name of a beloved person.*¹⁵ The garden has surely been a model for the Știrbey Palace garden from Brașov, where the Stella Maris Chapel will be replaced with the garden pavilion.

1.8. Queen Maria's apartment from Cotroceni

The columns have beautifully sculpted capitals supporting the semi-circular arcades, while the wall painting consists of friezes and corbels. The half-tone engraving decorations, as well as the platinised silver and ancient bronze imitation governing the famous silver bedroom, in line with the pompous trends of the age, are the work of sculptor W. Dietz and of the artist Fritz Elsner between 1904 and December 1905. The furniture is made by the sculptor-carpenter Balindt, in 1905.

2. The beneficiary

Prince Barbu Alexandru Știrbey (*see fig. 40 and 41, p. 34*) is born on 4 November 1872 at Bufta and dies on 24 March 1946. He is a politician, president of the Council of Ministers, Minister of Domestic Affairs and Deputy Minister of Finance and Foreign Affairs, honorary member of the Romanian Academy. He

⁸ Constantin, Marian, *Palate și colibe regale din România, Arhitectura și decorația interioară în slujba monarhiei* (1873-1925), Compania Publishing House, Bucharest, 2007, p. 207.

⁹ Parret, Herman, *Sublimul Cotidianului*, Meridiane Publishing House, Bucharest, 1996, p. 160.

¹⁰ Constantin, Marian, *Palate și colibe regale din România, Arhitectura și decorația interioară în slujba monarhiei* (1873-1925), Compania Publishing House, Bucharest, 2007, p. 207.

¹¹ Constantin, Marian, cited work, p. 209.

¹² Bachelard, Gaston, *Poetica spațiului* ("La Poetique de l'espace", Presses Universitaires de France, 1957), Paralela 45, Bucharest, 2003.

¹³ Queen Maria of Romania, *How I arrived at Tenha-Juvah*, the Annals of Dobruja, Year IX, The Dobruja Cultural Society Journal, Director C. Brătescu, The Institute of Graphic Arts and the Glasul Bucovinei Publishing House, Cernăuți, 1928, page 3.

¹⁴ The source of the photos from figures 47 and 48: the "Annals of Dobruja", Year IX, The Dobruja Cultural Society Journal, Director C. Brătescu, The Institute of Graphic Arts and the Glasul Bucovinei Publishing House, Cernăuți, 1928, page 3.

¹⁵ Queen Maria of Romania, cited work, p. 3.

attends secondary-school and the Faculty of Legal Sciences in Paris. Returned home, he marries Nadejde Bibescu in 1895. Prince Barbu Stirbey is a prominent figure, with a strong personality and typically English manners. In 1913, Carol I appoints him administrator of the Royal Estate. He becomes a close friend of Ferdinand (the Crown's heir). When the latter accedes to the throne, he appoints Barbu Stirbey his personal adviser, given the strong connection between the royal family and Barbu Stirbey's.

On September 30th 1919, Prince Stirbey pays 400,000 crowns for an approximately eight acres estate located in Braşov and for the existing structures. At that time the estate consisted in: *two stone houses and a garden* (according to the land register) previously entered on the land register no. 187 of Braşov.

As afore mentioned, two months later Queen Maria becomes owner of Bran Castle. The two structures will be built simultaneously and some similarities may be identified.

3. The architect

In order to build the desired residence, Barbu Stirbey turns to architect Mario Stoppa, who has built the *Italian Church* from Bucharest.

The team will also include engineer Cesare Fantoli and architect F. Hoeflich¹⁶, as building contractors. As usually, there is few to no information on the design or building process. No documents are identified in this respect, not even the construction licence.

Richer information is available on architect Mario Stoppa and his activity.

The second half of the 19th century and the first half of the 20th century reflect the work of Italian architects and craftsmen, resulting in representative structures for the urban residential architecture. Among these, architect Mario Stoppa, who later becomes a member of the royal family architects panel, stands out.

Under these circumstances, he receives the order from Queen Maria and makes the pre-project sketches and plans for the palace from Mamaia¹⁷ known as the *Royal Villa*, upon signing a contract with General Paul Angelescu on April 4th 1924, by virtue of which he receives a fee of 4% of the net value of the construction works.

The building process is conducted by Carlo Actis, under close supervision of architect Constantin D. Dobrescu, between December 1st 1923 and the summer of 1926.¹⁸

Mamaia has served as a resort ever since 1906, while at the beginning of the 20s it is the centre of the aristocracy's interest.

The Palace is irregularly shaped looking more like a multi-unit villa. It is located in the middle of a park of 34,968 sqm, framed by a border. The 1.200 sqm structure is built within two years and a half. The works start on December 1st 1923 and are completed in the summer of 1926.¹⁹

¹⁶ Narcis Dorin Ion, *Reşedinţe şi familii aristocrate din România*, The Romanian Cultural Institute, 2008.

¹⁷ The Mamaia resort is open in 1906 after building the railway and the station.

¹⁸ Code LMI (Lista Monumentelor Istorice – The List of Historical Monuments): CT-m-A-02896.

¹⁹ The Palace is endowed with the then state-of-the-art technologies: ventilation-based air conditioning system and lustres provided by Siemens Schukert Werke, central and electrical heating systems installed by Ilie Popescu & Gh. Creţu. The Italian contractor Antonio Moraldo is in charge with asphaltting the palace terraces, while Carlo Actis is in charge with the fountain, the sidewalks and the park lake. On December 2nd 1927, after Ferdinand's death, the palace consisting of basement (16 rooms, bathroom, laundry, coffee house and garage), ground-floor (12 rooms, refreshment room, wardrobe, 3 terraces, 8 bathrooms) and attic (7 rooms and bathroom) is donated by Queen Maria and four of her children (Nicolae, Ileana, Elisabeta and Marioara) to Princess Elena, King Mihai's mother. The new owner disposes the transformation of the royal park by installing the water pipes and altering the roads and the lawn. On January 22nd she implements new regulations providing strict assignments for each employee.

After 1930, Carol II becomes the owner of the Palace and uses it as his summer residence. Queen Maria is assigned 2.780 sqm of the park's land, where she orders the construction of a modern villa, *The Știrbey Villa*, built by the same Mario Stoppa²⁰.

On June 6th 1932, the Villa is assigned to the Marine aviation Flotilla from Mamaia, as ordered by Carol II, while the sovereign moves to Balcic.

The fire from December 1926 affecting the *Royal Palace from Bucharest* imposes reconstruction works. The process lasts for more than 14 years. Initially, the consolidation works are conducted by architects Karel Liman, Ion Ernest and Mario Stoppa. Later, in 1935, after Carol II is crowned king, the works are conducted by Architect Nicolae Nenciulescu.

Later, after the 1940 earthquake, Architect Mario Stoppa is involved in the consolidation and rehabilitation process of the *old church from Cotroceni*. The team of architects appointed by the Commission of Historical Monuments also includes two other prominent figures of the Romanian architecture: Grigore Ionescu and Stefan Bals.

*The church from Cotroceni, damaged following the 1977 earthquake, is pulled down in 1984. It is subsequently reconstructed.*²¹

When the architecture monument is completed, the architect's efforts are covered in a thin layer of dust, shaken now and then by someone else, usually another architect with other ideas and perspectives.

This is our approach exactly. We aim at analysing the evolution of the architecture monument, at understanding the building process, the way the structure is presently seen according to the current perspectives and demands, as well as the damage the monument has been subjected to and its impact upon the structure.

The monument is the living testimony of an age, it reflects the people's desires, ideals and needs and we are trying to explain the message in order to understand the future.

The symbolic value of this palace is definitely determining. And maybe choosing an Italian architect is not incidental, given the Latin character of the Romanians, especially of those living in Ardeal. We strongly believe Prince Barbu Știrbey did not oversee such aspects.

We would also like to mention the two inscription plates: the stone plate bearing the architect's name and the year of building, as customary, and the plate bearing the height. The height is measured in relation to the level of the Black Sea. The latter plate bears a rather unusual inscription, therefore we can symbolically interpret it as the relation to the Country.

Besides his constructions and his name engraved in stone, there is little information on Mario Stoppa, the man. We don't possess any biographical data or any information on where he has developed his skills and on any works conducted for different people, other than the ones afore mentioned.

4. Conclusion

I have provided an overview of the events marking the end of the 19th century and the beginning of the 20th century. The actors involved in building the Știrbey Palace from Brașov have had an active role reflected in the architectural style.

²⁰ The structure is provided with a French "G. Houplain Paris" four person elevator, with power station and with an impeller pump supplying the water tower.

²¹ The source of the photos from fig. 65, 66 and 67: www.presidency.ro/.

VIAȚA UNUI PALAT. EVOLUȚIA ÎN TIMP

Lector drd. arh. **Dobrin DATCU**

Facultatea de Arhitectură, Universitatea *Spiru Haret*

Rezumat

Articolul sintetizează rezultatele cercetării cuprinzând informațiile referitoare la evoluția în timp a Ansamblului Palatului Știrbei etapizată în șapte perioade distincte, între anii 1920-1925, corespunzători edificării, și perioada ulterioară anului 2005 perioadă în care Ansamblul Palatului Știrbey a intrat în posesia noului proprietar și au început demersurile pentru restaurarea și reabilitarea sa. Palatul Știrbey a contrariat vicisitudinile timpului și societății, având ca argumente, frumusețea și generozitate exprimată în întreaga sa compoziție.

Cuvinte-cheie: funcțiune, conservare, reabilitare, restaurare

Palatul Știrbey din Brașov este un frumos exemplu de arhitectură neoromânească construit pe unul din cele mai spectaculoase amplasamente din oraș. În încercarea de a reconstitui povestea construirii și a existenței sale de-a lungul timpului, momentele de strălucire și cele de dizgrație, datorate construcției în sine, utilizatorilor săi sau tulburărilor vremii, au fost studiate și analizate documente ce țin de proprietate sau mărturii ale utilizatorilor săi, informații generale cu caracter istoric precum și cercetarea la fața locului. Întreg acest studiu s-a concretizat prin realizarea unei periodizări a existenței de aproape un veac a Palatului fiind identificate șapte perioade distincte, cu caracteristicile lor, astfel:

1. **Perioada anterioară cumpărării**

Așa cum rezultă din documentele studiate, imobilul, înainte de 30 septembrie 1919, când a fost vândut lui Barbu Știbey, era format din *două case de piatră*, cu funcțiunea de locuințe (împreună cu curțile aferente ale acestora) și o grădină. (vezi copia din *Cartea Funciară de la figura 1*).

Întrucât informațiile privitoare la perioada anterioară cumpărării de către Prințul Barbu Știrbei a proprietății, lipsesc, despre amplasarea construcțiilor și conformarea acestora putem face doar presupuneri.

Cel mai probabil aceste construcții erau amplasate spre limita de sud est a proprietății, afirmație la care ne îndreptățește apropierea de căile de acces, pantele domoale ale terenului și o anumită tipologie a conformării gospodăriilor tradiționale din zonă.

Putem presupune că întreaga coastă era folosită ca fâneață iar partea nordică era împădurită. Locuința nu ar fi putut fi construită decât spre vale, în relație cu orașul. Un alt amplasament posibil ar fi fost cel din nordul proprietății, unde terenul este plat dar accesul ar fi fost mult mai dificil iar relația cu orașul ar fi necesitat parcurgerea unor distanțe mult mai mari. Din acest motiv putem considera că această variantă de amplasare este puțin probabilă. Ținând cont de faptul că restul terenului era cu pante abrupte, deci nepotrivit construirii, vom rămâne la prima variantă de amplasare, pe care o considerăm firească.

43595
Birtokállási lap.

A.

Terület	Jegyzet
1. 161. Birtok de gyalog út a határ	52. 161. 1920
162. Birtok	39. 1920
163. Birtok	14. 1920

PENTRU CONFIRMARE
CU ORIGINALUL
BUGA GHEORGHIȚA

14 JUN 1920

figura 1 Intabularea actului de vânzare-cumpărare din 1919

43595
Tulajdoni lap.

B.

161. Birtok de gyalog út a határ
162. Birtok
163. Birtok

Jegyzet

161. Birtok de gyalog út a határ
162. Birtok
163. Birtok

PENTRU CONFIRMARE
CU ORIGINALUL
BUGA GHEORGHIȚA

14 JUN 1920

figura 2 Transferul de proprietate în favoarea statului

13595
Tulajdoni lap.

B.

161. Birtok de gyalog út a határ
162. Birtok
163. Birtok

Jegyzet

161. Birtok de gyalog út a határ
162. Birtok
163. Birtok

PENTRU CONFIRMARE
CU ORIGINALUL
BUGA GHEORGHIȚA

14 JUN 1920

figura 3

13595
Tulajdoni lap.

B.

161. Birtok de gyalog út a határ
162. Birtok
163. Birtok

Jegyzet

161. Birtok de gyalog út a határ
162. Birtok
163. Birtok

PENTRU CONFIRMARE
CU ORIGINALUL
BUGA GHEORGHIȚA

14 JUN 1920

figura 4

Cartea funciară a proprietății consemnează întreaga istorie

2. Perioada 1920-1925 a edificării

Prințul Barbu Știrbey, în calitate de Administrator al Domeniilor Regale și apropiat al familiei regale, va fi implicat în urmărirea lucrărilor de amenajare de la Castelul Bran, ocazie pentru a demara și proiectul pentru Palatul de la Brașov. În acest sens apelează la competența arhitectului Mario Stoppa, pe care îl vom regăsi și în echipa arhitectului șef al Casei Regale, Karel Liman care se ocupa de amenajarea de la Bran. Între anii 1920-1925 se proiectează și se realizează construcția Palatului. Acesta a fost amplasat pe platoul special amenajat în ultima treime a terenului față de acces și la o cotă mult superioară față de acesta. Proiectarea construcției precum și a amenajării terenului au fost făcute simultan, o analiză sumară a planului de situație demonstrând cu prisosință existența unui concept inițial a cărui realizare s-a făcut sistematic și fără concesii.

Sunt amenajate, căile de acces către palat carosabil dar și pietonal, terasele și aleile de promenadă, precum și grădina de pe latura sudică a palatului, împreună cu un mic platou cu chioșc la capătul esplanadei amenajate în fața Palatului, către vasta zonă împădurită a grădinii.

Cel puțin una din cele două case existente pe teren la data cumpărării, este păstrată până în preajma anului 1950, ca locuință pentru servitori. În aceeași perioadă sunt construite uzina de apă, garajul, spălătoria și șura (grajdul).

3. Perioada 1925-1948

Este perioada în care construcția a fost utilizată ca reședință de către familia lui Barbu Știrbey.

Moartea regelui Ferdinand la 20 iulie 1927 va fi urmată de dizgrația prințului iar atunci când Carol II a fost proclamat rege, la 7 iunie 1930, Barbu Știrbey este nevoit să plece în exil la Paris, unde va rămâne vreme de 10 ani. Deci perioada în care Barbu Știrbey a beneficiat propriu- zis de această reședință a fost destul de scurtă. Mai puțin de cinci ani. Revine în țară târziu, în pragul războiului. Barbu Știrbey moare în 1946 iar proprietatea revine, pentru scurt timp, moștenitorilor acestuia.

4. Perioada 1948-1959

La 30 decembrie 1947 Regele Mihai este silit să abdice iar la 3 ianuarie 1948 acesta părăsește țara. Imediat după aceste evenimente, la 16 februarie 1948, se notează în c.f. 13595 Brașov sechestrul asigurator și de conservare asupra porțiunii de proprietate a moștenitorului Grigore Niculescu-Buzești, din succesiunea după defuncției Barbu Știrbey, respectiv Ecaterina Niculescu-Buzești. Proprietarii sunt evacuați iar în Palat este instalată Casa Pionierilor din Brașov.

La 27 august 1959, se intabulează dreptul de proprietate, cu titlu de drept de posedare în favoarea statului român, radiindu-se totodată notațiunea sechestrului asigurator de mai sus. Palatul devine bun al poporului.

Calitatea ireproșabilă a execuției și materialelor folosite precum și frumusețea arhitecturii sale au fost atuuri care au cumpănit în favoarea conservării și utilizării sale selective, fără a dăuna ansamblului. Astfel Palatul nu a fost vandalizat în prima perioadă după preluare și nici nu i-au fost aduse modificări care să-i altereze spațiile interioare sau volumetria de ansamblu în perioadele următoare. De altfel, sunt cunoscute numeroase cazuri în care vile sau palate, în special din București, au fost salvate de la o distrugere sigură prin utilizarea neadecvată, nu pentru că erau socotite monumente, ci pur și simplu pentru că erau construcții foarte frumoase și bine realizate. Ele au fost utilizate ca ambasade, case de protocol, sau locuințe pentru potențații zilei.

5. Perioada 1959-2001

Fostul Palat Știrbey va fi utilizat ca Palatul Pionierilor din Brașov pînă în 1990, Aici, Facultății de Silvicultură din Brașov i se acordă dreptul de administrare a grădinii (fără o delimitare precisă a porțiunii plantate), în scopul înființării unei colecții dendrologice cu caracter didactic și experimental. Urmare a acestui fapt, se construiesc două sere îngemănate, parter și o clădire administrativă parter cu pod circulabil.

Momentul în care sunt desființate casa locuință veche, din piatră, garajul și spălătoria din tablă și grajdul cu șură din lemn nu este menționat nicăieri. Rămâne însă uzina pentru apă, aflată la sud vest de palat.

În această perioadă, vechea împrejmuire este înlocuită cu o împrejmuire din panouri prefabricate din beton slab armat, pe laturile de nord-est și sud-est (parțial), iar în rest, cu sârmă ghimpată pe stâlpi de lemn sau de beton.

Ar mai fi de menționat și faptul că în perioada în care în Palat a funcționat Palatul Pionierilor, platoul natural din extremitatea nordică a fost lărgit și amenajat ca pistă de carting pentru copii.

Spre deosebire de alte situații similare, Palatul Știrbey a beneficiat de o soartă mai blândă în această perioadă. Devenind o construcție de interes public și deschisă publicului, a fost întreținut în condiții rezonabile iar apropierea de copii a transformat Palatul într-un loc extrem de popular în rândul brașovenilor.

Ar trebui să amintim aici că aceeași soartă a avut (pentru o perioadă de timp mai scurtă însă) și Palatul Cotroceni care a fost utilizat ca palat al pionierilor din București. Câteva generații de copii au avut acces la locuri unde s-a făcut istoria, fără îngrădiri.

În București situația aceasta a durat doar din 1949 până în 1976. După cutremurul din 4 martie 1977, Palatul Cotroceni grav avariat a fost închis publicului iar lucrările de restaurare, conduse de arhitectul Nicolae Vlădescu, au durat mai bine de zece ani. În 1984, la ordinul lui Nicolae Ceaușescu, a fost demolată biserica mănăstirii, ridicată de Șerban Cantacuzino.

Palatul Știrbey nu a beneficiat de aceeași protecție și îngrijire. Totuși, utilizatorii fiind copii sub supraveghere didactică, palatul a fost conservat în condiții bune. Personalul didactic, educat, a utilizat corespunzător construcția, fără intervenții agresive și transformări distructive. Singurele deprecieri notabile s-au datorat utilizării intensive pentru care construcția nu fusese proiectată și lipsei de fonduri necesare întreținerii, mai ales după anul 1980 când întreaga țară a avut de suferit. De asemenea se poate constata că mare parte dintre lucrările de întreținere efectuate au fost făcute la limită, atât din lipsă de fonduri cât și din nepricepere (zugrăveli succesive peste pereții necurățați, multiple straturi de vopsea la tâmplării, feronerie înlocuite cu piese din comerțul socialist, de calitate slabă și în neconcordanță stilistică, etc.).

Acordarea dreptului de administrare a grădinii Facultății de Silvicultură din Brașov, a fost un gest inspirat la vremea respectivă, întrucât aceasta a desfășurat aici, pe lângă activitatea didactică și o activitate permanentă de întreținere calificată, de plantare și îmbogățire a colecției dendrologice începute de Barbu Știrbey.

Pe de altă parte, în acest fel se împlinea, evident involuntar și un act de cultură, tinerele generații luând cunoștință în mod direct, cu frânturi din tradiția și istoria acestei țări. Să nu uităm că aproape un secol de istorie a fost puternic mistificat. Despre unele evenimente hotărâtoare ale neamului nu se putea afla decât dacă te confruntau în mod nemijlocit cu evidența realității.

6. Perioada 2001-2005

După o decadă întreagă de demersuri, proprietatea este retrocedată moștenitorilor de drept. La data de 26 martie 2001, se înscrie în CF 13595 Brașov radierea dreptului de proprietate al Statului Român asupra imobilului, restabilindu-se situația anterioară în favoarea vechiului proprietar, respectiv moștenitorilor acestuia, înscriși în CF la nr. seria 8 până la 35 (*vezi figura 2*).

Conform legii în vigoare, utilizatorul avea dreptul de a rămâne în spațiu vreme de cinci ani în calitate de chiriaș, după care avea obligația de a elibera spațiul, dacă nu intervenea o altă convenție cu proprietarul. În aceste condiții, după 57 de ani, la reintrarea în drepturi, în anul 2005, moștenitorii lui Barbu Știrbey au considerat mai înțelept să vândă domeniul.

Astfel se face că în toamna anului 2005, prin contractul de vânzare-cumpărare autentificat în 31.10.2005 sub nr. 3125, înscris la Biroul de Carte Funciară Brașov la 01.11.2005 sub nr. 37449, imobilul din strada Crișan nr.5, intră în proprietatea persoană juridică S.C.VECTRA SERVICE S.R.L., cu sediul în localitatea Zărnești, strada Câmpului nr.3, județul Brașov.

Trebuie să specificăm aici că această perioadă, în care proprietatea nu mai era a statului dar nici moștenitorii nu aveau acces, a fost cea mai distructivă pentru construcție. Casă a nimănui, proprietatea a fost supusă vandalizărilor și unei lipse de întreținere ce a lăsat urme grele. Din mobilierul original, multă vreme conservat în Palat, nu au mai ajuns la moștenitori decât câteva piese compromise. Acoperișul nereparat a dus la distrugerea șarpantei, putrezirea căpriorilor ciopliți decorativ și deprecieri ale construcției în sine. De altfel imaginile prezentate aici, cu fotografii din interior, realizate la data intrării în posesie a noului proprietar sunt elocvente și fără comentarii suplimentare (*vezi fotografiile de la figura 5-figura 15*).

figura 5¹

figura 6

¹ Sursa imaginilor de la figura 5-18: fotografii realizate de arh. Adriana Andone, ianuarie 2006.

figura 7

figura 8

figura 9

figura 10

figura 11

figura 12

figura 13

figura 14

figura 15

figura 16

figura 17

Intrarea în incintă la data preluării proprietății.

7. **Perioada ulterioară anului 2005**

După cumpărarea Domeniului Știrbey, noul proprietar a început demersurile de proiectare și avizare a reabilitării și restaurării.

În anul 2007, cu avizul nr.327/MI/09.10.2007 al DCCPCN Brașov, sunt desființate construcțiile parazitare construite ulterior, adică serele și clădirea administrativă construite de Facultatea de Silvicultură, căzute în paragină și abandonate. Cu toate că regimul juridic al Palatului Știrbey s-a schimbat, Facultatea de Silvicultură a fost acceptată de noul proprietar pentru a-și desfășura activitățile didactice și experimentale în incinta ansamblului, beneficiind de bogata colecția dendrologică.

figura 18
Palatul Știrbey în anul 2006²

În aceeași perioadă au început lucrările de protejare a monumentului, de reparații și întreținere curentă, lucrări de maximă necesitate pentru a limita deprecierea. Aceste lucrări ce sunt încă în curs,

² Sursa: fotografiile de la figura 5-18 au fost realizate de arh. Adrian Andone.

datorită volumului mare de manoperă calificată necesară și dorinței actualului proprietar de a realiza toate acele lucrări necesare pentru a reda întregului ansamblu strălucirea de altădată în condițiile asigurării unui ridicat grad de confort. În acest sens se dorește dotarea construcției cu echipamente performante și tehnologie de ultimă generație, restaurarea elementelor deteriorate sau înlocuirea celor compromise cu altele identice, redecorarea interioarelor și mobilarea corespunzătoare, păstrând și valorificând elementele specifice de arhitectură, refacerea amenajărilor exterioare și îmbogățirea parcului. Proiectul este complex, abordează și soluționează majoritatea problemelor existente sau ce ar putea apare în exploatare, necesită forță de muncă de înaltă calificare și materiale de calitate superioară și realizarea sa se va întinde pe durata mai multor ani. Funcțiunea inițială va fi recuperată în urma realizării acestui proiect, Palatul urmând a servi de locuință și a adăposti spații de protocol ale firmei.

Concluzii

Prin parcurgerea succintă a evoluției în timp a Ansamblului Știrbey, cu perioadele sale atât de diferite în care lumea s-a schimbat de mai multe ori, când totul a trebuit reluat și reasezat pe alte considerente, dar peste care Palatul Știrbey a trecut cu daune minime, putem concluziona că:

1. Palatul Știrbey, așa cum a fost el gândit, proiectat și realizat intră în categoria spațiilor supraviețuitoare.

2. Frumusețea întregului Ansamblu i-a oferit șansa unei utilizări compatibile cu funcțiunea sa inițială și a împiedicat restructurarea și alterarea spațiilor interioare sau a volumetriilor exterioare;

3. Mai mult, spațiile sale au fost adaptate cu ușurință la noua funcțiune, aceea de Palat al Pionierilor, componenta sa ludică făcându-l apt pentru aceasta.

4. Calitatea materialelor și a execuției inițiale au permis exploatarea sa vreme îndelungată, fără a necesita intervenții majore, drept pentru care a fost conservat în forma sa inițială.

5. Perioada cea mai devastatoare, atunci când s-au produs cele mai mari daune, a fost perioada în care proprietarul nu a avut acces, adică după revendicare până la intrarea în posesie.

6. În lupta cu timpul, istoria și oamenii, Palatul Știrbey a avut ca răspuns totdeauna acea mare frumusețe și generozitate exprimată în întreaga sa compziție, ce i-au fost dăruite acum aproape un veac de o mână de oameni ce gândeau și simțeau frumos.

THE LIFE OF A PALACE. TIME EVOLUTION

Lecturer PhDc. arch. **Dobrin DATCU**
Faculty of Architecture, *Spiru Haret* University

Abstract

The paper concentrates the research results including the information related to the evolution in time of Stirbey Palace Unit phased in seven distinct periods, between 1920 – 1925, corresponding to the building works and the period after 2005 when the new owner took possession of the Stirbey Palace Unit and the proceedings for its restoration and rehabilitation started. Stirbey Palace countered the vicissitudes of time and society, bringing arguments such as beauty and generosity expressed throughout its composition.

Key words: *function, conservation, rehabilitation, restoration*

The Știrbey Palace in Brașov is a beautiful example of Neo-Romanian architecture, built on one of the most spectacular locations in town. In the attempt to rebuild the story of its building and existence throughout time, its glorious moments but also the disgrace ones, due to the building itself, its users or the weather conditions, the documents of the property or testimonies of its users have been studied and analysed, as well as the general historic information. This whole study materialised by the implementation of a division into periods of the existence of almost a century of the Palace. There have been identified seven different periods with their characteristics, as follows:

1. The period prior to the purchase

As appears from the studied documents, the building was formed of two stone houses and a garden before 30 September 1919, when it was sold to Barbu Știrbey. The houses served as dwellings (together with the yards) – see the land-register at figure 1, p. 62.

As the information regarding the period anterior to Prince's Barbu Știrbey purchase of the property are missing, we can only make suppositions about the location of the buildings.

It is most probable that these buildings were located towards the south-eastern limit of the property, as we are inclined to believe due to the proximity to the entrances, the gentle slopes of the field and a certain typology of the traditional establishments in the area.

We can suppose that the whole flank was used as meadow and the northern side was forested. The dwelling could only have been built towards the valley, in relation to the town. Another possible location would have been the one in the north of the property, where the field is flat but the access would have been much more difficult and the distance to the town would have been much longer. For this reason we may consider that it was unlikely for this location to have been the right one. Taking into consideration that the rest of the field had abrupt slopes, we shall consider the first location variant.

1. *The 1920-1925 edification period*

Prince Barbu Știrbey, as Royal Estate Administrator and close person to the Royal family, will be involved in the surveillance of the organisation works at Bran Castle, which was a good occasion to initiate the project for the Brașov Palace. For this purpose, he appeals to the competences of architect Mario Stoppa, whom we shall also find in the team of the Chief architect of the Royal House, Karel Liman, who was in charge of the Bran arrangements. Between 1920-1925, the Palace is being designed and built. It was located on the plateau especially arranged on the last third of the field compared to the access and at an elevation level a lot higher compared to it. The design and the establishment of the building were made simultaneously, a short analysis of the lay-out plan proving the existence of an initial concept whose development was methodical and without concessions.

There are established the accesses to the palace, the terraces and the walking alleys, as well as the garden on the south side of the palace, together with a small plateau with a gazebo at the end of the esplanade arranged in front of the palace, towards the vast forested zone of the garden.

At least one of the two houses is kept until around 1950, as dwelling for the janitors. In the same period, the water factory, the garage, the wash-house and the barn are being built.

2. *The 1925-1948 period*

This is the period when the building was Barbu Știrbey's family residence.

The death of King Ferdinand on 20 July 1927 will be followed by the disgrace of the prince and when Carol II was proclaimed king, on July 7th 1930, Barbu Știrbey is bound to leave in exile to Paris, where he will stay for 10 years. Therefore, the period of time in which he had this residence per se was quite short, less than 5 years. He returned to the country later, before the war burst. He died in 1946 and the property went to his inheritors for a short time.

4. *The 1948-1959 period*

On December 30th 1947, King Mihai is obliged to abdicate and on January 3rd he is leaving the country. Immediately after these events, on 16 February 1948, the property inherited by Grigore Niculescu-Buzești, from the defunct Barbu Știrbey and Ecaterina Niculescu-Buzești is put under distraict in c.f 13595 Brașov. The owners are evicted and the Palace becomes the Brașov House of Pioneers.

On August 27th 1959, the ownership is tabulated, with a right of possession in favour of the Romanian state, cancelling the distraict notion above. The palace becomes a good of the people.

The pristine quality of the execution and of the materials used, as well as the beauty of the architecture were advantages that balanced towards its selective conservation and use, without prejudicing the unit. Therefore, the palace was not vandalized during the first period after the taking over and there were no altering modifications to the interior spaces or the general volumetry during the next periods. There are a lot of cases of mansions or palaces, especially in Bucharest, that were saved from definite destruction by improper use, not because they were considered monuments, but because they were very beautiful and well executed buildings. They were used as embassies, protocol houses or dwellings for the important figures of the day.

5. *The 1959-2001 period*

The former Știrbey Palace will function as the Palace of Pioneers of Brașov until 1990. The Faculty of Silviculture gains the right to administrate the garden (without a precise delimitation of the planted section), with the purpose to set up a dendrological collection with a didactic and experimental character.

As a consequence, two glass houses are built, a ground floor and an administrative building with a practicable attic.

The moment when the old stone building, the garage and the plate sheet wash house, as well as the wooden barn are demolished is not mentioned anywhere. The water factory is kept, placed in the south-west of the palace.

Around this time, the old bordering is replaced with a poorly reinforced concrete built-up panel bordering, on the north-east and south-east sides (partially) and the rest with barbed wire on wood or concrete pillars.

It is also worth mentioning that while the House of Pioneers functioned within the palace, the natural plateau in the northern extremity was widened and arranged as a carting course for children.

Unlike other similar situations, the Știrbey Palace benefited from a better chance during this period. Becoming a public interest building, open to the public, it has been maintained in reasonable conditions and, due to the children, the Palace became a very popular place for the inhabitants of Brașov.

We shall mention that the same was the fate of Cotroceni Palace (for a shorter period of time though), as it was used as the House of Pioneers of Bucharest. A few generations of children had free access to places where history was written.

In Bucharest, this situation lasted only from 1949 until 1976. After the earthquake of March 4th 1977, the Cotroceni Palace was severely damaged and closed to the public and the rehabilitation works, led by architect Nicolae Vladescu, lasted more than ten years. In 1984, Nicolae Ceaușescu ordered the demolishing of the monastery church built by Șerban Cantacuzino.

Știrbey Palace did not benefit from the same protection and care. Still, the palace was well preserved, as the users were children under the surveillance of teachers. The educational personnel used properly the building, without aggressive interventions and destructive transformations. The only noticeable depreciations were due to the intensive use for which the building had not been designed and the lack of funding necessary for the maintenance, especially after 1980, when the whole country passed through hard times. It can also be observed that many of the maintenance works were superficial, both because of the lack of funding and because of the lack of skills (successive paintings on uncleared walls, multiple coats of dye on the carpentry, ironware replaced with members from the socialist commerce of poor quality etc.).

Granting the right to administrate the garden to the Faculty of Silviculture of Brașov was an inspired move at the moment, as it developed, besides the didactic activity, permanent maintenance work, plantations and the enrichment of the dendrological collection begun by Barbu Știrbey.

On the other side, this was also an involuntary cultural act, the young generations being exposed directly to pieces of this country's history and traditions. Let us not forget that almost a century of history was strongly mystified. Certain events could only be found out by direct confrontation with the evidence of reality.

The 2001-2006 period

After a whole decade, the property is retroceded to the inheritors by right. On March 26th 2001, the cancellation of the proprietorship of the Romanian state upon the building is registered in CF 13595 Broșov. The situation is therefore rehabilitated in favour of the former owner and his inheritors, registered in CF at no. series 8 until 35 (see fig. 2, p. 62).

According to the legislation in force, the user had the right to use the property for another 5 years as a tenant, after which he had the obligation to clear the space, if another agreement with the owner did not interfere. Under these conditions, after 57 years, in 2005, Barbu Știrbey's inheritors considered it wiser to sell the estate.

Therefore, in the autumn of 2005, the purchase agreement authenticated at 31.10.2005 under no. 3125, registered at the land register office from Brașov on 01.11.2005 under no. 37449, the building on 5, Crisan Street enters the property of legal person S.C VECTRA SERVICE S.R.L, headquarters in Zărnești, 3, Câmpului street, Brașov County.

We must mention that this period, when the property did not belong to the state anymore and the inheritors had no access, was the most destructive for the building. The property was vandalised and lacked any maintenance. Only a few pieces of the original furniture got to the inheritors and they were all compromised. The damaged roof led to the destruction of the framework, the decay of the decorative rafters and the depreciation of the building per se. The images presented here are eloquent even without supplementary comments (see fig. 5- fig. 15, p. 65-69).

6. The period after 2005

After the purchase of the Știrbey Estate, the new owner started the design of the rehabilitation.

In 2007, under notification no. 327/MI/09.10.2007 of DCCPCN Brașov, the buildings that appeared afterwards are demolished, meaning the glass houses and the administrative building built by the Faculty of Silviculture that were now abandoned. Although the legal status of the Știrbey Palace had changed, the Faculty of Silviculture was accepted by the new owner to develop its didactic and experimental activities within the unit, benefiting therefore from the rich dendrological collection.

During the same period, the protection work of the monument started, the renovations and the maintenance works, necessary in order to stop the depreciation. The building is to be endowed with cutting edge technology and competitive equipment, the deteriorated elements are to be reconditioned and the compromised ones will be replaced with identical ones. The interiors will be redecorated and furnished accordingly, maintaining and improving the specific architecture elements, the exterior will be rehabilitated and the park enriched. The project is complex, it approaches and answers to most of the existent problems or the ones that could emerge, it needs highly qualified work force and quality materials and its development will take many years. The initial function will be gained with this project, the palace will be a house and will accommodate the company's protocol area.

Conclusions

After condensing the time evolution of the Ştirbey Estate, with its different periods when the world changed many times, when everything had to be renewed and reconsidered, we can draw the following conclusions:

1. The Ştirbey Palace, as it was thought, designed and built, belongs to the surviving spaces category.

2. The beauty of the entire unit offered the chance of a usage compatible with its initial function and prevented the restructuring and alteration of the interior spaces, of exterior volumetries.

3. Moreover, its spaces were easily adopted to the new function of House of Pioneers.

4. The quality of the materials and of the execution allowed its exploitation for a long time, without major interventions, therefore it was preserved in its original shape.

5. The most devastating period, when most of the prejudices happened, was the period when the owner had no access, after the claim, until the appropriation.

6. In its fight with time, history and people, the Ştirbey Palace always had as answer that great beauty and generosity expressed in its whole composition, given by a few people with beautiful minds and thinking almost a century ago.

CONSIDERAȚII GENERALE ASUPRA DOMENIULUI ȘTIRBEY

Conf. dr. arh. **Nicoleta Doina TEODORESCU**
Facultatea de Arhitectură, Universitatea Spiru Haret

Rezumat

Fragmentul analizează Ansamblul Palatului Știrbey ca obiect de arhitectură sub raportul regimului și al protecției juridice, al stilului arhitectural din care face parte, al amplasamentului și al încadrării în sit. Sunt amintite ipostazele în care s-a aflat Domeniul Știrbey din punct de vedere funcțional și al regimului juridic, elementele particulare ale stilului neoromânesc ce se regăsesc în Ansamblu, caracteristici ale amplasamentului și ale accesului ce țin cont de caracterul privat al reședinței.

Cuvinte-cheie: *regim juridic, funcțiune, arhitectură neoromânească, amplasament, încadrare în sit*

1. Regimul și protecția juridică

Pe parcursul existenței sale, marcată de profunde schimbări sociale, război, perioade de creștere economică sau criză, Domeniul Știrbey și-a schimbat de câteva ori atât regimul juridic cât și funcțiunea. În prezent, așa cum rezultă din Certificatului de Urbanism nr. 449 din 24.02.2009 emis de Primăria Municipiului Brașov, Palatul se află situat în intravilanul Municipiului Brașov și este proprietatea s.c.Vectra Service s.r.l., persoană juridică, cu sediul în localitatea Zărnești, strada Câmpului nr.3, județul Brașov. Același lucru este confirmat de Extrasul de Carte Funciară. În același timp, imobilul este înscris în Lista Monumentelor Istorice a Județului Brașov 2004, la nr. Crt.232, cod BV-II-a-A-11389, sub denumirea *Ansamblul Palatului Știrbey*, la nr. crt. 233. cod BV-II-m-A-11389.01, sub denumirea *Palatul Știrbey*, și la nr. crt.234, cod BV-II-m-A-11389.02, sub denumirea *Parc Dendrologic* cu adresa str. Crișan, nr.5, cu datarea începutul secolului al XX lea și se supune reglementărilor legale ce fac referire la acest statut.

Nr. crt.	Cod LMI 2004	Denumire	Localitate	Adresă	Datare
223	BV-II-m-B-11380	Casă	municipiul BRAȘOV	Str. Constantin Brâncoveanu 40	1731
224	BV-II-m-B-11381	Casă	municipiul BRAȘOV	Str. Constantin Brâncoveanu 42	sec. XVIII
225	BV-II-m-B-11382	Conacul familiei Brâncoveanu - Prinzhaus	municipiul BRAȘOV	Str. Constantin Brâncoveanu 46	sec. XVII, ref. 1800
226	BV-II-m-B-11383	Casă	municipiul BRAȘOV	Str. Constantin Brâncoveanu 48	sec. XVIII
227	BV-II-m-B-11384	Casa familiei Brâncoveanu	municipiul BRAȘOV	Str. Constantin Brâncoveanu 51	sec. XVIII
228	BV-II-m-B-11385	Casă	municipiul BRAȘOV	Str. Coresi Diaconul 2	sec. XVI-XVIII
229	BV-II-m-B-11386	Casă	municipiul BRAȘOV	Str. Coresi Diaconul 4	sec. XVIII-XIX
230	BV-II-m-B-11387	Casă	municipiul BRAȘOV	Str. Coresi Diaconul 6	sec. XVIII-XIX
231	BV-II-m-B-11388	Poartă de lemn	municipiul BRAȘOV	Str. Costiței 13	sec. XVIII
232	BV-II-a-A-11389	Ansamblul palatului Știrbei	municipiul BRAȘOV	Str. Crișan 5	înc.sec. XX
233	BV-II-m-A-11389.01	Palatul Știrbei	municipiul BRAȘOV	Str. Crișan 5	înc.sec. XX
234	BV-II-m-A-11389.02	Parc dendrologic	municipiul BRAȘOV	Str. Crișan 5	înc.sec. XX
235	BV-II-m-B-11390	Casă	municipiul BRAȘOV	Str. De Mijloc 2	sec. XVIII

MINISTERUL CULTURII ȘI CULTELOR
INSTITUTUL NAȚIONAL AL MONUMENTELOR ISTORICE

figura 1

Lista Monumentelor Istorice cuprinde referiri la Palatul și Ansamblul Știrbey la pozițiile 232, 233, 234

2. **Considerații generale asupra ansamblului**

Palatul Știrbey din Brașov a fost inaugurat în anul 1925. Pentru întocmirea proiectului și realizarea construcției, arhitectul Mario Stoppa utilizează cu îndemânare limbajul arhitecturii neoromânești, semn că proiectul a fost precedat de o etapă de documentare temeinică, preluând elemente arhitectonice specifice culei Greceanu din Măldărești (vezi figura 1-figura 2), pe care le combină într-o volumetrie elaborată, descompunând spațiile și recompunându-le într-o compoziție rafinată, unde elementele specific românești sunt utilizate laolaltă cu elemente preluate din arhitectura apuseană a epocii.

figura 2
Cula Greceanu din Măldărești

figura 3
Cula Greceanu – detaliu

În acest sens, trebuie remarcat și subliniat faptul că nu a cumpărat un domeniu deja construit cu o reședință de lux și cu arhitectură specifică zonei, ci că, pe un teren întins și puternic împădurit, a „implantat” un mic palat cu arhitectură „exportată” din vechiul regat.¹

Introducerea unui patio, element specific arhitecturii mediteraneene și organizarea spațiilor interioare în jurul acestuia, fusese deja experimentată în Muntenia și exemplele din București sunt elocvente (Școala Centrală de Fete construită de arh. Ion Mincu în anul 1890, Școala de Arhitectură proiectată de arh. Grigore Cerchez și arh. Iorgu Ciortan ce a fost construită între 1912-1915 de Simion Vasilescu, iar între 1920-1927 extinsă de arh. Constantin și Nicolae Dobrescu...).

Acest mod de structurare a construcțiilor se constituie ca o inovație în arhitectura civilă din Ardeal fără antecedente în arhitectura săsească. Arhitectura neoromânească a fost ilustrată în Ardeal aici mai întâi, în Regat fiind deja răspândită, grație întemeierii școlii de arhitectură românești și interesului special arătat de Regina Maria în promovarea sa. Nu trebuie uitat nici un moment că edificarea acestui palat a fost practic simultană cu desfășurarea lucrărilor de reamenajare de la Bran și contemporană cu Balicul, multe dintre elementele de vocabular arhitectural, de conformare a spațiilor, regăsindu-se la toate aceste reședințe. De asemeni vom aminti aici și faptul că arhitectul era implicat în lucrări ce se realizau pentru Casa Regală.

¹ BOTEZ, Aurel, *Palatul Știrbey*, Brașov, Studiu istoric, 2009.

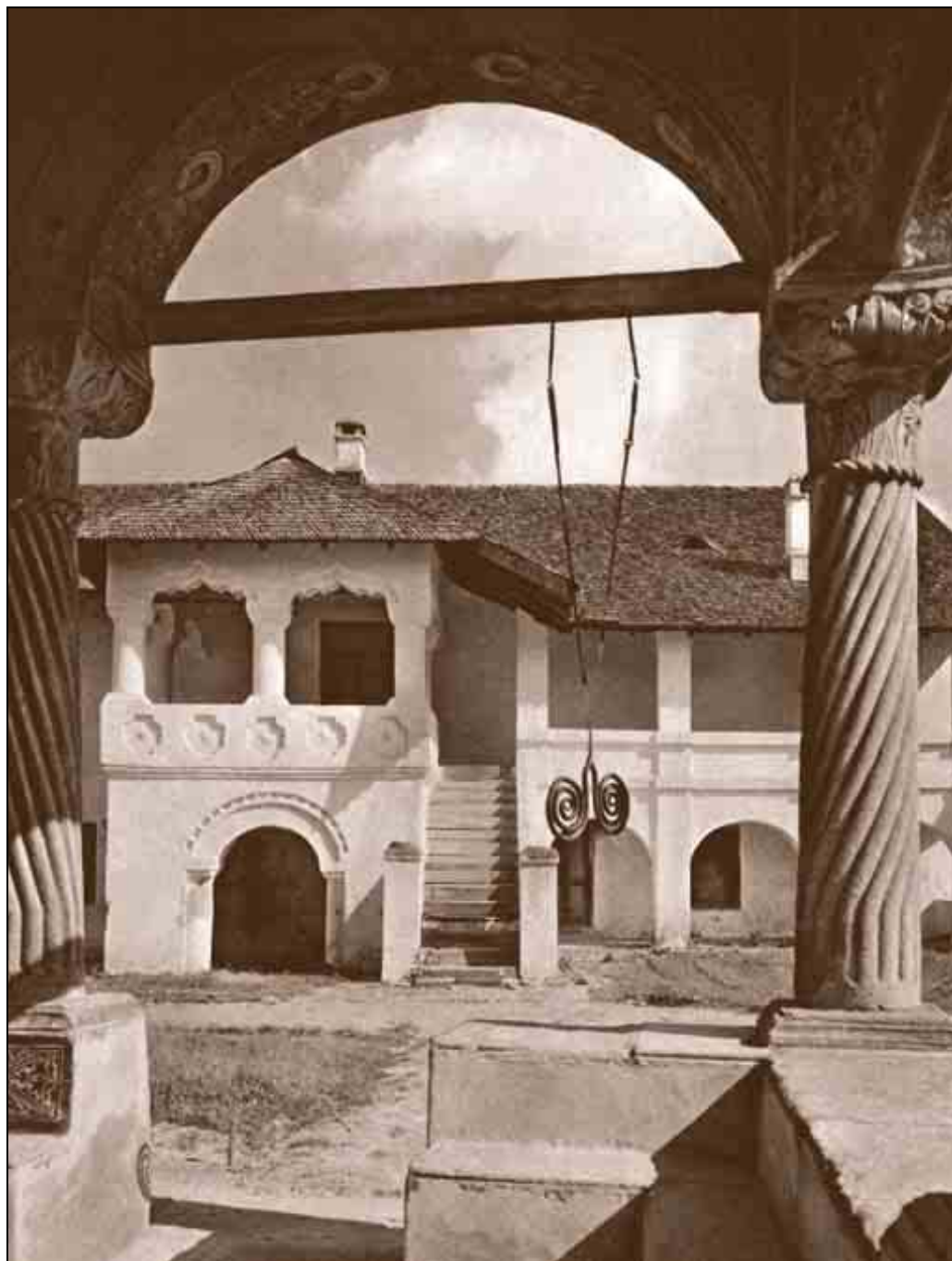

figura 4
Mănăstirea Cozia (1388), județul Vâlcea. Locuința egumenului, vedere din pridvor²

² CAZACU, Matei, *România Interbelică*, Editura Noi Media Print, București, 2006.

Anumite elemente de limbaj arhitectural de origine balcanică sau orientală, ce pot fi decelate în compoziția Palatului, vin pe aceeași filieră a arhitecturii neoromânești preluate din practica arhitecturală din Regat, fiind asimilate deja de multă vreme.

3. **Amplasament**

Terenul este situat în Brașov, pe strada Crișan la nr. 5. De la Livada Poștei, drumul ce urcă spre Poiana Brașov se identifică mai întâi cu strada Șirul Poștei. La prima curbă în ac de păr, drumurile se despart. Șirul Poștei se continuă pe direcția înainte cu Strada Crișan iar Calea Poienii face curba amintită. Între partea stângă a străzii Crișan și Calea Poienii este situat Cimitirul Evreiesc.

Intrarea pe terenul unde a fost construit Palatul Știrbey este imediat după Cimitirul Evreiesc, pe aceeași parte a străzii. Considerăm că datele generale ale accesului nu au suportat modificări de la data cumpărării proprietății. Cimitirul Evreiesc exista la începutul secolului trecut, iar Poiana Brașov fondată în anul 1895, intrase în atenția localnicilor ca zonă turistică. Primele construcții au fost începute în Poiană în anul 1904 iar în anul 1906 aceasta a fost declarată stațiune turistică, foarte apreciată pentru pârtiile de schii pe care le oferea Postăvarul. În 1909 aici erau deja organizate competiții. Este foarte adevărat însă faptul că până la jumătatea anilor 60 mult mai frecventat a fost Drumul Vechi al Poienii, prin Schei, Pietrele lui Solomon...

Această preferință era justificată în primul rând de traseul mai scurt și de utilizarea sa ca traseu turistic frecventat pietonal. În momentul în care au început să fie utilizate mijloacele de transport în comun, pentru parcurgerea acestuia erau folosite autovehicule cu șenile adaptate la pantele abrupte și drumul forestier neamenajat.

Traseul actual, deși existent, avea un caracter mai selectiv, aici fiind amplasate și alte proprietăți cu construcții somptuoase. Prin plasarea sa pe un traseu ce intrase deja în vogă, la distanță minimă de centrul orașului dar beneficiind de o retragere convenabilă de la viața cotidiană, amplasamentul putea fi de mare interes.

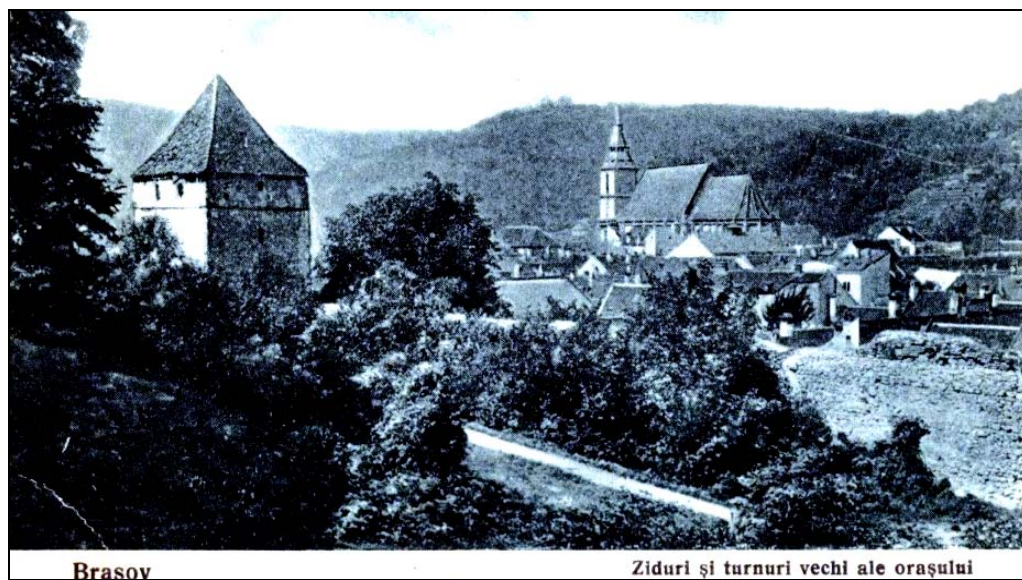

figura 5 Vedere asupra orașului vechi Brașov, ilustrată contemporană edificării Palatului.

figura 6

Perspectiva asupra oraşului de pe peronul din faţa palatului.³

Dar calităţile amplasamentului nu sunt doar acestea. Suprafaţa cuprinsă în actele originale este de 83 801,36 mp. După măsurătorile cadastrale recente, efectuate în vederea intabulării proprietăţii şi necesare reabilitării, rezultă o suprafaţă de 85 471,56 mp, fapt uşor de explicat prin dimensiunea mare a incintei, perioada îndelungată de timp scursă între cele două măsurători şi exactitatea aparaturii contemporane utilizate

³ Sursa: fotografie realizată de arh. Adriana Andone.

figura 7

Brașov, Piața Sfatului orășenesc (sec. XV-XVIII): „Aici se adună toate popoarele învecinate ca într-o hală comună de mărfuri”.⁴

⁴ Giovani Andrea Gromo.

Este de înțeles faptul că un teren cu astfel de dimensiuni se afla „extra muros” dincolo de vechile fortificații ale cetății. La data achiziționării terenului, de altfel, acestea nu mai erau funcționale (cu toate că fragmente din ele au fost conservate și pot fi vizitate și în prezent) iar Bastionul Curelarilor și Poarta Vămii fuseseră deja demolate la sfârșitul secolului al XIX-lea, pentru a permite dezvoltarea nestingherită și unitară a orașului ce cunoștea o înflorire deosebită. După Unire, nouă poziție pe harta țării, centrală, va constitui un nou imbold în dezvoltarea sa, Brașovul fiind și în prezent un centru industrial puternic, în ciuda destructurării activităților industriale din ultimele două decenii.

Terenul este amplasat pe versantul orientat est al Dealului Warthe, ce oferă grație poziționării sale deasupra cotei de nivel a zonei construite, o perspectivă largă asupra orașului și a Cetății Brașovului. Dacă în zona de contact cu strada Crișan altitudinea este de 596m deasupra nivelului Mării Negre, atunci altitudinea de 637 m la care a fost construit Palatul justifică pe deplin această afirmație. Terenul urcă însă și dincolo de cota construcției, până la 678 m, deci diferența de nivel este de mai bine de 80 m.

figura 8 Fațada vest, zidul de sprijin și grădina, în perioada interbelică.⁵

Așa cum se poate constata din planurile topografice ale proprietății (vezi figura 9), terenul are o formă aproximativ circulară, adică o formă aproape perfectă.

Accesul se face printr-o zonă de contact cu deschidere mică spre stradă, pe partea de est a terenului, soarele răsărind în axul acesteia. Deschiderea redusă a accesului, sugerează restricția impusă indiscrețiilor și inoportunilor.

⁵ Narcis Dorin Ion, Reședințe și familii aristocrate din România, Institutul Cultural Român, 2008.

Palatul, cu toate că are un pronunțat caracter reprezentativ, este totuși o reședință privată. Vom întâlni această dualitate la toate nivelurile de analiză, retragerea de la contactul direct cu ceea ce este public, protejarea privatului dar evoluția permanentă într-un spațiu public, ținând de uzanța clasei sociale.

Aleea de acces (*vezi figura 9*), urca în pantă descriind o curbă spre nord, până la nivelul construcției, dezvăluind palatul într-o perspectivă largă și ajungând într-o poziție laterală față de acesta, fapt ce direcționează și intrarea principală. Acest parcurs, al cărui traseu a fost cu grijă studiat, oferă răgazul necesar contemplării palatului în toată frumusețea sa, sub diverse unghiuri și într-o perspectivă dinamică. De aceea considerăm că întregul spațiu exterior Palatului, adică ceea ce este cuprins în ansamblu, are valențe de spațiu public: a vedea și a fi văzut.

Asupra terenului au fost întreprinse operațiuni de sistematizare verticală, palatul fiind construit pe platoul amenajat special iar diferența de nivel până la cota accesului fiind atent taluzată și orientată. În spatele palatului, un zid puternic de sprijin, inclus în compoziția de ansamblu, susține muntele ce oferă la rândul său protecție clădirii construite la poala pădurii.

Dacă pe latura de sud est și est a amplasamentului, în fața palatului avem o întindere vastă de peluză, însoțită, cu plantație ce urmărește traseul sinuos al aleii de acces, în zona de nord, în spatele palatului, terenul este împădurit, vegetația sălbatică, fundalul cel mai potrivit pentru silueta elegantă a construcției.

Din analiza planului topographic (*vezi figura 9*), se remarcă acel diametru al formei circulare ce se prelungește prin axul intrării pe proprietate și vedem cu ușurință că toate construcțiile și amenajările sunt plasate în partea de sus, adică de nord față de axa imaginară trasată. Sub un unghi de 76 grade față de aceasta, este trasată o a doua axă, ce reprezintă planul fațadei principale. Aceasta face deci cu o axă verticală un unghi de 14 grade, unghi ce îl vom regăsi între axa orizontală și axa ce rezultă dacă vom uni axul intrării principale cu axul porții.

La distanțe egale față de axul diametru sunt plasate axa intrării principale în palat iar la sud, chioșcul din grădină. Această axă este materializată prin realizarea esplanadei, practic executată la același nivel.

Paralel cu această axă materializată în plan orizontal identificăm o a doua axă, de data aceasta materializată în plan vertical, care este reprezentată de zidul de sprijin din spatele palatului.

Partea sudică și sud-vestică a domeniului sunt abrupte, deci mai puțin utilizate în compoziție. De la înălțimea platoului pe care a fost construit palatul, mult superioară laturii de est a terenului (unde se află și accesul principal), perspectiva asupra orașului este spectaculoasă. Directă asupra cetății sau filtrată printre coroanele arborilor ce înconjoară proprietatea asupra construcțiilor din vale, cu străluciri și umbre, perspectiva încântătoare întărește impresia că te-ai afla pe un tărâm mirific, văzut de Dumnezeu.

Privit din vale, palatul, elegant, distanțat de privitor, pare protejat sub coasta muntelui și sub poala pădurii, dechizându-se însă primitor privirii.

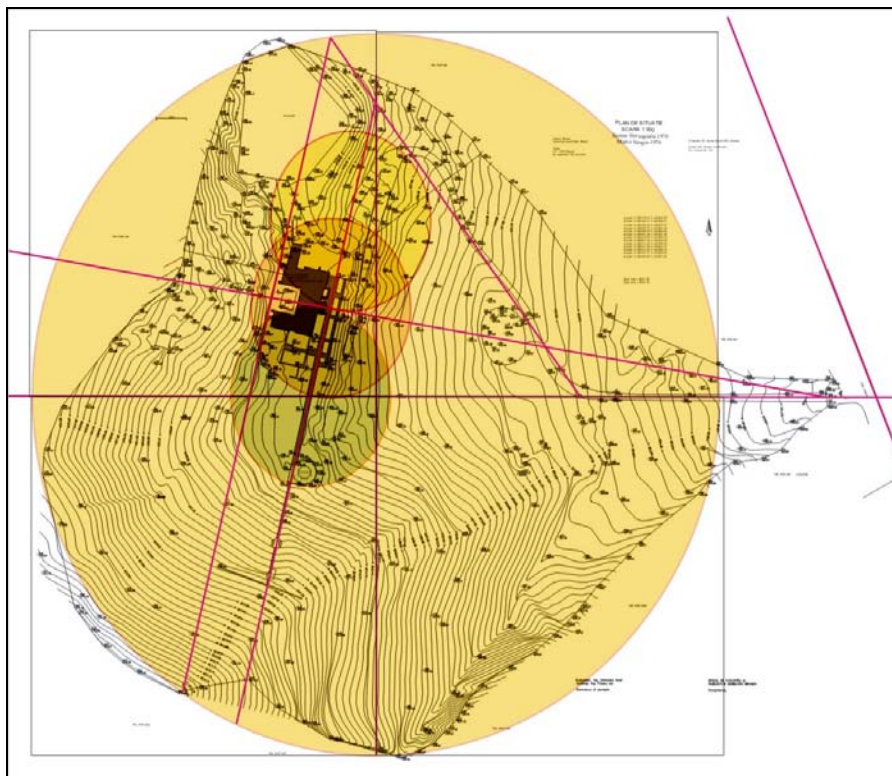

figura 9 Planul de situație cu materializarea reperelor compoziționale.

4. **Încadrare în sit – plan de situație**

Alegerea acestui teren pentru construire cu siguranță nu a fost întâmplătoare. Relația cu orașul, accesul și orientarea cardinală au constituit criterii de selecție înainte de mărimea terenului sau prețul achiziției.

Probabil că la data construirii, palatul era singura construcție de pe întreg versantul (exceptând cele existente deja pe teren și care au și fost păstrate și utilizate ulterior). Suntem îndreptățiți a considera astfel, deoarece toate construcțiile realizate pe latura de nord est, în lungul străzii Crișan, sunt construcții recente, realizate după anul 1989, mai degrabă după 2000, a căror arhitectură și încadrare în sit sunt discutabile, producându-se și diverse afectări ale terenului ce lasă de dorit cel puțin sub raport estetic. Posibilele alterări produse asupra imaginii generale a palatului sunt minimalizate însă de dimensiunile considerabile ale domeniului. Pe de altă parte, existența unei vegetații înalte, mai ales în zonele perimetrare protejază domeniul de perspectivele mai puțin atractive.

Interesant este efectul de palat în parc și nu de palat cu parc, datorat nu numai dimensiunilor generoase ale domeniului, ci în primul rând modalității de abordare a construcției, a compoziției volumetrice, dar și a relației ce se stabilește prin construire cu spațiul plantat. Întreaga compoziție este tratată peisager, după modelul grădinilor englezești, model promovat de regina Maria dar și apropiat structurii psihice și formației intelectuale a proprietarului. Arhitectul a sesizat cu multă finețe caracterul beneficiarului său și a știut cum să transpună în faptul construit aceasta.

Pe de altă parte, terenul a fost modelat cu grijă și se dovedește un studiu atent asupra calităților sale, pentru a crea cadrul cel mai avantajos de amplasare a construcțiilor, realizând acea detașare și retragere de care aminteam, dar impunând prin prezență asupra împrejurimilor.

Pe partea de est, existența cimitirului evreiesc, garantează lipsa unor intervenții ulterioare construirii, iar vegetația sa continuă și completează parcul care capătă accente romantice.

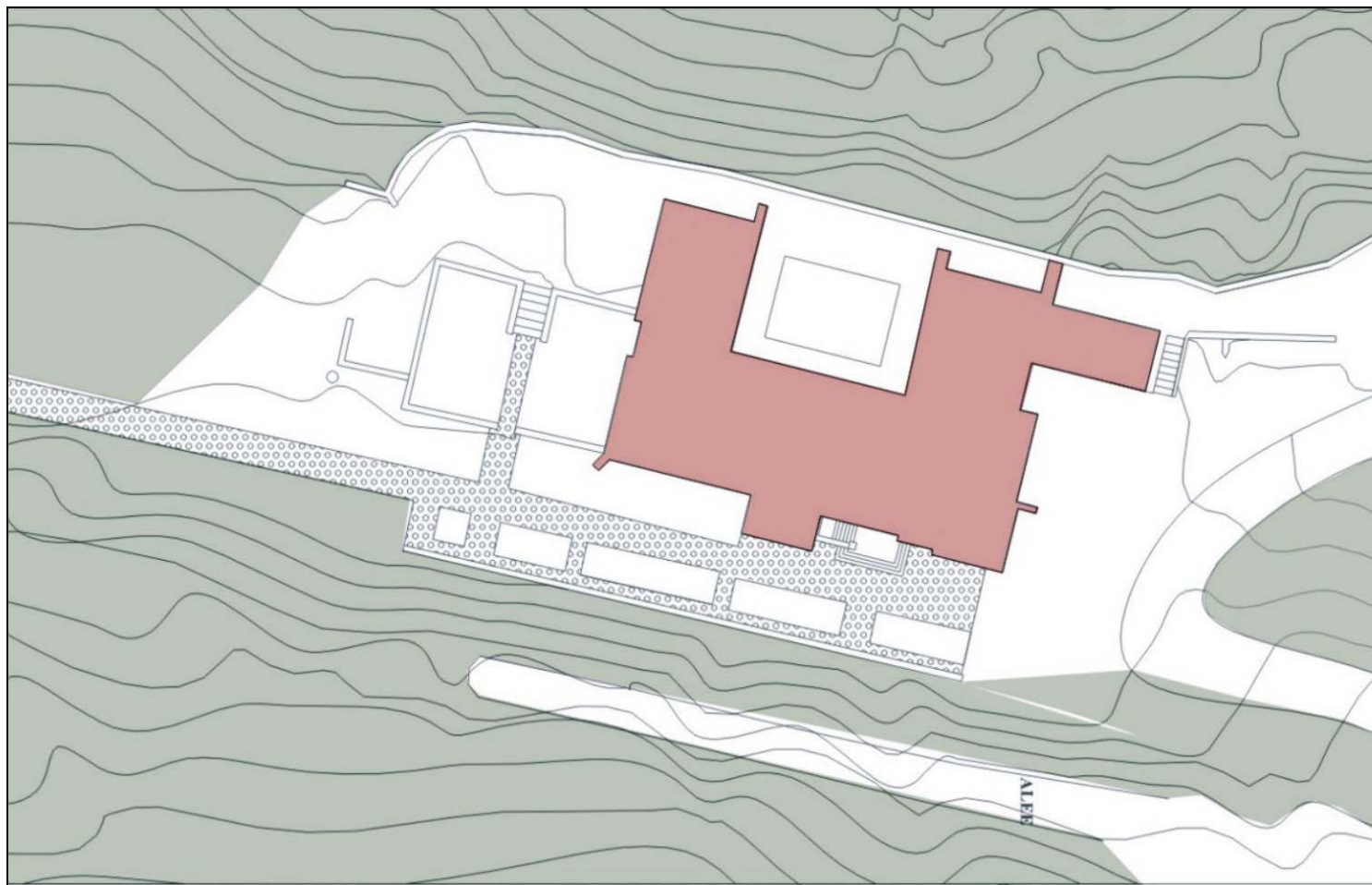

figura 10 *Plan de situație ce cuprinde strict platoul amenajat și construit.*

GENERAL CONSIDERATIONS ON THE STIRBEY ESTATE

Assoc. prof. PhD. arch. **Nicoleta Doina TEODORESCU**
Faculty of Architecture, *Spiru Haret* University

Abstract

The fragment analyzes Palatul Stirbey Unit as an architectural object from the point of view of the legal background and protection, of the architectural style it is a part of, of the location and the site framing. The poses of Stirbey Dpmain from the functional and legal point of view are set forth, the particular elements of the neo-Romanian style present in the Unit, characteristics of the location and of the access which take into account the private nature of the residence.

Key-words: *legal background, function, neo-Romanian architecture, location, site framing*

1. Condition and legal defence

During its existence, marked by profound social changes, war, times of economic growth or crisis, the Știrbey estate changed its legal condition and function a few times. Currently, as appears from Urbanism Certificate no 449 of 24.02.2009 issued by the Brașov Town Hall, the palace is situated within the incorporated area of the Brașov municipality and is property of trading company Vectra Service Ltd., legal person having the headquarters in Zărnești, 3, Câmpului Street, Brașov County. The same fact is confirmed by the extract from the land register. The building is also registered in the List of Historic Monuments of the Brașov county, in 2004, no. 232, code BV-II-a-A-11389, under the name of Știrbey Palace Unit and no. 234, code BV-II-m-A-11389.02 under the title of Dendrological Park, with the following address: 5, Crișan Street and it is subject to the legal regulations referring to this status.

2. General considerations on the unit

The Știrbey Palace of Brașov was inaugurated in 1925. In order to establish the project and accomplish the construction, architect Mario Stoppa carefully uses the Neo-Romanian architecture language, sign that the project was preceded by a stage of intense documentation, absorbing architectonic elements specific to the Măldărești Greceanu tower (see fig. 1-fig. 2, p. 80-81), which he combines within an elaborate volumetry, decomposing the spaces and recomposing them in a refined composition, where the specific Romanian elements are used together with the elements taken from the eastern architecture of the epoch.

"To that effect, we must mention and highlight the fact that he did not buy an already built estate with a luxurious residence and with architecture specific to the area, but he "implanted" a small palace with "exported" architecture from the old kingdom on a plain and forested field."¹

¹ Botez, Aurel, Stirbey Palace, Brasov, historic study, 2009.

The introduction of a patio, element specific for the Mediterranean architecture and the setting of the indoor spaces around it, had just been experimented in Muntenia and the examples in Bucharest are eloquent (the Central School for girls built by architect Ion Mincu in 1890, the Architecture School designed by architect Grigore Cerchez and architect Iorgu Ciortan built between 1912 and 1915 by Simion Vasilescu, extended by architects Constantin and Nicolae Dobrescu between 1920 and 1927).

This manner to structure the buildings is constituted as an innovation of the civil architecture in Transylvania without antecedents in the Transylvanian Saxon architecture. The Neo-Romanian architecture was illustrated in Transylvania for the first time here, being already current in the Kingdom, due to the establishment of the Romanian architecture school and the special interest for its promotion shown by Queen Mary. We must not forget that the edification of this palace was practically simultaneous with the rearrangement work in Bran and contemporary with Balchik, many of the architectonic vocabulary elements and space conformation being found in all these residences. We shall also mention the fact that the architect was implicated in works carried out for the Royal House.

Certain elements of architectural language of Balkan or oriental origin that may be distinguished in the Palace's structures come on the same cutter of Neo-Romanian architecture taken from the architectural practice in the Kingdom, having been assimilated for a long time already.

3. Location

The field is situated in Braşov, 5, Crişan Street. From Livada Poştei, the road climbing to Poiana Braşov is firstly identified with Şirul Poştei Street. At the first hairpin curve, the roads separate. Şirul Poştei continues ahead with Crişan Street and Calea Poienii takes the above-mentioned curve. The Jewish Cemetery is located between the left side of Crişan Street and Calea Poienii.

The entrance on the field where the Ştirbey Palace was built is just after the Jewish Cemetery, on the same side of the street. We consider that the general data on the access did not suffer modifications since the property has been bought. The Jewish Cemetery existed at the beginning of the last century, and Poiana Braşov, established in 1895, had begun to draw the attention of tourists as a tourist area. The work on the first buildings in Poiana Braşov began in 1904 and in 1906 it was declared a tourist resort, very appreciated for the ski path on Postăvarul. In 1909, competitions were already organized here. It is true though that until the mid '60's, the more common road was The Old Road of Poiana, through Schei, Pietrele lui Solomon...

This preference was justified firstly by the shorter way and by its use as tourist pedestrian path. The moment common transportation began being used, endless track vehicles were used for the sharp cliffs and for the sylvan road.

The current road was more selective, although it existed already. Here, there were properties with sumptuous buildings. By placing it on a route that was already well-known, very close to the town's centre but yet having the advantage of being at convenient distance from the everyday life, the settlement could have been of great, interest.

But the settlement has other qualities as well. The surface in the original papers is 83,801.36 sqm. The recent surveys effected in view of the property's tabulation, also necessary for the rehabilitation show a surface of 85 471,56 sqm, fact easily explainable by the great dimension of the precinct, the long period of time between the two measurements and the accuracy of the used equipment.

It is understandable that a land of such dimensions was placed "extra muros", beyond the old fortifications of the town. When the land was purchased, these were no longer functional (although fragments of them were preserved and can be visited at present as well) and Bastionul Curelarilor and Poarta Vămii had already been demolished at the end of the 19th century, in order to allow the development of the town that was flourishing. After the Union, the new central position on the map shall constitute a new drive for its development, Braşov still being a strong industrial center, despite the destructurement of the industrial activities in these last two decades.

The land is placed on the east versant of the Warthe hill, offering a broad perspective over the town and the Braşov fortress due to its positioning above the elevation mark of the built area. As the altitude is 596 m above the Black Sea level in the contact zone with Crişan Street, the 637m altitude of the Palace justifies fully this assertion. The land goes above the building's level, until 678m, the difference being thus superior to 80m.

As it can be observed from the topographic designs of the property (see fig. 9, p. 88), the land has an approximately circular shape, namely an almost perfect shape.

The access is made through a contact zone with a small opening to the street, on the Eastern side of the field, the sun rising in its axis. The tight opening of the access suggests the restriction imposed to the curious and inconvenient.

The palace is a private residence, although it has a deep representative character. We shall meet this duality within all the analysis levels, the withdrawal from direct contact with what is public, the protection of the private, yet the permanent evolution within a public space, part of the practice of the social class.

The access alley (see fig. 9, p. 88) ascends in a slope, describing a curve towards the north, up to the level of the building, revealing the palace in a broad perspective and reaching a lateral position in relation to it, fact that also directs the main entrance. This drive, whose track was carefully studied, offers the necessary pause for the contemplation of the palace in all its beauty, from different angles and in a dynamic perspective. That is why we consider that the whole space exterior to the palace has features of a public space: to see and be seen.

Vertical systematization operations have been carried on upon the land, the palace being built on the plateau especially improved and the level difference to the access elevation was carefully sloped and oriented. Behind the palace, a strong support wall, included in the unit's structure, sustains the mountain offering at its turn protection to the building near the forest.

If on the south- east side of the settlement, in front of the palace, we have a broad, sunny lawn, with a plantation following the sinuous path of the access alley, in the north, behind the palace, the land is forested, the vegetation is wild, the best background for the elegant form of the building.

From the analysis of the topographic plan (see fig. 9, p. 88), we notice that diameter of the circular form continuing through the axis of the entrance on the property and we can easily see that all the buildings and appliances are placed in the upper part (north) compared to the imaginary traced axis. Under an angle of 76° compared to this, there is a second axis, representing the plan for the main façade. This forms a 14° angle with a vertical axis, angle which we will find between the horizontal axis and the one resulting if we shall bind the axis of the main entrance with the axis of the gate.

At equal distances from the diameter axis, there is the axis of the main entrance in the palace and in the south, the garden pavilion. This axis is materialized by the development of an esplanade, practically executed at the same level.

Parallel to this axis materialized horizontally, we identify a second axis, this time materialized vertically, represented by the support wall behind the palace.

The southern and south- western parts of the land are abrupt, therefore less used in the structure. From the height of the plateau where the palace was built, superior to the eastern side of the field (where the main entrance is), the perspective upon the town is spectacular. The enchanting perspective strengthens the feeling of being on a mythical land, seen by God.

Seen from the valley, the palace, elegant, distanced from the viewer, seems protected under the coast of the mountain and beneath the forest, offering a welcoming sight.

4. Site bordering – lay-out plan

The choice of this land for construction was definitely not random. The relation with the town, the access and orientation constituted selection criteria more important than the size of the land or the purchase price.

When it was built, the palace was probably the only building on the versant (except for the ones already existing and that have been kept and used subsequently). We are entitled to consider so, as all the buildings on the north- east side, along Crisan Street, are recent buildings (after 1989) or even built after 2000. Their architecture and site bordering are disputable. The possible alterations upon the general image of the palace are minimalised by the great dimensions of the land. On the other side, the existence of tall vegetation, especially in the border areas, protect the land from less attractive perspectives.

The palace within a park effect is interesting to notice and not the one of palace with a park. This is due not only to the generous dimensions of the land, but firstly to the approach of the building, of the volumetric structure, but also of the relation established by building with the planted space. The whole structure takes after the English gardens, style promoted by Queen Mary, but also close to the mental structure and intellectual formation of the owner. The architect had a fine sense of the beneficiary's character and knew how to transpose this in the building.

On the other hand, the land was carefully shaped and it proves to be a fine study of its qualities in order to create the best framework to settle the buildings, achieving that detachment we were mentioning earlier, but imposing by presence upon the surroundings.

On the east side, the existence of the Jewish Cemetery grants the lack of interventions subsequent to the construction, and the vegetation continues and completes the park that acquires romantic tones.

ANALIZA SOLUȚIEI FUNCȚIONALE A PALATULUI ȘTIRBEY

Asistent arh. **Adriana ANDONE**
Facultatea de Arhitectură, Universitatea Spiru Haret

Rezumat

Analiza soluției funcționale este abordată la nivelul întregului Ansamblu al Palatului Știrbei, prezentând fiecare corp și nivel în parte și modul în care acestea generează volumul caracteristic și plastica fațadelor. Sunt analizate elementele ce caracterizează conformarea interioară a spațiilor, modul de exprimare și de separare a funcțiunilor inclusiv relațiile dintre ele, detaliile de arhitectură utilizate și finisajele.

Cuvinte-cheie: soluție funcțională, conformarea spațiilor interioare, finisaje, detalii

Analiza soluției funcționale a Palatului Știrbey

Soluția funcțională

Pentru Palatul Știrbey din Brașov, o analiză funcțională a construcției este dificil de realizat fără să ținem cont de întreg ansamblul, deoarece relația interior-exterior este organică. De aceea considerăm mai nimerit să apelăm la informațiile cuprinse în recensământul corpurilor de clădire, efectuat la naționalizarea din 1948. Aici sunt recenzate două corpuri de clădire principale și anume:

Clădirea A (palatul)	
- anul construirii	1925
-ziduri	căramidă și piatră
-acoperișul	olane
-suprafața totală	1.378 mp
-etaje (niveluri)	4
-apartamente	1
-număr de încăperi	63
-destinația	locuință
-electricitate	da
-canalizare	da
-apă curentă	da
-ascensor	-
-calorifer	da
-combustibil	lemne

Clădirea B (posibil una dintre cele două case cuprinse în actul de vânzare cumpărare)

-anul construirii	veche
-ziduri	cărămidă
-acoperișul	șindrilă
-suprafață totală	(184 mp – greu lizibil)
-etaje (niveluri)	1
-apartamente	3
-număr de încăperi	9
-destinația	locuință
-electricitate	da
-canalizare	da
-apă curentă	da
-ascensor	-
-calorifer	-
-combustibil	lemn

Sunt descrise, de asemenea, sumar, dependențele cu caracter permanent, clădite separat:

-garaj din tablă	48,52 mp
-spălătorie din tablă	28,86 mp
-uzina pentru apă din zidărie, acoperiș țiglă	17,64 mp
-șură din lemn, acoperiș țiglă	67,95 mp

Ținând seama de rigoarea cu care au fost recenzate bunurile naționalizate, putem avea siguranța că acestea erau construcțiile ce formau ansamblul. De altfel, acest buletin al clădirii conține referirea la faptul că Palatul Știrbey deja devenise Palatul Pionierilor.

Forma în plan se aseamănă cu litera U, clădirea fiind alcătuită din trei aripi ce cuprind curtea interioară (patio), cărora li se adaugă o a patra aripă dezvoltată din cea de nord- est.

a. Aripa de nord-est desparte curtea interioară de curtea de primire și curpinde extinderea pe latura posterioară, spre pădure, pe care o vom numi aripă dinspre pădure.

Fațada aripii dinspre pădure se află în plan paralel cu fațada principală, retrasă de la aceasta, dar intră în compoziția acesteia și este orientată sud-est.

Aripa spre pădure împreună cu aripa de nord-est, delimitează și configurează curtea de primire, indicând și principalele direcții de circulație:

1. punctul terminus al aleii de primire;
2. locul care generează esplanada din fața palatului;
3. spre nord, de-a lungul fațadei, o scară exterioară, marcată cu o arcadă gen contrafort (similară celei de la Cotroceni), face legătura cu circulația din spatele palatului, situată între acesta și zidul de sprijin și care parcurge curtea interioară și gradina;
4. lateral nord se află o a doua circulație rutieră care asigură accesul la partea împădurită din spatele Palatului și la diversele amenajări realizate aici.

b. Aripa de sud-est este aripa principală, adăpostește spațiile reprezentative, zona de primire. Ea se desfășoară în lungul promendei, în spațiul cuprins între aceasta și patio.

c. Aripa de sud-vest formează a treia latură a patio-ului și se deschide prin intermediul aceleiași circulații interioare ce dublează porticul spre patio iar pe latura opusă spre grădină.

Regimul de înălțime al construcției este Ds + P + 1 E + Ms, dispuse astfel:

1. **Demisol** (vezi figura 1)

Accesul în demisol se face de la cota terenului pe latura de nord dinspre curtea de primire.

Demisolul se compune din : hol principal, casa scării de acces la nivelurile superioare, două grupuri sanitare, centrala termică, două încăperi mari cu acces din exterior a căror destinație presupunem ca a fost cea de garaj și alte opt încăperi a căror destinație inițială nu este cunoscută.

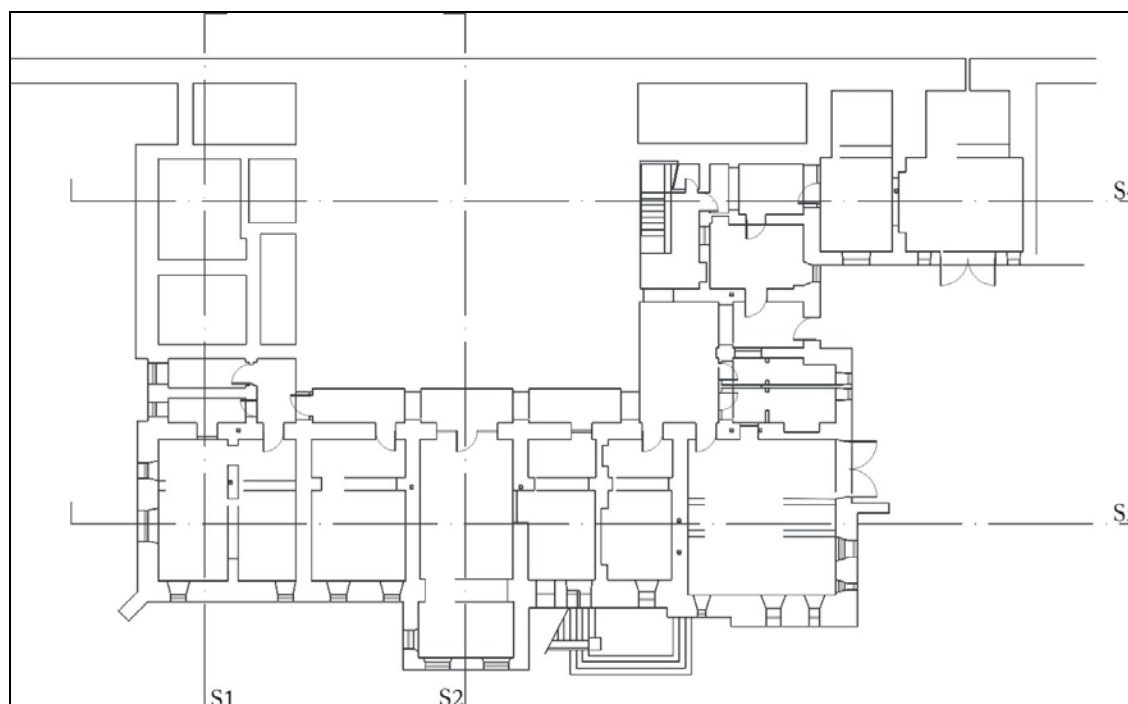

figura 1
Plan demisol

Toate încăperile demisolului, cu excepția coridorului, sunt luminate natural. Spațiile acestuia că au fost destul de afectate de trecerea anilor mai ales de infiltrații și întreținere necorespunzătoare.

Ele prezintă conformații spațiale interesante datorate sistemelor de boltire folosite precum și modalității de comunicare dintre ele, cu arcade. Aceasta ne face să credem că aceste spații jucau un rol important în economia palatului și nu sunt doar spații rezultante sau anexe.

2. **Parter** (vezi figura 2)

Accesul principal se face dintr-un pridvor acoperit prin intermediul unei scări dexvoltate în lungul fațadei (de la cota -2.30 la cota ±0.00).

Din pridvor se accede în holul de primire (vestibul). Din acest hol, prin două uși în patru foi (doua mobile) se intră (stânga) în birou și în salonul ce se deschide în partea dreaptă. Tot din hol este asigurat accesul în curtea interioară și la coridoarele care dublează porticul curții interioare (patio).

Coridorul din partea stângă a holului deservește șase încăperi din care două sunt grupuri sanitare.

Coridorul din partea dreaptă a holului duce la două încăperi, ce au fost utilizate ca sufragerie. Din sufragerie, prin intermediul unui oficiu, se face trecerea în zona bucătăriei și anexelor sale (două încăperi). În aceeași zonă se află un grup sanitar și casa scării interioare. Scara interioară asigură circulația verticală între parter, etaj și mansardă.

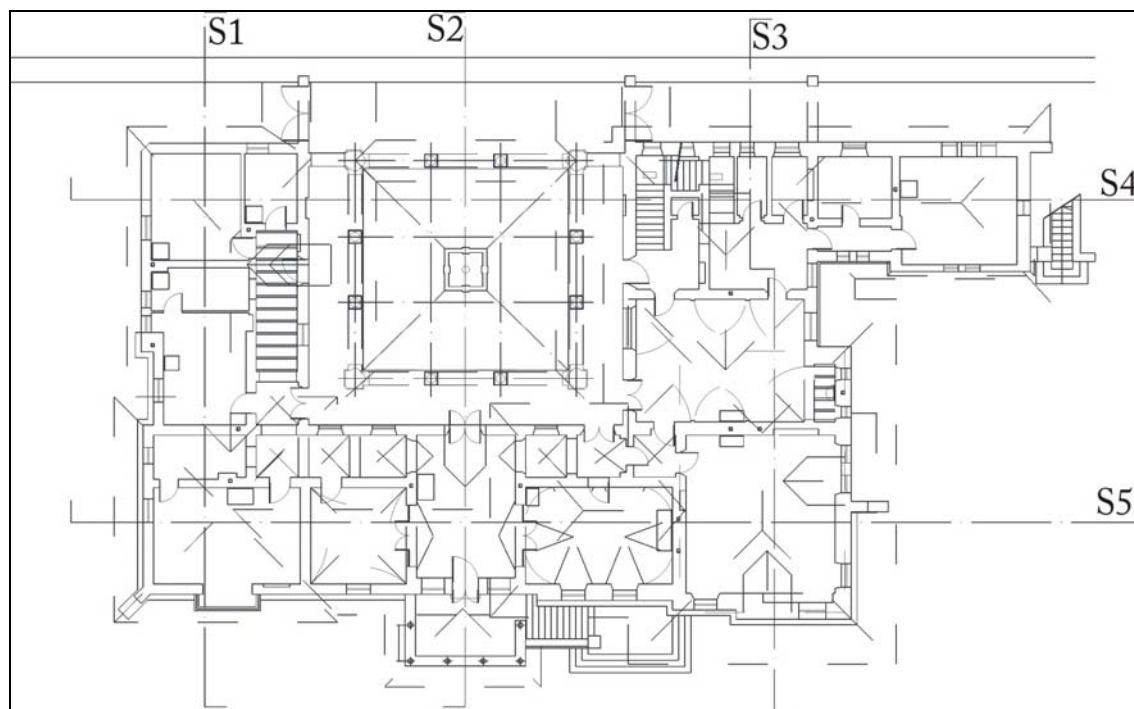

figura 2
Plan parter

Relația cu patio este asigurată prin patru accese directe din interiorul clădirii. Dintre acestea un rol special îl are cel ce leagă holul de primire cu patio-ul, ținând cont de tratarea spectaculoasă a feroneriei precum și de poziționarea sa în raport cu intrarea principală (în același ax).

Accesul din exterior în patio se face din aleea paralelă cu zidul de sprijin prin intermediul a două porți din lemn (în două foi), decupate în zidurile care leagă clădirea de zidul de sprijin.

Curtea interioară este mărginită de un portic susținut de coloane și arce și este acoperit pe trei laturi prin prelungirea acoperișului clădirii (învelitoare ceramică – olane), iar a patra latură are acoperișul propriu cu același tip de învelitoare. În centru se află un mic bazin decorativ (2.05m x 2.05m) cu bordura de piatră. Patio-ul era destinat în primul rând familiei, vieții private, protejat de priviri indiscrete. Totuși marcarea relației spațiu exterior (reprezentativ), spațiu interior (reprezentativ), spațiu exterior (protejat) sugerează posibilitatea utilizării acestuia ca spațiu reprezentativ.

După cum vedem toate încăperile cu rol reprezentativ sunt orientate spre exterior iar posibila integrare a patio-ului face parte dintr-o succesiune firească a spațiilor.

3. Etaj (vezi figura 3)

Etajul se dezvoltă pe latura din dreapta a clădirii și cuprinde aripa de nord-est și cea dinspre pădure. Accesul se face prin intermediul unei scări interioare în două rampe cu zid central și mână curentă din lemn pe console din fier forjat, montate pe zid. La nivelul podestului intermediar etajul se poate închide cu o ușa din fier forjat (grilaj – *vezi figura 5*). Amplasarea acestui grilaj are un dublu rol: acela de protecție a zonei destinată strict familiei dar și un rol formal amintind de funcțiunea construcțiilor ce au servit sursă de inspirație pentru această aripă a palatului: cula. În felul acesta, ceea ce este exprimat în compoziția volumetrică exterioară este susținut și marcat de arhitectura interioară.

La etaj se accede frontal în zona apartamentului matrimonial, compus din șase încăperi, inclusiv baia. Apartamentul matrimonial beneficiază de un cerdac deschis spre vale, care, în fațadă se regăsește deasupra salonului de la parter. Acesta s-a bucurat de o amenajare deosebită, ca loc de meditație și contemplare. Amenajarea acestuia, inspirată de cel de la Măldărești (*vezi figura 8; 9; 10*) este îmbogățită și adaptată specificului climatic al zonei.

Lateral stânga se află zona dormitoarelor pentru copii, cu grupurile sanitare aferente. Accesul la aceste dormitoare se face din spațiul semideschis al cerdacului ce ritmează ultimul nivel al aripii dinspre pădure.

Ambele loggii au un sistem de închidere cu exteriorul, format din panouri vitrate în rame din lemn, demontabile ceea ce permite utilizarea lor și în anotimpul rece.

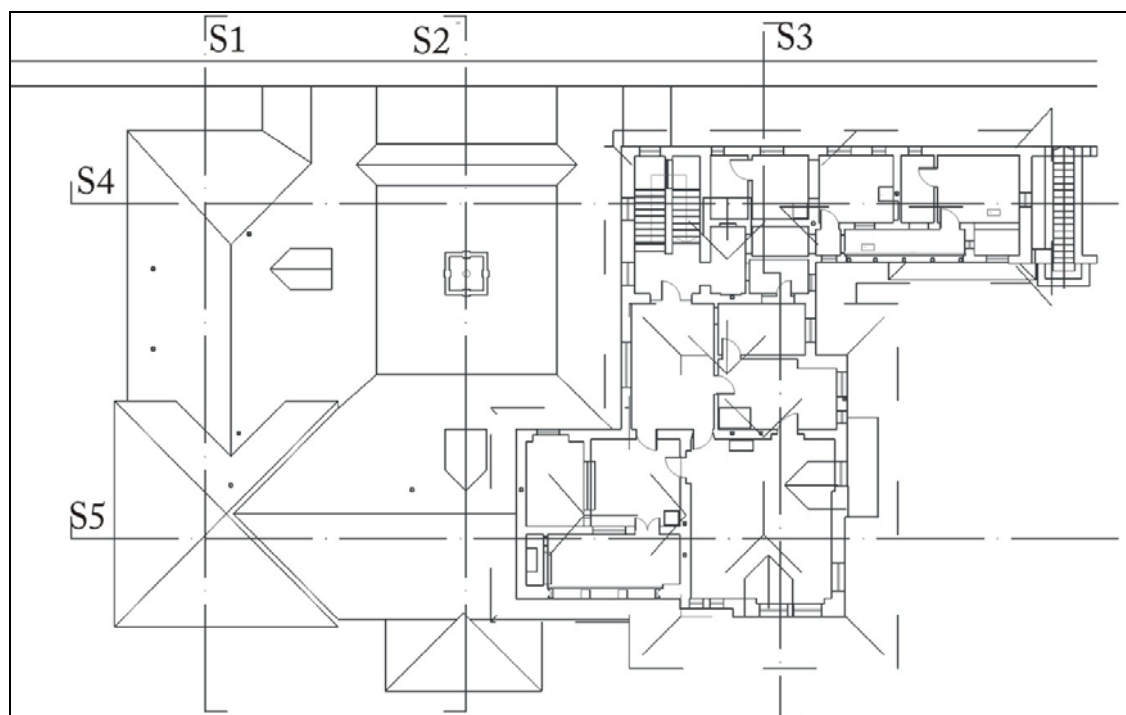

figura 3
Plan etaj

3. **Mansarda** (vezi figura 4)

Accesul se face din casa scării interioare în doua zone distincte. Frontal se accede în încăperea de mari dimensiuni și lateral stânga în opt încăperi cu un grup sanitar aflate în relație.

Nu sunt cunoscute destinațiile inițiale exacte ale acestor spații, dar modul lor de conformare permite utilizarea lor fără dificultăți (nu sunt utilizate înălțimi reduse, spații greu accesibile...), generând interioare intime și cu aspect rustic. Ar fi putut servi ca spații destinate cazării oaspeților sau pentru anumite categorii de personal, la fel de bine cum ar fi fost utilizate strict de membrii familiei.

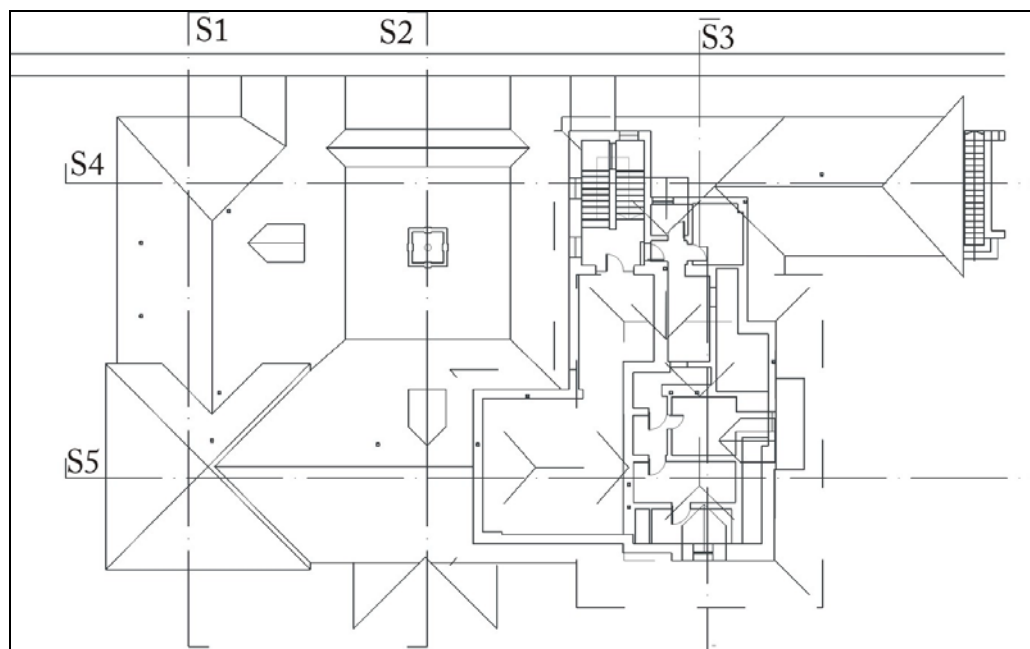

figura 4
Plan mansarda

5. **Conformarea spațiilor interioare** (vezi figura 5-9)

Variația înălțimii încăperilor se face în funcție de importanța și dimensiunile fiecăreia, acordând importanța cuvenită spațiilor reprezentative sau creind atmosfera de intimitate necesară spațiilor rezervate familiei și vieții private. Astfel încât înălțimea liberă la nivelul curent este variabilă după cum urmează:

La nivelul demisolului înălțimea liberă a încăperilor începe de la 2.60 m, o încăpere are 2,75 m și alta 2,80 m iar restul încăperilor au 2,85 m;

La nivelul parterului înălțimea liberă variază de la 2.90 m (două încăperi), 3.00m (două încăperi), 3,15m (opt încăperi) 3,20m (o încăpere), 3,40m (o încăpere), 3,45m (o încăpere), 3,50m (două încăperi), 3,55 m (două încăperi);

La nivelul etajului înălțimea liberă este de 2,75m (două încăperi), 2,90m (cinci încăperi), 3,00m (cinci încăperi), 3,15m (o încăpere).

Unele încăperi au tavane realizate prin sisteme de boltire, altele sunt ritmate de grinzi aparente iar cele mari au plafoane orizontale. Relațiile dintre spații sunt realizate cu ajutorul arcadelor, rafinat realizate și cele mai multe uși închid aceste arcade.

Contrar așteptărilor, spațiile nu sunt excesive, dimensiunile încăperilor păstrând scara intimă a unei locuințe. Spațiile devin fastuoase prin comunicarea ce există între ele și prin întreaga scenografie a compoziției.

Modul în care spațiul construit este distribuit și compus generează volumetria ansamblului și ilustrează intențiile arhitectului. Pentru a înțelege cât mai exact aceste intenții studiul secțiunilor este cel mai potrivit.

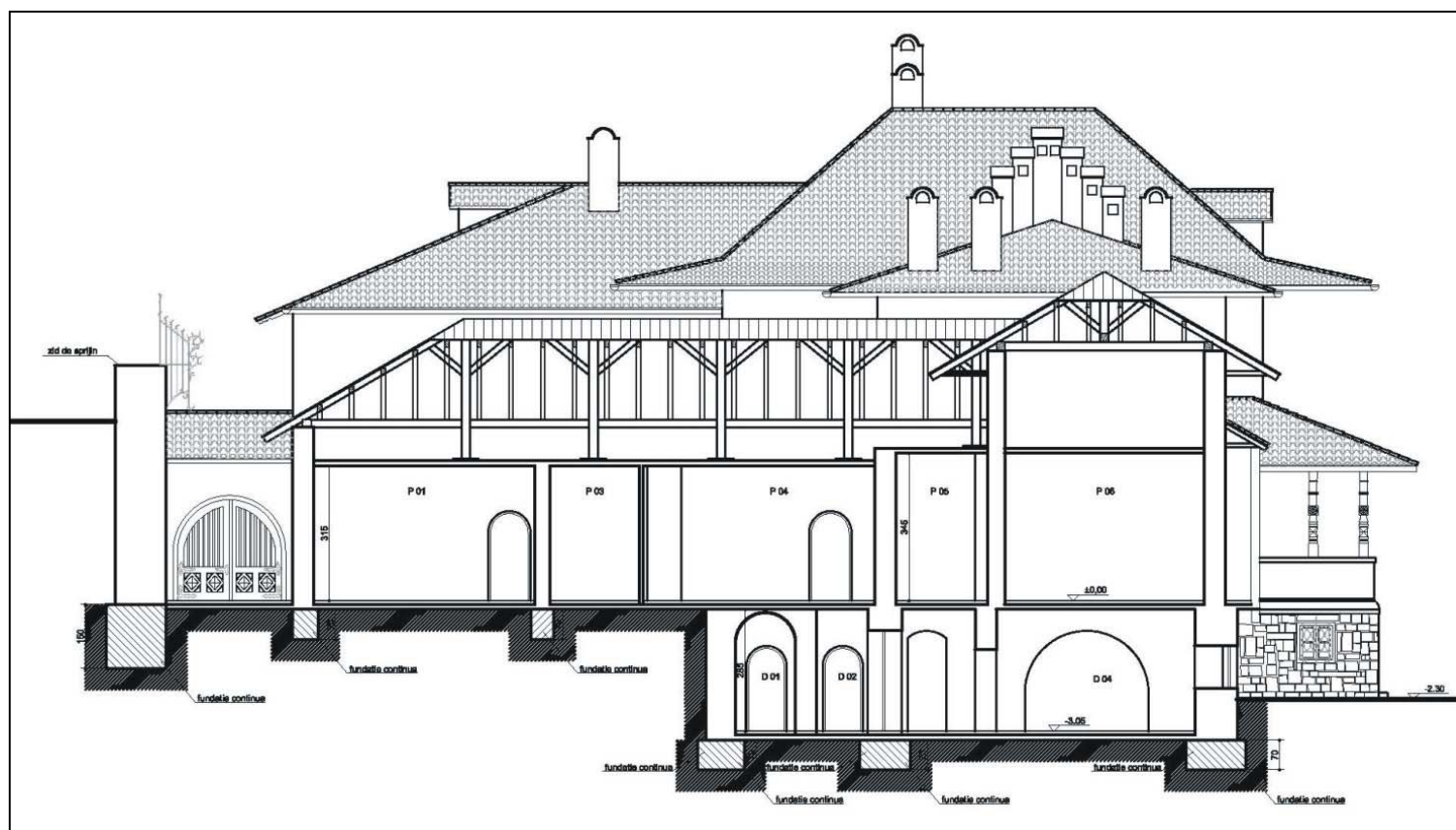

figura 5
Secțiune transversală

figura 6
Secțiune transversală

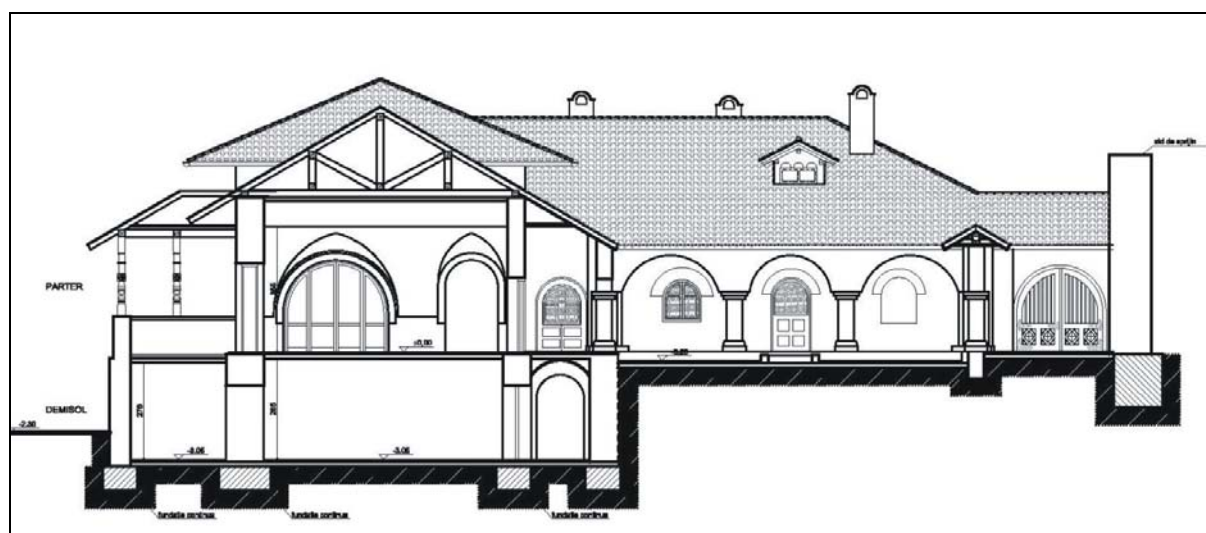

figura 7
Secțiune transversală

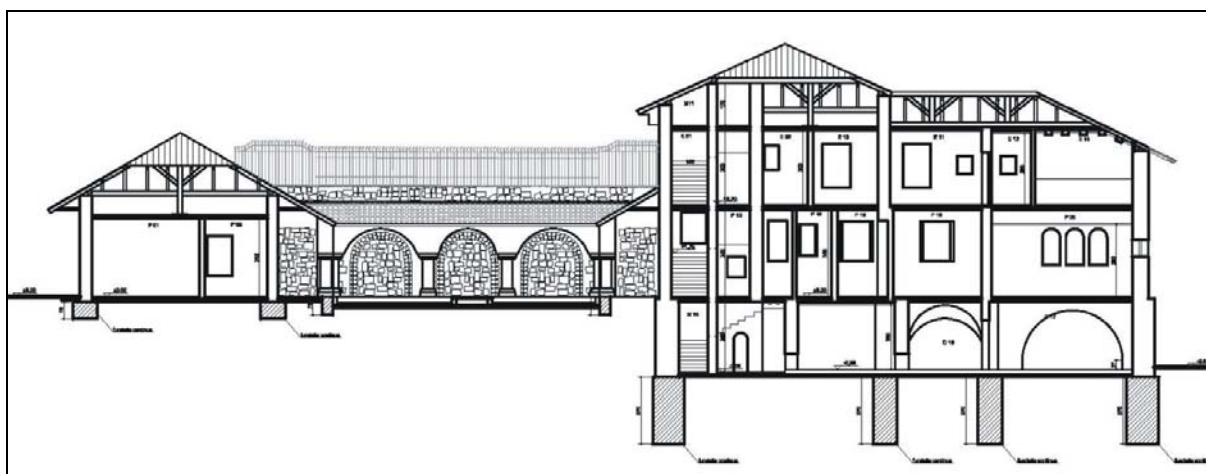

figura 8
Secțiune longitudinală

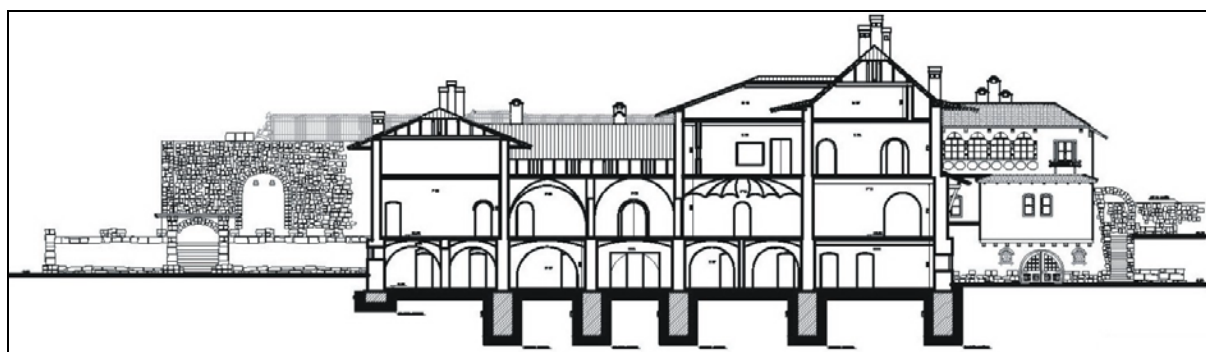

figura 9
Secțiune longitudinală

6. **Finisaje și detalii (interioare – vezi figura 10-21)**

Mare parte dintre finisajele interioare inițiale nu au supraviețuit îndelungatei perioade de utilizare în condiții nu tocmai potrivite în raport cu destinația lor inițială.

Pardoselile s-au depreciat, fiind supuse unui trafic mult mai mare și de altă calitate decât traficul pentru care fuseseră proiectate. Parte dintre acestea, în special cele de la demisol au fost afectate și de acțiunea apelor, la fel ca și pereții plini de igrasie.

figura 10
Unul dintre șemineele decorative găsite și conservate în Palat

Totuși, cel puțin o parte din parchetul original poate fi reutilizat printr-o nouă operațiune de montare al cărei rol este strângerea rosturilor create în timp. Refacerea sau înlocuirea pardoselilor este o operațiune necesară, cu condiția păstrării cotelor de nivel inițiale. Odată cu aceasta pot fi realizate și lucrările de refacere, înlocuire sau completare a instalațiilor, în special cele de încălzire, unde, dacă este posibil se recomandă încălzirea prin pardoseală. Cu toate că este mai costisitoare și necesită o calificare specială precum și un proiect bine coordonat, această prezintă avantajul unei repartizări uniforme a căldurii și nu parazitează interiorul cu elemente nepotrivite stilistic.

Tâmplăria și piesele cu valoare decorativă din interior au fost vopsite în straturi succesive, reparate necorespunzător și completate cu piese de feronerie nepotrivite, nici calitativ nici stilistic. Cu toate că cea mai mare parte dintre acestea pot fi recuperate și utilizate în continuare, este necesară o intervenție calificată pentru readucerea lor la forma inițială și conservarea corespunzătoare. Unele piese trebuie înlocuite cu piese similare, altele completate sau reparate, curățate și protejate corespunzător. Pentru realizarea acestei operațiuni a fost întocmit un relevu și o inventariere detaliată, însoțită de specificarea fiecărui tip de intervenție necesară pentru fiecare piesă. La interior, ca și în exterior de altfel, lemnul este folosit din plin. În afara ușilor și ferestrelor, sunt utilizate piese decorative din lemn pentru glafuri, grinzi aparente cu rol decorativ de ritmare a spațiilor montate pe piese tot din lemn frumos prelucrat, balustrade, stâlpișori decorativi utilizați în compoziții ce delimitează spații ale aceleiași încăperi.

Zugrăvelile inițiale, se poate presupune, analizând exemplele similare din epocă, au fost albe în culori de apă pentru a sublinia atmosfera austeră, monahală. Cu toate că s-au făcut în fiecare încăpere sondaje și au fost decapate suprafețele succesive de zugrăveală, nu au fost identificate straturi valoroase de decorație specifică, nici frescă, nici tapet sau alt mod de decorare a pereților sau tavanelor.

Efectele speciale obținute în conformarea încăperilor au fost datorate sistemului de boltire, jocului rafinat de umbre și lumini care dinamizează spațiu și focalizează compoziția asupra unor elemente cheie cum sunt șemineele, tratate cu simplitate dar marcându-le prin prezența lor.

figura 11

figura 12

figura 13

figura 14

Conservarea celor patru șeminee conferă o plasticitate deosebită spațiilor interioare.

Compozițiile în care șemineele sunt introduse, sunt direcționate de ritmul elementelor de boltire, lumină și dispunerea ferestrelor. În cazul de față acesta este plasat pe un podium care închide la nivelul pardoselii planul arcadei ce marchează nișa în care a fost amplasat.

figura 15

figura 16

Scara ce duce la etaj poate fi închisă cu poarta din fier forjat decorativ-reia ideea de culă regăsită în plastica fațadelor.

figura 17

figura 18

Cerdacul apartamentului matrimonial dezvoltă o întreagă compoziție în care este introdus focul, firida și arcada, în relație cu budoarul doamnei.

figura 19

figura 20

Șemineu, cotlon cald și protejat, cu faianță săsească, arcada mai degrabă de influență balcanică, structură cu grinzi din lemn aparente, tâmplărie, pereți văruiți, compoziție ce reia și îmbogățește ideea de la Maldărești.

figura 21

Element de feronerie, detaliu al porții centrale de acces spre patio. Spre deosebire de feronerie utilizată la exterior, aceasta cuprinde elemente vegetale, într-o abordare de influență Art Nouveau, anunțând parcă deschiderea spre natură.

Un alt efect de decorație interioară, foarte prezent, este obținut prin utilizarea elementelor de feronerie, ce sunt regăsite și la realizarea plasticii arhitecturale a fațadelor dar mai ales la interior. Sunt elemente folosite la realizarea șemineelor, suporti pentru balustrade, grilaje, porți, șilduri și balamale la uși, toate de o acuratețe a desenului și a execuției remarcabilă. Tot din fier forjat este executat și pavilionul de grădină amplasat la capătul esplanadei din fața Palatului.

Din păcate dotările sanitare, băi, grupuri sanitare, atâtea câte or fi fost ele, nu s-au păstrat, în palat fiind identificate doar încăperi ce ar fi putut servi în acest scop și grupuri sanitare amenajate special pentru funcțiunea pe care acesta a avut-o până nu demult. Acestea din urmă erau chiar amenajări improvizate, vizibil create ulterior construirii. Din această cauză nu avem cunoștință cum erau ele dotate sau finisate.

Din construcția originală nu au fost păstrate piese de mobilier, covoare, sau alte obiecte de decor cu excepția a două corpuri de iluminat din fier forjat, ce au fost restaurate, instalația electrică a fost înlocuită iar în prezent sunt montate la parter.

Concluzii

Din analiza funcțională a Palatului Știrbey se poate constata coerența utilizării limbajului arhitectural în realizarea unei construcții corespunzătoare scopurilor propuse.

Palatul este structurat în zone clar delimitate astfel încât să poată răspunde simultan unor necesități diferite: zona de primire și zona de reprezentare, la nivelul parterului și zona rezervată vieții private la nivelul etajului structurată în partea destinată copiilor și zona matrimonială. Spațiile anexe și de serviciu sunt amplasate corespunzător în relație cu spațiile principale pe care la servesc. Sunt identificate și menționate încăperi a căror funcțiune nu este clar exprimată și pentru care putem presupune că erau spații flexibile, a căror destinație putea fi schimbată în funcție de numărul de locatari ai palatului și că existau și încăperi pentru personalul administrativ (căci nu trebuie să uităm faptul că Barbu Știrbey îndeplinea funcția de Administrator al Domeniilor Regale și este de presupus că avea în subordine angajați personali pentru îndeplinirea acestei funcții, secretar, contabil, arhivar...). De asemenea se poate presupune că în Palat erau mai multe încăperi destinate oaspeților, amplasate poate după rang și gradul de înrudire.

ANALYSIS OF THE FUNCTIONAL SOLUTION OF THE STIRBEY PALACE

Assistant lecturer arch. **Adriana ANDONE**
Faculty of Architecture, Spiru Haret University

Abstract

The analysis of the functional solution is approached at the level of the whole Stirbey Palace Unit, presenting every unit and level and the way in which it generates the typical volume and the plastic of the facades. The elements characterizing the interior shape of the spaces are studied through, the location and separation of the functions including the relationships between them, the architectural details used and the finishing.

Key-words: *functional solution, interior spaces shaping, finishing, architectural details.*

The functional solution

For Stirbey Palace in Braşov, it is difficult to perform a functional analysis of the building, not taking into consideration the entire ensemble, since the interior-exterior relation is organic. This is an extra reason to turn to the information included in the itemized list of the building bodies compiled during the nationalization in 1948. Here, we have two main building bodies, as such:

Building A (Palace)

• the year of building	1925
• walls	bricks and stone
• roof	tiles
• total area	1,378 sqm
• floors (storeys)	4
• apartments	1
• number of rooms	63
• purpose	residence
• electricity	yes
• sewage	yes
• running water	yes
• elevator	-
• heater	yes
• fuel	wood logs

Building B (possibly one of the two houses in the sales contract)

- the year of building	old
- walls	bricks
- roof	tile of wood

- total area	(184 sqm – not legible)
- floors (storeys)	1
- apartments	3
- number of rooms	9
- purpose	residence
- electricity	yes
- sewage	yes
- running water	yes
- elevator	-
- heater	-
- fuel	wooden logs

There are also briefly described the permanent annexes, separately built:

- sheet iron garage	48.52 sqm
- sheet iron washhouse	28.86 sqm
- waterplant, in bricks, and roof of tiles	17.64 sqm
- wooden penthouse, tile roof	67.95 sqm

By taking into consideration the strictness in the itemizing the nationalized goods, it is quite sure that these are the constructions in the ensemble. Thus, this report on the building mentions that Ştirbey Palace had already become Palatul Pionierilor ('pionier', a membre of the 7-14 mass student organization, educated in the Communist spirit).

The shape in plan resembles the letter U; the building is made of 3 wings that include the patio, plus a fourth wing derived from the north-eastern one.

a. The north-eastern wing separates the backyard from the front yard and includes the extension of the posterior side, towards the forest, hereinafter called the forest wing.

The facade of the forest wing is in a parallel plan with the main facade, withdrawn from this one, but included in its composition and oriented towards the south-east point.

The forest wing, along with the north-eastern one, delineates and configures the front yard, indicating the main traffic directions:

1. the terminus point of the front alley;
2. the place that generates the esplanade in front of the palace;
3. towards the north side, along the facade, exterior stairs marked with an abutment-type arcade (similar to the one in Cotroceni);
4. towards north, along the facade, exterior stairs with an abutment-type arcade (similar to the one in Cotroceni) make connection with the traffic behind the Palace, located between the Palace and the supporting wall, which goes across the backyard and the garden;
5. on the northern side, there is a second roadway that provides the access to the forest-covered area behind the Palace and to the various annexes.

b. The south-eastern wing is the main wing, hosts the representative spaces, the entrance area. It is located along the strolling area, in the space between this area and the patio.

c. The south-western wing makes up the third side of the patio and opens by means of the same interior traffic that doubles the portico and the garden (on the opposite side).

The number of storeys for the building is: Sb (semi-basement), FF (first floor), SF (second floor) and A (attic), thus located:

1. *Semi-basement (see fig. 1, p. 97)*

The access to the semi-basement is done by the ground figure, on the northern side, coming from the front yard. The semi-basement is made up of: main hall, the staircase taking to the superior floors, two bathrooms, the heating station, two large rooms that can be accessed from outside (former garages, supposedly) and other 8 rooms, with an unknown initial destination.

All the semi-basement rooms, excepting the hall, are naturally lit. Its spaces have been greatly damaged by time passing, especially infiltrations and incorrect maintenance.

They have interesting space shapes, due to the arching systems and the communication channels among them, with arcades. It makes us think that these spaces play an important role in the palace economy and they are not only resultant spaces or annexes.

2. *First floor (see fig. 2, p. 98)*

The main access is from a covered veranda, by stairs along the facade (from -2.30 to ± 0.00).

The veranda goes into the front hall (vestibule). From this hall, one can go into the studio (leftwards through two sliding doors in four sheets (two mobiles) and into the living that opens in the right side. From here, the access is available to the backyard and to the corridors that double the patio of the backyard.

The corridor in the left side of the hall opens up to six rooms, where two of them are bathrooms.

The corridor in the right side of the hall takes to two rooms, which used to be living rooms. From the living, through a studio, one can go to the kitchen area and its annexes (two rooms). A bathroom and the stairway are in the same area. The interior stairs provide vertical access between first floor, second floor and the attic.

Four direct access ways inside the building provide the connection with the patio. The one that plays an important role connects the entrance hall with the patio, taking into account the iron work display and its position compared to the main entrance (on the same axis).

The access from outside to the patio is provided by an alley parallel with the supporting wall, by two wooden gates (in two sheets), cut out in the walls connecting the building to the supporting wall.

The backyard is bordered by a portico supported by pillars and arches and covered, on three sides, by the extension of the building roof (pottery like cover – tiles); the fourth side has its own roof, with the same type of cover. In the middle, there is a small decorative pool (2.05m x 2.05m) with the edge in stone. The patio was mainly meant for the family, private life, protected by curious onlookers. Though, the marking of the relation among exterior space (representative), interior space (representative), exterior space (protected) suggest the possibility of its use as a representative space.

As seen, all the rooms with a representative role are oriented outwards and the possible inclusion of the patio is part of an obvious succession of the spaces.

3. *Second floor (see fig. 3, p. 99)*

The second floor spreads itself on the right side of the building and includes the north-eastern wing and the one facing the forest.

The access is made by interior stairs in two platforms with a central wall and a wooden rail on forged iron, mounted on the wall. At the level of the middle landing, the storey may be closed with a forged iron door (lattice work – see *fig. 15, p. 106*). The location of this lattice has a twofold purpose: protection of the area meant for the family and a formal role reminding of the role of the buildings that have served as inspiration for this wing of the palace: the tower. This way, whatever is expressed in the exterior volume composition is supported and marked by the interior architecture.

On the second floor, there is a direct way to the area of the matrimonial apartment, made up of six rooms, including the bathroom.

The matrimonial apartment has a balcony open to the valley; the facade hosts a similar one but above the first floor living. This balcony has enjoyed a special remodelling, as a place for meditation and relaxation. Its remodelling, inspired by the one in Măldărești (see *fig. 18; 19; 20, p. 106-107*) is enriched and adjusted to the specific weather of the region.

On the left side, there are the bedrooms of the children and their bathrooms. The access to these bedrooms may be done from the semi-open space of the balcony that is separated at the last level of the wing towards the forest.

Both loggias have a system of closing with the exterior, made up of glazed panels in wooden frames – they are dismountable, which make them also usable during the cold seasons.

4. *The attic (see fig. 4, p. 100)*

The access from the interior stairway is possible in two distinct areas. Frontally, one may access to a large size room and laterally, on the left, a group of 8 rooms connected with a bathroom.

The initial destination of such spaces is unknown, but the way they are placed allows an easy use (there are no small heights or hard accessible spaces, etc.), which generates intimate spaces, with a rustic feeling. They could have been used as spaces for guests or for certain categories of people, or also for the family members.

5. ***The placement of the interior spacey*** (see *fig. 5-9, p. 101-103*)

The variation in height of the room depends on the importance and size of each one, giving much attention to the representative spaces or building the atmosphere of intimacy required for the spaces meant for the family and private life. Thus, the slab-to-slab height is variable, as follows:

- *for the semi-basement*, the height of the rooms starts from 2.60 m, one has 2.75 m, another one 2.80 m and the rest of the rooms have 2.85 m;

- *for the first floor*, the height varies from 2.90 m (two rooms), 3.00 m (two rooms), 3.15 m (eight rooms) 3.20 m (one room), 3.40 m (one room), 3.45 m (one room), 3.50 m (two rooms), 3.55 m (two rooms);

- *for the second floor*, the slab-to-slab height is of 2.75 m (two rooms), 2.90 m (five rooms), 3.00 m (five rooms), 3.15 m (one room).

Some rooms have their ceiling bolted, some others have false beams and the large ones have horizontal ceilings. The relations among spaces are made through the beams, finely built; most of the doors close these beams.

Contrary to what has been expected, the spaces are not excessive – the size of the rooms is within the range of a house. The spaces become fabulous by the communication among them and the entire scenography of the composition.

The way the built space is distributed and composed generates the volumetry of the ensemble and reflects the architect's intentions. In order to better understand these intentions, the study of the sections is the most appropriate.

6. Finishing and details (interior- see fig. 10-21, p. 104-107)

A large part of the initial interior finishing has not survived to the long time of use in improper conditions, as far as their initial destination.

The floors have been damaged, due to a heavier traffic, of a different nature than the one they were initially designed for. Some of these, mainly the ones in the semi-basement, have been affected by the water action, as the walls are covered in dampness.

Nevertheless, at least one part of the original wooden floor may be reused upon a new operation of setting, with the purpose to diminish the partings having emerged this time. The change-over or replacing the wooden floors is a required operation, provided that the initial grade figure is maintained. At the same time, the restoration, replacement or completion operations of the installations, mainly the heating ones, are highly required; whenever possible, a floor heating is recommended. Even though it is more expensive and requires special skills and a well coordinated project, this has the advantage of a uniform heat distribution and does not burden the interior with elements that do not fit stylistically.

The carpentry work and the pieces of a decorative value in the interior have been painted in successive layers, not properly repaired and completed with items of bad ironwork, not a good quality or stylistic match. Even though the most part may be recovered and used from now on, it is necessary to have a qualified intervention to bring them to the initial shape and correct preservation. Some pieces have to be replaced with similar ones, some completed or repaired, cleaned and correctly protected. In order to carry out this operation, a survey and a detailed inventory have been made, along with the mention of each intervention that is required for each piece. In the interior, as well in the exterior, wood is an extensively used material. Besides the doors and windows, there are used decorative wooden pieces for the lintels, false beams with a decorative role of accompanying the spaces installed on wooden pieces well done, decorative pillars used for the compositions that delineate the spaces of the same room.

Upon analysing the similar paintings, contemporary in time with the initial ones, one may assume that there were white (water painting), to better underline the austere, monachal atmosphere. Even though surveys have been made in each room, and successive layers of paint have been removed, still there has not been identified any valuable layers of a specific decoration, or fresca, or wallpaper or any other method of decorating the walls and the ceilings.

The special effects for the rooms building are due to the arching system, the refined game of shades and lights that bring a certain dynamism and focus that composition upon some key elements, namely the fireplaces, simple as construction but well marked by the arches.

Another effect of interior decoration present here is derived from using the ironwork elements, found in the architectural plastic of the facades and the interiors (mainly). These are elements used in the fireplaces, grids, gates, escutcheons and the garden pavilion placed at the end of esplanade, in front of the Palace.

Unluckily, the bathrooms, however their number, are not present anymore inside the palace, there have been identified only rooms that could have served this purpose and sanitary groups that could have functioned as the ones today. The latter ones were improvised, visibly built after the construction. For this reason, we do not have any knowledge about their equipment or finishing.

From the original construction, there have been hardly kept furniture items, carpets or any other decoration objects, except for two lighting items in wrought iron (already restored); the electrical installation has been replaced and it is on the first floor at the present time.

Conclusions

Upon the functional analysis of Ştirbey Palace, one may notice the coherence of using the architectural language in achieving a construction to fit the desired objects.

The Palace is structured in clearly delineated areas, in such a way that it will simultaneously provide for various needs: the entrance area and the representation area, at the ground floor and the area preserved for the private life at the floor level, structured in the area meant for children and the matrimonial one. The annexed and the auxiliary spaces are well located, compared to the main spaces. There are identified and mentioned rooms whose purpose is not clearly expressed, but we may assume that they were flexible spaces, whose destination could have been changed in dependence with the number of inhabitants of the palace; also, there were rooms for the administrative staff (remember that Barbu Ştirbey filled out the position of the Administrator of the Royal Estate and had employees to help him, i.e. secretary, accountant, archives people, etc.). Likewise, one may suppose that there were more rooms in the Palace as guestrooms, probably located in terms of rank and kinship level.

ANALIZA SOLUȚIEI VOLUMETRICE ȘI COMPOZIȚIEI FAȚADELOR LA PALATUL ȘTIRBEY

Lector drd. arh. **Dobrin DATCU**
Facultatea de Arhitectură, Universitatea *Spiru Haret*

Rezumat

La analizarea soluției volumetrice a Palatului Știrbei s-a avut în vedere relaționarea spațiilor construite cu cele amenajate urmărindu-se caracteristicile funcționale dar și plastice ale acestora. Înlănțuirea de spații interioare alcătuiesc volumetria caracteristică a clădirii, iar finisajele și detaliile specifice o definitivează.

Cuvinte-cheie: volumetrie, plastică arhitecturală, elemente de vocabular arhitectural

figura 1¹

¹ Foto autor.

figura 2

1. *Compoziția fațadelor*

figura 3

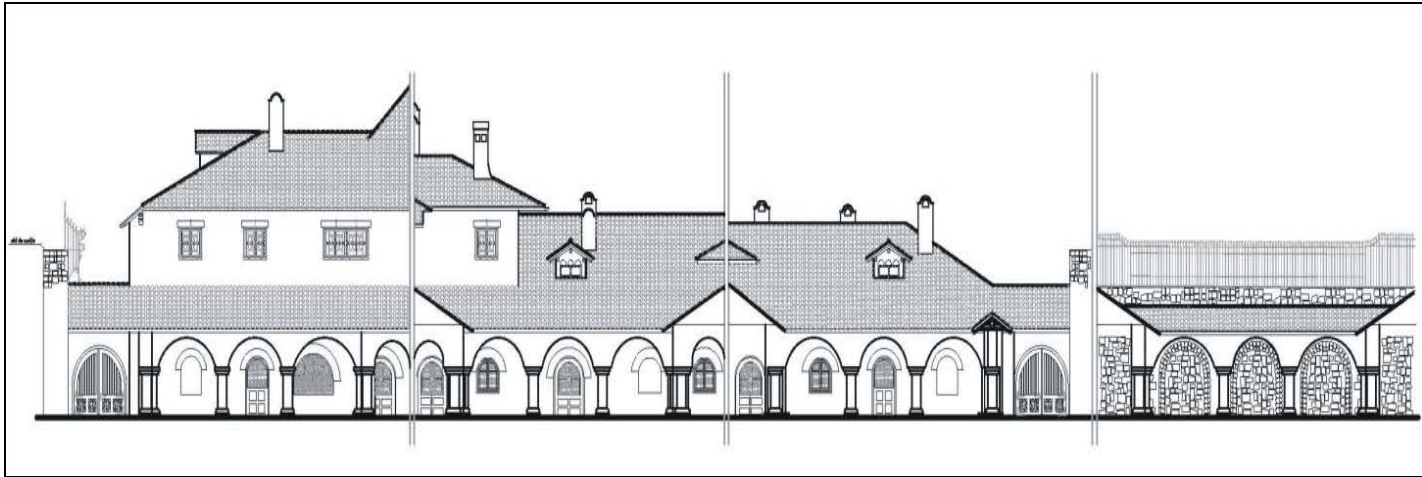

figura 4

figura 5

figura 6

„din punct de vedere al arhitecturii și decorației se pot decela, o suită de influențe orientale, mediteraneene și occidentale”²

2. Zona de primire

Ideea de a relua și integra ansamblului elemente caracteristice Culei de la Măldărești se concretizează în volumul masiv al aripii de nord-est precum și a compunerii sale cu volumele adiacente.

Aripa de nord-est este partea cu cea mai mare înălțime a Palatului, acesul din curtea de primire se face la nivelul demisolului, nivelul intrării principale este deja la nivelul unu, deasupra având etajul cu dormitoare și mansarda. Pentru a accentua verticalitatea și masivitatea volumului, arhitectul renunță la soclul din piatră, folosit la aripa sud-vestică. Acesta reapare în zona de articulare cu volumul aripii dinspre pădure, marcând-o.

Ideea de culă este accentuată de modul de tratare a plinurilor, în raportul care se stabilește cu golurile ferestrelor, reluarea cerdacului în forma sa îmbogățită dar la fel de generoasă ca dimensiuni cu cel de la Măldărești. Tot aici găsim și rațiunea grilajului de pe scara ce duce la apartamentul matrimonial.

² BOTEZ, Aurel, Palatul Știrbey, Brașov, Studiu istoric, 2009.

figura 7

figura 8

Volumul masiv, alb, cu goluri minimale întâmpină și direcionează vizitatorul spre cele două direcții de acces: scara spre pădure ce pare a nu duce nicăieri și esplanada ce conduce spre intrarea principală

figura 9

Zona de intrare, este bogat ornamentată cu soclu din piatră, trepte și podest generos și un pridvor larg ce coboară și protejază intrarea propriu-zisă, modestă în contrast cu mecanismul de reprezentare pus în scenă de această scenografie savantă.

figura 10

Fațada posterioară despre a cărei existență trebuie să ai cunoștință este soluționată în aceeași manieră și cu aceeași atenție

3. **Patio**

Curtea interioară, patio, are un rol important în toată această succesiune de spații și concentrează o mare valoare simbolică.

figura 11

Patio-ul este inconjurat cu portic. Dalajul este cald, din cărămidă, dovadă a includerii acestui spațiu în spațiul interior.

figura 12

figura 13

Poarta din holul central, spre curtea interioară, protejată cu feronerie ce implică și blazonul familiei.

figura 14

În ax este trecerea spre holul principal al Palatului. Dimensiunea curții interioare reia lățimea corpului principal, de acces, raportul de 1/1 dintre acestea sugerând încă odată dualitatea ce structurează Palatul: reșdință privată și construcție reprezentativă.

figura 15

figura 16

Arcadele susțin structura aparentă a acoperișului...

figura 17

...care se coboară asupra curții ca aripile protectoare ale unei cloști, printre acelea ițindu-se curioase hornurile.

4. Logii și terase

figura 18

Din cerdacul neoromânesc al apartamentului matrimonial priveliștea spre oraș este deschisă

figura 19

Cerdacul de la dormitoarele copiilor se deschide spre o priveliște apropiată, spre aleea de acces.

Din punct de vedere volumetric nu există dovezi că au fost modificări sau intervenții de când a fost edificată construcția și până în prezent.

Plastica arhitecturală a fațadelor a fost pastrată și unde a fost cazul, refăcută identic. A fost curățat soclul din piatră naturală (calcar) precum și celelalte elemente decorative realizate din piatră (brâul profilat la nivelul plăcii parterului, glafurile, parapetul scării exterioare de acces principal, glaf parapet pridvor, elemente de capăt contrafort, scara exterioară cu arcadă, zidul de sprijin) etc.

figura 20

Tâmplăria existentă, atât cea exterioară cât și cea interioară a fost curățată și reparată prin înlocuirea elementelor degradate cu altele noi păstrând însă modelul original și protejată cu lacuri speciale care nu afectează structura lemnului. Geamul simplu a fost înlocuit cu geam termopan.

Grilajele din fier forjat au fost curățate, reparate, grunduite și revopsite în culoarea negru mat.

figura 21

Elemente de vocabular arhitectural, pridvor de intrare, cerdac în zona dormitoarelor, bovindou pe fațada principală, sunt elemente ce ordonează și ritmează compoziția fațadelor, detașându-se pe albul zidurilor. Traseul esplanadei, punctat gradat de acestea, precum și de reducerea înălțimii construcției, conduc spre grădină, parte importantă a compoziției și parte integrantă a Palatului. Aici rămân piatra și plantele care desăvârșesc ansamblul.

5. Valoare detaliului de fațadă

figura 22

figura 23

Detaliile pridvorului, sobrietate uși de intrare cu cele două ferestre independente, lateral (forma arcadelor de inspirație orientală pare a fi singurul element de marcare a importanței), tratarea intradosului acoperișului și a stâlpilor de susținere, elementele de feronerie, se contopesc într-o compoziție controlată, în care fiecare detaliu are valoarea sa și nimic nu este gratuit.

figura 24

figura 25

figura 26

Joc plin gol, de materiale, umbre și lumini

figura 27

figura 28

Ferestrele sunt îmbogățite cu ancadrament și obloane sau pot fi chiar simple fante de lumină practicate în albul zidăriei, protejate cu fier forjat decorativ.

figura 29

În urma acțiunii de recuperare a tâmplăriei, după curățarea straturilor de vopsea succesive, s-a constatat că aceasta era surprinzător de bine păstrată iar execuția sa era de o calitate ireproșabilă. Valarea plastică a acestor piese este remarcabilă. Piesele din lemn realizate pentru a servi de jardiniere ilustrează preocuparea pentru utilizarea valorii plastice a elementului vegetal nu numai la nivelul parcului sau al grădinii ci și în însăși trupul „casei”.

Arhitectul se dovedește a fi familiarizat cu vocabularul formal al arhitecturii neoromânești, dispunând de o mare abilitate în a utiliza elemente stilistice de factură diferită. Acestea sunt contopite și subordonate compoziției de ansamblu într-o manieră foarte personală. Arta sa combinatorie este susținută de o calitate a materialelor puse în operă și o execuție ireproșabilă. Putem presupune că nu numai arhitectul și antreprenorii au fost italieni ci și mare parte din mâna de lucru calificată.

6. Acoperișul

figura 30

figura 31

Învelitoarea cu olane, hornurile albe, protejate, cu valoare plastică, constituie unul din elementele de volumetrie definitorii ale Palatului

figura 32

Privind din pădure, deasupra Palatului impresia este de unitate. Palatul crește direct din inima muntelui, ieșe de sub poala protectoare a pădurii.

Acoperișul a fost sursa celor mai mari degradări datorate mediului. Lipsa de întreținere curentă și a reparațiilor făcute la timp, au permis infiltrațiilor din apa pluvială sau din zăpadă să acționeze lent. Parte importantă din astereală și șarpantă au putrezit. Una dintre primele măsuri ce au fost luate au avut ca scop eliminarea acestor deficiențe și protejarea construcției.

Piese de șarpantă și porțiunile deteriorate din astereală, au fost înlocuite, păstrându-se însă forma și dimensiunile celor originale. Pentru învelitoare însă, a fost necesară înlocuirea totală a celei inițiale, degradate și îmbătrânite, cu un produs similar ca formă, calitate și culoare, produs realizat prin comandă specială și care a întrunit toți parametrii caltativi. Această soluție a fost cea agreată deoarece păstrarea olanelor vechi ce nu erau deteriorate, preupunea risc ridicat de infiltrații ulterioare precum și o tratare neunitară a acoperișului afectând în mod nedorit aspectul său estetic.

Acoperișul are o pantă domoală iar streșinile sunt largi, cu capete de grinzi și căpriori aparenti, prelucrați cu elemente decorative.

La data preluării proprietății jgheaburile și burlanele lipseau. Pentru preîntâmpinarea altor neplăceri cauzate de apele pluviale, odată cu refacerea acoperișului au fost montate jgheaburi și burlane noi, de bună calitate și a fost asigurată colectarea apelor pluviale.

Rezolvarea planimetrică a acoperișului subliniază și pune în valoare volumetria fără a utiliza rezolvarea simplistă.

7. Volumetria

Palatul Știrbey nu are nici o suprafață construită excesivă, de numai 804,50 mp, și nici o înălțimea față de cota ± 0.00 prea mare. Coama maximă este la 11,70 m, iar la streșină nu are mai mult de 7,60 m. Pornind de aici înălțimea coboară mult prin fragmentarea acoperișului, dinspre aripa de nord-est spre cea de sud-vest unde construcția cuprinde numai parter. Reducerea înălțimii construcției se produce pe

două direcții în lungul său. Una dintre acestea este ușor ascendentă, și parcurge diferența de nivel de la cota demisolului (în curtea de primire) până la cota parapetului ferestrelor din demisol (spre grădină); cealaltă este descendentă, mai accentuată și este marcată de înălțimea la streășină. Aceasta este segmentată de cele patru registre verticale ale fațadei : cula, cerdacul, intrarea, biroul. Pridvorul intrării coboară puțin de la cota acoperișului, avansând față de verticala fațadei spre exterior. Toate cele cinci segmente ale acoperișului se întrepătrund și se suprapun prin jocul larg de streășină.

Planul fațadelor este, în general plat, micile decroșuri marcând mai degrabă variația înălțimii pe verticală decât diferențele de planimetrie. Decorația este delicată, mai mult sugerată, alb pe alb, efectele decorative fiind realizate prin cizelarea și punerea atentă în operă a lemnului precum și a pietrei, folosită cu parcimonie. Golurile sunt minimale, predomină plinul. Efectul hornurilor albe, proiectate pe fundalul întunecat al pădurii este învers față de golurile ferestrelor pe albul fațadelor.

Așa cum este așezat, Palatul pare să stea pe o tîpsie, orizontala esplanadei marcând-o cu fermitate.

Pe latura scurtă, de sud-vest, relația cu grădina este la fel de strînsă ca și în zona curții interioare cu care comunică de altfel. Prin intermediul câtorva trepte, de la primul segment se ajunge la cel de-al doilea, amplasat la nivelul parterului și al curții interioare. Deci diferențele de nivel sunt preluate pe laturile scurte, cu două scări, una ce nu duce nicăieri (a cărei destinație de a asigura legătura cu accesul spre curtea interioară este mascată) dar puternic marcată cu o arcadă decorativă, creind senzația de gratuit, cealaltă bine pusă în valoare și cu destinație clară, în mijlocul grădinii. Compoziția se continuă, de-a lungul esplanadei ce rămâne doar o promenadă în peisaj, până la pavilionul, de mici dimensiuni, dintre copaci.

8. Grădina

figura 33

Promenada est-vest, amenajată la nivelul accesului în palat, continuă traseul aleii carosabile ce ajunge până în curtea de primire. În lungul său sunt aranjate primirea, grădina, parcul și chioșcul său. Tratarea peisajeră nu ciunțește cu nimic prețiozitatea și reprezentativitatea acestui traseu ca de paradă ci dimpotrivă îi accentuează impactul.

Pentru a deosebi această zonă de restul proprietății, am denumit-o *grădina*, iar restul este *parcul*, cu zonele sale caracteristice. Parcul, chiar și amenajat păstrează și valorifică elementul natural, peisajer. Grădina, dimpotrivă, este un spațiu creat, vizibil creat pentru a fi plantat spre desfătarea proprietarilor. Elemente din grădina italiană sunt adaptate și dezvoltate în lungul axei esplanadei. Este dezvoltată la diferite niveluri, până la cota de nivel a parterului, diferența de nivel fiind preluată cu ziduri scunde de sprijin. În perioada în care Palatul era locuit de proprietari, grădina, spre deosebire de parc era plantată cu flori, în special trandafiri, iar zidul înalt din spatele palatului era acoperit cu plante agățătoare. În prezent, partea din piatră a fost reparată, dar tufele de trandafiri nu au mai reapărut. Terenul este plantat cu gazon, bine întreținut, după gustul actualului proprietar. Acest detaliu nu știrbește calitatea ansamblului.

figura 34

figura 35

figura 36

figura 37

Zidul spre pădure, tratat decorativ, și completat cu o feronerie spectaculoasă în spatele Palatului

figura 38

Gardul ce protejază parte posterioară a Palatului a fost transformat în element decorativ cu valoare ambientală. Probabil este elementul cel mai explicit Art Nouveau din întreaga amenajare exterioară

figura 39

Aleile au fost refăcute cu dalajul lor inițial din piatră cubică iar zidăria din piatră cioplită, din grădină, de la zidul de sprijin și de la soclul înalt al palatului au fost reparate cu multă atenție pentru a nu afecta aspectul estetic și patina valoroasă

figura 40

Grădina cu amenajările sale

figura 41

Esplanada din fața Palatului în zona de sosire a aleii pietonale și a intrării.

figura 42

În planul al doilea se vede construcția pavilionului, aflat pe esplanada Palatului, (prin similitudine cu Balcicul, înlocuiește Stella Maris).

ANALYSIS OF THE VOLUMETRIC SOLUTIONS AND FACADES AT STIRBEY PALACE

Lecturer Ph.Dc. arch. **Dobrin DATCU**
Faculty of Architecture, *Spiru Haret* University

Abstract

When analysing the volumetric solution of Stirbey Palace the relationship between the built and the furnished spaces was considered with a special focus on their functional and plastic characteristics. The chain of inside spaces make up the typical volumetry of the building and the finishing and specific details complete it.

Key-words: *volumetry, architectural art, elements of architectural vocabulary*

1. Composition of the facades

From the point of view of architecture and decoration, a wide range of oriental, Mediterranean and western influences are displayed.’¹

2. The front yard

The idea of taking again and integrate into the ensemble specific to the Cula (Tower) in Maldarești is visible in the massive volume of the north-eastern wing, as well as its connection with the adjoining volumes.

The north-eastern wing is the tallest side of the Palace, the access in the front yard is at the semi-basement level, the main entrance is at first level and, above it, there is the floor with the bedrooms and the attic. In order to highlight the volume verticality and massiveness, the architect leaves the stone-made pedestal out (the one used at the south-western wing). This pedestal will show up again in the articulation area with the volume of the wing facing the forest, and delineates it.

The idea of a tower is underlined by how the full is dealt with, in report with the window opening, the enriched veranda, generous in size as the one in Maldarești. Here, also, we find the reason of the railing on the stairs taking to the matrimonial apartment.

3. The patio

The interior yard, patio, plays an important role in this succession of spaces and concentrates a great symbolic value.

¹ Botez, Aurel, Palatul Știrbey, Brașov, Studiu istoric, 2009.

4. Loggias and terraces

From the volume perspective, there is no proof of any modifications or interventions since the first moments of the building until present.

The architectural plastic nature of the facades has been preserved and identically redone, whenever necessary. The pedestal made of natural stone (limestone), as well as the other decorative elements in stone (the shaped belt at the level of first floor board, lintels, the parapet of the external main access stairs, elements of abutment ends, the exterior stairs with arcade, the supporting wall, etc.).

The carpentry work, both interior and exterior, has been cleaned up and repaired by replacing the damaged elements with new ones (but preserving the original model), and protected with special lacquers that do not affect the wood structure. The plain windows have been replaced with thermopane windows.

The wrought iron lattice work has been cleaned up, repaired, primed and repainted in dull black.

The elements of an architectural vocabulary, the veranda, the balcony around the bedrooms, bay windows on the main facade, have all the purpose to order and rhyme the composition of the facades, featuring themselves on the white background of walls.

The pathway of the esplanade, gradually marked by the above, as well as the lowering of the construction height, all take to the garden, an important part of the composition and integrant part of the Palace. It is here where the stone and plants completing the ensemble survived.

5. The value of the facade detail

The architect proves to be familiar with the formal vocabulary of the Neo-Romanian architecture, and has a great ability in using stylistic elements of a different nature. These are mixed up and subdued to the ensemble composition in a very personal manner. His combinatorial art is supported by a quality of materials being used and a beyond-reproach execution.

We assume that not only the architect and the entrepreneurs were Italians, but also most part of the qualified labor force.

6. The roof

The roof has been the source of the largest damage due to the environment. The lack of regular maintenance and timely repairs has allowed the infiltrations from the pluvial water or snow to affect it slowly. The most part of the support plank padding and framework has decayed. One of the first measures to be taken had the purpose to eliminate such flaws and to protect the construction.

The framework parts and the damaged support plank padding have been replaced, but the initial shape and size have been preserved. For the coating, though, the initial one had to be replaced, as it was damaged and aged, with a similar product in shape, quality and colour (a customized order, which had all the quality parameters). This solution has been agreed on unanimously, as to have kept the old tiles still in good condition was involving a high risk of later infiltrations; also, a different treatment of the roof would have had an unwanted effect on its exterior look.

The roof has a smooth slope and the eaves are large, with false beam and rafter ends, adorned with decorative elements.

The eaves and gutter pipes were missing on the date of taking over the property. In order to avoid further inconvenience due to the pluvial waters, new ones have been put in place, of a good quality (the collecting of rain water has also been secured).

The planimetric solution for the roof highlights and capitalizes on the volumes measuring, without going for a simple resolution.

7. Measurement of volumes

The Ştirbey Palace has neither an excessive built-in area (804.50 sqm only) or a too much higher elevation compared to the $\pm 0,00$ standard. The maximum ridge is of 11.70 m, and of 7.60 for the eaves. Starting from here, the height goes down by the fragmentation of the roof, from the north-eastern wing to the south-western one, where the construction is only at the first floor level. The height lowering is shown in two directions along the building. One of them is slightly ascendant and covers the level difference, from the semi-basement height (the front yard) to the semi-basement windows parapet one (towards the garden); the other one is descendent, more accentuated and is marked by the eaves height. This is segmented by the four vertical registers of the facade: the tower, the veranda, the entrance and the study. The front veranda is a little lower than the roof height, advancing towards the facade vertical structure to the exterior side. All five segments of the roof are overlapping and coalescing by the wide eaves pattern.

The plan of the facades is mainly flat, and the small hooks rather show the height vertical variation than the planimetry differences. Decoration is delicate, moderately suggested, and the decorative elements are achieved by the polishing and careful placing of the wood and stone, scarcely used. The holes are minimal and the filled parts are predominant. The effect of the white chimneys, standing against the dark background of the forest is opposite to the window holes on the white colour of the facades.

As it is located, it seems that the Palace stands on a tray, which is clearly marked by the horizontal side of the esplanade. On the short south-western side, the connection with the garden is as close as in the backyard area, which is also linked to. A few steps go from the first segment to the second one, located at the first ground and the yard level. In other words, the level differences are assumed by the short sides, with two stairs on them: one of them takes nowhere (its purpose of assuring access to the backyard is not visible) but it is clearly marked with a decorative arch (thus giving the impression of motiveless) and the other one is highlighted and has a clear destination, to the centre of backyard. The composition goes on, along the esplanade, which stays only as a nice walk into the landscape, to the small pavilion in the midst of the trees.

8. The backyard

In order to distinguish this area from the rest of the property, we have called it "backyard" and the rest is the "park", with its specific features. The park, even adjusted, keeps and boasts on the natural, landscape type element. The backyard, on the contrary, is a visibly created space, to be planted in to the delight of the owners. The elements in the Italian yard are modified and developed along the esplanade axis. It has been evolved at various levels, to the grade figure of first ground level, and the level difference is shown in the short support walls. While the Palace was lived in the by owners, the backyard, unlike the park, was planted with flowers (mainly roses), and the high wall in the back of the palace was covered in climbers. Today, the stone side has been repaired but the roses are not back anymore. The land is planted with turf, well maintained, to the taste of the present owner. This detail does not harm the ensemble quality at all.

ELEMENTE DE STRUCTURĂ, INSTALAȚII, LUCRĂRI EXTERIOARE LA PALATUL ȘTIRBEY

Asistent arh. **Fănica UDREA**

Facultatea de Arhitectură, Universitatea *Spiru Haret*

Rezumat

Articolul analizează informațiile dobândite prin cercetare și expertize tehnice la fața locului, în ceea ce privește structura de rezistență, instalațiile și lucrările exterioare existente în cadrul Ansamblului Palatului Știrbei, în vederea formulării concluziilor privind măsurile de protecție, restaurare, reabilitare sau conservare care trebuie întreprinse. Sunt semnalate caracteristicile amenajărilor exterioare realizate la nivelul incintei precum și modificările realizate recent, formulându-se concluzii asupra necesității de intervenție atât la nivelul structurii, al instalațiilor, cât și al lucrărilor exterioare.

Cuvinte-cheie: structură, instalații, lucrări exterioare, măsuri de protecție, reastaurare, reabilitare, conservare

1. Structura

Construcția Palatului Știrbey a fost realizată după un proiect riguros din punct de vedere tehnic, cu meșteri și muncitori cu înaltă calificare, sub supraveghere de specialitate permanentă, ceea ce a condus la o calitate ce poate fi apreciată ca excelentă.

Așa cum se arată în Raportul de Expertiză Tehnică privind structura de rezistență, întocmit în luna iunie 2008 de expert tehnic atestat ing. Mihul Boris, construcția este un ansamblu structural spațial, format din diafragme din zidărie de cărămidă plină, de grosimi apreciabile și de o calitate pe care se poate conta integral, planșeele asigurând efectul de șaibă. În plus, nu au fost identificate elemente cu vulnerabilitate ridicată, pentru care valoarea gradelor de asigurare efective să se situeze sub valoarea minimă recomandată.

Din punct de vedere al naturii terenului de fundare, studiul geotehnic elaborat de ing. geolog N. Bran în mai 2008 constată următoarea stratificație a terenului:

- primii 30-50 cm sunt alcătuiți din umplutură de pământuri și moloz
- sub umplutură, până la 1,20 m adâncime sunt depozite de pietrișuri și nisipuri
- urmează depozite masive de conglomerate calcaroase.

Ca atare natura terenului de fundare este considerată foarte bună, putându-se lua în considerare o presiune convențională $q_{conv} = 500 \text{ kPa}$ pentru terenul în care se găsesc încastrate fundațiile (construcția are demisol cu ziduri exterioare de 1,00-1,35m grosime și ziduri interioare de 0,35-0,80 m lățime).

Ca urmare expertiza tehnică privind structura de rezistență consideră construcția ca fiind realizată corespunzător, conservată corespunzător, măsurile de intervenție preconizate urmărind conservarea și protejarea cât mai bună în viitor a elementelor structurale față de intemperii, umiditate ascensională, infiltrații prin instalații sau prin învelitoare.

Excepție la cele arătate mai sus, conform înscrisurilor din Procesul verbal de constatare a stării generale de conservare din 24.10.2005, o fac șarpanta din lemn, învelitoarea din olane, jgheburile și burlanele, care se aflau, deja, într-o stare rea de conservare.

De aceea, au fost efectuate de către noul proprietar, lucrări de reparații și conservare, în scopul stopării degradărilor, fără schimbarea volumetriei și a tipului de materiale puse în operă față de original.

2. Instalații

Este de presupus că toate instalațiile menționate la recensământul clădirilor din anul 1948 să fi existat încă de la darea în folosință în 1925.

Apa curentă era asigurată prin intermediul uzinei de apă proprii.

Electricitatea era asigurată de la rețeaua orășenească sau mai curând prin intermediul unei uzine electrice proprii, amplasată la demisol, așa cum se proceda în epocă și la alte reședințe reprezentative ale unor mari boieri sau industriași.

Canalizarea, puțin probabil să fi fost la rețeaua orașului, putea fi rezolvată prin intermediul unor puțuri absorbante sau haznale vidanjabile.

Încălzirea era asigurată prin intermediul sobelor (a se vedea numărul mare al coșurilor de fum), cât și prin intermediul unui cazan cu lemne (centrala termică amplasată la demisol) și calorifere.

Desigur că unele modernizări ale instalațiilor au fost făcute în perioada în care a funcționat Palatul Pionierilor și tot atunci palatul a fost racordat la utilitățile urbane.

Este cunoscut faptul că, în toate cazurile, aceste instalații cu o vechime medie de circa 30-40 de ani au demonstrat că sunt depășite fizic și moral, că prin defectele foarte dese apărute în timp au adus prejudicii elementelor structurale, arhitecturale și artistice și că nu răspund normativelor tehnice în vigoare.

Ca atare, trebuie considerat că la data retrocedării imobilului (februarie 2001), toate instalațiile palatului funcționau doar parțial și erau abnorme din punct de vedere tehnic.

Din aceste motive, începând cu anul 2006, noul proprietar, a executat o serie de reparații, înlocuiri și modernizări ale instalațiilor electrice și termice, imperios necesare pentru a păstra construcția în stare de funcționare.

Cea mai importantă lucrare a fost înlocuirea vechiului cazan al centralei termice cu o instalație performantă alimentată cu gaze naturale.

Lucrările executate au urmărit menținerea în funcțiune a clădirii, eliminarea posibilităților de degradare datorate defectiunilor instalațiilor, precum și de eliminare a posibilităților de producere a unor explozii, incendii sau inundații provocate de instalații sau aparatură neomologată.

În orice situație, se impune înlocuirea totală a vechilor instalații sanitare, termice și electrice, cu respectarea normativelor tehnice și a legislației în vigoare.

3. Lucrări exterioare

3.1. Sistematizarea verticală, drumuri, alei, platforme

Ansamblul Palatul Știrbey a fost dotat cu un drum de acces, în pantă ce descrie o serpentină, pavat cu piatră cubică, precum și cu alei de promenadă cu același paviment, ce continuau cu alei de mai mică importanță, pentru vizitarea sau efectuarea plimbărilor în zona pe care am denumit-o „parc” mai aproape de ceea ce denumim pădure.

Având în vedere panta accentuată a terenului și regimul pluviometric al zonei, este de la sine înțeles că aceste pavimente au necesitat lucrări de întreținere cu caracter permanent, ceea ce se va întâmpla și în continuare.

Aceste lucrări reprezintă după părerea noastră o obligație gospodărească a fiecărui proprietar, sunt lucrări de întreținere în interiorul proprietății, nu au legătură cu valoarea patrimonială, culturală și arhitecturală de monument istoric a ansamblului deoarece respectă traseul inițial, nu au fost create alte căi de acces, nu s-au tăiat arbori, ci din contră, a fost îmbunătățită starea aleilor carosabile și pietonale.

Nu au fost folosite materiale incompatibile cu statutul de monument istoric al ansamblului, iar lucrările de sistematizare verticală și de instalare de vegetație se rezumă la corectarea pantei taluzului din fața palatului (taluz creat odată cu construirea palatului), grav deteriorat de șiroirile provocate de ploi iar instalarea vegetației se rezumă la gazon și vegetație scundă pentru fixarea și protejarea taluzului.

Platoul extins și betonat în anii 80 a fost păstrat ca atare, ca și mica platformă aflată la sud de palat, ce datează din perioada interbelică, inclusiv pavilionul metalic ce a fost reparat și repus pe poziție.

Din punct de vedere al sistematizării verticale, între alea carosabilă și împrejmuirea ce delimitează incinta de cimitirul evreiesc, pe o zonă de minimă pantă, a fost creat un mic platou și amplasat un teren de tenis cu zgură, fără vestiare și fără tribune, care nu interferează în nici un fel percepția palatului dinspre strada Crișan.

De asemenea, la baza taluzului ce coboară dinspre palat a fost executată o excavație cu adâncimea sub 1,00 m, având suprafața echivalentă a unui teren de tenis. Excavația a fost asigurată cu ziduri de sprijin din beton armat, ce se înalță numai 10cm peste cota terenului natural, în scopul creerii unui lac artificial; aceste lucrări sunt executate parțial.

3.2. Împrejmuiți și cabina de poartă

Așa cum se poate observa din analiza planului de situație pe suport topografic, accesul pe amplasament se face dinspre strada Crișan, printr-o gâtuitură extrem de pronunțată. Din analiza documentelor ce au fost studiate nu am putut decela informații asupra modului în care era asigurată împrejmuirea imobilului până la naționalizare și nici cum era asigurată paza față de posibila intruși.

Urmele actuale, împreună cu mărturiile fotografice (*vezi figura 1*) ne arată că în perioada regimului comunist nu mai existau porți la intrarea din strada Crișan nr. 5, ci numai o barieră, asemănătoare celor folosite la drumurile forestiere, iar în zona de acces, împrejmuirile către nord (vecinătăți cu alte parcele) și către sud est (vecinătate cu cimitirul evreiesc) erau din panouri de beton prefabricat, plasă de sârmă, etc., cu socluri și fără socluri, heterogene.

Ținând cont de faptul că legislația în vigoare pune pe primul plan protecția și apoi restaurarea monumentelor istorice, este evident faptul că tocmai protecția monumentului nu era asigurată.

Această împrejmuire din panouri de beton prefabricate, combinată cu alte tipuri de împrejmuiți improvizate, precum sârmă ghimpată sau sârmă obișnuită, nici măcar nu se întindea pe tot perimetrul ansamblului, care, de fapt, nu era complet împrejmuit.

Având în vedere înscrierea ansamblului, a palatului și a parcului în LMI2004 a județului Brașov la categoria de importanță A, națională, se impunea asigurarea protecției ansamblului nu numai prin pază și sisteme de alarmare, ci în primul rând prin împrejmuirea corespunzătoare a acestuia, ce trebuie să cuprindă porți de acces auto și pietonale și cabină de poartă, cu personal de pază sau supraveghere permanent. În acest sens se impunea executarea unei împrejmuiți corespunzătoare la vecinătatea cu cimitirul evreiesc, care era supus dinspre această latură lipsită de protecție, la diferite vandalizări.

Ca urmare a acestei situații, au fost executate două tronsoane de împrejmuire pe latura de sud est, la vecinătatea cu cimitirul evreiesc și pe latura de nord est la vecinătatea cu alte parcele pe care s-au construit la începutul anilor 2000, mai multe vile și s-a intervenit totodată și asupra conformației terenului (*vezi figura 2*).

Împrejmuirea executată este din panouri de zidărie plină, opacă, cu stâlpi din zidărie pe fundație și soclu din beton armat, urmărește panta accentuată a terenului, are înălțimea de circa 2,50 m, este acoperită cu țiglă ceramică și considerăm că, din punct de vedere al plasticii arhitecturale este compatibilă cu statutul de monument istoric al ansamblului.

figura 1

*Intrarea și cabina de poartă realizate după vânzarea proprietății, în 2005.*¹

În zona de acces au fost proiectate porți de acces auto și pietonale din fier forjat și o cabină de poartă semicirculară, cu regimul de înălțime parter și pod înalt, cu învelitoare din țiglă ceramică, în respect pentru arhitectura și materialele zonei. Zona de acces, poarta, cabina portarului și zidul de împrejmuire, au fost realizate simultan, constituie un tot unitar din punct de vedere stilistic și se încadrează în specificul arhitectural al Palatului, marcându-i totodată prezența la nivelul străzii. Construirea cabinei de poartă, a împrejmuirii și a porților au fost simultane cu realizarea pavajului din piatră cubică, mică, de 10x10 cm, conformă cu pavajul original. Acesta a fost utilizat atât pentru aleea de acces interioară cât și pentru realizarea racordurilor la carosabilul străzii Crișan, care în prezent este asfaltată (vezi figura 1).

¹ Sursa: www.ro.com/burgen.html.

figura 2

Zona îngustă, de acces și vecinătatea cimitirului evreiesc pe latura estică a domeniului² și împrejuririle din zidărie realizate odată cu poarta și pavilionul de poartă.

3.3. **Lacul**

Pentru reamenajarea parcului a fost introdus acest element acvatic, cu valoare peisageră, care are însă și un rol utilitar, colectând apele pluviale de pe taluz. Este un element recent introdus în compoziția peisageră a Domeniului Știrbey, ce se dovedește a fi un ochi de apă, de formă aproximativ elipsoidală, care ar putea întregi prin aclimatizarea unor specii de plante valoroase, colecția dendrologică din zona sud-vestică a parcului.

Lucrările executate nu interferează cu perceperea palatului și a sitului, nu aduc prejudicii valorii patrimoniale istorico- arhitecturale ale ansamblului chiar dimpotrivă, participă la îmbogățirea compoziției de ansamblu și are o valoare plastică remarcabilă.

Realizarea sa a fost simultană cu refacerea taluzului din fața Palatului, depreciaț de șiroirile de ape pluviale. Tot atunci au fost realizate și lucrările de drenaj necesare a preveni repetarea deprecierilor.

² Sursa: fotografie realizată de arh. Adriana Andone.

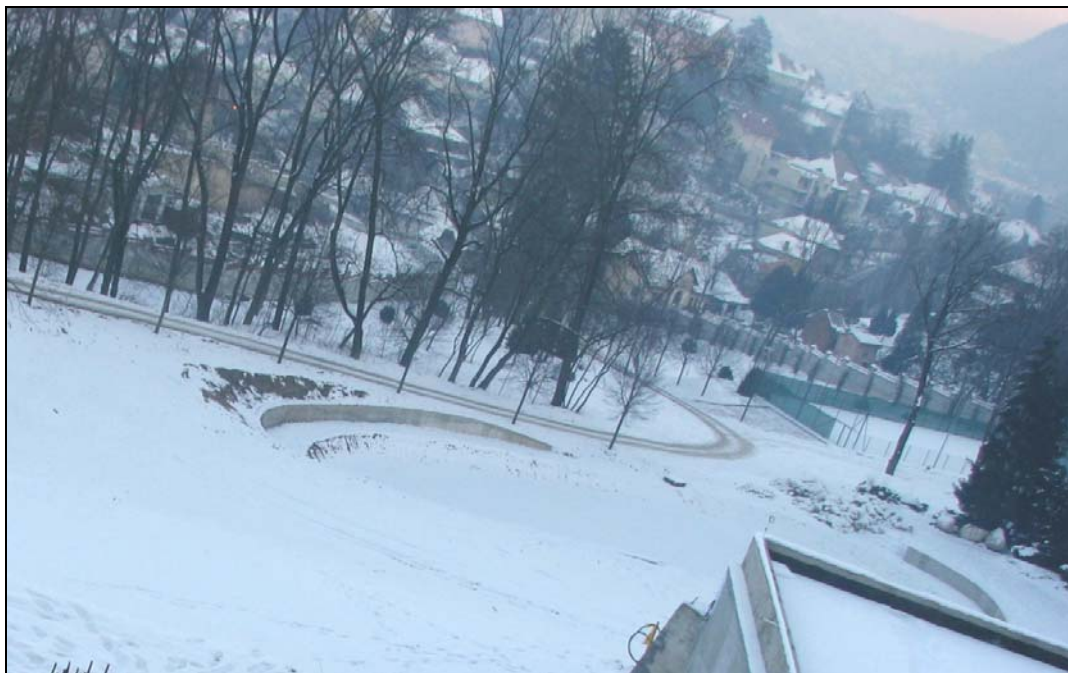

figura 3

Lucrările pentru amenajarea lacului iar în fundal, vizibil în condițiile de iarnă, împrejmuirea pentru terenul de tenis.

3.4. Terenul de tenis

Este o amenajare minoră și perfect reversibilă, nu are tribune, vestiare sau alte construcții supratereane. Nu interferează perceperea palatului sau sitului.

Ca și lacul artificial, sunt amplasate la distanțe apreciable față de palat (lateral, spre limita de vest a proprietății) și cu circa 25,00 m sub cota de nivel a acestuia.

3.5. Parcul Dendrologic

Așa cum am arătat în capitolele precedente, ceea ce este înscris ca atare în LMI 2004 a județului Brașov, este de fapt o colecție dendrologică înființată treptat, an de an, după 1950, de către Facultatea de Silvicultură din Brașov, la extremitatea sud-vestică a terenului, respectiv la sud-sud-vest de palat, după cum rezultă din adresa nr. 595 din 14.10.2005 eliberată de aceasta.

Cu toate că nu există o delimitare clară pe suport topografic a spațiului ocupat de această colecție dendrologică, cum nu există sau nu a fost arătat vreun relevu al plantațiilor cu determinarea speciilor, lucrările întreprinse de orice fel (construcții, reparații, rețele, împrejurări, alei, platforme, etc.) nu au atins zona în care a fost înființată colecția dendrologică, ba mai mult, se manifestă interesul în întreținerea și dezvoltarea sa.

figura 4

figura 5

Perspectivă ascendentă filtrată asupra Palatului, din Parc.

Colecția în sine este un obiectiv de interes ce nu poate decât îmbogăți proprietatea. Din aceleași documente menționate mai sus, rezultă că specialiștii Facultății de Silvicultură, cadre didactice și studenți, și-au desfășurat nestânjenit și permanent programul didactic și experimental la această adresă, strada Crișan nr.5, iar actualul proprietar a completat colecția prin plantări recente și va continua această acțiune. Scopul principal al acestor plantări este îmbogățirea colecției cu noi specii, crearea unor efecte peisajere ce focalizează compoziția de ansamblu asupra Palatului, atenuarea efectelor distructive ale acțiunilor de sistematizare verticală a terenului realizate pe proprietățile amplasate la vecinătatea estică, fixarea solului versantului pe care este amplasat Palatul și împiedicarea formării de șiroiri ale apelor pluviale.

Concluzii

Din studierea situației existente a Palatului Știrbey din Brașov, realizată prin documentare la fața locului, realizarea releveului și inventarierea și clasificarea elementelor ce țin de structura de rezistență, instalații sau amenajări exterioare, precum și consultarea materialelor cu caracter tehnic ca de exemplu expertiza de structură și studiul geotehnic pot fi desprinse câteva concluzii importante pentru identificarea măsurilor de protecție, restaurare, reabilitare sau conservare a acestuia:

1. Palatul Știrbey este o construcție de calitate și dispune de o structură de rezistență solidă ce nu necesită consolidarea.
2. În privința instalațiilor se impune refacerea totală și înlocuirea cu tehnologii de ultimă oră pentru a se evita reluarea lucrărilor după un interval scurt de timp.
3. În ceea ce privește amenajările exterioare necesitatea lor era evidentă după o perioadă de abandon. Toate lucrările executate sau în curs de execuție sunt realizate în baza unui proiect întocmit conform legislației în vigoare iar acolo unde a fost cazul acesta a fost avizat și autorizat.
4. Lucrările de drenaj realizate au un rol important în eliminarea pericolului de igrasie sau a altor deprecieri ce pot apare la construcția propriu-zisă dar și rolul de a proteja incinta de suroirea necontrolată a apelor pluviale.
5. Lucrările executate în prima etapă au avut rolul de a împiedica extinderea deprecierilor și readucerea la forma inițială a Ansamblului.

STRUCTURE ELEMENTS, INSTALLATIONS, EXTERIOR WORK AT STIRBEY PALACE

Assistant lecturer Ph.Dc. arch. Fănica UDREA
Faculty of Architecture, Spiru Haret University

Abstract

This paper focuses on the information resulted from research and on-site technical expertise, concerning the structural strength, the installations and external works within the Stirbey Palace Unit, to phrase conclusions on the protection, restoration, refurbishment or preservation steps to be taken. On the other hand, it points out the characteristics of the exterior design at the level of the precincts and the recent modifications, with conclusions on the need for intervention both at the structures, at the installations and at the external works.

Key words: *structure, installations, exterior works, protection steps, restoration, refurbishment, preservation*

1. Structure

The construction of the Stirbey Palace followed a detailed project (from a technical point of view), with masters and highly qualified workers, under permanent specialist surveillance, which led to quality that can be appreciated as excellent.

As shown in the Technical Expertise Report regarding the resistance structure, compiled in March 2008 by certificated technical expert engineer Mihul Boris, the building is a structural spatial unit, consisting in masonry diaphragms of solid brick, of appreciable thickness and of high quality, the floor providing the collar effect. Moreover, there were not identified elements of high vulnerability, for which the value of the effective insurance grades be situated below the minimal recommended value.

From the point of view of the nature of the setting land, the geotechnical study drafted by engineer and geologist N. Bran in May 2008 shows the following land stratification:

1. the first 30-50 centimetres consist of soil mixture and rubble;
2. under the mixture, until the depth of 1,20 m, there are gravel and sand deposits;
3. beneath, there are massive deposits of calciferous conglomerates.

The setting nature is considered to be very good, a conventional pressure $q_{conv} = 500 \text{ kPa}$ can be taken into consideration for the land in which the foundations are embedded (the building has a semi-basement with exterior walls of 1.00-1,35 m thickness and interior walls of 0,35-0,80 width).

As a consequence, the technical expertise regarding the resistance structure considers the construction as being appropriately built, preserved, the intervention measures following the best future preservation of the structural elements against weather conditions, humidity, oozing through the installations or the coating.

The exception to the above shown, according to the stipulations in the summons of observation of the general preservation status of 24.10.2005, are the wooden framework, the tiles coating, the eaves and the gutter pipe which were already in a bad shape.

That is why reparations and preservation works have been carried out by the new owner, with the purpose of stopping the degradation, without changing the original volumetry and the type of materials used.

2. *Installations*

It is supposable that all the installations mentioned in 1948 at the census had already existed in 1925, when the building started being used.

The running water was ensured by the own water factory.

The electricity was ensured by the town's network or more probably by an own electric factory, placed in the basement, as this was a common practice for that age in other representative residences of great boyars or industrialists.

The canalisation was probably not linked to the town's network, it could have been done through absorbent shafts or sump pits.

The heating was provided by stoves (see the great number of chimneys) and through a wood boiler (heating station placed in the basement) and air ovens.

There have been changes during the period the Pioneer's Palace functioned there and one of the changes consisted in fastening the Palace to the urban utilities.

It is a known fact that in all the cases, these installations with an average age of 30-40 years proved to be outdated, that they brought prejudices to the structural, architectural and artistic elements and that they are not in compliance with the effective technical regulations.

Therefore, we must take into account the fact that in February 2001, when the building was retroceded, all the Palace's installations were only partly functioning.

For these reasons, starting with 2006, the new owner executed a series of renovations, replacements and modernisations of the electric and heating installations, necessary in order to keep the building functional.

The most important work was the replacement of the old boiler from the thermic central with a natural gas installation.

The works executed pursued the functioning of the building, the elimination of the degradation possibilities due to the installation deterioration, as well as the elimination of the possibilities to produce explosions, fires or flooding provoked by installations and uncertified equipment.

Under any circumstances, the old sanitary, thermic and electric installations need to be completely replaced, while respecting the technical regulations and current legislation.

3. *Exterior work*

3.1. *Vertical systematisation, circuits, alleys, platforms*

The Ştirbey Palace unit has been endowed with an access road describing a turn, paved with cubic stone, as well as with walking alleys with the same kind of pavement, that continued with less important alleys for visiting or walking in the area we have named "park".

Taking into account the slope of the field and the pluviometric regime of the area, it is easily understandable that these pavements needed permanent maintenance works and will need them in the future as well.

Our opinion is that these maintenance works are every owner's duty, they are interior maintenance works, have no connection with the patrimonial, cultural and architectural value of historic monument of the unit because they follow the initial circuit, there have not been created other entrances, the trees were not cut down, at the contrary, the alleys were improved.

Materials incompatible with the historic monument status of the unit were not used and the vertical systematisation works include only the correction of the slope in front of the Palace (slope created when the Palace was built), deeply deteriorated by the rains and the vegetation installation only includes the lawn and short vegetation for the bonding and protection of the slope.

The plateau extended and concreted in the '80s was maintained as such, just as the small platform on the south of the palace, including the metallic pavilion that was reconditioned.

From the point of view of the vertical systematisation, between the practicable alley and the surroundings delimiting the precinct of the Jewish Cemetery, on a small slope area, a plateau was created and also a hard tennis court, without dressing rooms or arena. They do not change in any way the perception of the Palace on Crisan Street.

At the base of the slope descending from the palace, a building pit with the depth of less than 1 m was executed, having the equivalent surface of a tennis field. The excavation was ensured with steel concrete walls that go only 10 cm above the natural field elevation. The purpose is the creation of an artificial lake; the works are only partially executed.

- *Borders and the gate booth*

As it can be observed by analysing the lay-out plan, the settlement access is done from Crisan Street. From the analysis of the studied documents we could not distinguish information regarding the manner in which the surroundings of the building were made until the nationalization. Neither do we know how security was ensured.

The current traces, together with the photographic testimonies (see fig. 1, p. 144), show us that during the communist era there were no gates at the Crisan Street entrance, but only a barrier, similar to those used for the sylvan roads and the northern and south-east borders in the access area were made of built-up concrete hurdles, wire-netting, etc., with or without foundation and heterogeneous.

Taking into account that the legislation puts first the protection and then the reconditioning of the historic monuments, it is obvious that it is precisely the protection that was not ensured.

This bordering of built-up concrete hurdles, combined with other types of improvised borders, such as barbed wire or just wire did not cover the whole perimeter that was therefore not completely bordered.

Taking into consideration the registration of the unit, the Palace and the park in LMI2004 of Braşov County under the A importance national category, the protection of the unit should have been ensured not only by security and alarm systems, but firstly by bordering it the right way, with access gates for automobiles and alleys and a gate booth, with permanent surveillance staff. Therefore, an adequate bordering should have been developed in the adjacency with the Jewish Cemetery.

As a consequence, two bordering sections have been executed on the south-east side, in vicinity with the Jewish Cemetery, and on the north-east side, in vicinity with other parcels where many houses have been built at the beginning of 2000, intervening also in the field conformation (see fig. 2, p.).

The bordering executed of solid brickwork panels, opaque, with bricking columns on the foundation and steel concrete base, follows the field slope, has a height of approximately 2,50 meters, is covered with ceramic tiles and we consider that it is compatible with the historic monument status of the unit from the point of view of the architectural appearance.

In the access area there have been designed automobile access gates of wrought iron and a semi-circular gate booth, with ground floor and high tower as stories, with ceramic tile coating. The access area, the gate, the gatekeeper's booth and the bordering wall have been executed simultaneously and they represent a whole from a stylistic point of view, matching with the architectural style of the Palace and highlighting its presence. The building of the gate booth, the bordering and the gates, were simultaneous with the execution of the square stone pavement, small, 10 x 10 cm, after the original pavement. It has been used both for the interior access alley and for the interchange with Crișan Street, which is asphalt at present (see fig. 1, p. 144).

3.3. *The lake*

In order to rearrange the lake, an aquatic element has been introduced; it also has an utilitarian role as it connects the rain waters on the slope. It is an element recently introduced in the landscape composition of the Știrbey Estate, an oval waterhole that could replenish the dendrological collection in the south- eastern area of the park, by acclimatization of certain valuable plant species.

The executed works do not interfere with the perception of the Palace and the site, they do not bring prejudices to the patrimonial and historic-architectural value of the unit, on the contrary, they participate to enriching the composition and they have a remarkable plastic value.

The lake was made simultaneously with the reconditioning of the slope in front of the palace, depreciated by the trickles of rainwater. The drainage works were effectuated at the same time, in order to prevent the recurrence of the depreciations.

3.4. *The tennis court*

It is a minor and perfectly reversible appliance, it has no arenas or other above ground constructions. It does not interfere with the perception of the Palace or of the site.

Just like the artificial lake, it is placed at some appreciable distance from the Palace (on the side, towards the west limit of the property) and 25.00 m above its elevation mark.

3.5. *The dendrological park*

As shown in the previous chapters, what is registered as such in LMI 2004 of Brasov county is actually a dendrological collection established gradually, year after year, after 1950, by the Faculty of Silviculture of Brasov, in the south-western extremity of the field, in the south-south-west of the Palace, as resulting from, address no. 595 of 14.10.2005 issued by it.

Although there is no landmark-based clear delimitation of the space occupied by this dendrological collection, as there is no mapping of the plantations with the determination of the species, any kind of works (buildings, reconditioning works, networks, bordering, alleys, platforms, etc.) could not touch the area where the dendrological collection was established, moreover, there is interest in maintaining and developing it.

The collection itself can only enrich the property. The above mentioned documents show that the specialists from the Faculty of Silviculture, the faculty and the students, have permanently developed their didactic and experimental programme here, 5, Crisan Street, and the current owner completed the collection by recent plantations and will continue this action. The main purpose of these plantations is the enrichment of the collection with new species, the creation of landscape effects that focus on the general view over the palace, the attenuation of the destructive effects of the vertical systematisation actions developed on the properties in the east, the fixation of the versant where the Palace is placed and the prevention of rainwater tackles formation.

Conclusions

After studying the current situation of the Știrbey Palace of Brasov, on the scene, after mapping, stock-taking and classifying the elements connected to the resistance structure, installations or exterior appliances, as well as consulting the technical materials such as the structure expertise and the geotechnical study, there are conclusions to be drawn, important for the identification of its protection measures, rehabilitation or conservation:

1. The Știrbey Palace is a quality building having a solid resistance structure that does not need consolidation.

2. Regarding the installations, total rehabilitation is needed, as well as the replacement with cutting edge technologies, in order to avoid repeating the works after a short period of time.

3. Regarding the exterior improvements, their necessity was obvious after a period of abandonment. All the executed works or the ones in process are developed according to a project that complies with the legislation in force.

4. The drainage works have an important role in eliminating the dampness danger or other depreciation that can emerge to the building, but they also have the role to protect the precinct from uncontrolled rainwater.

5. The works executed in the first stage had the role to prevent the extension of the depreciations and the rehabilitation of the unit.

PROPUNERI

Lector drd. arh. **Dobrin DATCU**
Facultatea de Arhitectură, Universitatea Spiru Haret

Rezumat

Ca urmare a concluziilor formulate în urma fiecărui studiu asupra elementelor constitutive ale Ansamblului Palatului Știrbey, sunt formulate propuneri referitoare la gradul de intervenție necesar pentru restaurarea și reabilitarea acestuia. Cele patru direcții de intervenție vizează Structura, Arhitectura, Instalațiile și Lucrările exterioare ale ansamblului, urmărindu-se protejarea, conservarea și revitalizarea construcției conform exigențelor contemporane.

Cuvinte-cheie: *protejare, conservare, revitalizare, structura, arhitectura, instalații, lucrări exterioare*

În urma analizei multicriteriale asupra situației existente a Palatului Știrbey precum și a întregului ansamblu în care acesta este inclus, concretizată în studiile elaborate și prezentate în acest volum s-au desprins câteva idei ce se materializează în propuneri referitoare la protejarea, conservarea și posibilitățile de revitalizare și utilizare ale Ansamblului Palatului Știrbey.

1. **Structura**

Construcția a fost realizată în perioada interbelică, după un proiect riguros din punct de vedere tehnic, cu meșteri și muncitori cu înaltă calificare, sub supraveghere de specialitate permanentă, ceea ce a condus la edificarea unei clădiri de cea mai bună calitate. Așa cum se arată în Raportul de Expertiză Tehnică privind structura de rezistență, întocmit în iunie 2008 de expert tehnic atestat ing. Mihul Boris, construcția este un ansamblu structural spațial, format din diafragme din zidărie de cărămidă plină, de grosimi apreciabile și de o calitate pe care se poate conta integral, planșeele asigurând efectul de șaibă. În plus, nu au fost identificate elemente cu vulnerabilitate ridicată, pentru care valoarea gradelor de asigurare efective să se situeze sub valoarea minimă recomandată.

Din punct de vedere al naturii terenului de fundare, studiul geotehnic elaborat de ing. geolog N. Bran în mai 2008, stratificația este:

- primii 30-50 cm umpluturi din pământuri și moloz
- sub umpluturi, până la 1,20m adâncime sunt depozite de pietrișuri și nisipuri
- urmează depozite masive de conglomerate calcaroase.

Ca atare natura terenului de fundare este considerată foarte bună, putându-se lua în considerare o presiune convențională $q_{conv} = 500 \text{ kPa}$ pentru terenul în care se găsesc încastrate fundațiile (construcția are demisol cu ziduri exterioare de 1,00-1,35m grosime și ziduri interioare de 0,35-0,80 m lățime).

În concluzie expertiza tehnică privind structura de rezistență consideră construcția ca fiind realizată corespunzător, conservată corespunzător, măsurile de intervenție preconizate urmărind conservarea și protejarea cât mai bună în viitor a elementelor structurale față de intemperii, umiditate ascensională, infiltrații prin instalații sau prin învelitoare.

Excepție la cele arătate mai sus, conform înscrisurilor din Procesul verbal de constatare a stării generale de conservare din 24.10.2005, o fac șarpanta din lemn, învelitoarea din olane, jgheaburile și burlanele, care se aflau deja într-o stare rea de conservare.

De aceea, au fost efectuate de către noul proprietar, lucrări de reparații și conservare, în scopul stopării degradărilor, fără schimbarea volumetriei și a tipului de materiale puse în operă, față de original.

2. Arhitectura

Din aceleași motive arătate mai sus starea de conservare a elementelor arhitecturale este foarte bună. La aceasta se adaugă faptul că fostul Palat Știrbey nu a trecut prin mâinile mai multor proprietari, ci a asigurat funcționarea neîntreruptă până în februarie 2001 a Palatului Pionierilor (Palatul Copiilor) – instituție destinată educației, condusă de cadre didactice ce au tratat cu respect valorile arhitecturale și artistice.

În concluzie, din punct de vedere arhitectural, inclusiv al partiului, intervențiile în timp au fost minore și reversibile. Lucrările de întreținere periodice și de igienizare nu au excelat, fiind la nivelul unui buget limitat, ceea ce a condus la o stare de conservare medie, ba chiar bună în cazul elementelor din fier forjat, excepție făcând majoritatea pardoselilor interioare și o parte din cele exterioare, supuse în timp unui trafic mult mai intens decât al unei locuințe unifamiliale.

De aceea s-a constatat, încă din 2005 că pardoselile erau parțial dezafectate, atingând un grad de uzură extrem.

O analizare separată trebuie acordată elementelor din lemn reprezentate de tâmplăria interioară, exterioară și de lemnăria aparentă a pridvorului, copertinelor, jardinierelor, obloanelor, bovindou-lui, plafoanelor decorative, balustradelor, banchetelor etc.

La analiza situației în teren, am constatat că starea de conservare este foarte diferită, de la foarte bună la foarte proastă, fapt ce se datorează factorilor de mediu (pentru piesele supuse direct intemperiilor), gradului de folosire (pentru elementele îndelung solicitate), modului de întreținere și a frecvenței acestor operațiuni sau unor intervenții neprofesioniste, cum sunt vopsitoriile neadecvate, aplicate în straturi succesive.

În același timp, trebuie semnalat faptul că o parte dintre uși și ferestre au fost reparate necorespunzător (cârpite), necesitând în continuare reparații capitale, radicale, prin înlocuirea completă a mai multor elemente constitutive (toc, cercevea, prag, glaf etc.) precum și a elementelor de feronerie de factură recentă, cu feronerie de epocă; o altă parte dintre aceste uși și ferestre, în situația în care sunt imposibil de a fi reparate radical sau restaurarea lor devine oneroasă și fără rezultate bune, vor trebui reconstituite, în perfectă concordanță cu originalul.

Într-o stare bună, către foarte bună de conservare se află majoritatea elementelor metalice (fier forjat, respectiv grilaje, console, felinare), care necesită numai curățire atentă, îndreptări locale și unele mici completări.

Aproape la fel de bine se prezintă elementele aparente din piatră, reprezentate în principal de soclu și copertine. Intervențiile asupra acestora s-au rezumat la biocidări, curățări blânde, chituiți și rostuiți locale, în vederea îmbunătățirii stării de sănătate și asigurării unei etanșeități superioare cu păstrarea aspectului de patină nobilă.

Nu același lucru a fost constatat în ceea ce privește pavimentele exterioare din piatră cubică, în special a zonelor din imediata vecinătate a construcției, care prezentau denivelări cu stagnarea apelor pluviale, deteriorări cvasigenerale și care nu mai asigurau protecția bazei zidurilor. De aceea, acestea au fost refăcute de urgență, la cotele originale, cu pante corespunzătoare, dar neaccentuate și executate tot din piatră cubică naturală, în modelul corespunzător perioadei interbelice.

Pardoselile interioare fiind într-o stare de degradare ce face imposibilă recuperarea acestora, vor trebui refăcute în totalitate, avându-se în vedere punerea în operă a unor materiale specifice epocii și programului, respectiv pișcoturi din gresie ceramică, din piatră sau din cărămidă pentru pardoselile reci și parchet englezesc sau dușumele din stejar pentru pardoselile calde.

În funcție de sistemul de încălzire adoptat, în cazul în care se va alege soluția pozării conductelor sub pardoseală, se va avea în vedere elaborarea unor detalii atente, pentru a nu se modifica nivelurile de călcare originale și pentru a se evita posibilitatea depistării și depănării eventualelor defecte ale instalațiilor pozate sub pardoseală.

Starea de conservare a pardoselilor demisolului este rea, iar la refacerea lor se va executa și un strat de rupere a capilarității de circa 10 cm grosime (conform Expertizei Tehnice de structură), precum și un șanț perimetral de 5-7 cm lățime, umplut cu piatră spartă spălată și sortată, pentru a se asigura aerisirea bazei zidurilor.

Paramentul interior, reprezentat de tencuieli și zugrăveli, a necesitat refaceri totale, fiind într-o stare de conservare rea către medie, datorată unei întrețineri insuficiente pentru perioada în care clădirea a avut un caracter public.

Tavanele (multe dintre ele având caracter decorativ, cu elemente de lemn aparent sau având o spațialitate spectaculoasă ce rezultă din intersecțiile de bolți atent proiectate), acestea au fost reparate cu atenție și minuțiozitate, asigurându-se racordul corect cu suprafețele verticale ale pereților.

Paramentul exterior, de la soclul placat cu piatră și până la streășina din lemn cioplit, aparentă, s-a comportat mai mult decât bine în timp și necesită numai reparații minore la racordul cu soclul din piatră și rezugrăvirea cu materiale permeabile la vapori, pe bază de var sau similare.

Șemineele (patru la număr) și *sobe*le din cahle ceramice cu decorații (două bucăți) se află în stare medie către bună de conservare și au fost menținute și protejate de către actualul proprietar. Menționăm că alte șeminee nu au mai existat iar despre alte sobe nu avem informații. Este de remarcat faptul că există un număr mare de coșuri de fum inițiale, iar în 1948 exista și un sistem de încălzire centrală (calorifer cu cazan cu lemne). În acest sens, este de apreciat faptul că actualul proprietar a menținut și reparat toate coșurile de fum existente, păstrându-le aspectul original, desfundându-le și protejându-le de intemperii cu copertine din tablă de cupru.

Atât șemineele, cât și sobele au fost păstrate și restaurate, iar în măsura în care este posibil și după dorința proprietarului, vor fi menținute în stare de funcționare- în acest caz combustibilul admis fiind lemnul de foc (nu se recomandă folosirea unor instalații electrice, gaze naturale sau cu petrol).

Scările, atât cele interioare cât și cele exterioare se află într-o stare de conservare medie, datorită traficului intens la care au fost supuse în ultimii cincizeci de ani. Ele conțin însă, în cea mai mare parte, toate elementele necesare pentru a fi restaurate sau reconstituite. Intervențiile asupra acestora vor respecta cotele de nivel, vor păstra balustradele și mâna curentă și se vor folosi aceleași tipuri de materiale.

Învelitoarea, șarpanta, jgheburile și burlanele existente, aflate în stare rea de conservare încă din anul 2005, au fost reparate sau înlocuite parțial sau total, cu specificarea că în cazul învelitorii, a jgheburilor și a burlanelor au fost înlocuite total, pentru a se asigura eficiența și siguranța în exploatare.

Învelitoarea este tot din olane, material ceramic, bine ars, cu pigmenți de culoare teracota cu nuanțe verzui mate, în vederea sugerării aspectului de patină nobilă.

În cadrul învelitorii și a șarpantei, au fost păstrate, marcate și reparate toate lucarnele originale.

Jgheburile și burlanele au fost executate din material cu durată lungă de viață, tabla de cupru și au fost prevăzute parafrunzare și cârlige de susținere puternice pentru evitarea deformării și ruperii jgheburilor.

În ceea ce privește șarpanta, după efectuarea intervențiilor privind repararea/consolidarea acesteia au fost aplicate tratamente de biocidare și ignifugare, cu materiale omologate, cu eficiență/remanență îndelungată.

Curtea interioară, închisă către nord, sud și vest de aripile palatului și către vest de zidul de sprijin ce susține versantul împădurit, este de cea mai bună valoare arhitecturală. Asupra ei nu s-au adus modificări în timp și va fi păstrată, restaurată și pusă în valoare, respectându-se finisajele inițiale, aflate într-o stare de conservare medie către rea, datorită utilizării intensive și intemperiiilor.

O referire specială din punct de vedere al arhitecturii este necesar a fi făcută în ceea ce privește partiul drept concepție inițială și modul în care acesta rezolvă necesitățile actuale, având în vedere faptul că funcțiunea inițială de locuință (reședință) reprezentativă este păstrată.

Spațiile de zi (holuri, birou, saloane, bibliotecă, sufragerie), spațiile de noapte (dormitoare, camere de oaspeți), spațiile anexă cu caracter funcțional (bucătărie, cămări, depozitare, centrală termică, cramă, atelier etc.) și circulațiile verticale și orizontale ce le deservesc, numărul încăperilor fostului palat asigură în continuare necesarul de suprafață utilă și de încăperi, fără a fi necesară extinderea pe orizontală sau verticală, nici măcar în volumul șarpantei.

Ceea ce este însă incompatibil între partiul inițial și necesitățile actuale de locuire, o reprezintă dotarea cu băi și grupuri sanitare corespunzător echipate și ventilate. În acest sens, fiecărui dormitor și cameră de oaspeți îi va fi afectată câte o baie sau grup sanitar cu duș și cel puțin câte un grup sanitar de zi pentru oaspeți, amplasat cât mai aproape de zona spațiilor de zi. Aceeași observație și pentru încăperile destinate personalului de serviciu.

Întrucât informațiile privind amenajarea interioară lipsesc sau pot fi doar deduse, utilizarea exemplurilor din epocă, apropiate ca stil și mod de abordare a spațiului locuit, pot constitui surse valoroase de inspirație. Din acestea, doar două mai păstrează interioarele apropiate de cele inițiale: Branul și Balcicul. În privința lor există și un bogat material documentar. În ceea ce privește Vila Regală de la Mamaia, proiectată tot de Mario Stoppa, din păcate aceasta a fost transformată în restaurant, deci nimic din ce mai există în interior nu poate fi de folos.

Mobilierul Palatului Știrbey s-a pierdut sau a fost distrus. Au mai fost găsite și două dulapuri grav depreciate care nu reprezintă valoare artistică și două candelabre din lemn, care se vor restaura.

Din puținele fotografii găsite se remarcă prezența unui număr mare de vase ceramice în care sunt plantate petunii și care sunt amplasate atât în patio, în grădină, și probabil în jardinierele de la ferestre. Este o sugestie pentru a apropia construcția de unele caracteristici ale sale ce țin de locuire.

3. Instalații

Este de presupus că toate instalațiile menționate la recensământul clădirilor din anul 1948 să fi existat încă de la darea în folosință în 1925.

Apa curentă era asigurată prin intermediul uzinei de apă proprii.

Electricitatea era asigurată de la rețeaua orășenească sau mai curând prin intermediul unei uzine electrice proprii, amplasată la demisol, așa cum se proceda în epocă și la alte reședințe reprezentative ale unor mari boieri sau industriași.

Canalizarea, puțin probabil să fi fost la rețeaua orașului, putea fi rezolvată prin intermediul unor puțuri absorbante sau haznale vidanjabile.

Încălzirea era asigurată prin intermediul sobelor (a se vedea numărul mare al coșurilor de fum), cât și prin intermediul unui cazan cu lemne (c.t. amplasată la demisol).

Desigur că unele modernizări ale instalațiilor au fost făcute în perioada în care a funcționat Palatul Pionierilor. Este evident că, tot atunci, palatul a fost racordat la utilitățile urbane.

Este cunoscut faptul că, în toate cazurile, aceste instalații cu o vechime medie de circa 30-40 de ani au demonstrat că sunt depășite fizic și moral, că prin defectele foarte dese apărute în timp au adus prejudicii elementelor structurale, arhitecturale și artistice și că nu răspund normativelor tehnice în vigoare.

Ca atare, trebuie considerat că la data retrocedării imobilului (februarie 2001), toate instalațiile palatului funcționau doar parțial și erau abnorme din punct de vedere tehnic.

Din aceste motive, începând cu anul 2006, noul proprietar, a executat o serie de reparații, înlocuiri și modernizări ale instalațiilor electrice și termice, imperios necesare pentru a păstra construcția în stare de funcționare.

Cea mai importantă lucrare a fost înlocuirea vechiului cazan al centralei termice cu o instalație performantă alimentată cu gaze naturale.

Lucrările executate până în prezent au urmărit menținerea în funcțiune a clădirii, eliminarea posibilităților de degradare datorate defecțiunilor instalațiilor, precum și de eliminare a posibilităților de producere a unor explozii, incendii sau inundații provocate de instalații sau aparatură neomologată.

Lucrările de instalații executate au fost lucrări de primă necesitate și vor fi continuate în vederea înlocuirii totale a vechilor instalații sanitare, termice și electrice, cu respectarea normativelor tehnice și a legislației în vigoare.

4. Lucrări exterioare

4.1. Sistematizarea verticală, drumuri, alei, platforme

Ansamblul denumit Palatul Știrbey din Brașov a fost dotat cu un drum de acces, în pantă ce descrie o serpentină, pavat cu piatră cubică, precum și cu alei de promenadă cu același paviment, ce continuau cu alei de mai mică importanță, pentru vizitarea sau efectuarea de plimbări în parc, de fapt o zonă cu o vegetație densă, mai aproape de ceea ce denumim pădure.

Având în vedere panta accentuată a terenului și regimul pluviometric al zonei, este de la sine înțeles că aceste pavimente au necesitat lucrări de întreținere cu caracter permanent, ceea ce se va întâmpla și în continuare.

Aceste lucrări reprezintă o obligație gospodărească a fiecărui proprietar, sunt lucrări de întreținere în interiorul proprietății, nu au legătură cu valoarea patrimonială, culturală și arhitecturală de monument istoric a ansamblului deoarece respectă traseul inițial, nu au fost create alte căi de acces, nu s-au tăiat arbori, ci din contră, a fost îmbunătățită starea aleilor carosabile și pietonale.

Nu au fost folosite materiale incompatibile cu statutul de monument istoric al ansamblului, iar lucrările de sistematizare verticală și de instalare de vegetație se rezumă la corectarea pantei taluzului din fața palatului (taluz creat odată cu construirea palatului), grav deteriorat de șiroirile provocate de ploi iar instalarea vegetației se rezumă la gazon și vegetație scundă pentru fixarea și protejarea taluzului.

Platoul extins și betonat în anii 80 a fost păstrat ca atare, ca și mica platformă aflată la sud de palat, ce datează din perioada interbelică, inclusiv pavilionul metalic ce a fost reparat și repus pe poziție.

Din punct de vedere al sistematizării verticale, între aleea carosabilă și împrejmuirea ce delimitează incinta de cimitirul evreiesc, pe o zonă de minimă pantă, a fost creat un mic platou și amplasat un teren de tenis cu zgură, fără vestiare și fără tribune, care nu interferează în nici un fel percepția palatului dinspre strada Crișan.

De asemenea, la baza taluzului ce coboară dinspre palat a fost executată o excavație cu adâncimea sub 1,00m, având suprafața echivalentă a unui teren de tenis. Excavația a fost asigurată cu ziduri de sprijin din beton armat, ce se înalță numai 10cm peste cota terenului natural, în scopul creeri unui lac artificial; aceste lucrări sunt executate parțial.

4.2. Împrejmuiuri și cabina de poartă

Așa cum se poate observa din analiza planului de situație pe suport topografic, accesul pe amplasament se face dinspre strada Crișan, printr-o gâtuitură extrem de pronunțată.

Nu cunoaștem cum era asigurată împrejmuirea imobilului până la naționalizare și nici cum era păzit acest domeniu față de posibilități intruși.

Urmele actuale, împreună cu mărturiile fotografice ne arată că în perioada regimului comunist nu mai existau porți la intrarea din strada Crișan nr.5, ci numai o barieră, asemănătoare celor folosite la drumurile forestiere, iar în zona de acces, împrejmuirile către nord (vecinătăți cu alte parcele) și către sud est (vecinătate cu cimitirul evreiesc) erau din panouri de beton prefabricat, plasă de sârm etc., cu socluri și fără socluri, heterogene.

Ținând cont de faptul că legislația în vigoare pune pe primul plan protecția și apoi restaurarea monumentelor istorice, este evident faptul că tocmai protecția monumentului nu era asigurată.

Această împrejmuire din panouri de beton prefabricate, combinată cu alte tipuri de împrejmuiuri improvizate, precum sârmă ghimpată sau sârmă obișnuită, nici măcar nu se întindea pe tot perimetrul ansamblului, care de fapt, nu era complet împrejmuit.

Având în vedere înscrierea ansamblului, a palatului și a parcului în LMI2004 a județului Brașov la categoria de importanță A, națională, este evident faptul că se impune asigurarea protecției ansamblului, nu numai prin pază și sisteme de alarmare, ci în primul rând prin împrejmuirea corespunzătoare a acestuia, ce trebuie să cuprindă porți de acces auto și pietonale și cabină de poartă, cu personal de pază sau supraveghere permanent.

Din datele culese la fața locului, se impunea executarea unei împrejurimi corespunzătoare la vecinătatea cu cimitirul evreiesc, care era expus dinspre această latură lipsită de protecție, la diferite vandalizări.

Ca urmare a acestei situații, au fost executate două tronsoane de împrejurire pe latura de sud est, la vecinătatea cu cimitirul evreiesc și pe latura de nord est la vecinătatea cu alte parcele pe care s-au construit vile.

În zona de acces au fost proiectate porți de acces auto și pietonale din fier forjat și o cabină de poartă semicirculară, cu regimul de înălțime parter și pod înalt, cu învelitoare din țiglă ceramică, în respect pentru arhitectura și materialele zonei.

4.3. Lacul artificial

Lacul, a cărui amplasare a fost descrisă anterior, se dovedește a fi un ochi de apă, de formă aproximativ elipsoidală, care ar putea întregi prim aclimatizarea unor specii de plante valoroase, colecția dendrologică creată de Facultatea de Silvicultură, post 1950, în zona sud-vestică a fostei grădini.

4.4. Terenul de tenis

Este o amenajare minoră și perfect reversibilă, nu are tribune, vestiare sau alte construcții supratere. Ca și lacul artificial, sunt amplasate la distanțe apreciabile față de palat și cu circa 25,00 m sub cota de nivel a acestuia.

4.5. Parcul Dendrologic

Așa cum am arătat deja, ceea ce este înscris ca atare în LMI 2004 a județului Brașov, este o colecție dendrologică înființată treptat, an de an, după 1950, de către Facultatea de Silvicultură din Brașov, la extremitatea sud-vestică a terenului, respectiv la sud-sud- vest de Palat.

PROPOSALS

Lecturer PhDc. arch. **Dobrin DATCU**
Faculty of Architecture, *Spiru Haret* University

Abstract

As a result of the conclusions at the end of each study on the constituents of Stirbey Palace Unit proposals are phrased referring to the degree of intervention required for its restoration and refurbishment. The four directions of intervention aim at the Structure, Architecture, Installations and exterior Works of the unit for the protection, preservation and revitalization of the building according to contemporary requirements.

Key words: *protection, preservation, revitalization, structure, architecture, installations, exterior works.*

Upon the multi-criteria analysis of the existent situation of the Știrbey Palace, as well as of the entire complex in which it is included, as seen in the studies compiled and presented in this volume, several ideas have set themselves apart in the shape of proposals regarding the protection, preserving and the opportunities of reviving and usage of the Știrbey Palace ensemble.

1. The structure

The construction was erected in the inter-war interval, based on a rigorous technical project, highly qualified staff, permanent supervision – all the ingredients of a superior quality construction. As it is presented in the Report of Technical Assessment for the resistance structure, drafted in June 2008 by Technical Expert, Eng. Mihul Boris, the construction is a spatial structural ensemble, made up of diaphragms of solid brickwork, considerable thickness and a superior quality, where the floor provides the effect of collars. Moreover, there have not been identified elements of a high vulnerability, for which the value of the effective insurance levels be under the minimum recommended value.

From the point of view of setting land nature, the geotechnical survey carried out by N. Bran, engineer geologist, in May 2008, the bedding is as such:

1. the first 30-50 cm of filling with soil and rubble;
2. under the filling, up to 1.20 m in depth, there are banks of gravel and sands;
3. massive banks of calcareous conglomerates.

As a consequence, the nature of the setting land is considered good, as one may take into account a conventional pressure $q_{conv} = 500\text{kPa}$ for the land where there are embedded the foundations (the building has a semi-basement with exterior walls of 1.00-1.35 m in depth and interior walls of 0.35-0.80 m in width).

In conclusion, the technical assessment concerning the resistance structure declares the construction appropriate, very well preserved, and the future intervention measures aim to a better preservation and protection of the structural elements against the elements, ascendant humidity, leaks from installations or through the coating.

An exception to the above, in accordance with the content of the Official Report for preservation (on 10.24.2005), would be the wooden frame, the ridge tiles coating, the ditches and spouts (already in a bad condition).

This is the reason why the new owner has performed works of repairs and preservation, with the purpose to stop damage, and not to change the volumetry and the type of materials used in the original building.

2. *The architecture*

From the same reasons shown above, the preservation condition of the architectural elements is very good. Plus, the former Stirbey Palace has not had many owners, but it served as the Palatul Pionierilor (Palatul Copiilor)-(until February 2001), an institution meant for education, managed by teachers who handled the architectural and artistic values with great respect.

As a conclusion, from the architectural perspective, including the peg-wood, there have been minor and reversible interventions. The regular maintenance and sanitation works have not been the best (due to a limited budget), which led to an average preservation condition, or even good for the elements in wrought iron – an exception would be most of the interior floor and a part of the exterior ones, as they have been subjected to a heavier traffic than in a one-family house.

This is why there has been ascertained, since 2005, that the floors were partially deallocated, as they had reached an extreme wear level.

A separate analysis needs to be done to the wooden elements, represented by the interior carpentry work and the false woodwork of the threshold, domes, window boxes, blinds, bay windows, decorative ceilings, railings, benches, etc.

Upon the survey on the site, we have noticed that the preservation condition is very different, from very good to very bad, due to the environment factors (for the parts in direct contact with the elements), the use degree (for the long-time used parts), the maintenance method and frequency of such operations or certain unprofessional, such as incorrect paintings, applied on successive layers.

At the same time, it needs to be mentioned that a part of the doors and windows have been repaired carelessly, needing continuous and capital repairs – the total replacement of more elements (casement, window frames, threshold, jambs, etc.), as well as of the recent ironware with epoque ironware: another part of these doors and windows, if impossible to repair or recover them radically, will have to be redone, in a perfect conformity to the original.

Most of the metallic elements (wrought iron – grids, brackets, lamps) – in a very good preservation condition – need a careful cleaning, local adjustments and a few completions.

Almost as good are the false wooden elements, mainly represented by dado and domes. For these, the interventions upon them meant bio-cycling, mild cleanings, local luting and jointing – the purpose was to improve their condition and to provide a superior tightness and also to maintain the aspect of a noble origin.

Not the same thing was ascertained in terms of the exterior paviments of cubic stone, mainly of the areas in the vicinity of the construction, which had unevenness due to the pluvial waters, quasi-general damage, not being able to provide the protection of the walls base. This is why they have been redone as an emergency, to the original standards, with correct slopes but not protruding – made in natural cubic stone, similar to the inter-war time.

The interior floors – their condition makes impossible their recovery, so they will have to be redone from zero – specific materials for their initial epoch, namely cat tongues made of stoneware, of stone or brick for the cold floors and English floor or oak for the warm floors.

In dependence with the water heating system, in case the solution of placing the pipes under the floor is favoured, there will be taken into account several careful details, in order not to change the original walking level and to avoid the possibility of finding and fixing the defects of the installations under the floor.

The condition of the floors was bad, and during the recovery, a 10 cm- layer of breaking the capilarity will be built (as per the Technical Structure Assessment), as well as a marginal ditch of a 5-7 cm in width, filled with broken washed and sorted stone, to provide the airing of the walls base.

The interior parament, represented by plasters and painting, has required total remodelling, as they has been in an bad-to-average preservation condition, due to an insufficient maintenance during the period when the building served a public purpose.

The ceilings (many of them with decorative purpose, with fake wooden elements or with a spectacular spatiality that comes from the intersection of the arches carefully designed) have been repaired carefully and minutely, by providing a correct junction with the vertical surfaces of the walls.

The exterior parament, from the pedestal covered in stone up to the fake roof in carved wood, has behaved better in time and only requires minor repairs at the junction with the stone pedestal and the repainting with materials permeable to vapours, lime-based or similar.

The chimneys (four in number) and the *fireplaces* in ceramic tiles with decorations (two pieces) are in an average-to-good preservation condition and have been maintained and protected by the current owner. We mention that there were no other fireplaces, and we have no knowledge about other ones. It is worth noticing that there is a large initial number of chimneys, and in 1948, there used to be a central heating system (log boiler-based heater). In this sense, we should appreciate the fact that the present owner has maintained and repaired all the existent chimneys, keeping their original aspect, unclogging them and protecting them against the elements with copper sheet roofs.

Both chimneys and the fireplaces have been preserved and restored, and as much possible the owner requests, they will be kept operational – in this case, the only allowed fuel will be the firewood (it is not recommended to use the electrical installations, natural gas or oil).

The stairs, both interior and exterior, are in an average condition, due to the heavy traffic for the last 50 years. For the most part, they include all the elements required to be restored or reconstructed. The interventions upon them will comply with the grade figures, the banisters and the hand rails will be kept and the same type of materials will be used.

The existent cover, framework, the eaves and spouts, all in bad preservation condition (since 2005), have been repaired or partially/totally replaced – with the purpose to provide the efficiency and safety during their operation.

The cover is made of tiles, ceramic material, well burnt, with pigments of terra-cotta colour and hues of dead green to suggest the idea of noble origin.

For the cover and framework, all the original skylights have been kept, marked and repaired.

The eaves and spouts have been made of longlife material, copper sheet and have been provided with leaf strainers and strong supporting hooks to avoid the deformation and breaking of the eaves. As for the framework, upon the interventions for its repairing/consolidation, treatments of biological cycling and fireproofing have been applied, with approved materials of a longlife efficiency/remanence.

The backyard, closed to the north, south and west by the Palace wings and to the west by the supporting wall, sustains the forested slope and is of the best architectural value. No changes have been made upon it and it will be kept, recovered and made the best of, by compliance with the initial finishing (in an average-to-bad condition, due to the extensive use and action of the elements).

From the point of architecture view, a special reference is deemed to be made in terms of the general view as initial conception and the way how it solves the current needs (if taken into consideration that the initial function of representative house/residence is being kept).

The day space (halls, office, parlours, library, living rooms), the night spaces (bedrooms, guestrooms), the annexes with a functional nature (kitchens, storage rooms, pantries, heating station, wine cellar, workshop, etc.) and their vertical and horizontal circulation, the number of the rooms of the former Palace still provides the requisite for usable area and rooms, without any need for the horizontal or vertical extension, not even in the framework volume.

What does not match the initial general view and the current housing needs is represented by the equipping with bathrooms and restrooms, appropriately equipped and ventilated. In this sense, each bedroom and guestroom will receive a bathroom and restroom/with shower, located as close to the day spaces. The same observation for the rooms meant for the auxiliary personnel.

Since the information about the interior modelling is missing or may only be deduced, the use of the examples in the era, close in style and approach of the lived-in space, may be valuable sources of inspiration. Among these, only two have preserved the interiors close to the initial ones: Bran and Balcic. For them, we have a rich documentation material. As for the Royall Villa in Mamaia, also designed by Mario Stoppa, it has been turned into a restaurant (unfortunately), so nothing inside is useful any longer.

The furniture in the Știrbey Palace has been lost or destroyed. Two cabinets, heavily damaged, have been found but they do not have an artistic value – plus two wooden chandeliers, which will be restored.

The few photos show the presence of a large number of ceramic dishes where petunias are being planted, both located on the patio, in the garden and in the flower stands in the windows. This is a suggestion to get this construction close to some characteristics of its being lived in.

3. *Installations*

It may be assumed that all the installations listed in the 1948 census of the building may have existed since its beginning in 1925.

Running water was supplied by its own factory.

Electricity was coming from the city network or rather, by its own electrical station, located in the semi-basement – a usual practice at that time also found in other representative residences of the boyars and large manufacturers.

The sewage system, very unlikely from the city network, could have been solved by some absorbent wells or dung holes to be emptied.

The heating was provided by the fireplaces (see the large number of chimneys), as well as by wooden boilers (in the semi-basement).

It is quite obvious that certain updates of the installations were made during the time when the Palace was serving as 'Palatul Pionierilor'; at that time, the Palace was joined up to the urban utilities.

It is known that, for all cases, such installations (30-40 years of average age) have proved themselves obsolete, physically and morally; hence, the very frequent defects have brought damage to the structural, architectural, artistic elements and do not comply with the current technical norms any longer.

As a result, we should consider that in February 2001, the date of the building retrocession, all the Palace installations were only working partially and anachronical, from the technical perspective.

For these reasons, starting with 2006, the new owner has been making a series of repairs, replacements and updating of the electrical and thermal installations, quite necessary, in order to keep the building working.

The most important project was the replacement of the old steam boiler of the thermal station with a new installation, fuelled with natural gas.

The repairs made until present have aimed to keep the building working, to avoid the possibilities of decay due to the installations damage, as well as of explosions, fires or flooding coming from not authorized installation or equipment.

The works above have been an emergency and they will be continued until a full replacement of the old sanitary, thermal and electric installations, in compliance with the technical norms and current legislation.

4. Exterior works

4.1. The vertical planning, roads, alleys, platforms

The ensemble called Știrbey Palace from Brașov has been equipped with an access road, in a slope, which limits a turn, covered in cubic stone, as well as promenade alleys with the same pavement, going on with smaller alleys, for visiting and walking in the park – an area with thick vegetation, close to what we call a forest.

Taking into consideration the visible slope of the land and the pluviometrical regime, it is obvious that these pavements have required maintenance work on a permanent basis, which will happen from now on.

These works represent an obligation of each household, there are maintenance works within the property, without any patrimony, cultural and architectural value of a historic monument of the ensemble – the reason is that it follows the initial route, no other access roads have been built, no trees cutting – on the contrary, the condition of the pavement-covered alleys and walking areas has been improved.

No materials have been used to be incompatible with the status of historic monument of the ensemble, and the works of vertical planning and vegetation plantation limit to the correction of the bank slope in front of the Palace (a bank built with the palace), heavily damaged by the rain infiltration – vegetation plantation means turf and short bushes, in order to protect and keep the bank from sliding.

The extended and concrete-filled plateau (in the 80's) has been kept as is, as well as the small platform in the south of the Palace, which comes from the inter-war period, including the metallic pavilion (repaired and functioning again).

From the perspective of the vertical planning, between the walking alley and the fence between the interior and the Jewish Cemetery, on a small slope area, there have been created a small plateau and a cinder court (no lockers or stands), which does not interfere in any way with the view of the Palace from Crișan Street.

Similarly, at the bank bottom, there has been made an excavation with the depth of under 1 m, with a surface equivalent with a tennis court. The excavation has been provided with supporting walls of reinforced concrete, only 10 cm over the ground, in order to create an artificial lake; all these works are only partially done.

4.2. Borders and the gate booth

As noticed from the analysis of the plan on the landmark support, the access is possible from Crișan Street, through a visible bottleneck.

We have no knowledge about the bordering of the building until the nationalization or how it used to be guarded against potential intruders.

The present traces, along with the photographic evidence, show that there were no gates at the entrance from 5 Crișan Street (during the communist regime) but only a barrier – similar to the one used for the forest roads; as for the access area, the northern borders (neighbouring other lots) and towards south-east (next to the Jewish Cemetery), there were prefab concrete panels, wire nets, etc., with and without dadoes, heterogeneous.

In the view of the fact that the current legislation places on first the protection and the restoration of the historical monuments, it is obvious that exactly the monument protection has not been provided.

This border of prefab concrete panels, combined with other types of improvised borders (eg. barbed wire or regular wire), was not even stretching on the entire perimeter of the ensemble.

Taking into account the classification of the complex, the Palace and the park into LMI2004 of Brașov County of 'A importance'/national, it is then evident that protection of this ensemble should be a top priority, not only by guards and alarms but by mainly a proper bordering, which includes auto access gates, walking access, gate booth, security or a permanent monitoring.

From the date collected in situ, an appropriate bordering was required for the Jewish Cemetery, which was exposed to numerous acts of vandalism due to lack of protection.

As a consequence, two bordering sections have been built on the south-east side, next to the Jewish Cemetery and on the northern side, next to other lots with villas on.

On the access area, auto and walking access gates of reinforced iron have been made and a semi-circular gate booth (first floor and high tower), covered in ceramic tiles, as a sign of respect to the region architecture and materials.

4.3. The artificial lake

The lake, whose location has been previously described, proves to be a waterhole, in an quite oval shape, which might be populated with several species of valuable plants – the dendrologic collection built by the Faculty of Forestry Science, in the south-western side of the former garden, after 1950.

4.4. The tennis court

This is a minor and perfectly reversible establishment, with no stands, lockers or other over-the-ground constructions. Similarly with the artificial lake, it is placed to considerable distances from the Palace and circa 25 m under its grade figure.

4.5. The dendrological park

As already shown, whatever is registered in LMI 2004 of Brașov County is a dendrological collection, built by the Faculty of Silviculture, in the south-western side of the former garden, in the south-south-west of the Palace, after 1950.

CONCLUZII PRIVITOARE LA OPORTUNITATEA, CALITATEA ȘI SCOPUL INTERVENȚIILOR, AL LUCRĂRIILOR DE RESTAURARE ȘI REINTEGRARE ÎN CIRCUITUL VIEȚII CONTEMPORANE A PALATULUI ȘTIRBEY DIN BRAȘOV

Conf. dr. arh. **Nicoleta Doina TEODORESCU**
Facultatea de Arhitectură, Universitatea Spiru Haret

Rezumat

Concluziile finale, formulate în urma analizelor anterioare, privesc oportunitatea, calitatea și scopul intervențiilor de reastaurare și reabilitare în vederea revitalizării și refuncționalizării Ansamblului Palatului Știrbey în contextul contemporan. Valoarea sa de patrimoniu și de reper identitar, purtător al valorilor românești, sunt premise suficiente în favoarea revitalizării Ansamblului prin lucrări de restaurare, reabilitare și conversie funcțională.

Cuvinte-cheie: *revitalizare, restaurare, reabilitare, conversie funcțională*

Urmare celor constatate în cuprinsul acestei cercetări putem concluziona că:

- Lucrările executate la Palatul Știrbey și în incinta Ansamblului nu aduc prejudicii valorii patrimoniale istorico- arhitecturale și artistice a acestui monument istoric ci sunt lucrări gospodărești, cu caracter de întreținere, protecție și conservare ale Palatului și Ansamblului.
- Actualul proprietar a arătat o grijă lăudabilă atât prezervării valorilor istorice, arhitecturale și artistice cât și protecției ansamblului și prezervării colecției dendrologice.
- Soluțiile tehnice și intervențiile au rolul de a readuce la viață Palatul, fără a aduce prejudicii valențelor arhitecturale, artistice și istorice.
- Dorința proprietarului de a reda acest ansamblu unei funcțiuni apropiate de cea inițială se poate realiza prin utilizarea sa ca locuință privată și de protocol a firmei. În felul acesta spațiul va căpăta intimitatea și căldura locuinței, putând însă găzdui oaspeți și evenimente importante.
- Este recunoscut faptul că pentru a revitaliza o construcție existentă, soluția cea mai bună este de a păstra (atunci când este posibil) funcțiunea pentru care aceasta a fost proiectată, sau una similară, îmbunătățind performanțele construcției în sine, prin restaurare, reabilitare, completare și refacere a echipamentelor, astfel încât să corespundă din punct de vedere al gradului de confort și cerințelor utilizatorilor contemporani.
- Întrucât această construcție, prin însăși destinația sa inițială de *palat*, avea o funcțiune complexă: locuință privată, spații reprezentative, spații destinate personalului dar și oaspeților, ea însăși avea un rol simbolic pronunțat, considerăm că utilizarea pe care actualul proprietar dorește să o dea acestui *Ansamblu*, intră în aceeași categorie. Clădirea palatului urmează a adăposti spații de protocol și reprezentare ale firmei, apartamente de protocol și locuință de serviciu, birouri și spații de întrunire, în condiții de reprezentare maximă.

–Pentru o integrare cât mai corectă în prezent este necesară instalarea tuturor facilităților moderne, acordând însă grija necesară de a nu aduce prejudicii construcției monument și de a-i pune în valoare calitatea.

1. Întregul demers al revitalizării acestui ansamblu este unul temerar, costisitor, necesită forță de muncă cu înaltă calificare, perioadă îndelungată de realizare dar șansele de reușită și satisfacția lucrului bine făcut sunt pe măsură.

2. Lucrările de restaurare, reabilitare și conversie funcțională la care va fi supus Palatul Știrbey, fac obiectul unui proiect complex ce are în vedere lucrări asupra întregului Ansamblu, amenajări utilitare dar și reamenajarea peisajeră a Domeniului în spiritul proiectului inițial, dotarea spațiilor interioare cu acele facilități moderne ce asigură confortul cotidian, mobilarea și refacerea amenajărilor interioare. Pentru acestea, întrucât mărturiile privind decorația și mobilarea inițială sunt insuficiente, se pot considera corecte, mai multe direcții, și anume:

a) ținând cont de arhitectura Palatului, să fie urmat filonul neoromânesc iar decorația și mobilarea să urmărească sursele de inspirație similare ce pot fi încă identificate, realizate în acest stil.

b) ținând cont că amenajarea interioară a palatului a fost realizată totuși la mijlocul anilor 20, când stilul neoromânesc era deja înlocuit de artdeco, interioarele să fie realizate în stil artdeco, chiar cu elemente moderniste.

c) poate fi luată în considerare și varianta unei mobilări de factură contemporană chiar minimalistă și valorizarea prin contrast

d) cel mai probabil toate cele trei variante pot fi utilizate selectiv, fie prin compoziții realizate cu elemente de factură diferită sau compoziții unitare cu accente contrastante ca stil, fie prin păstrarea zonificării funcționale și accentuarea calităților prin amenajarea într-un stil considerat potrivit funcțiunii. Ca exemplu, putem presupune potrivită amenajarea și mobilarea caracteristic[stilului neoromânesc pentru spațiile reprezentative, pentru zona matrimonială și camerele de oaspeți poate fi utilizat stilul art deco iar pentru camerele copiilor poate fi utilizat un mobilier contemporan.

Cu siguranță însă în ceea ce privește mobilarea există o libertate compozițională este mult mai mare. Dacă în restaurarea și reabilitarea palatului au fost urmărite cu fidelitate caracteristicile construcției inițiale a căror calitate s-a dorit a fi recuperată, în ceea ce privește amenajarea interioarelor aceasta lasă loc liber imaginației pentru a pune în valoare acele elemente arhitecturale ce dau strălucire Palatului și pentru al introduce în contemporaneitate.

3. Arhitectura Palatului Știrbey a știut să fie purtătoare a valorilor românești din Regat acum aproape un veac. Va fi de văzut în ce măsură această revitalizare se va putea face purtătoare a unor valori culturale și naționale acum și care vor fi acelea.

4. Valoarea de patrimoniu îi conferă întregului Palat un statut juridic preferențial și un grad de protecție legală ce trebuie înțeles nu ca restricție ci ca recunoaștere a calităților sale arhitecturale ce l-au făcut apt pentru supraviețuire și adaptare la vremurile ce va să vină.

BIBLIOGRAFIE

1. BACHELARD, Gaston – *Poetica spațiului*, Paralela 45, București, 2003.
2. BOTEZ, Aurel, *Palatul Știrbey, Brașov, Studiu istoric*, 2009.
3. CONSTANTIN, Marian, *Palate și colibe regale din România*, Arhitectura și decorația interioară în slujba monarhiei (1873-1925), Editura Compania, București, 2007.
4. ION, Narcis Dorin, *Reședințe și familii aristocrate din România*, Institutul Cultural Român, 2008.
5. DOBOȘ, Dănuț, Tereza Sinigalia, *Biserica Italiana Preasfântul Mântuitor din București*, Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice, București, 2006.
6. *Enciclopedia României*, vol. I, București, 1938.
7. GEORGESCU, Ioan, *Români transilvăneni în Dobrogea*, în „Analele Dobrogei”, Revista Soc. Culturale Dobrogene, Director C. Brătescu, Institutul de arte grafice și Editura Glasul Bucovinei, Cernăuți, 1929.
8. HRENCIUC, Daniel, *Continuitate și schimbare. Integrarea minorităților naționale din Bucovina istorică în Regatul României Mari (1918-1940)*, vol. I, *Perspectiva național-liberală (1918-1928)*, Rădăuți, Editura „Septentrion”, 2005.
9. NICOLESCU, Nicolae C., *Șefii de stat și de guvern ai României (1859 - 2003)*, Editura Meronia, București, 2003, pp. 253-255.
10. NEAGOE, Stelian, *Oameni politici români*, Editura Machiavelli, București, 2007, pp. 680.
Ministerul Culturii și Cultelor, Institutul Național al Monumentelor Istorice, *Lista Monumentelor Istorice*, Județul Brașov, 2004.
11. MANOILESCU, Mihail, *Rolul și destinul burgheziei românești*, București, 1942.
12. SCURTU, Ioan, *Viața cotidiană a românilor în perioada interbelică*, București, 2001.
Regina Maria României, *Cum am ajuns la Tenha-Juvah*, în Analele Dobrogei, Anul IX, Revista Soc. Culturale Dobrogene, Director C. Brătescu, Institutul de arte grafice și Editura Glasul Bucovinei, Cernăuți, 1928.
13. ZBÎRNEA, Ileana-Maria, *Contribuția italiană la dezvoltarea arhitecturii în spațiul românesc (Teză de doctorat) 2009*.

CONCLUSIONS ON THE ADVISABILITY, QUALITY AND PURPOSE OF THE INTERVENTIONS, OF THE RESTORATION WORKS AND REINTEGRATION IN THE CONTEMPORARY LIFE OF STIRBEY PALACE IN BRASOV

Assoc. prof. PhD. arch. **Nicoleta Doina TEODORESCU**
Faculty of Architecture, *Spiru Haret* University

Abstract

The final conclusions, phrased as a result of the previous analyses refer to the advisability, quality and purpose of the interventions of restoration and refurbishment for the revitalization and refunctioning of the Stirbey Palace Unit in the contemporary background. Its heritage value and identity landmark, bearer of Romanian values, are sufficient premises in favour of the revitalization of the Unit by restoration, refurbishment and functional conversion works.

Key words: *revitalization, restoration, refurbishment, functional conversion*

The research results in the following:

- The works performed within the Știrbey Palace and the entire Complex do not affect the historical, architectural and artistic character of this monument, they are maintenance, protection and conservation works.
- The current owner has shown great interest in preserving the historical, architectural and artistic values, as well as in protecting the Complex and in preserving the dendrological collection.
- The technical adjustments and the works are meant to rejuvenate the Palace without affecting its architectural, artistic and historical nature and to increase the comfort.
- The monument may serve as the company's private home or protocol structure, thus preserving, to a certain extent, the initial destination. This way, the Palace has the home specific privacy and warmth, while housing guests and important events.
- It is common knowledge that the best way to rejuvenate an existing structure is to preserve its initial destination (when appropriate) or to find a similar one, improving its performance through rehabilitation in order to meet present-day demands.
- Given its status as *palace*, the construction has a complex destination: private house, representative areas, staff and guest-intended areas, having therefore a strong symbolic character. Thus, we believe that the destination the current owner has in mind matches the initial one. The Palace is about to shelter protocol and representative areas of the company, protocol apartments, offices and meeting halls.
- A proper reinstating requires modern endowments without affecting the historical, architectural and artistic value of the monument.
- It is a long-term and expensive process requiring highly-skilled workforce.

– The rehabilitation and functional conversion works cover both the Palace and the entire Complex and result in utility and landscape development, modern indoor endowments for daily comfort, furnishing and indoor decoration improvement. Since there is little information on the initial furnishing and decoration, we may consider several directions, as follows:

1) having in view the Neo-Romanian style governing the Palace, the structure can be decorated and furnished while preserving the initial pattern;

2) having in view that the Palace is decorated in mid '20s, when the Neo-Romanian style is replaced by art deco, the indoor structures may be decorated in art deco, using even modernist elements;

3) furnishing in a contemporary even minimal style and valorisation by contrast may also be taken into account;

4) all methods may be most likely used either through compositions including different elements or unitary compositions with contrastive features, or by maintaining the initial destination and highlighting the qualities by adopting a style in line with the destination. For example, we can decorate and furnish the representative areas in the Neo-Romanian style, the matrimonial area and the guest rooms, in the art deco style, while for the children's rooms, we can choose for contemporary furniture.

Furnishing undoubtedly involves a greater compositional freedom. If in case of the Palace, the rehabilitation process follows strictly the initial features, the indoor structures decoration allows an imaginative approach to capitalize the architectural elements highlighting the Palace and to introduce it in the contemporary world.

– The Palace architecture reflected the Romanian values of the Kingdom almost one century ago. The extent to which the rejuvenation process will reflect the cultural and national values remains to be seen.

– Due to its patrimony value, the Palace enjoys preference and legal protection which translates in the recognition of its architectural qualities and should not be considered as a restriction. Its unique character is one of the qualities which add value in a unifying world marked by globalization.

REFERENCES

1. Bachelard, Gaston, *Poetica spațiului*, Paralela 45 Publishing House, Bucharest, 2003.
2. Botez, Aurel, *Palatul Știrbey, Brașov*, historical study, 2009.
3. Constantin, Marian, *Palate și colibe regale din România*, „Arhitectura și decorația interioară în slujba monarhiei (1873-1925)”, Compania Publishing House, Bucharest, 2007.
4. Ion, Narcis Dorin, *Reședințe și familii aristocrate din România*, Romanian Cultural Institute, 2008.
- Doboș, Dănuț, Tereza Sinigalia, *Biserica Italiana Preasfântul Mântuitor din București*, București, Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice Publishing House, 2006.
5. ****Enciclopedia României*, vol. I, Bucharest, 1938.
6. Georgescu, Ioan, *Români transilvăneni în Dobrogea*, în „Analele Dobrogei”, Revista Societății Culturale 3. Dobrogea, Director C. Brătescu, Graphics Arts and Glasul Bucovinei Publishing House, Cernauti, 1929.
7. Hrenciuc, Daniel, *Continuitate și schimbare. Integrarea minorităților naționale din Bucovina istorică în Regatul României Mari (1918–1940)*, vol. I, *Perspectiva național-liberală (1918–1928)*, „Septentrion” Publishing House, Radauti, 2005.

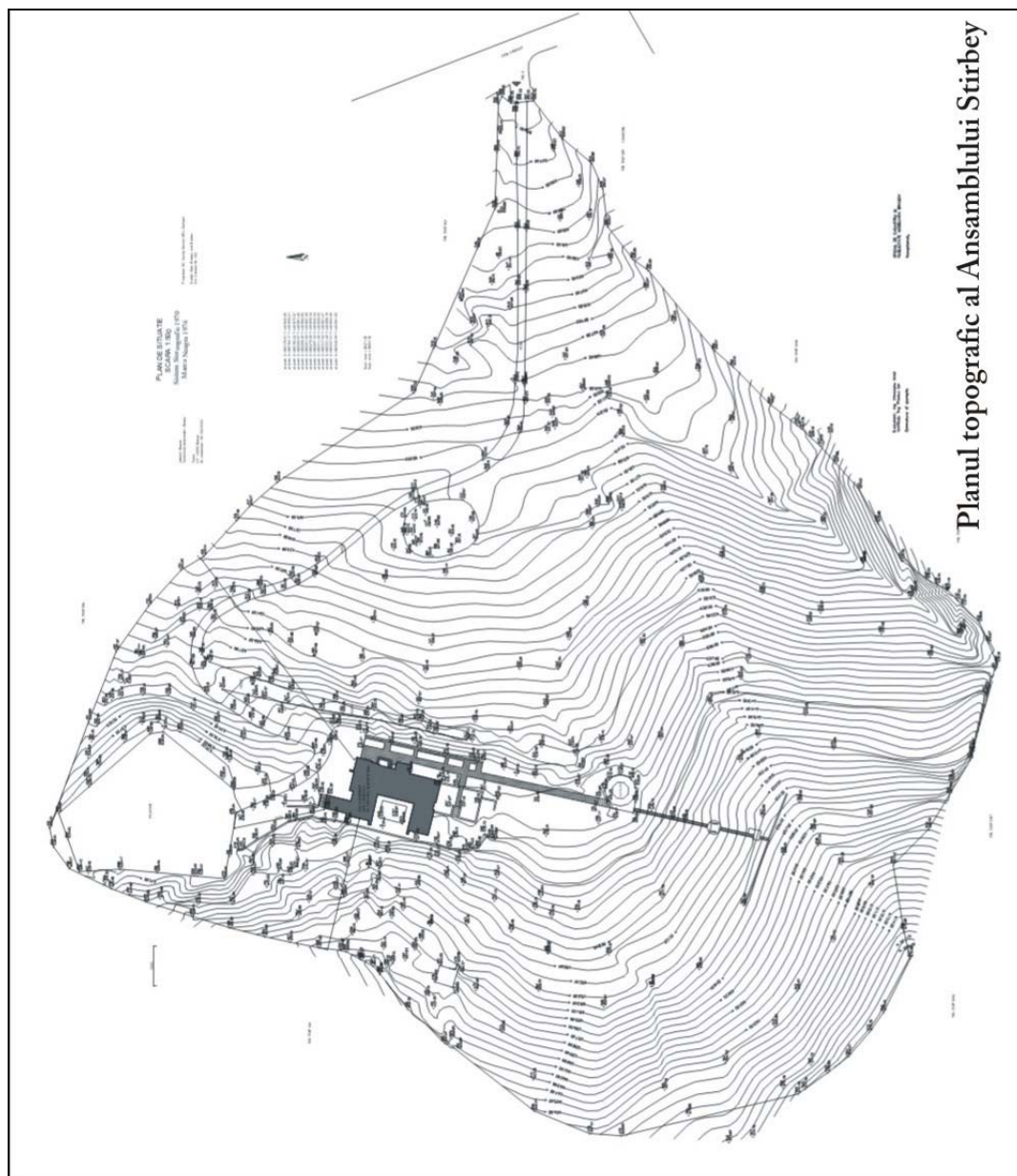
8. Nicolescu, Nicolae C., *Şefii de stat şi de guvern ai României (1859 - 2003)*, Meronia Publishing House, Bucharest, 2003.
9. Neagoe, Stelian, *Oameni politici români*, Machiavelli Publishing House, Bucharest, 2007.
10. Ministry of Culture, National Institute of Historical Monuments, *List of Historical Monuments*, Brasov County, 2004.
11. Manoiilescu, Mihail, *Rolul şi destinul burgheziei româneşti*, Bucharest, 1942.
12. Scurtu, Iioan, *Viaţa cotidiană a românilor în perioada interbelică*, Bucharest, 2001.
13. Queen Maria of Romania, *Cum am ajuns la Tenha-Juvah*, în „Analele Dobrogei”, Zear IX, Review of the Dobrogean Cultural Society, Director C. Brătescu, Graphics Institute and Glasul Bucovinei Publishing House, Cernauti, 1928.
14. Zbîrnea, Ileana-Maria, *Contribuţia italiană la dezvoltarea arhitecturii în spaţiul românesc* (doctoral thesis), 2009.

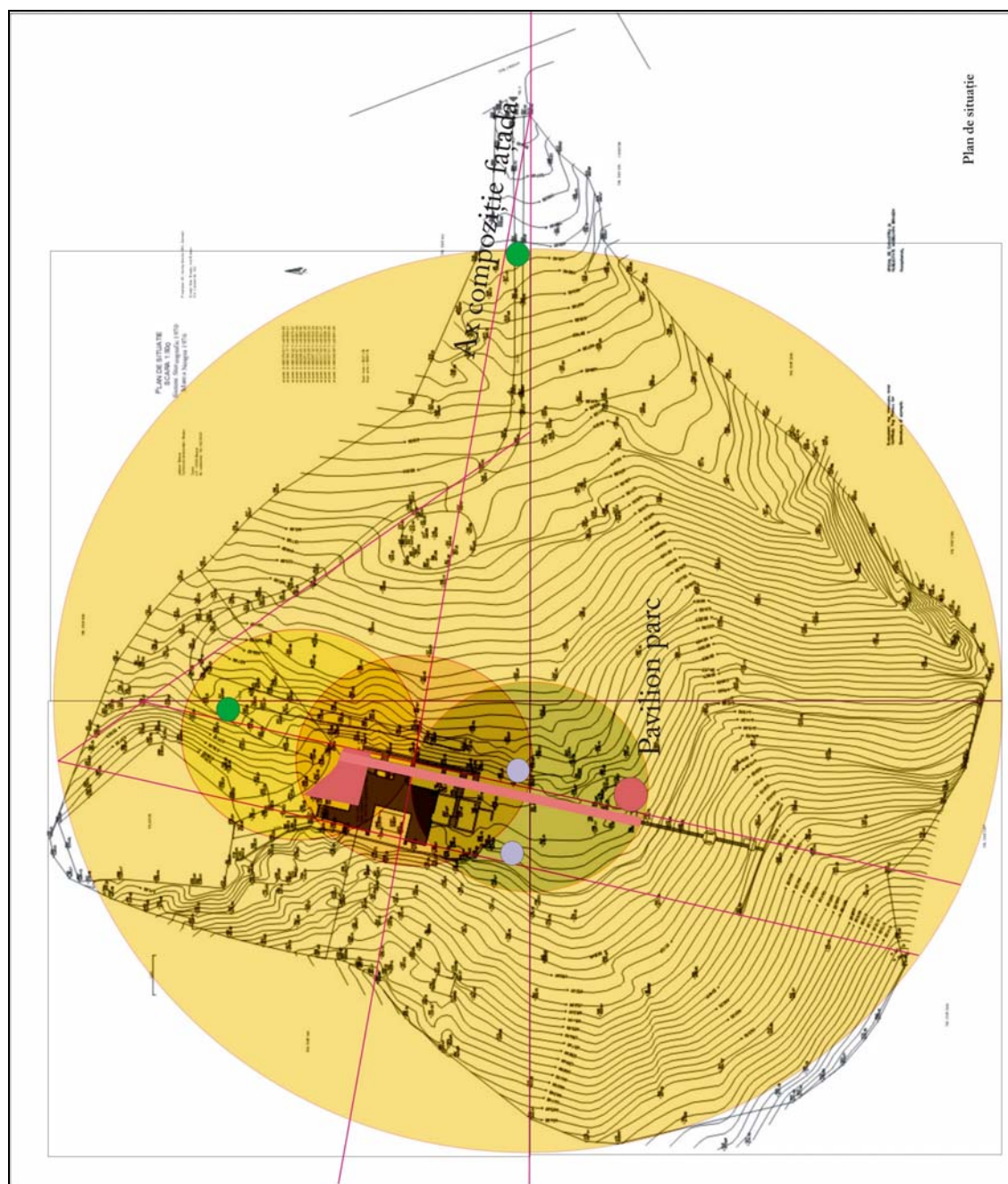
ANEXE

1. Plan topographic
2. Plan de situație
3. Plan demisol
4. Plan parter
5. Plan etaj
6. Plan mansarda
7. Secțiune transversală 1-1
8. Secțiune transversală 2-2
9. Secțiune transversală 3-3
10. Secțiune longitudinală 4-4
11. Secțiune longitudinală 5-5
12. Fațada principală
13. Fațada laterală spre curtea de primire
14. Fațada laterală spre grădină
15. Fațada posterioară

APPENDIXES

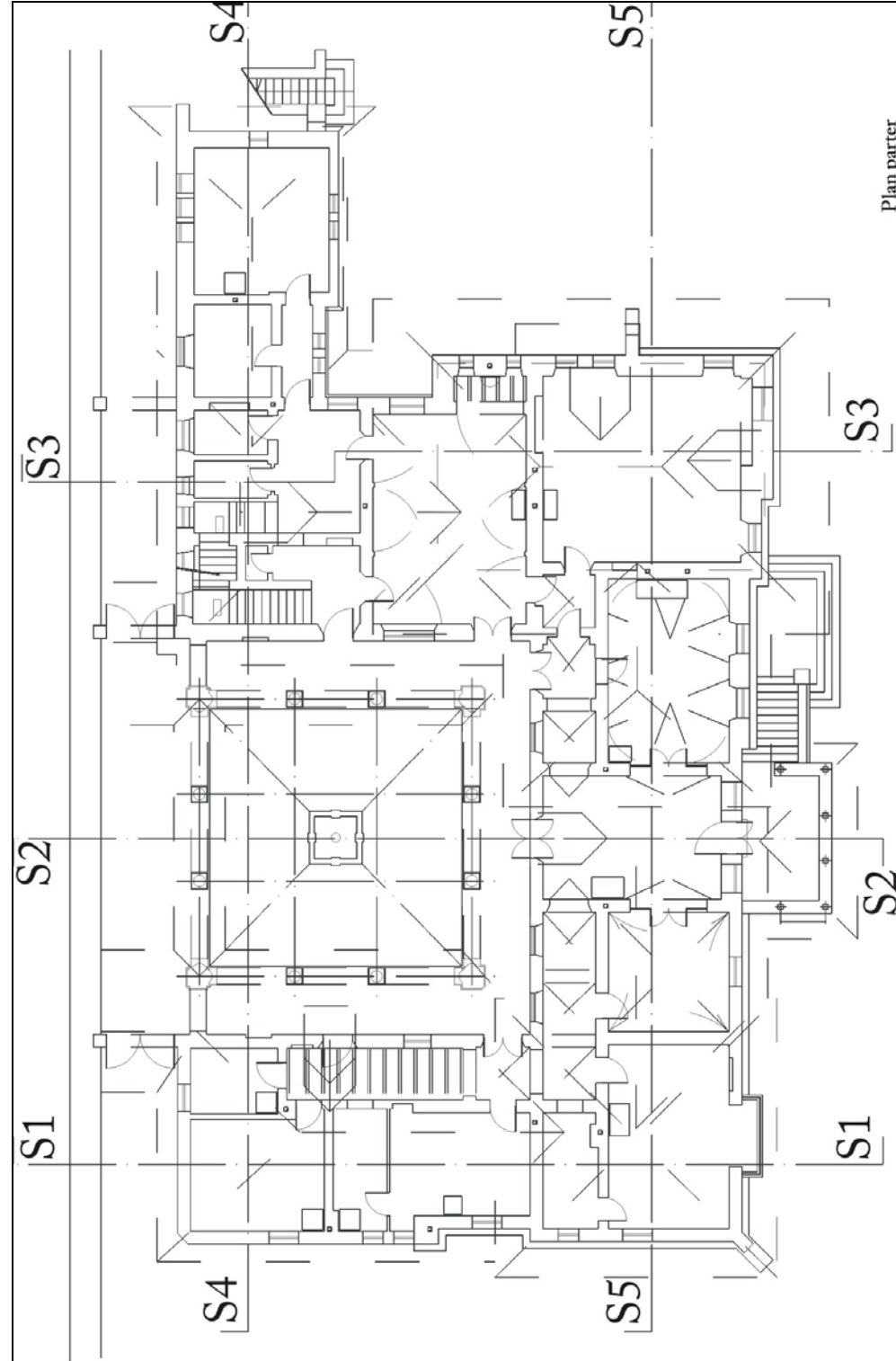
1. Topographic plan
2. Location map
3. Basement plan
4. Ground floor plan
5. Floor plan
6. Attic plan
7. Cross section 1-1
8. Cross section 2-2
9. Cross section 3-3
10. Cross section 4-4
11. Longitudinal section 5-5
12. Main front
13. Side front to the reception court
14. Side front to the garden
15. Rear facade

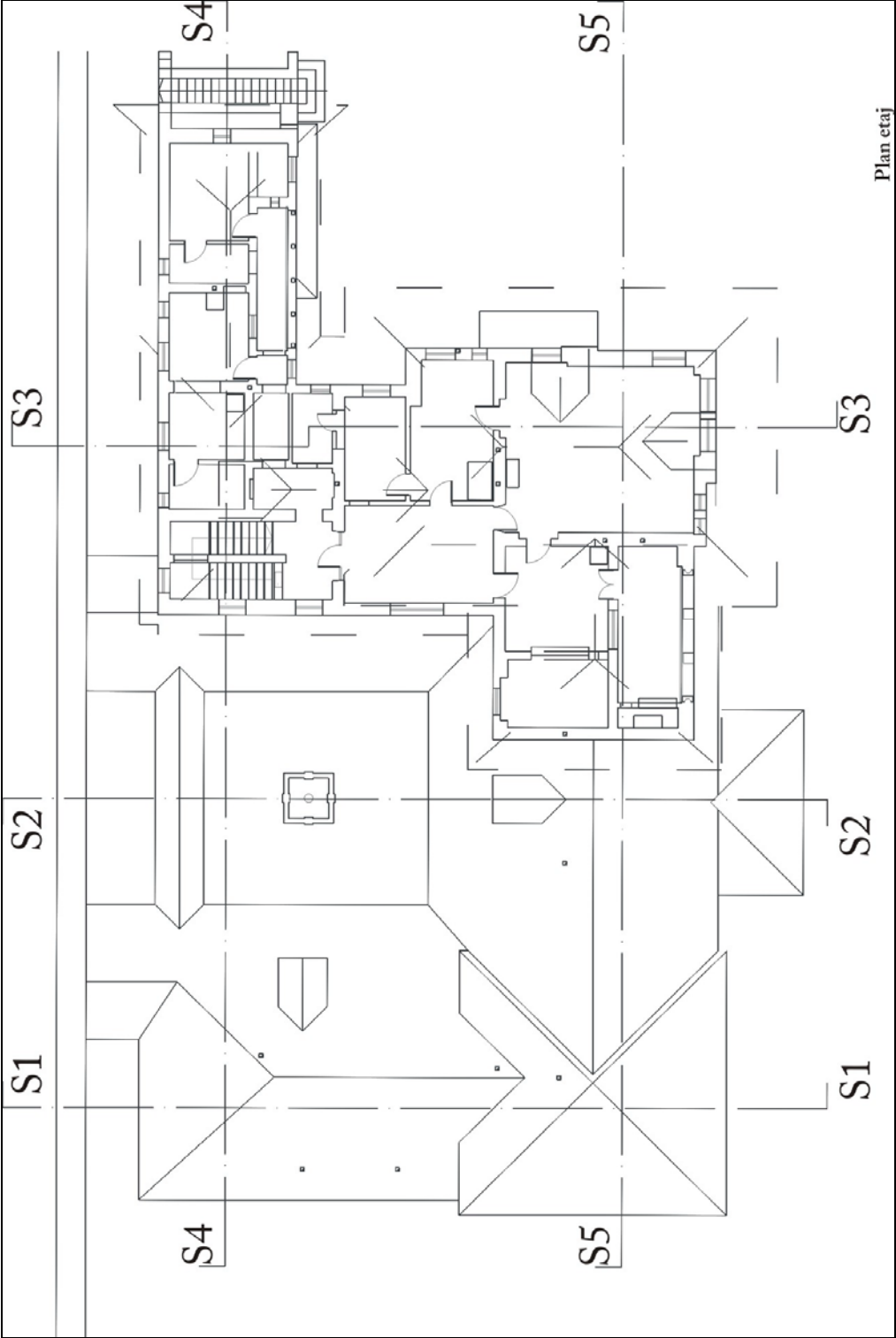

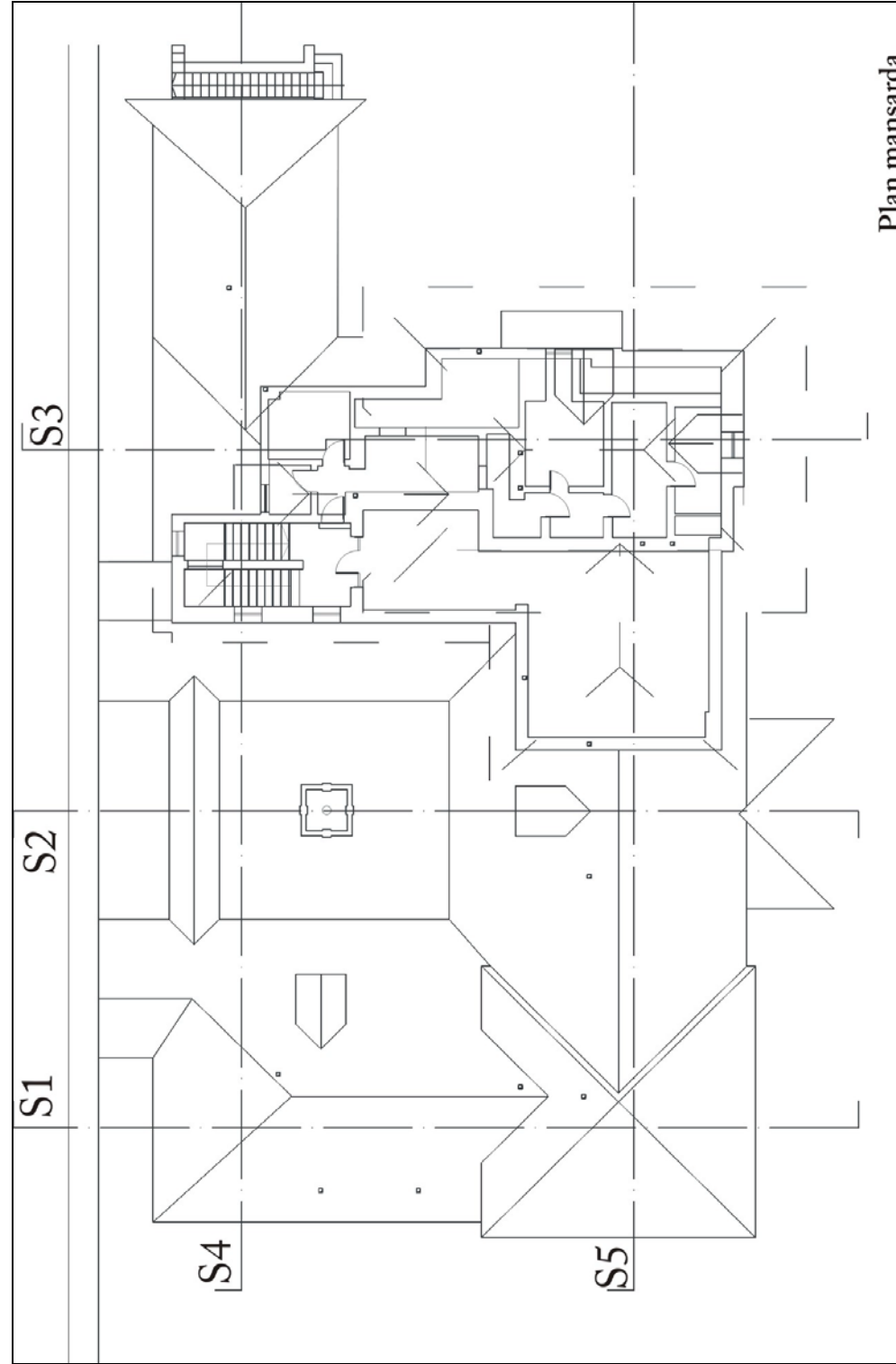

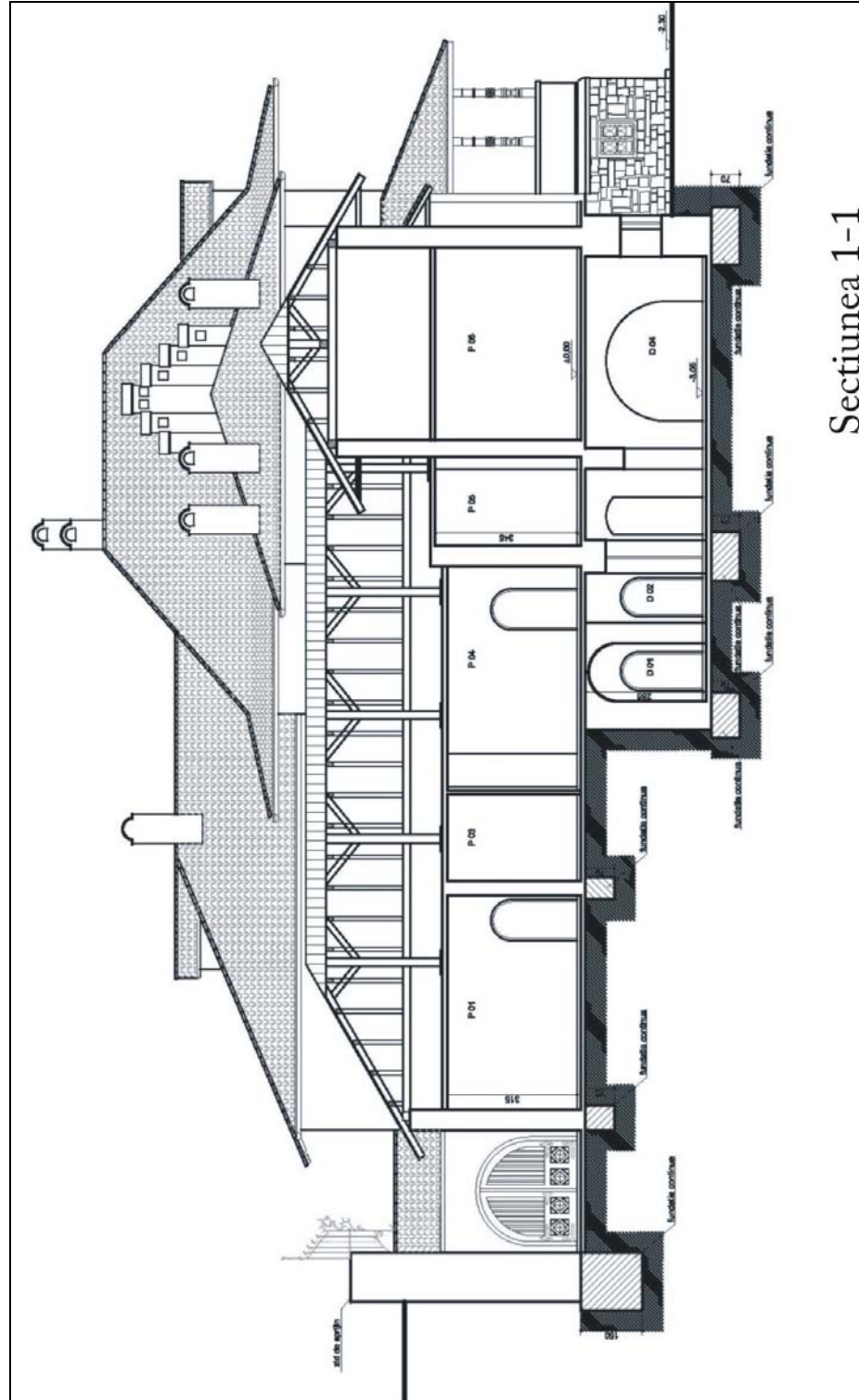

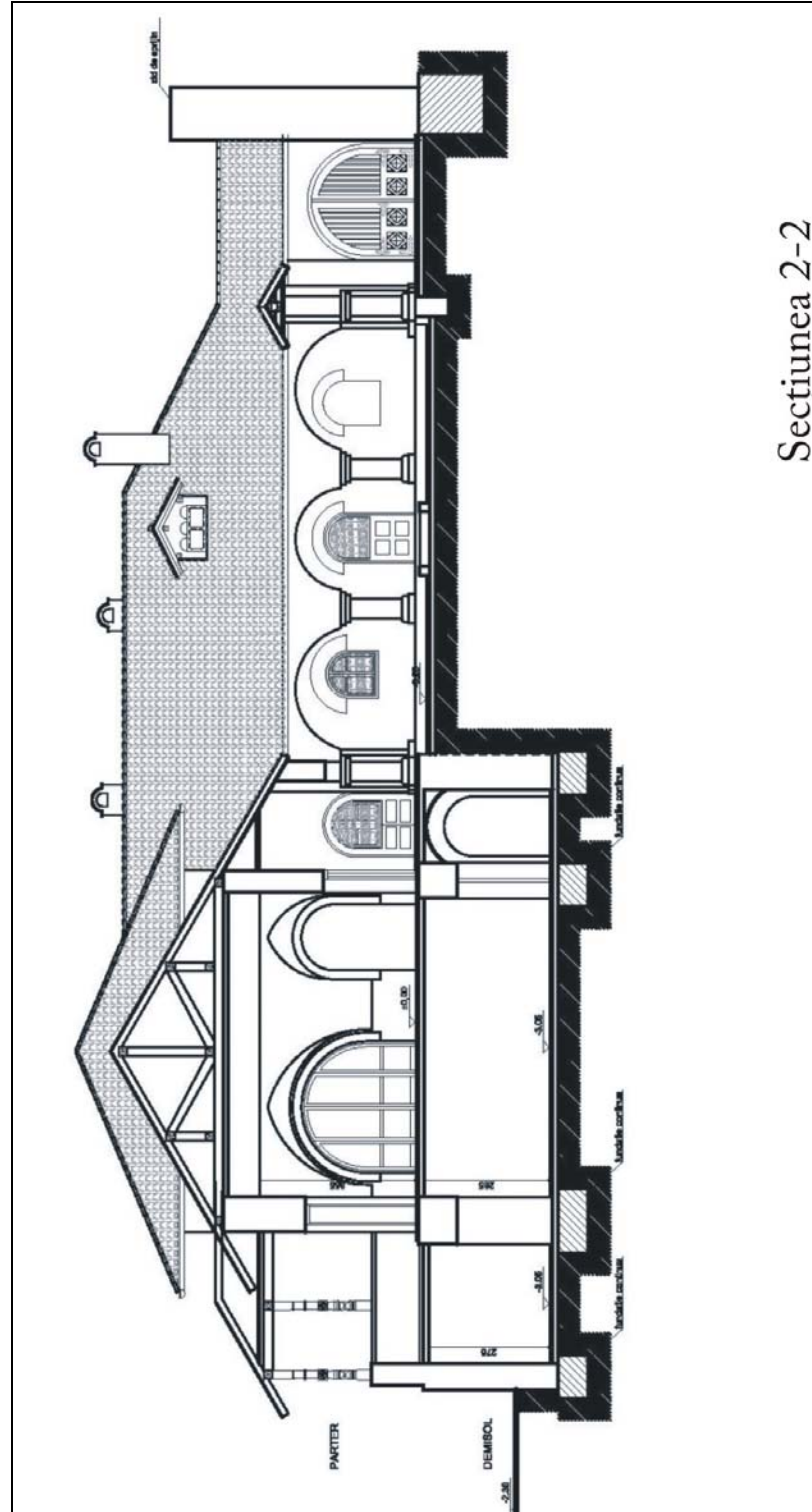
Plan demisol

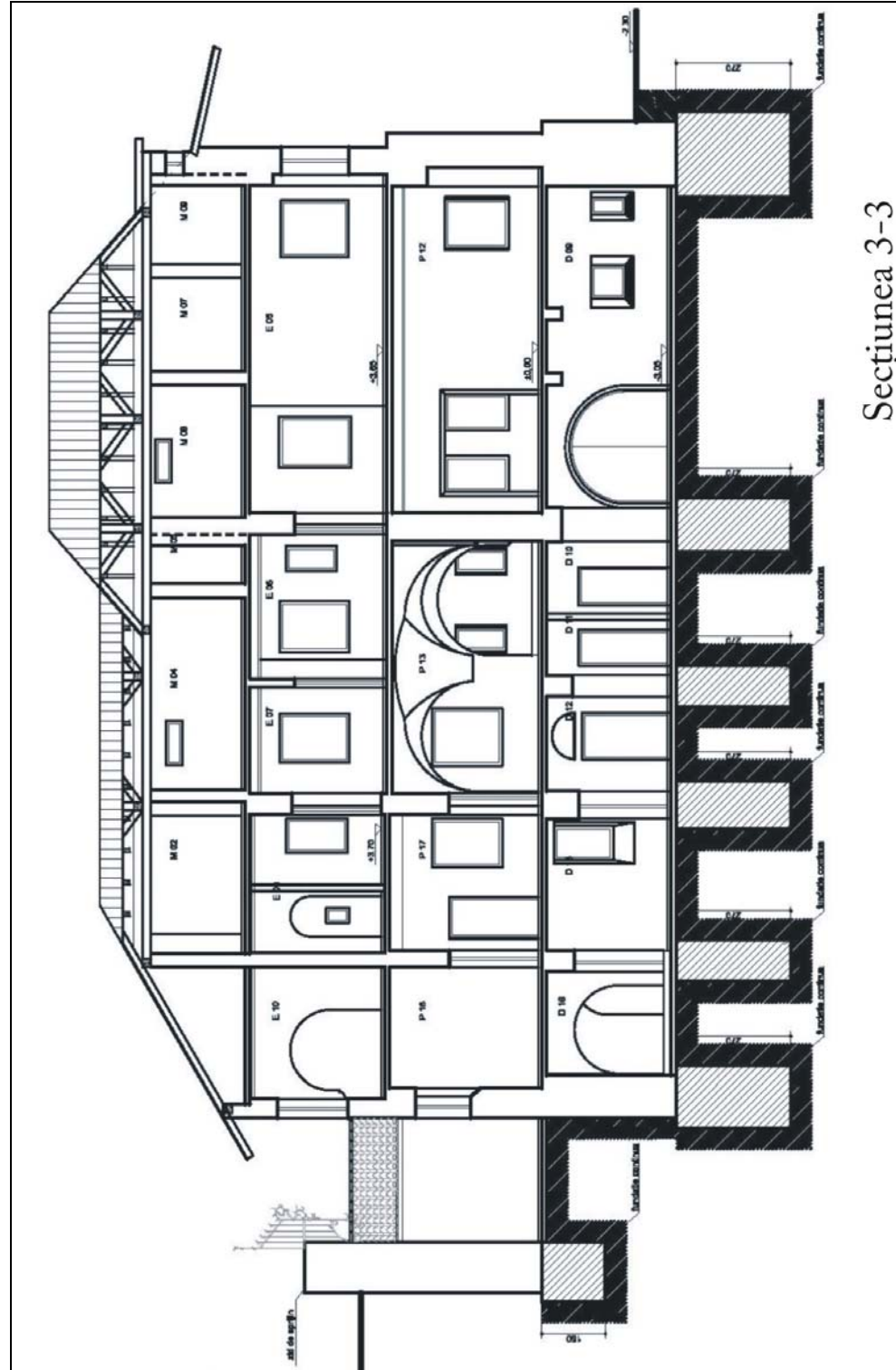

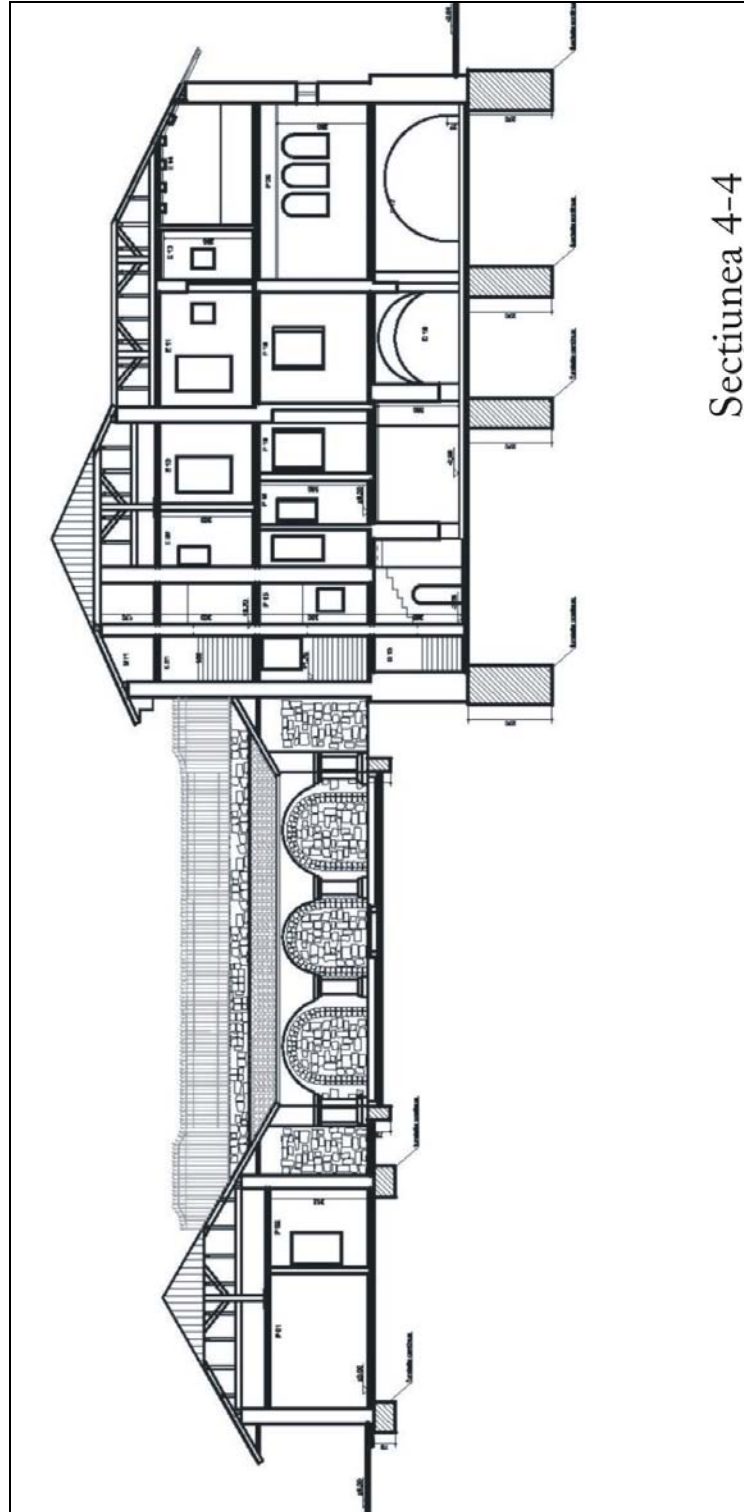

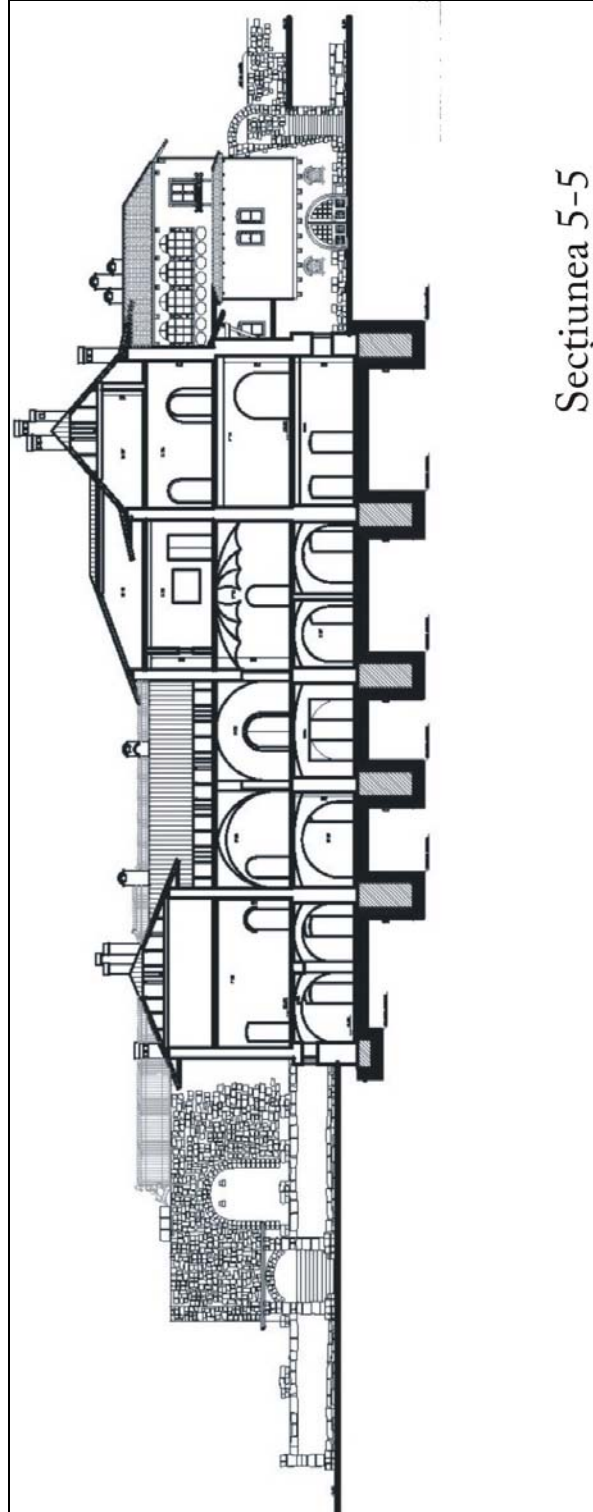

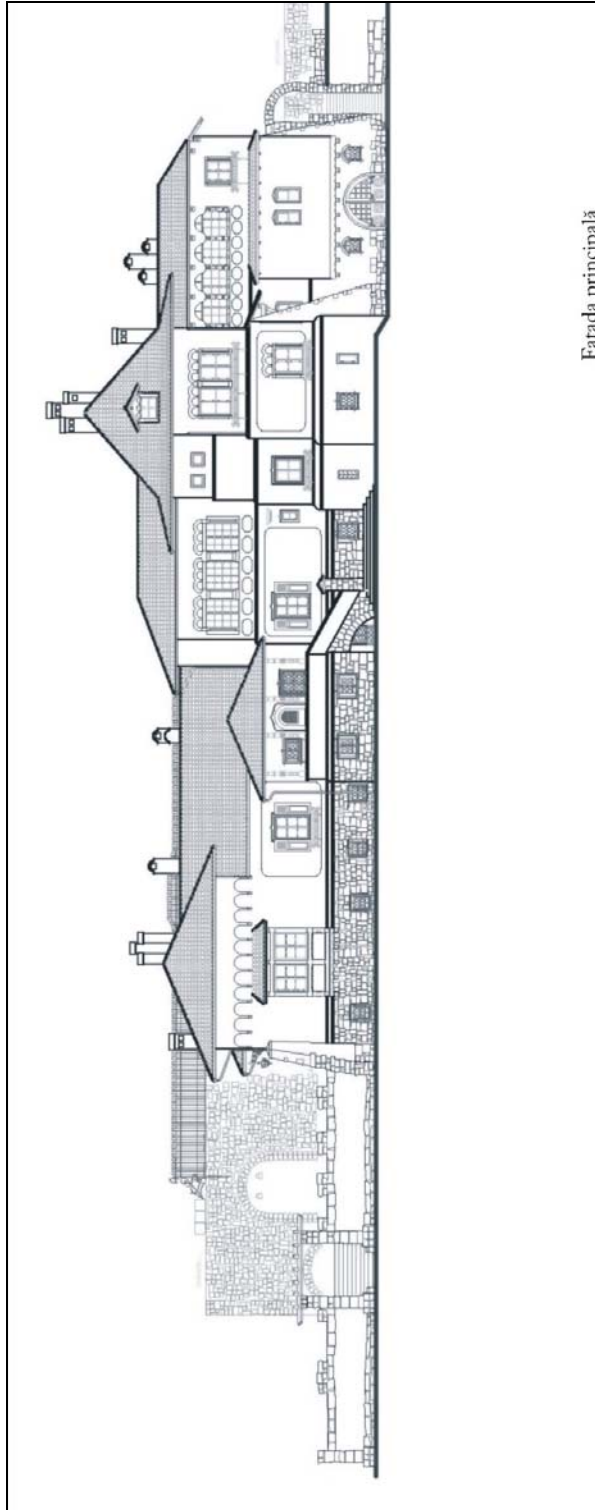

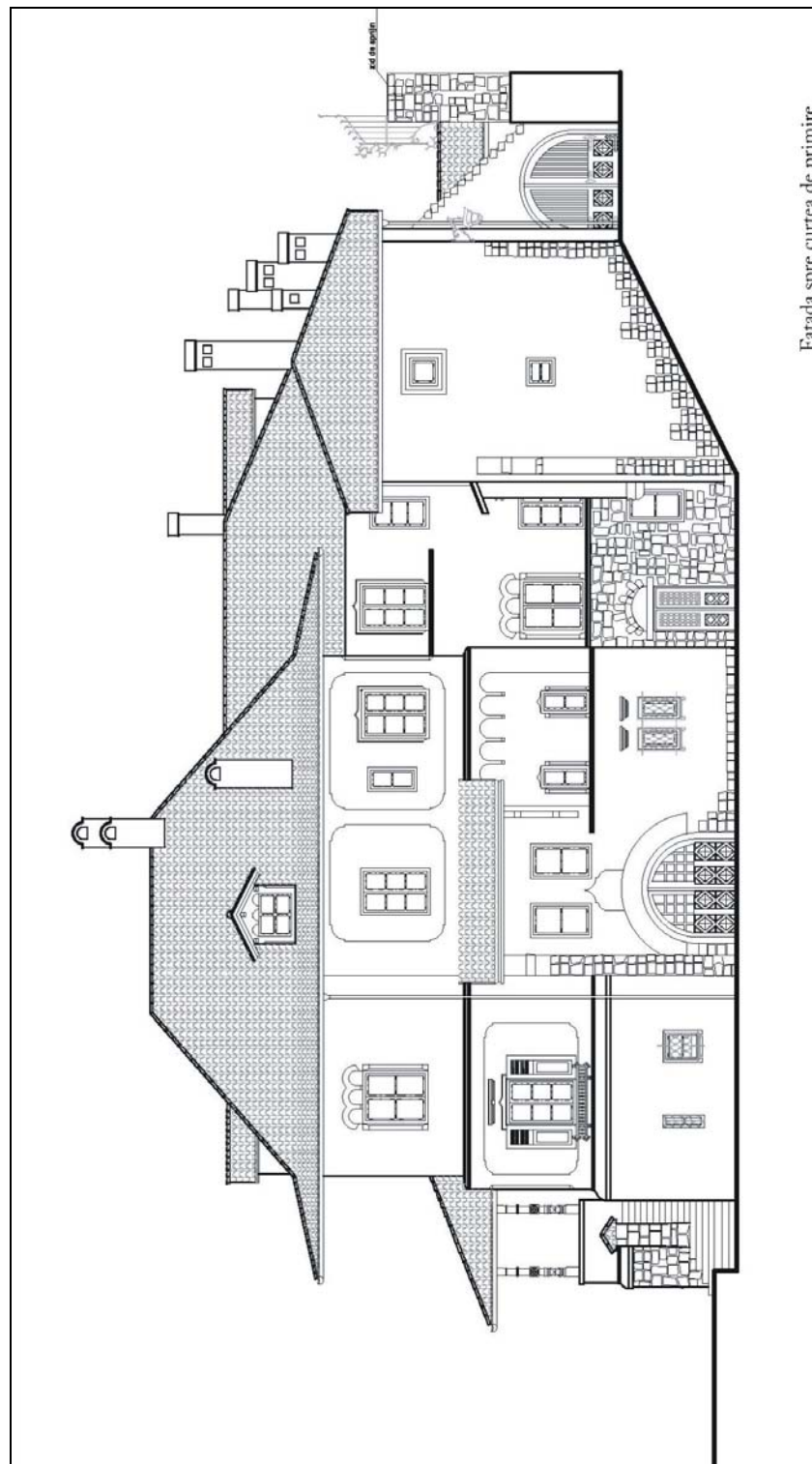
Secțiunea 2-2

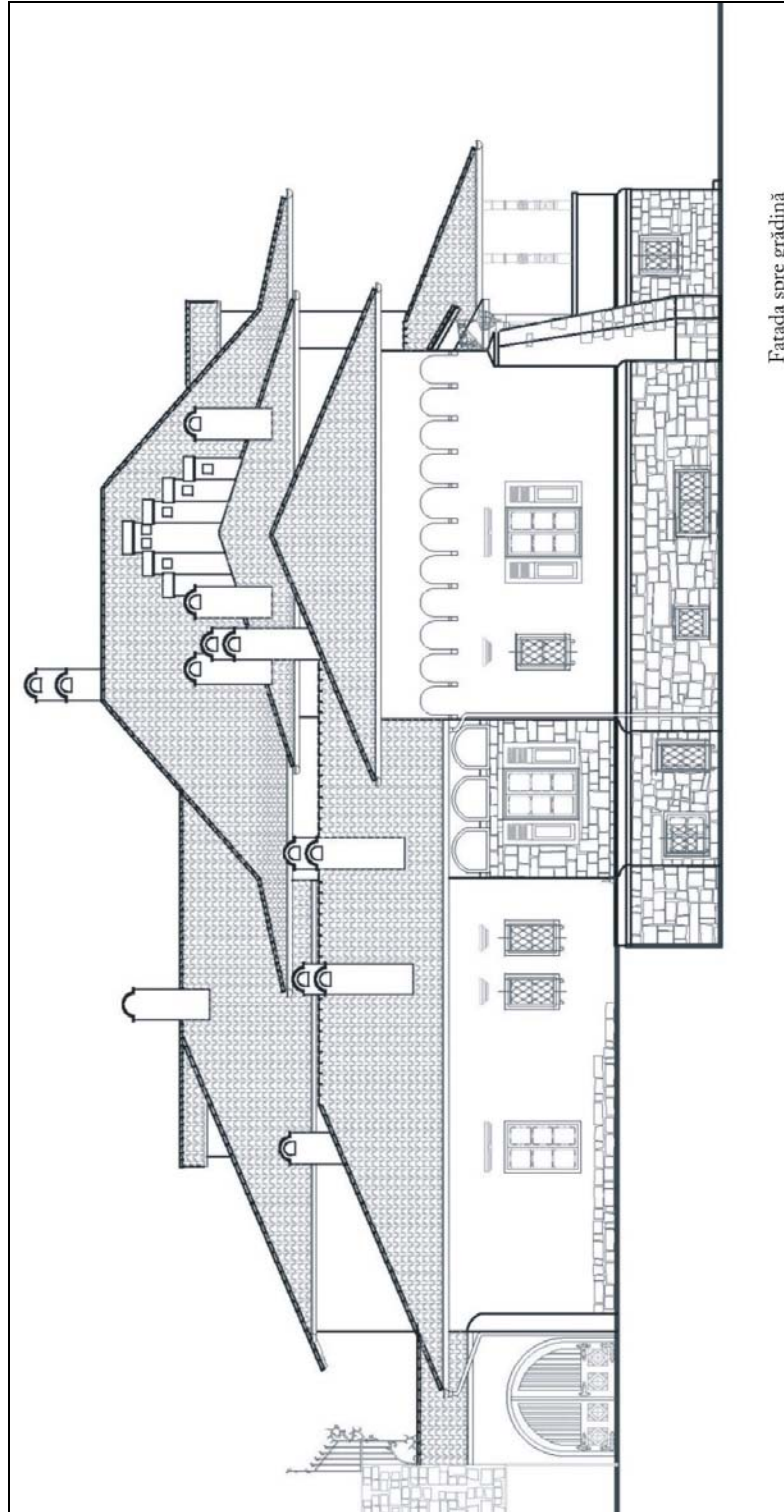

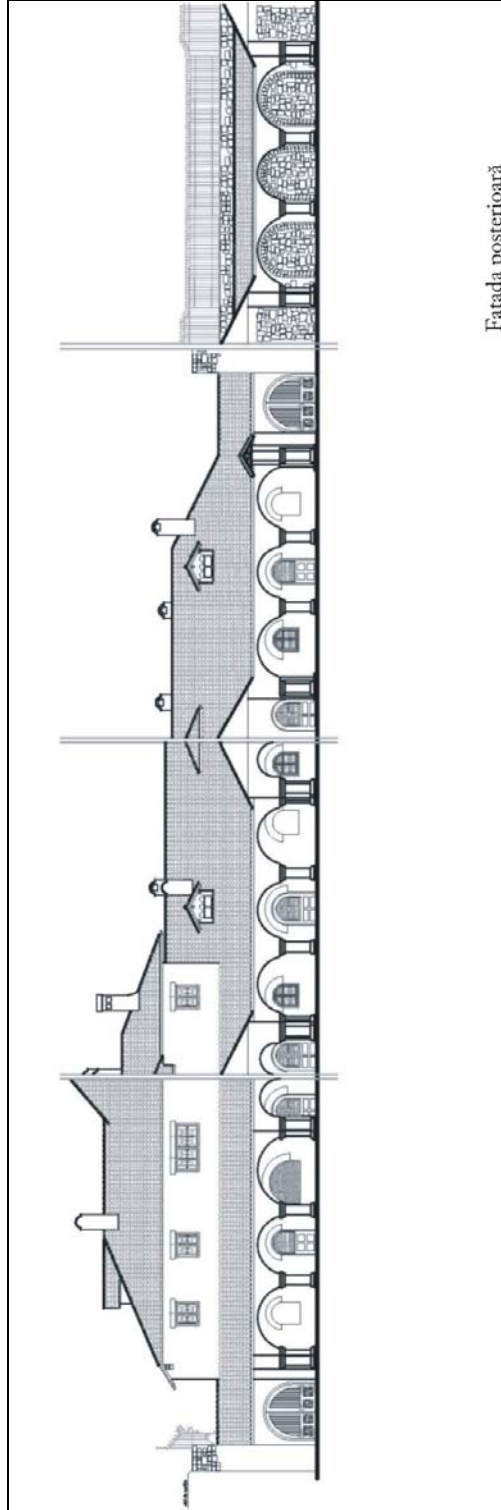

Fațada posterioară

CONSIDERAȚII ASUPRA CERCETĂRILOR ANALITICE PRIVIND RESTAURAREA SUPRAFEȚELOR DE ARHITECTURĂ

Dr. arh. **Ileana KISILEWICZ**

Rezumat

Studiul suprafețelor arhitecturale și al materialelor folosite în restaurare a crescut în ultimele decenii datorită re-orientării preferinței publicului către clădirile istorice cu trăsături estetice.

În mod tradițional, conservarea a fost strâns legată meșteșugurilor, preponderent practicii contemporane. Aceasta înseamnă că înainte problemele erau rezolvate cu ajutorul cunoștințelor tradiționale existente printre meșteșugari. În mod succesiv, conservarea a fost caracterizată printr-o abordare științifică influențată puternic de rolul jucat de științe și noile tehnologii.

Conservarea clădirilor istorice constituie un domeniu interdisciplinar ce coordonează o serie de profesii.

Un grad semnificativ de înțelegere a naturii mecanismului de acțiune a diferitelor procese de decădere a fost dezvoltat și explicații detaliate se așteaptă a fi urmate de tehnici reușite de intervenție.

Prezentul este, prin urmare, un moment propice pentru a urmări stadiul cunoștințelor noastre, de a revizui metodele de tratament care au fost propuse și încercate, și de a avea în vedere ceea ce trebuie explorat mai departe și ce experiențe nu mai trebuie repetate.

Cuvinte-cheie: suprafețe de arhitectură, restaurare, cercetări analitice

Studiul suprafețelor de arhitectură și al materialelor folosite în restaurarea lor a cunoscut o creștere a interesului în ultimile decenii legat de reorientarea gustului publicului către clădirile având valențe ambientale și estetice.

Lucrările științifice din acest domeniu sunt adresate acelor teme care răspund aproape mereu unor întrebări mai ales aplicative, și care tind să clarifice detalii legate de natura materialelor și comportamentul lor. Producătorii materialelor de restaurare pun la dispoziție doar o parte din informațiile necesare înțelegerii calității materialelor de consolidare și protecție. Și în domeniul restaurării indicațiile sunt destul de limitate din punct de vedere experimental. Chiar dacă au fost individualizate caracteristicile produselor, nu sunt suficiente cercetări care să ofere soluționarea completă a problemelor „in situ”.

Situațiile cu care se confruntă un proiectant atunci când alege o soluție sau alta pentru restaurarea unei suprafețe ne demonstrează că cercetările în acest domeniu sunt utile și trebuie continuate și mai ales publicate.

Doar dacă observăm atenția acordată picturilor murale, tencuielilor decorative, vopsitoriilor ca elemente decorative interesante, începând cu anii '60, toate au creat nu doar un motiv pentru aprofundarea cunoștințelor din punct de vedere al istoriei artelor și arhitecturii, dar și un interes științific. În condițiile contemporane de operare în domeniul culturii, exigențele tehnologice au impus **interdisciplinaritatea** ca metodă de explorare și rezolvare a problemelor în domeniul restaurării. Acest

lucru a determinat diverse grupuri de cercetători să abordeze acest domeniu, de cele mai multe ori colaborând cu istorici și arhitecți. Fapt ce evidențiază că documentațiile analitice, ce însoțesc piesele desenate la un proiect de restaurare, nu rămân cercetări în sine, ci oferă acele indicații prețioase identificării soluțiilor optime de salvare.

Fațada laterală cu cornișă pictată. Locuință str. Paul Greceanu, nr. 22, București

În mod evident suprafețele de arhitectură reprezintă un punct de întâlnire care, poate mai mult decât alte părți de clădire, catalizează atenția cercetătorilor.

Lucrările științifice din acest domeniu sunt adresate acelor teme care răspund aproape mereu unor întrebări cu caracter aplicativ, cum ar fi:

- 1) eliminarea lacunelor;
- 2) compatibilitatea și continuitatea materialelor;
- 3) comportamentul suprafețelor în timp.

În plus, se observă că în programul sesiunilor științifice sunt mai puțin prezente temele de cercetare privind:

- 1) interacțiunea între stratul suport și finisaj;
- 2) evaluarea proceselor de degradare, mai ales de natură fizică, pe termen scurt sau lung;
- 3) variațiile caracteristicilor fizice și chimice în timp ale materialelor de restaurat și ale produselor pentru restaurare;
- 4) evaluarea datelor analitice și comportamentul „per ansamblu” al suprafețelor de arhitectură.

*Plafon decorat cu pânze pictate în holul principal – 2003.
Locuință B-dul Pache Protopopescu, nr. 51, București*

Cercetările analitice

Analizele și studiile fizico-chimice stabilesc, în genere:

- 1) compoziția suprafeței studiate, fie ea tencuială, mortar sau pictură murală etc.;
- 2) tehnologia utilizată (cu eventuala identificare a uneltelor/instrumentelor);
- 3) condițiile de lucru în care a fost executată lucrarea;
- 4) accidentele survenite în timp: incendii, cutremure, îngheț, alunecări de teren.

Deseori cercetările încearcă să găsească explicații pentru utilitatea/funcționarea fiecărei componente și, de asemenea, a comportamentului acestora în ansamblu, legat de caracteristicile și proprietățile elementelor componente¹.

Din păcate sunt mai puține studiile biologice asupra tencuielilor și mortarelor, chiar dacă este notorie prezența atacului biologic și responsabilitatea lui în transformările estetice ale suprafețelor (fațadelor, interioarelor, pardoselilor).

Sugestii de cercetare

Evaluarea asemănărilor dintre tencuieli și mortare puse în operă în momente diferite poate furniza indicații asupra evoluției alegerilor tehnologice. O evaluare a comportamentului poate scoate în evidență elemente semnificative și de interes pentru operațiile de restaurare.

Obținerea datelor analitice asociate unor cunoștințe documentare pot evidenția și confirma utilizarea tehnologiilor și a materialelor propuse de meșterii din trecut. În alte cazuri, se pot găsi date neprevăzute care pot deschide noi linii de cunoaștere și care propun reluarea unor situații considerate deja cunoscute. Este cazul, de exemplu, destul de cunoscut, că în anumite zone geografice se folosește mult ipsos în finisajele exterioare.

¹ Prezența anumitor compuși apare uneori ca rezultat al tradiției. În realitate, aceasta corespunde exigențelor și rezultatelor legate nu atât de factorii tehnologici, cât de cerințele cromatice și estetice existente în epoca realizării monumentului.

Studiul analitic al vechilor finisaje are și un alt scop latent care privește evaluarea comportamentului materialelor în raport cu funcțiunea clădirii.

Înțelegerea, de la început a alegerii și apoi evaluarea rezultatelor, poate contribui la dezvoltarea criteriilor și a orientărilor pentru a putea individualiza materiale cu caracteristici compatibile cu finisajele asupra cărora se intervine. Pare clar că experiențele asupra comportamentului unor sisteme, în diverse epoci, pot fi de ajutor pentru proiectarea sistemelor actuale.

*Plafon decorat cu stucaturi poleite în holul principal – 2002
Restaurant str. Biserica Amzei, nr. 30, București*

O atenție aparte merită studiul **finisajelor descoperite în vestigiile arheologice**, în acest caz ne confruntăm cu o experiență/tradiție valorificată doar în literatura de specialitate.

Studiile de investigare a **suprafețelor pictate**, prin intermediul tehnicilor nondistructive, sunt propuse în perspectiva unei cercetări interdisciplinare. Propunerea de diagnostic și ulterior de tratament se bazează pe răspunsurile diferite date de aceste suprafețe, decorate, la *razele ultra violete*. Se poate evalua în acest fel prezența unor picturi, nu a fresco, dar și confruntarea dintre reacția superficială a diverșilor compuși organici oferă posibilitatea de a realiza o hartă a degradărilor, diverselor momente și a diverselor tehnologii aplicate și instrumentele.

Dacă la reacția la razele UV se asociază analiza stratigrafică, realizată prin analize fizico-chimice, sistemul propus poate da rezultate semnificative. O legătură între răspunsul la razele UV și natura chimică a leganților organici folosiți, chiar cu sistem de etalonare, adaptat, deschide o nouă cale acestor cercetări.

Studiul anumitor procese specifice de degradare a **tencuielilor decorative** supuse acțiunii umidității de ascensiune capilară, având la bază o soluție salină sau produși sulfatici, evidențiază nu doar agresivitatea acestor materiale, dar compromiterea suprafețelor după utilizarea acestor produse pe bază de ciment în operațiile de restaurare. În acest sens, trebuie evaluate și produsele care pot evita reacția la sulfați și, în particular, a ipsosului cu sistemele pe bază de ciment.

Practica curentă

În domeniul lucrărilor de restaurare sunt propuse o serie de situații care în mare parte re-propun tencuieli cu compoziție similară sau aceea existentă „in situ”. Sunt astfel studiate preponderent tencuielile pe bază de var. În schimb tencuielile contemporane având leganți sintetici sunt puțin studiate, iar comportamentul lor nu este monitorizat în cazul monumentelor istorice.

Problema integrării se pune în acest moment în toată complexitatea sa. Pe lângă alegerea unui material de integrare având caracteristici omologe celui original, apare în plus o problemă de ordin tehnologic, modul de aplicare.

Aceste operații privesc acele arii în care nu este posibilă recuperarea vechii tencuieli, deci e nevoie să subliniem că suprafața de adeziune prezintă de multe ori imperfecțiuni, motiv pentru care suprafața de lucru trebuie pregătită în mod special.

Practic **lipsa calificării operatorilor** creează mari dificultăți la punerea în operă a noilor tencuieli. Refacerile, acceptabile sau nu, deseori nu țin cont chiar de aceste probleme de compatibilitate cu sistemul structural, sistem care este dificil de definit și evaluat după ce a fost mult timp expus dezgolit.

De mai mult bun simț apare, acolo unde e posibil, o intervenție de protecție a tencuielilor și limitarea accesului apei. Aceste măsuri diminuând puternic influența sau impactul factorilor de degradare.

Problema produselor de restaurare

Produsele existente pe piață, **necesare consolidării și protecției** suprafețelor, nu au pe etichete suficiente date privind compoziția, calitatea componentelor și exigențele de utilizare (temperatura, durata, umiditate ș.a.). Soluțiile consolidante care se utilizează pentru împregnarea suprafețelor sunt preluate de cele mai multe ori din sectorul restaurării pietrei, fără a ține cont că problema unui sistem stratificat, cum este cel format din straturi de tencuială și straturi de pictură, este mult mai complexă și până la urmă diferită de cel al pietrei. Aceste materiale adaptate punând în mod evident probleme de aderență (între straturi și cu suportul) pe lângă cele de coeziune pe care trebuie să le rezolvăm.

Lucruri de clarificat

Nu este încă destul de clar în ce fel comportamentul finisajului este legat de transformările fizico-chimice ale materialelor constitutive și în ce mod transformările chimice influențează parametrii fizici. Sistemul este în realitate mult mai complex pentru că este constituit din suprapunerea succesivă a mai multor materiale, în mai multe straturi care aderă la un strat suport.

Rămân de aprofundat problemele integrării lacunelor, unde prin completare se formează sisteme eterogene care trebuie să aibă cel puțin calități de compatibilitate.

Câteva considerații cu caracter general sunt posibile:

- 1) în ultimul timp a fost aprofundată o cultură a finisajelor având la bază un mare interes științific dar și estetic;
- 2) cercetările dedicate materialelor de restaurare sunt interdisciplinare;

- 3) din păcate sunt puține metode nedistructive de cercetare, „in situ”, care să dea indicații despre nivelul de degradare al finisajelor, mai ales al aderenței la stratul suport sau între straturi;
- 4) nu există metodologii de datare. Analizele pot da informații despre existența straturilor succesive dar nu și vârsta lor. Datarea cu Carbon 14 a dat puține date satisfăcătoare până acum;
- 5) sunt multe dificultăți de identificare a tipurilor de finisaje de suprafață legate de tehnica și definirea efectelor care derivă din acest lucru;
- 6) studiile nu au atins încă, în maniera rațională, compatibilitatea între materiale în cazul integrării;
- 7) există tendința de a trata un finisaj ca un sistem poros continuu și nu se ține cont de discontinuitatea dată de straturile existente și de suport. Acest lucru a limitat cercetarea produselor cu proprietăți adezive.

Problemele sunt în mod evident multe, și apoi, lucrând asupra sistemelor reale se întâlnesc mereu noi dificultăți de înțelegere a fenomenelor, apărând limite în crearea unor modele semnificative corespunzătoare comportamentului obiectiv.

Și în domeniul restaurării indicațiile sunt destul de limitate din punct de vedere experimental, de fapt chiar dacă au fost individualizate caracteristicile produselor, nu sunt suficiente cercetări care să ofere soluționarea completă a problemelor „in situ”. Situațiile cu care se confruntă un proiectant atunci când alege o soluție sau alta pentru restaurarea unei suprafețe ne arată că cercetările în acest domeniu sunt utile și trebuie continuate.

BIBLIOGRAFIE

- Carbonara, Giovanni, *Trattato di restauro architettonico. Grandi temi di restauro*, UTET, Milano, 2007.
- Fancelli, Paolo, *Il restauro dei monumenti*, Nardini Editore, Fiesole, 1998.
- Jokilehto, Jukka, *A history of architectural conservation*, Elsevier Butterworth Heinemann, London, 2004.
- Pedemonte Enrico, Fornari Gabriella, *Chimica e restauro. La scienza dei materiali per l'architettura*, Marsilio Editori, Venezia, 2003.
- Rocchi, Giuseppe, *Istituzioni di restauro dei beni architettonici e ambientali*, Hoepli Editore, Milano, 1990.

REMARKS ON THE ANALYTICAL RESEARCH ON THE RESTORATION OF ARCHITECTURAL SURFACES

PhD. arch. **Ileana KISILEWICZ**

Abstract

These last decades the study of the architectural surfaces and of the materials used in the restoration has increased due to the reorientation of the public's preference for the historical buildings with aesthetic features.

Preservation has traditionally been related to the trades, to contemporary practice in particular. This means that that the problems used to be solved with the help of the traditional skills of the traders. Preservation has been successively characterized by a scientific approach strongly influenced by the role played by science and the new technologies.

Historical buildings preservation is an interdisciplinary field coordinating several trades.

A considerable level of understanding of the nature of the mechanism of action of the various processes of degradation has been developed and detailed explanations are expected to be followed by successful techniques of intervention.

Consequently, the present is a propitious moment to follow the level of our knowledge, to revize the methods of treatments proposed and tried and to consider what needs to be explored further and what experiences shpuld no longer be repeated.

Key words: *architectural surfaces, restoration, analytical research*

The study of the architectural surfaces and the materials used in the restoration process has intensified over the last decades, due to the re-orientation of the public favors to the historic buildings with aesthetical features.

The review literature approaches those topics that always answer mainly applicative questions, which tend to clear up details related to the nature of materials and their behavior. The manufacturers of the restoration materials make available only a part of the information required for understanding the quality of consolidation and protection materials. And the restoration field displays scarce information from an experimental point of view; even though the product features have been customized, there is not enough research to provide a full solution for the ,in situ' problems.

The situations that a designer encounters when choosing either solution for a surface restoration prove to us that the research in this field are highly useful and need to be continued and published.

Should we pay attention to the mural paintings, decorative plastering, paintings as intereting decorative elements (starting with the 60's), all these have brought on not only a reason to further the knowledge in art history and architecture but also a scientific interest. Due to the contemporary cultural conditions, the technological exigencies have asked for **interdisciplinarity** as an approach of exploiting and solving the restoration problems. And this has made various groups of researchers tackle this area, mostly in collaboration with historians and architects – which is reflected by the fact that the analytical documentation along with the drawings in a restoration project do not remain at the research level but, instead, provides valuable information to help identify the optimum salvage solutions.

The lateral side with a painted cornice. House, 22 Paul Greceanu Str, Bucharest

It is more than obvious that the architecture surfaces represent a point of meeting that attracts the researchers' attention, even more than other parts of the building.

The relevant scientific works deal with those topics that always answer to practical questions, such as:

- 1) elimination of the gaps.
- 2) compatibility and continuity of the materials.
- 3) behavior of the surfaces in time.

Less frequent are written about the topics below:

- 1) the interaction between the support layer and the finishing one;
- 2) the evaluation of the degradation short- and long-term processes, mainly physical;
- 3) the variations in time of the physical and chemical characteristics of the restoration materials and products;
- 4) the evaluation of the analytical data and the overall behavior of the architecture surfaces.

*Ceiling decorated with painted canvas, main hall – 2003.
House 51 Pache Protopopescu Blvd, Bucharest*

The analytical research

The physics and chemical analyses establish most of the time:

- 1) the composition of the surface under study, either plaster, mortar or mural painting, etc.;
- 2) the technology in use (plus the identification of the tools/instruments);
- 3) the work conditions for the project;
- 4) the accidents that occurred: fires, earthquakes, freezing, landslides.

Quite frequently, the research is attempting to find explanations for the utility/functioning of each component and their behavior as a whole, in terms of the features and properties of the component elements.²

Unfortunately, the number of the biological studies on plastering and mortars is shrinking, even though it is well-known the presence of the biological attack and its responsibility in the aesthetical changes of the surfaces (facades, interiors, floors).

Research suggestions

The evaluation of the similarities between plasters and mortars, applied on during various times, may provide insights on the evolution of the technological choices. An assessment in the behavior may highlight elements that are significant and worthwhile for the restoration operations.

The analytical data associated to certain documentary knowledge may confirm the use of the technologies and materials used in the past. In other cases, unexpected data may be found, which open up new knowledge trends and suggest the iteration of already-known situations. The use of a impressive quantity of plaster in the exterior finishings in certain geographical areas is long familiar.

² The presence of certain compounds is a matter of tradition. In reality, this corresponds to the exigencies and the results linked to not only the technological factors but to the color and aesthetical requirements at the time of building the monument.

The analytical study of the old finishings has a latent purpose that concerns the evaluation of the materials behavior towards the building purpose.

The initial understanding of the choice and then the results evaluation may contribute to the development of the criteria and orientations that will help customize the materials that have features compatible with the finishing that are being worked on. It seems clear that the experiences on the behavior of some systems, at different points in time, are helpful in designing the current systems.

*A ceiling decorated with polished bas-reliefs in the main hall – 2002
Restaurant – 30 Biserica Amzei Str, Bucharest*

A higher attention needs to be paid to the study of the **finishings discovered in the archeological vestiges** – in this case, we have an experience/tradition dealt only in the review literature.

The studies of investigating the **painted surfaces**, via non-destructive techniques, are recommended for the inter-disciplinary research perspective. The suggestion of diagnosis and treatment later on is based on the different answers given by these decorated surfaces, to the *ultraviolet rays*. Thus, it may be evaluated the presence of certain paintings (not fresco) and also the confrontation among the superficial reaction of various organic compounds that brings the possibility to draft a map of degradation during various moments and of the diverse technologies and tools.

Should we associate the stratigraphic analysis (physics and chemical investigations) with the reaction to the UV rays, the suggested system may bring significant results. A link between the answer to the UV rays and the chemical nature of the organic binders, even with an adjusted system of norms will open a wide path to such research.

The study of certain specific processes of degradation in the **decorative plastering**, subjected to the action of humidity of capillary ascension, based on a saline solution or sulphate products, highlights not only the aggressivity of these materials but also the compromising of the surfaces after using cement-

based products for the restoration operations. To this purpose, there is a need to evaluate the products that are able to avoid reactions to sulphate and, in particular, the plaster with the cement-based systems.

Current practice

As for the restoration works, certain situations are recommended, which mostly re-suggest plastering with a similar composition with the one 'in situ'. The lime-based plastering are in the spotlight. The contemporary plastering with synthetic binders is very little studied and their behavior is not monitored for the historic monuments.

The problem of integration has never been so imperative. Besides the choice of an integration material with similar characteristics to the original one, there is one issue of a technological nature, i.e. the application method.

These operations concern those areas where it is not possible to recover the old plastering, so we have to stress that the adhesion surface displays many imperfections quite often, a reason why the surface needs to be carefully prepared.

Practically speaking, the **lack of workers training** brings great difficulties in applying the new plastering. The recovery, acceptable or not, does not take into account these problems of compatibility with the structural system, which is hard to define and evaluate, after being exposed to air for a long time.

It is already common sense to have an intervention to protect the plastering and limit the water access. These measures strongly decrease the influence or the impact of the degradation factors.

The problem of the restoration products

The products on the market, required **to consolidate and protect** the surfaces, do not have enough information on the composition, quality of components and the use conditions (temperature, time, humidity, etc.). The hardening solutions that are used to permeate the surfaces are the ones from the stone restoration field – no consideration to the fact that a layered system (plastering and painting layers) is much more complex and, ultimately, different from the stone. Such materials bring the issue of adherence (between the layers and the support) and cohesion, which has to be dealt with.

Issues to clear up

It is not very explicit how the finishing behavior is linked with the physical and chemical transformations of the component materials and how the chemical changes influence the physical parameters. The system is actually more complex, as it is made up of a successive overlapping of more materials, in more layers that adhere to a supporting layer.

The problems of gaps integrating are left to be further studied – gaps where heterogeneous systems with compatibility qualities are formed.

A few general considerations are possible:

1. A culture of finishings has been recently cultivated, based on a great scientific and aesthetic interest,
2. the research on the restoration materials are inter-disciplinary,
3. unfortunately, the number of non-destructive in-situ research methods is scarce, to give clues on the degradation degree of the finishings, mainly of the adherence to the supporting layer or between the layers,

4. there are not dating methodologies. The analyses may give information about the existence of the successive layers, but not about their age. The Carbon 14 dating method has been unsatisfactory until now,

5. there are many difficulties to identify the types of surface finishings, related to the technique and the definition of the effects deriving from it,

6. the studies have not reached yet and rationally the compatibility among materials for the integration purpose,

7. There is the tendency to handle the finishing as a continuous porous system, while not taking into account the discontinuity given by the existent layers and the support; hence, the limitation of the products with adhesive properties.

The problems are obviously in a great number. And, while working on the real systems, new difficulties of understanding the phenomena are encountered, triggering limits in creating significant models for the objective behavior.

The restoration field includes quite limited instructions from an experimental point of view, even though the products features have been customized, not enough research to provide full solution to the 'in situ' problems. The situations that a designer gets into when choosing either solution for a surface restoration prove to us that the research in this field are highly useful and need to be continued.

REFERENCES

Carbonara, Giovanni, *Trattato di restauro architettonico. Grandi temi di restauro*, UTET, Milano, 2007.

Fancelli, Paolo, *Il restauro dei monumenti*, Nardini Editore, Fiesole, 1998.

Jokilehto, Jukka, *A history of architectural conservation*, Elsevier Butterworth Heinemann, London, 2004.

Pedemonte Enrico, Fornari Gabriella, *Chimica e restauro. La scienza dei materiali per l'architettura*, Marsilio Editori, Venezia, 2003.

Rocchi, Giuseppe, *Istituzioni di restauro dei beni architettonici e ambientali*, Hoepli Editore, Milano, 1990.

RECENZII

FROM BAUHAUS TO ECOHOUSE: A HISTORY OF ECOLOGICAL DESIGN
(DE LA BAUHAUS LA CASA ECOLOGICĂ: O ISTORIE A PROIECTĂRII ECOLOGICE)

Recenzor,
Asist. univ. arh. **Raluca NICULAE**

ISBN: 9780807135518

Autor: Anker, Peder

Publicist: Louisiana State University Press

Subiect: arhitectura secolului XX, sustenabilitate, ecologie

Copyright: 2010

Data publicării: ianuarie 2010

Limba: engleza

Număr pagini: 216

Preocupările actuale asupra încălzirii globale, poluării și sustenabilității în proiectarea clădirilor și orașelor, au adus în prim plan problema abordării ecologice în discursul arhitectural contemporan. În ciuda noutății pe care o reclamă abordarea arhitecturii din perspectiva ecologică, istoricul de arhitectură al Universității din New York, Peder Anker, afirmă faptul că originile conceptului de arhitectură sustenabilă datează cu aproximativ un secol în urmă. Legăturile dintre ecologie și arhitectură au luat naștere, din spusele autorului, în jurul anilor 1930, perioada în care mulți biologi s-au preocupat de modul în care arhitectura avant-gardistă aborda subiecte precum sănătatea societății și a mediului înconjurător, în timp ce arhitecții urmăreau să proiecteze în conformitate cu *legile naturii*.

Peder Anker urmărește în decursul celor opt capitole, în care volumul este structurat, să identifice, din perspectivă istorică, relațiile ce s-au format între arhitectură și ecologie, ca știință a naturii, din momentul conturării acestora odată cu aparițiile editoriale și prelegerile publice ale personalităților marcante ale școlii Bauhaus precum Moholy Nagy, Marcel Breuer sau Walter Gropius.

Ideea majoră ce se desprinde din primele capitole ale volumului, susținută de argumente bine documentate de către autor, ce trădează legăturile dintre școala Bauhaus și științele naturii, este faptul că *ecologia și proiectarea de arhitectură au conlucrat punând bazele arhitecturii moderniste*.

Astfel, *The Bauhaus of Nature*, capitolul introductiv al lucrării, demască momentul lansării școlii Bauhaus la Londra, autorul demonstrând cu date exacte existența schimburilor de idei care au avut loc între arhitecții școlii Bauhaus și ecologiștii londonezi, concluzia dezbaterilor conducând spre relansarea școlii germane ce susținea un program de arhitectură inspirat de ecologie. Drept exemplu în acest sens stau referirile frecvente ale lui Moholy Nagy către cartea lui Raoul France, *Die Pflanze als Erfinder*

(*Plantele ca inventatori*) ce stau la baza lucrării sale: *The New Vision: Fundamentals of Bauhaus Design, Painting, Sculpture, and Architecture*. Moholy Nagy, laudând teza lui Gropius referitoare la proiectarea organică de arhitectură, a promovat tehnica bio a împrumutării formelor naturale în producția umană, ca generatoare de forme noi, deoarece: *natura produce forme ingenioase... fiecare tufiș, fiecare copac, ne pot instrui și pot dezvălui noi întrebări, instrumente, și invenții tehnologice nenumărate* (p. 42).

Walter Gropius, fondatorul școlii Bauhaus, a dovedit prin prelegeri publice interesul în cunoașterea aprofundată a științelor naturii, considerând că formele arhitecturale trebuie să urmeze legile naturii pentru a funcționa eficient, iar arhitecții trebuie să rezolve, prin cunoaștere temeinică a conceptelor biologiei, aspecte sociale, urbane și ecologice.

Ulterior prezentării conceptelor teoretice ce au pus baza unei noi abordări a arhitecturii din punctul de vedere al sustenabilității, al legăturii acesteia cu natura, Anker conturează profilul profesional al arhitecților precum Walter Gropius, Bayer sau Buckminster Fuller, în ideea de a prezenta încercări practice de integrare a naturii și a designului în proiecte precum expoziția *The Airways to Peace* (New York), unde Bayer folosește comunicarea vizuală spre a schimba modul de gândire al oamenilor în ceea ce privește natura.

În capitolele care urmează primei părți a lucrării dedicate școlii Bauhaus și a moștenirii pe care aceasta a lăsat-o cu privire la curentele proiectării arhitecturii cu suportul ecologiei, autorul definește harta cronologică a curentelor ecologice în arhitectură cu modificările aduse după cel de-al doilea Război Mondial și în timpul Războiului Rece. În timp ce, odată cu sosirea lor la Londra, Gropius și Moholy Nagy s-au concentrat asupra investigațiilor biologice ale bunăstării omului în mediul înconjurător, noi teorii au apărut odată cu sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial și cu apariția explorărilor spațiale.

Lui Buckminster Fuller i se atribuie imaginea Pământului ca o gigantică navă zburătoare care plutește în spațiu, conturată într-o serie de prelegeri intitulate: *Manual operațional pentru nava spațială Pământ*, în care ingineria și managementul eficient erau date exemplu spre soluționarea tuturor problemelor ecologice și economice ale Pământului.

Ecologia spațială, explică Anker, a inspirat arhitecți peisagiști ai anilor '70, care au folosit imaginea vieții astronauților ca un model de viață în armonie cu natura. Teorii despre proiectare în vederea vieții extra-terestre au influențat arhitectura ecologică așa cum reiese și din proiectul *Disney's Spaceship Earth* sau experimentul *Biosphere 2* din anii '90.

Istoria curentelor de design ecologic se încheie, în lucrarea de față, cu anii '80-'90, cu prezentarea datelor generale referitoare la momentul prezent, inclusiv un glosar și referințe cuprinzătoare.

Concluzionând, se poate spune că, aducând în discuție teorii referitoare la legături importante între om și spațiul construit, lucrarea lui Peder Anker oferă noi perspective într-un moment critic al conștientizării asupra mediului ambiant.

Volumul oferă informații asupra preocupărilor ecologice ale școlii Bauhaus, documentații prezentate ca punct de plecare în discuția cronologică asupra relațiilor arhitectură-ecologie, om-spațiu construit-mediul înconjurător. Perspectiva istorică asupra arhitecturii ecologice, bine structurată și sintetizată, abordând cu profesionalism considerente teoretice și practice prin exemple de proiecte materializate, este oferită ca argument în lucrarea ce militează pentru *continuitate în dezvoltarea soluțiilor sustenabile și ecologice în arhitectură*.

Fiind adresată persoanelor specializate sau interesate de istoria arhitecturii, sustenabilitate și design ecologic, abordând tema arhitecturii ecologice din perspectiva cronologică cu accent asupra unor perioade

clar definite: înainte de cel de-al Doilea Război Mondial, după cel de-al Doilea Război Mondial și în timpul Războiului Rece, lucrarea este bine documentată, conturând portretele personalităților marcante în domeniu, analizând concepte teoretice cât și aspecte practice. În ciuda acestor calități, volumul este sărac în ceea ce privește reprezentarea imagistică, fapt ce ar spori atractivitatea sa în vederea studierii de către elevi și studenți și chiar persoane din afara domeniilor menționate.

Peder Anker militează asemeni fondatorului Bauhaus, Walter Gropius, pentru *enificarea artei și a științei fără de care nu poate exista cultura adevărată*. Spre această concluzie este orientat și cititorul care este informat asupra modului în care biologia și ecologia au influențat în decursul istoriei arhitectura. Din păcate, demersul autorului se oprește poate prea devreme, în jurul anilor '90, aducând prea puține informații asupra studiilor și conceptelor noi în domeniul arhitecturii ecologice, ca de exemplu arhitectura bio-mimetică sau morfo-ecologică.

BOOK REVIEWS

FROM BAUHAUS TO ECOHOUSE: A HISTORY OF ECOLOGICAL DESIGN

Assist. lecturer arch. **Raluca NICULAE**

ISBN: 9780807135518

Author: Anker, Peder

Editor: Louisiana State University Press

Subject: 20th Century Architecture, sustainability, ecology

Copyright: 2010

Date of publication: January 2010

Language: English

No. of pages: 216

The current concern on global warming, pollution and sustainability in designing buildings and cities have brought to the forefront the issue of the environmentally-friendly approach in the contemporary architectural discourse. Despite the novelty claimed by the approach of architecture from the eco-perspective, the architecture historian of New York University, Peder Anker, points out that the origins of the concept of *sustainable architecture* goes back a century ago. The relations between ecology and architecture started to develop in the '30s, according to the author, a time when many biologists were concerned with the way in which vanguardist architecture approached topics such as the health of society and of the environment while the architects used to design in accordance with the '*laws of nature*'.

In the eight chapters of the book Peder Anker aims at identifying from a historical perspective the relationships established between architecture and ecology, as a science of nature, from the moment of their delineation with the publications and public lectures of the outstanding personalities of the Bauhaus School such as Moholy Nagy, Marcel Breuer and Walter Gropius.

The *major idea* deriving from the first chapters of the volume, supported by well documented arguments, highlighting the connections between the Bauhaus School and natural sciences is the fact that ecology and architecture design have worked together to lay the foundation for *modern architecture*.

Thus, 'The Bauhaus of Nature', the introductory chapter of the book, exposes the moment of the Bauhaus School in London launch; the author points out the exchange of ideas between the architects of the Bauhaus School and the London environmentalists and the conclusion of the debates leads to the relaunch of the German school who supported an environmental-inspired architecture programme. The frequent references of Moholy Nagy to Raoul France's book '*Die Pflanze als Erfinder*' (*Plants as inventors*) underlying his work *The New Vision: Fundamentals of Bauhaus Design, Painting, Sculpture and Architecture* are a conclusive example. Praising Gropius' thesis related to architecture organic design, Moholy Nagy promoted the bio technique of borrowing the natural forms in human production, as generators of new forms, because: '*nature produces ingenious forms... every bush, every tree may teach and reveal us many uses, instruments and technological inventions*' (p 42).

Walter Gropius, founder of the Bauhaus School, proved in public lectures his interest in the advanced knowledge of the natural sciences; he thought that the architectural forms should follow

the laws of nature in order to function effectively and the architects should solve through solid knowledge of biological concepts, social, urban and environmental aspects.

After the presentation of the theoretical concepts underlying a new approach of architecture from the point of view of sustainability, of its relation with nature, Anker shapes the professional profile of such architects as Walter Gropius, Bayer and Buckminster Fuller in order to present practical attempts of integrating nature and design in projects such as the exhibition *The Airways to Peace* (New York), where Bayer uses visual communication to change people's thinking about nature.

In the following chapters following the first part of the work dedicated to the Bauhaus School and of the heritage left by the latter in relation with the currents of environmentally-supported architecture design, the author completes the chronological map of the environmentalist currents in architecture with the alterations brought after World War II during the Cold War. While with their arrival in London, Gropius and Moholy Nagy focused on the biological investigations of man welfare in the environment, new theories arose after the end of World War II and with space explorations.

Buckminster Fuller seems to be the author of the image of the Earth like a flying ship floating in space, described in a series of lectures entitled: *Operational Manual for Earth Space Ship*, where effective engineering and management were given as an example to solve all the environmental and economic issues of the Earth.

Space ecology, Anker explains, inspired the landscape architects of the '70s who used the image of the astronauts' lives as a model of life in harmony with nature. Theories on design for extraterrestrial life influenced green architecture as shown by the project *Disney's Spaceship Earth* or the *Biosphere 2* experiment in the '90s.

The history of the green design currents end in this work with the '80s-'90s, with the presentation of the data related to the present, including a glossary and comprehensive references.

As a conclusion, by focusing on the theories related to the important relationships between man and built space, Peder Anker's work provides us with new perspectives in a critical moment of the awareness of the environment.

This work provides us with information on the environmental concerns of the Bauhaus School, research presented as a starting point in the chronological discussion on the relationships between architecture – ecology, man – built space – environment. The historical perspective on environmental well-structured and synthesized architecture, approaching with professionalism theoretical and practical issues through examples of concrete projects, is provided as an argument in the work which militates for *continuity in the development of sustainable and environmental solutions in architecture*.

Targeting the persons specialized or interested in the history of architecture, sustainability and green design, approaching the theme of green architecture from the chronological point of view focusing on clearly defined periods: before World War II and during the Cold War, the work is well documented and shapes the portraits of the outstanding personalities in the field, analysing theoretical concepts and practical aspects. Despite these qualities, the volume is poor in imaging representation, which would increase its attractiveness for study by the students and even other concerned persons.

On the other hand, Peder Anker also militates just like the founder Bauhaus, Walter Gropius, for '*the unification of art and science without which there is no true culture*'. The reader is oriented to this conclusion, with all the information provided on the way in which biology and ecology have historically influenced architecture. Unfortunately, the author's approach stops too early, perhaps, around the '90s, bringing too little information on the new studies and concepts in the line of environmental architecture, such as bio-mimetic or morpho-ecological architecture.

SPAȚIUL MODERNITĂȚII ROMÂNEȘTI

**Catalogul expoziției organizate la Muzeul Țăranului Român 27 octombrie – 12 decembrie 2010
– responsabil expoziție Carmen Popescu, București, Editura Arhitekt Design Foundation, 2011**

Asistent arh. **Mihnea MARCU**

Expoziția intenționează să ofere o imagine de ansamblu asupra modernității românești de la începutul secolului 20 și să dezvăluie avatarurile sale abordând atât tradițiile, cât și progresul acesteia.

În 1906 are loc Expoziția Națională Generală de la București, în parcul nou amenajat Carol I, majoritatea pavilioanelor sale expunând vocabularul stilului „național” sau „românesc”, noua tendință arhitectonică promovată de ultimele decenii.

Când a fost înființat Muzeul Național de Artă în 1906, arhitectura nou apărută a devenit la modă și a început să înlocuiască treptat modelul apreciat înainte, instituit de Ecole des Beaux-Arts din Franța. Înainte de înființarea instituției de învățământ superior specializată în arhitectură, Școala Pariziană a fost cu precădere urmată de majoritatea tinerilor români și s-a considerat a fi limbajul arhitectural cel mai prestigios al începutului de secol 20.

Având în vedere circumstanțele, faima pe care nou apărutul stil „național” a început să o câștige nu a fost numai o chestiune de modă, ci un rezultat al dezbaterilor aprinse în cadrul cenaclurilor de artă ale epocii, care priveau tradiția ca pe o carieră a modernității.

Responsabilul expoziției, Carmen Popescu, a ales trei arhitecți care să articuleze cu fidelitate scopul expoziției, selecția ei bazându-se, conform indicațiilor din catalog, pe „În cadrul generației 1900, Paul Smarandescu se situează printre cei mai reprezentativi absolvenți ai Ecole des Beaux-Arts din Paris”; el face legătura între imaginea modernității antebelice și modernitatea exuberantă de după Primul Război Mondial. Aparținând generațiilor mai tinere, Henriette Delavrancea și Octav Doicescu conturează un sinopsis al gândirii creatoare în perioada interbelică, împletind modernismul asumat cu încercarea de a valorifica tradiția, generând un limbaj modern de extracție locală.

Catalogul cu 180 de pagini include o impresionantă succesiune de imagini (proiecte originale, fotografii contemporane și specifice de clădiri, proiecte ale diverselor piese de mobilier, afișe etc.) aparținând în mare parte celor trei arhitecți sus-menționați ca și altor reprezentanți memorabili ai arhitecturii românești din perioada interbelică: Horea Creangă, Haralamb Georgescu, Duiliu Marcu ș.a. Textele care ancorează imaginea sunt concise în mod deliberat pentru a evidenția pregnanța și fluiditatea discursului vizual, așa cum specifică Carmen Popescu în cuvântul său înainte.

Expoziția și catalogul abordează trei subiecte ample: Orașul/Timpul Liber (în afara orașului)/Expozițiile, toate oferind un sinopsis al coordonatelor spațiului modernității românești din prima jumătate a secolului 20.

THE SPACE OF ROMANIAN MODERNITY

The catalog of the exhibition organized at the Museum of the Romanian Peasant October 27th – December 12th 2010 – exhibition commissioner Carmen Popescu, Bucharest, Arhitext Design Foundation Publishing House, 2011

Assistant lecturer architect **Mihnea MARCU**

The exhibition endeavors to provide an insight on Romanian modernity as it emerged in the first half of the 20th century and to unveil its avatars while delving into both its tradition and its progress.

In 1906 The General National Exhibition opened in Bucharest in the newly landscaped park Carol I, most of its pavilions espousing the vocabulary of the 'national' or 'Romanian' style, the new architectural trend which the past decades had been promoting.

While The Museum of National Art was founded, in 1906, the newly emerged architecture was growing fashionable and was about to start to gradually replace the formerly valued model set forth by The Ecole des Beaux-Arts in France. Before the foundation of tertiary level educational establishment specializing in architecture, The Parisian School was the prevalent pursuit of most young Romanians and was estimated to be the most prestigious architectural language in the early 20th century. Given the circumstances, the fame the newly emerged 'national' style was beginning to gain was not a matter of fashion alone, it was the outcome of the heated debates ongoing among the art gatherings of that age, which regarded tradition as the carrier of modernity.

The commissioner of the exhibition, Carmen Popescu, selected three architects meant to faithfully articulate the purpose of the exhibition, her selection being substantiated, as indicated in the catalog, 'by the richness of the archives in relation to the three architects, as well as the role they played in the Romanian artistic environment during the first half of the 20th century'. With the 1900 generation, Paul Smarandescu ranks among the most outstanding graduates of The Ecole des Beaux-Arts in Paris; he thus provides the link between the image of pre-war modernity and the ebullient modernity gushing out after the First World War. Pertaining to younger generations, Henriette Delavrancea and Octav Doicescu delineate a synopsis of the creative thinking emerging between the two World Wars since they intertwine the espousal of acknowledged modernism with the attempt to valorise tradition by engendering a modern language of local extraction.

The 180 page catalog includes an impressive succession of images (original projects, contemporary and age-specific photographs of buildings, designer's sketches of various pieces of furniture, posters, a.s.o.) largely belonging to the three afore-mentioned architects, as well as to other memorable representatives of the Romanian architecture in-between-wars: Horea Creanga, Haralamb Georgescu, Duiliu Marcu, a.s.o. The texts anchoring the image are deliberately concise in order to highlight the poignancy and fluidity of the visual discourse, as Carmen Popescu specifies in her foreword.

The exhibition and its catalog cover three broad topics: The City/ The Leisure Time (outside the city)/The Exhibitions, all of which provide a synopsis of the coordinates of the space of Romanian modernity in the first half of the 20th century.

Redactor: Mihaela N. ȘTEFAN
Tehnoredactor: Magdalena ILIE
Coperta: Adrian Șerbănescu

Bun de tipar: 14.12.2011

Format: 25,6 x 24,6

Editura Fundației *România de Mâine*
Bulevardul Timișoara nr. 58, București, Sector 6
Tel./Fax 021/444.20.91; www.spiruharet.ro
e-mail: editurafrm@yahoo.com